









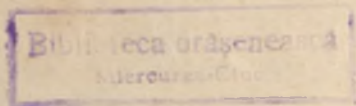


# **A KÉK BARLANG**



# A KÉK BARLANG

IRTA:  
**LIGETI ERNŐ**



55.282 R

BUDAPEST  
KÖNYVKEDVELŐK SZÖVETKEZETE  
KIADÁSA



## I.

Ha Egyedi Pált, a Meteor-művek kénsav- és vegyitermékek r. t. ügyvezető igazgatóját felületesen ítélkező körünkbe sodorná a szeszélyes véletlen, néhány közömbös mondat kicserélése után hajlandók volnánk beskatulyázni őt a semmitmondók és a szürkék közé. Első pillanatban lerí róla, hogy nem neki találták ki a parkettet. Bő, kockás ruhába bújtatott nagy darab ember, kamaszos, megérni nem tudó, hosszú végtagokkal. Durván összeszabált fej, mélyen bennülő, savószerű szemekkel; minden finomabb öltés nélküli arc; mintha gyárilag állították volna elő.

De látnátok őt a hivatalában, a párnázott ajtók mögött!

Reggel nyolc óra öt perc — kezét már ráhelyezi a vasrácsos gyárkapu kilincsére. A portás — kék sapka, dőlt aranybetűk: Meteor! — üveggel elkülönözött fülkéjéből illedelmesen köszönti a főnököt; ujjait a sapka ellenzőjéhez emeli és még akkor is ott tartja, amikor már öntudatos léptekkel végigvonult a meggörnyedt hátú tisztviselők között, a sercegő toll és a kattogó billentyűk világában. Még néhány perc — Egyedi ott ül kissé előredűlve, kormányozható amerikai karosszéékben. Ó, az a karosszék! Minden áldott nap naív életörömmel innen élvezi ki a rangot, a pozíciót, a hatalmat.

Nyelc óra tíz — a póstát nézi át. Nyelc óra

húsz — erélyesen becsengeti a cégjegyzőt. Dax úr, vékonypénzű emberke, kopott madárcárából kimered a nekifohászkodás, hogy a feljebbvaló és az alárendelt közötti érintkezés szinte katonás formákhoz igazodjék. De a peckes rapportstílust nem bírja sokáig, minden átmenet nélkül bizalmaskodásokat enged meg magának és ahogy jelent, ötleteket szervíroz, leveleket mutat be, hadonászik a felső karjával, előre hajlik, rákönyököl az asztalra, mintha cinkosa lenne gazdájának. Egyedi angyali türelemmel kopogtat az írómappán; fel-felnéz írásaiból, motozó pillantásait lopva megmeríti az alkalmazotti lélekben, amelyet oly tökéletesen vél ismerni, mint a saját tenyerét. Végül nem mondva sem bűt, sem bát, elbocsájtja Daxot.

Most kitelefonál az üzembe. Negyedóráig lár-mázik, hangját a szó végén felkapja, mint ahogyan az őrmesterek szokták gyakorlatozás közben. Végeredményben: megy minden, mint a karikacsapás. Hát mehetne-e másként? Ha van valaki, aki mindent lát, mindent hall és akinek magának is minden érverése a munkáé, csak a munkáé, hát az ő.

A levelezés, pénztár, kereskedelmi osztály, műszaki osztály, személyzeti osztály az óramű pontosságával követik egymást. Szobájába hangfogós kopogással surrannak be elnyűtt, borostás arcú tisztviselők, hirtelen megkomolyodó gépiróhölgyek. Egyedi Pál az összes induló vonatokat a szemafor biztosságával állítja be a megfelelő sín-pályára.

Kilenc óra ötven perc ...

Végre egy kis pauza. Kíváncsi pillantásunkat körüljártathatjuk a falak között, ahol a tiszteletreméltó üzletember ernyedetlen szorgalommal irányítja az erdélyi és a bánági kémiai-ipari termelést.

Síma, minden cicoma nélküli fehér falak. Téglaszínű posztóval párnázott ajtók, fényesre sikált rézgombokkal. Ventilátor, forgatható és összerak-



ható könyves állványok. Kemény fenyőfából készült kartoték szekrények. Lehúzható redőnnyel ellátott óriási íróasztal. A falakon vékony aranykeretben megörökített üzemi epizódok: talicskahúzás, olvasztó kemencék munkaközben, sőt éjjeli világításban. Az íróasztal felett a gyár húszéves fennállása alkalmából készült impozáns csoportkép. Hűvös, tiszta amerikanizmus árad ki a szoba minden pórusából. Mintha óriási mentholos cukrot szopogatna az ember. Hűvös, tiszta patikaérzés. És végül a villanyos csengők egész rendszere, fiolák, ásványdarabok, szélesszájú különböző színű porokkal teli üvegek teszik teljessé a vezérigazgatói szentélyt.

Ha e pillanatban meglessük Egyedit: kimért lépteivel fel- és alájárkál a futószőnyegen és átengedi magát felsőbbrendűsége kiváltságának: a gondolkodásnak. Homlokán két ér V-betű formájában kiduzzad és sejtetni engedi a mind komplikáltabbá váló agyműveletet. Ezúttal valóban sorsdöntő üzleti tervek foglalkoztatják... De rendhez szokott ember lévén, cipője orrával mindig megigazítja a félrehúzott szőnyeget... A villanyos óra mutatói ijesztő gyorsasággal szaladtak a tízre és tizenkettőre. Legfőbb ideje, hogy végre komoly munkához lásson.

Megigazította az öblös tintatartótól jobbra megtámasztott fényképrámát, amelyből féhéren csillogott elő egy fiatal hölgy üdítő fogsora. Az arc képet a kezébe vette és nézegette. Azután egy lapot tépett le a naptárról. A bronzlevélnehezéket egy körömfeketényivel közelebb húzta az írómappához. — Ó, ez a személyzet — sóhajtott reménytelenül, mint aki már el is veszítette hitét az emberi fejlődésben. — Tíz éve mutatom nekik, hogy minden hol áll és még ma sem tanulták meg!

A szilaj márciusi szél ismét zsörtölődik a szárnyas ablakon. Az idelátszó pufók dombocskák már kivetkőztek bundáikból és most felöltő nélkül, sze-

gényes, kopott kiskabátban ólálkodtak be a városba. Egyedi megnézi a hőmérőt az ablaknál és csak úgy, gépiesen végigsimítja a hideg fűtőtestet. De íme kopogtatnak. A harsabajuszú szolga — kék sapka, dúlt aranybetűk: Meteor! — bejelentési lapot nyújt át.

Az első ügyfél.

— Eressze be! — mondotta Egyedi, pattogó hangon és csak úgy, megrögzött szokásból egyszerre megint aktái közé temetkezett.

Minden ügyfelet, legyen az új vagy régi, jelleméből következő óvatossággal fogad. Mit tudjuk mi, laikusok, hogy mennyi csínja-bínja van az üzleti életnek, mennyire kell vigyázni az elejtett szóra.

Itt van például ez a hórihorgas, zsíros csom-békos hajú, mindig kihívóan somolygó figura, vastkos aktatáskájával, amelyet egy világért sem engedne el a hóna alól: az Árúforgalmi r. t. igazgatója, Segesváry Lukács. Körmönfont ember, ügyes ember, de hősünk csak a legteljesebb gyanakodással tud ránézni. Talán becsapta őt csak egyszer is hosszú kereskedelmi összeköttetésük tartama alatt? Aligha. Nem megy az olyan könnyen. Jó, jó, vannak neki is gyengéi, ő sem csalhatatlan. Mégis azt lehet mondani, hogy a mai nehéz viszonyok scillái és charybdisei között csalhatatlan iránytű vezette: az a biztos szimat, hogy mi jó neki és mi rossz.

Segesváry karbidrendelésekről, fizetési feltételekről és más efféléről hadar neki. Egyedi szívesen tündöklik, hogy vajjon üzletfele méltán rászolgált-e az ösztönös ellenszenvre, amelyet iránta kifogyhatatlanul táplál? Iszákos, lump ember. Szemrebbenés nélkül tízezreket kártyázik el a Kereskedő-klubban, csalados ember létére megbotránkoztató módon veri el a pénzét nők társaságában. Sohase törődött azzal, hogy mi lesz holnap. De meg kell adni: minden reggel nyolc órakor, elmaradhatatlan aktatáskájával künn lohol az



uccán... Ez az érdekes — állapította meg magában — hogy Segesváry mégis felszínen tudja magát tartani, sőt bejáratos a legjobb társaságba. Népszerű ember, tagadhatatlanul népszerű ember...

Élénkebben csak akkor figyelt oda, amikor Segesváry zökkent egyet és kijelentette, hogy most nem egyenlítheti ki a lejárt váltókat. — Egymásután döglenek be a vállalatok — mondta. — Cudar világot élünk. Mindenki ül a kis pénzén. Hát mi vagyok én, Isten vagyok én, hogy éppen én dolgozzak készpénzzel?

— Meg vagyunk szorulva, hé — pislogott rá Egyedi és nem vette le többet tekintetét a szurkoló emberről. Savószinű tekintete lényegében véve nem gonosz indulatot fejezett ki, inkább csak inceselkedett és az a gondolat, hogy a másik bajjal küzd, ő pedig nem, jóleső enyhüléssel töltötte el egész lényét.

— Nana. — Csak ennyit mondott, ám eltökélt szándékkal, hogy egy kicsit megkínozza Segesváryt. De váratlan ötlet kitérítette elhatározásából. Szivarskatulyát tölt vendége elé, ő maga is rágyújtott. Segesváry nem kis meglepetésére a küszöbön álló iparkamarai választásokat érintette s csak úgy könnyedén hozzátette, hogy őt is kombinációba vették az egyik alelnökségre. De nem hiszi, hogy elvállalhatja. Az igazi üzletembernek íróasztalánál a helye. Őrá igazán nem lehet ráfogni, hogy közéleti viselkedésben szenved és ha mégis engedné kapacitáltatni magát, csak azért tenné, mert régi principiuma, hogy szakembereknek kell átvenni a gazdasági élet irányítását. — A szószátyár politikusokból elég volt — tüzelt fel a hangja, de azonnal megfontoltan hozzátette, — ha egyhangú a bizalom, azaz a kisiparosok is éppúgy a zászlónk alá tömörülnek, mint a gyáriparosok... De ugyan ki tudná ezt nekem garantálni? — és most ismét üsztönző figyelmességével tekintett a Segesváry arcába.

— Én — fogta fel Segesváry a pillantását, aki kevés szóból is megértette, hogy Egyedi kortesnek akarja felhasználni, s ezért hajlandó engedményeket is tenni a lejárt váltók prolongálása körül. — Bízsa rám, vezérigazgató úr! Az ön részéről csak azt vélném kívánatosnak, hogy tartson a választások előtt a Kereskedő-körben valami előadást és mondjuk, mutasson rá azokra a szálakra, amelyek a nagyipart a kereskedelemmel összekötik. — Egyedinek tetszett a dolog, de fontoskodni kezdett:

— Szent igaz — nagyok az ellentétek a két termelési ág között. Ott: szabadkereskedelem, cobdenizmus, itt: védővám, nemzeti iparpártolás. De én azt hiszem, kérem — arca e pillanatban a ráतालás gyönyörétől sugárzott — meg vannak a közös érintkezési pontjaink. Nekünk kereskedőknek és nagyiparosoknak adva van a közös front: küzdeni a bolsevizmus ellen. Ez a kapitalizmus egyszeregye. De nem tagadhatjuk, kérem, hogy quasi új világrend küszöbére kerültünk. Felvilágosodott századunkban csak a szociálisan gondolkozó nagytőkés állhatja meg a helyét. Munkáslakásokat kell építenünk, munkáslakásokat veteményeskerttel, sportteleppel, mozival, fürdővel, gőzmosóval, kérem, amint Angliában csinálják. Rendszerben van: harcolnunk kell a munkásság túlköveteléseivel ellen is. De kérdem önt, kedves barátom, mi, a termelő felek, munkaadó és munkás, miért ne legyünk udvariasak és előzékenyek egymáshoz, hogy úgy mondjam, miért ne csomagoljuk be staniolpapirosba, igen, ez helyes kifejezés, staniolpapirosba fegyvereinket. Ne értsen félre... Valóban atyja akarok lenni a vállalatnak.

— Kissé eltértünk a tárgytól — emelkedett fel Segesváry és nyugtalanul nézett szét, hogyan terelhetné vissza a beszélgetést a régi mederbe.

— Nem, kérem ezt a gondolatot meg kell érteniök — folytatta Egyedi, aki mindig szívesen időzött elméleti kérdéseknél, — kereskedőinknek

is, akiknek, hogy úgy mondjam, dunsztjuk sincs, hogy mi a termelés... Legyünk már egyszer tisztában: ma nem lehet a termelést a régi recipe szerint folytatni. Az üzemi költségek oly óriásiak, hogy egészen új termelési módokat kell bevezetnünk. Mit gondol ön, bírnám-e én ebben az árban adni a kénsavat, ha még mindig pirítból gyártanók, mint a kémiai termelés őskorában? Hogy miből csináljuk? Mit szól hozzá?... Gipszből — vágta ki diadalmasan, majd közelebb hajolt Segesváryhoz s szinte arcába lehelte meleg lehelletét. — Megsúgom magának, most is tárgyalásokat folytatunk egy német céggel a bihari bauxit belterjes kihasználása céljából, sőt más terveim is vannak — s egyszerre elhallgatott.

— Jelentős újítás — hagyta rá Segesváry minden meggyőződés nélkül és tovább feszengett székén. Egyedi tenyerével befogta száját, egy pillanatig félrenézett és hogy még nagyobb kedvre animálja üzletfelét, értésére adta: megpróbálja kedvezően elintéztetni az igazgatósággal, hogy hosszabb lejáratú hitelt nyújtson neki, igen előnyös fizetési feltételek mellett, ha... — nos játsszunk nyílt kártyával — pattant fel, — alelnök akarok lenni, Segesváry uram!

E kijelentésre Segesváry szélesen elmosolyodott, a combjára ütött és jelentőségteljesen kacsintgatott. Szó szót követett. Alig egy negyed óra alatt kialakult a kész csataterv. Egyedi úgy érezte, mintha mézzel kengették volna a hátát.

Amikor Segesváry eltávozott, megint elfogta valami régi, tompa nyugtalanság, mintha mégsem volna megelégedve magával, vagy mintha nem volna egészen biztos, hogy minden úgy megy, ahogyan szeretné, mit lehet tudni? Nyugtalanító közérzése azonban már a következő percben felélénkült. Egyik fél a másiknak adta a kilincset. Egyszerre annyi dolga kerekedett, hogy még lé-

lekzeni is alig volt ideje. Dél tájban ellenben meg-  
ritkultak látogatói és magára maradt.

— Csodálatos — fordult szembe az ablakon át  
a hegyekkel, mintha nekik magyarázná, — amed-  
dig tárgyalok, teszkek-veszek, teljesen összpontosí-  
tani tudom a figyelmemet. De ha magamban va-  
gyok, ha kiteszem a lábamat az irodából, halálos  
fáradtan, azzal az elhatározással, hogy most pi-  
henni fogok — már vágyódom vissza az irodába,  
a godjaim közé. És mégis, ez nem a hajdani munka-  
kedv... Talán hosszabb szabadságra kellene men-  
nem...

## II.

A főtéren még a világháborút megelőző évek-  
ben cikornyás négyemeletes bérkaszárnnyát építet-  
tek. Egyedi Pál a harmadik emeleten vett ki la-  
kást. A gyárból hazajövet gyakran kiállt a bal-  
kónra és sokáig elnézte a főtér zsivajos életét.

Ismert minden házat. Meg tudta mondani, hogy  
ki a mostani tulajdonosa, ki volt azelőtt, még arról  
is számot adhatott volna, hogy az egyes telkek  
mennyiért cseréltek gazdát. Valahányszor zsebre-  
tett kézzel az erkély ajtajának vetette testét, vágy  
motoszkált agyában: hát én mikor kerülök a ma-  
gam portájára?

Egyelőre közvetlenül a feljárónál, kecses fe-  
keteüvegtáblán aranyozott felírás jelzi: Egyedi  
Pál. A szalón, valamint a többi három szoba ízlése  
azt árulja el, hogy az egész lakás lassan találta meg  
jelenlegi formáját s egységes stílus összhangolá-  
sára még nem volt mód.

A perzsa és torontáli szőnyegek, a barok és  
angol bútorok, az élő pálma és a színes művirágok,  
a fekete ébenfa zongora és a His Masters Voice  
gramofon környezetében éli a ház úrnője, Egyedi



Pálné, született Verzár Gabriella a jómódú polgári élet kis örömeikkel és kis unalmakkal változó napjait. Itt aludt, lélezett, merengett az arany középút temperált hangulatában. Kényelemszerető, hízásra hajlamos férjeurával, sokáig békében megférve használták a négy tágas szobát. Gabynak sohasem jutott eszébe, hogy éppen ő mutasson rá az ellentétekre: a kemény tölgyfaíróasztal, az ide s tova tolható könyvesállványok német gazdasági és technikai könyvekkel, a zöld ellenzővel ellátott, a szoba bármelyik sarkába odavezethető villanylámpa, egy fantázia nélküli, darabos férfigyéniség természetes háttére volt, ellenben mindaz, ami a puhaságot keresi, dívánpárna, Kruse-baba, csecsebecse, paradicsommadaras fléfüggöny, csipketerítő, üvegbe, porcellánba fújtatott intimitás — az övé. Így kapták, így adódott.

A lakás kevert és felelőtlen tónusának nyilvánvalóan ellenmondott az az elomló asszonyiség, ami kirajzolódott Gabriella nyugtalan homlokán, száján és szeme szögletében. Arca nem szabályos, de vonzó, megragadó arc. Vékonyan metszett ajkai sohasem ismerték a mozdulatlan közömbösség szüneteit. Mélytűzű, kissé cigányos szemei állandóan fürkészve pillantottak körül és fel-felvillantak eltérő áramú cirmokkal anélkül, hogy az első látásra meglehetett volna állapítani: zavartalan életöröme a lényeges bennük, vagy úrrá lesz rajtuk a fátyolos visszavonulás?

Rövidre nyírott fekete haja mögül plasztikus játéku nyak villant elő, amely elől dacos, kissé előugró állba futott fel. E-durba hangszerelt vonala az ajaknál megenyhült, aztán új erőre kapva, egy vörösen lobogó száj vonalán keresztül merész ívelésű orrban nyert befejezést, amelynek merészségét az orrcimpák gyakori remegése ellensúlyozta. Kreolarcát állandó lassú belső izzás hevítette. Érett szépsége arányosan tartotta össze filigrán testét, kékeres csuklóját, vékony, inkább bo-

rostyánsárga, mint rózsaszínű ujjait és külseje nem árulta el, hogy már túl van a harmincon.

Gabriella hanyatt feküdt a kereveten és hol közömbös tekintettel a mennyezetet nézte, hol durcás kifejezést öltött magára. Az arca híven követte a merengés szeszélyes játékát. Hát csoda? Pali éppen az imént izentette, hogy nem jön haza ebédelni és kilenc óra előtt ne is várják a vacsorával. Tárgyal! Ó, azok az örökös tárgyalások! A férfiak egyebet sem tudnak, csak tárgyalni. De, hogy ő itt besavanyodik, megecetesedik, senkinek sem okoz fejtörést.

Alkonyodott. A szemközti ablakokban hol az első, hol a harmadik emeleten gyújtottak villanyt.

Gaby a nedves ablaküveghez nyomta homlokát és kibámult az uccára. Ahogyan megszokta csitrilány korában, az ablakhoz húzta a zongoraszéket és rátápaszkodott térdeivel.

A zenés kávéház előtti sarkon csapatokba verődve álldogáltak az emberek. Az égen, a telefondrótok fölött sötét darvak kószáltak, mintha egy óriási serpenyő pernyéjét a levegőbe kapta volna a szél. Gaby — legalább egy pillanatra — a főucca lármáját szerette volna hallani. Kinyitotta az ablakot. Egyszerre felkerekedtek a harmadik emeletre a hangok: motorzúgás, konfliskocsik erősödő és elhalkuló zöreje, vasrudak tompa csengése és a munkások rekedtes hahója a vasasbolt előtt.

Jól esett neki a tompán beszívárgó hangzavar, amelyről azelőtt alig vett tudomást. Most azonban szívszorongva lesett hangokra, hogy meglepjék, nyugtalanítsák és elhallgattassák saját lelkének belső hangjait. Füle sajátságos tudatossággal ma éppen úgy résen állt, mint valaha régen, szép leánykora kibontakozásának évadján. Hogy, hogy nem, eszébe jut, amint tavaszi estéken, mikor a pályaudvar irányából vontatott mozdonyfüttyszántott a levegőbe, felült az ágyában és hallgatózott. Néha egy vékonyan szóló hegedűszót is meg-



neszelt a szomszédból. Az iskolaetüd visszajáró ütemeibe belekapcsolta merengéseit. Hogy szerette hallgatni az esőcseppek ritmikus kopogását, a vízvezeték csepegését, a frissen rakott tűz pattogását és azt a süllyedő hangváltozást, amikor a megégett fatuskó beleszédül a hamuba.

Bezárta az ablakot. Nőtt az este és az autóbuszok felhajították a magasba éles fénycsóvájukat. Gabyt egyszerűen szívdobogás fogta el. Valaki bejött a szobába. Zavartan fordult, de azonnal kipirosította az öröm. A félhomályban, a puha szőnyegen Vica állott.

A két asszonyt lánykori barátság tartotta össze. Amikor mind a ketten férjhez mentek, útjuk visszavonhatatlanul elvált, mondhatni kőkerítés került közéjük. A két külön családi életbe beleágyazva, közös gyökéréletük már nem fogózott össze, de lassan-lassan ismét megkeresve egymást, a kőfal fölött összehajlott a koronájuk.

Vica négy-öt évvel volt idősebb Gabriellánál. Már delelőre került asszony, aki felérkezett a hegycsúcsra, s onnan fölényes bölcsességgel élvezi a kilátást. De mit ér mindez, ha innen nincs feljebb?

Gaby összecsapta a kezeit:

— Vica, hiszen neked új kosztümöd van! Becukor! — áradozott széles, rajongó modorában.

— Örülök, hogy tetszik.

— Gyönyörű vagy, Vicám! A kalapod is pompásan illik a ruhád színéhez.

— A kalapom? — szólott Vica, hogy mondjon valamit és fáradtan ejtette le hangját.

— Esküszöm, fiam, hogy pompás — vonszolta Gaby az állótükrökhöz.

Ismeritek a mozdulatot, amikor egy asszony megnézi magát az állótükörben? Mintha most először pillantaná meg benne a világot, amelyet meg kell hódítani. A jól ismert arc a más ruha keretében ismét az újdonság frissítő ingerével hat és

úgy tapad oda a tükörlaphoz, mintha csak ott találná meg a reális lét formáját.

— Lacit — így hívták keresztnevén a Vica férjét, — csak Lacit irígylem! Ő tudja igazán élvezni rajtad ezt a ragyogó ruhát.

Vica előbbre hajolt kissé idegesen:

— A Laci? Igen.

— Bezzeg az én uram nem veszi rajtam észre az új ruhát. Ha tízszer van rajtam, akkor kérde: de Gabykám, mikor csináltattad ezt? Ha pedig a varrónó ma küldi haza és még meleg a vasalástól: de Gabykám únom már ezt a ruhádat, miért nem csináltatsz egy másikat? Pedig kinek öltözködik egy asszony, ha nem az urának?

Elhallgattak. Vica ölébe ejtette kezét és úgy ült sokáig a félhomályban. Rövid, szórakozott feleleteket adott. Nem sikerült úgy elbeszélgetniük, mint máskor. A nyomasztó csendben Vica egyszerre felemelkedett. — Na most megyek — mondotta.

— Ne menj el, Vica! Maradj velem. Olyan egyedül vagyok! ...

Vica meglepődve nézett Gaby tágranyílt szemébe.

— Ugyan, már te is panaszkodol?

— Pali nagyon el van foglalva mostanában. Mindennap holtra csigázva jön haza és én beszélhetek neki, oda se hallgat. Mintha két különböző bolygón élnénk — tette hozzá mentegetőzve, de ugyanakkor nem kerülte el a figyelmét, hogy Vica is szenved.

Vicán finom remegés vett erőt, nehogy valami olyasmit áruljon el, amit talán maga elől is titkol. Hirtelen kisiklott arca Gaby rátapadó pillantása elől és úgy mondta:

— Gabykám, többet kellene mozognod. Miért maradtál ki teljesen a társaságból?

— Hát mondd, kivel érintkezzem? Ó, az én

állítólagos barátnőim!... Te ismered őket a legjobban!

Gaby sorra szedte összes nőismerőseit és kifakadásainak áradata mögött megérződött a szemrehányás: látod, senkivel sem tudok érintkezni. Csak veled. És te is begubózól előttem!

— Aztán ki van még? Kelemenné... — folytatta. — A „jukker“ asszony. Nem vetted még észre? Ha férfi jelenik meg a láthatáron, térden felül mutogatja a harisnyáját. Költséget és fáradságot nem kímél... És igaza van. A férfiak olyan buták. Rögtön beugranak, ha valaki a démont játssza előttük.

— Kelemenné? — Vica észrevehetően össze-rezzent és elfordult.

Gaby csodálkozva nézett barátnőjére.

— Nem — mondta Vica, — én sem érzem jól magamat mostanában. Ne gondolj semmi különöset. Öregszem — kacagott, de a hangja érdes volt és erőltetett.

— Ugyan Vicám. Magad se gondolod komolyan.

— Nekem beszélhetsz.

Gaby összehúzott szemöldökkel figyelte, azzal az átható érdeklődéssel, amely egyéniségének sajátja volt.

— Ha én olyan szép lehetnék, mint te. Fejedelmi szépség...

— Harmincnyolc vagyok — válaszolta keserűen és a konzoltükör elé állt, hogy megigazítsa a kalapját.

— De most már igazán sietnem kell! Miután így kibeszéltük magunkat...

— Valamelyik nap fel fogok jönni hozzád — búcsúzott Vica és szenvedélyesen mind a két orcáján megcsókolta barátnőjét.

Mintha ezzel a csókkal behozni igyekezett volna mindazt, amit hallgatásával elmulasztott.

Gaby tűnődve nézett Vica után... Vicát nem ilyennek ismerte. Minden mozdulata nyugodt volt, befejezett és most egész beszélgetésük alatt felizzott benne valami szokatlan lázadás, amely a fegyelmezett mozdulatot oly durván törte össze, mint aki szántszándékosan éppen a finom porcellánon akarja kitölteni bosszúságát.

Csakugyan, a multkor is feltűnt neki, hogy Vica már nem közlékeny vele. Igaz, kettőjük között mindig Vica a tartózkodóbb. Vicában sok a férfias vonás. De éppen ezt a tulajdonságot szerette benne! Hiszen ha Vicában nem lenne egy és más a hegycsúcs rejtelmességéből, nem is lehetne felnézni rá. Az alázatos odasímulás gyönyörűsége! Valósággal szerencsésnek érezte magát, hogy önkéntelenül odasodródhatott egy nálánál erősebb akarat mágneses területére.

Vagy talán benne mentek végbe változások? Ő nem volna a régi? Megbántotta volna Vicát anélkül, hogy tudna róla és ezzel elidegenítette magától? Vica titkolózik. Hátha megfordítva van? Hátha ő nem vall be mindent? A gyanakodók mindig azt hiszik, hogy mások gyanakszanak.

Akárhogy is van, Gaby ismét átengedte magát a céltalan, a folyton egy pont körüli merengésnek, amely mint a pókháló rejtelmes szövete lassanként leple alá vonja a gyakori magányosságra kárhoztatott nőket. Tépelődései apránként elhalványultak, de visszamaradt önmaga, szűkreszabott világa, amelyben valaha a napi élet parányi történései, egy új ruha, zsúr, évszakváltozások, napfény, eső olyan jelentőségesek voltak. Valóságérzése megkopott. Nem úgy godolt magára, mint a valóság forrására, amelyhez minduntalan vissza lehetne térnie. Csupán ábrándképeket szövögetett és fizikai életét felnagyolta vágáns ködanyaggá.

Most, hogy Vica magára hagyta, nem megy ki a fejéből, hogy egy szép napon ő is megöregszik. Vajjon már is nem veszítette el formái rugal-



masságát? Mindenáron kivetni valót talált önmagában, de csak azért, hogy később megcáfolhassa. Harminchárom éves, szép, fiatal — hogy is jut eszébe a vénülés?

Igaz, mostanában nem érzi magát olyan veszedettül frissnek, mint lánykorában. De mitől legyen jó kedve az embernek ebben az unalmas kis városban, ahol szenzációk nem akadnak, s egyik nap olyan, mint a másik? Ha foglalkozása volna ... Olyan, mint egy kirakatba kitett bábú: nézik, megcsodálják, közben a nap kiszívja színét. Vicánál más; lefoglalja a nőegylet, a napközi otthon. Vajjon ha ő is olyan idős lesz, mint Vica, tudja-e magát úgy tartani?

Ignotus egy mondása járt az eszében: az öregség — hanyagság. Résen lesz, vigyázni fog magára.

Finom mozdulattal végigsimogatta térdeit: alakja határozottan formásabb, mint leánykorában. Hajdani gyerekesen vékony vállai megteltek. És a lába?! A legblazirtabb hozzáértő sem tudna kivetni valót találni benne. Elmosolyogta magát: egy régi udvarlóját vetette fel az emlékezés. Utött kopott filozopter volt. Együtt jártak az egyetemre. Mintha nem is vele történt volna meg: álmokat szőtt tanárnői diplomáról, önálló akart lenni szabad pályáján, miközben az antik nagyságok gipszfigurái közé temetkezett, a nagy szertár meghitt levegőjében. Hogy kihullott emlékezetéből e kép! De mint amikor lim-lom között kedves apróságot, kotillont, arcképet talál az ember, e pillanatban a filozopter, ájult és exaltált szavai jutottak az eszébe:

— Ahogyan maga jár, Verzár kollégina, kissé lomhán az uccán, ahogyan mimeli a fáradságot, majd hirtelen nekilendül, mert valamire rácszmélt és ez lebizsereg a lábujjáig ..., ahogyan ül s a két lábfej egymásra talál, a bokahajlás, a vonalak: minden tisztában van a rendeltetésével és valami



mélyebb értelmet fejez ki... Ez a láb, amelyről én azt mondom: kifejező intelligenciája van. Valami imaginárius művészet sugárzik a lábából, ezért fordul állandóan maga után egy sereg ember.

Szép szavak, hercegi ajakra illők, nem pedig egy csúnya, szeplős, nedves kézszorítású, hórihorgas tanárjelölt ajkára.

A mennyezet egy fix pontjára szegezte tekintetét, azután fáradtan ejtette le szempilláit. Hallja az óra tiktakkolását, zengő negyedóráit, csak azt nem tudja, ébren van-e, vagy álmodik, és hol kezdődik el az egyik, hol a másik állapot. Már napok óta zsongítják el nyugtalanító érzések, amelyek azután ólmos kimerültségbe mennek át. Vagy talán a lopva jött fűszeres márciusi levegő feküdte meg az idegeit?

Atrezgő álmképei között sokszor gondol Palira, a férjére. Anélkül, hogy a legesekélyebb oka lett volna rá, megrémült: csak nem történt valami baja? Talán egy kocsi ütötte el? Szívszélhűdés érte az irodában? Látományai villámgyorsan cikáztak. Már felismerte a felhérsapkás mentőket, amint hordágyon hozzák Palit és merev, fontoskodó arccal leteszik az előszobában. Ostobaság. Pali értetlenül közölte, hogy később jön haza.

Harsány hangon megszólalt a telefon. Gaby riadt arccal ugrott fel a pamlagról. Pali beszél. Milyen furcsa véletlen, hogy éppen most gondolt rá. Pali bejelenti, hogy estére két vendéget hoz magával. Az egyik, az insbrucki gyáros, akivel már napok óta életbevágóan fontos tárgyalásokat folytat és még mindig nem tudott zöldágra vergődni vele. A másikat, aki szerfelett originális figura, egyenesen Gabynak szánja. Gaby még szeretne megtudni egyet-mást, de Pali elsiet a telefontól, mert „majd megvész a sok munkától.”

Gaby vegyes érzelmekkel készül a vendéglátásra. Hetek óta szánt-szándékkal kerüli az em-

bereket, mert már is torkig van a kicsinyes pletykákkal. De hátha ezek mások? Újak, idegenek...

Kiment a konyhába, hogy megbeszélje a szakácsnéval a vacsora dolgát. A konyha üres volt. A szakácsnő elkóricált a szomszédba. Gaby kinézett a folyosóra. Meztelen lábu cselédleány rázta, lengette szikrázó vasalóját és mellé együgyű népdalnak ugyanazt a két sorát zümmögte anélkül, hogy megunt volna... Gaby megfeledkezett, hogy a szakácsnőt keresi. A nótára figyelt, hogy kivegye az értelmét. A szolgáló észrevette, hogy figyelik és elhallgatott

Végre előkerült a szakácsné. Várjon csak... Két személlyel többre kell készíteni a vacsorát. Hogy mi legyen a vacsora? Bánja is ő; unja már, hogy mindig ő találja ki az étlapot.

Szórakozottan megfordít néhány fényesre síkált lábast. Kihúsz egy étekszeres fiókot is. Mellesleg: jó háziasszony volt és megkövetelte, hogy minden ragyogjon a házban.

Ez a „mellesleg“ egyidőben lekötötte java érdeklődését. Ma már a háztartás is a könyökén nő ki. A legimproduktívabb foglalkozás... Valaha nagy buzgalommal látott ehhez is hozzá... Egy tortarecept megvalósítására éppen annyi lelkesedést fogyasztott, mint amikor a katedrára készült. Mi mindenbe belekapott már világéletében! Énekelni is tanult, hogy világhírű énekesnő legyen belőle. Egyszer elővette a német szótárt és betűrendben kezdte bemagolni a szavakat. Óriási buzgalommal végigcsinált egy önkéntes ápolónői tanfolyamot. Mennyi-mennyi hiábavaló munka! Akármilyen fogott, hatalmas vágyak lángoltak fel benne és a lelke mélyén meg volt győződve, hogy bármit mesterkedjen ki, különbül csinálja meg, mint akármilyen más. De akaratereje csak addig tartott, ameddig a kérész él. Szűnnyadó gubó életéből ki-rózsásodott a vágy tarka pillangója és azután aléltan hanyatlott alá.

Gyöngén ásított és tenyerével eltakarta a száját. Behúzódott a szobájába, díványpárnákkal bástyázta körül magát. Villanyt nem gyújtott. Valószínűtlenségben maradt körülötte a külső világ. A szoba bútorai a ködös alkonyatban úgy olvadtak össze, hogy nemcsak megváltoztatták színeiket, de elferdültek, megnagyobbodtak. Gaby most ismét hangokra várt, szerafikus üzenetre, de csak a sötétség duplázta egyre pókhálós sűrűjét.

Jó puhán megülni a csendben! Ide aztán be nem süvölt a szélvihar. Bélelt fészek, kedvére tolaszkodhatik a madár. Valóban olyan jó? Gaby tenyerébe fekteti arcát. A fecskék kirepülnek az eresz alól és meg sem állanak Kairóig. A virágba borult fát paskoló ringatással hogy ébredtetni a tavaszi zápor!...

Valóban olyan jó?!

...Közben Gaby azon vette észre magát, hogy már ott ül fehérre lakkozott toalettasztalkája előtt és az arcát hozza rendbe. Gépiesen felcsavarta a kis villanyt és hogy megtette egyáltalában ezt a mozdulatot, teljesen figyelmen kívül maradt. Sokáig öltözködött, motozott. Ha csak tőle függött volna, sohasem készült volna el.

Az előszobából behallatszott a csengetés. Idegen férfihangok között felismerte az apró köhécselest, amely mindig elfogja az urát, valahányszor felmászik a harmadik emeletre.

### III.

Egyedi hangos szóval két urat tessékelt maga előtt. Az egyik pókhasú, rövid lábszárú, negyvenötven éves lehetett, egyenletesen vörös arccal. Nyomában bizonytalan korú, nyúlánk növésű, anyag eleganciával öltözött férfiú következett, aki szerényen állt meg a küszöbön, mintha nem tartoznék a társasághoz.

— Bitte um Entschuldigung — ropogtatta a szót az alacsonyabbik és vastag mutató ujjával Egyedi felé bökött, jelezve, hogy a késedelem felelősségét ezzennel a házigazdára hárítja át — Schrödel vagyok — hajtotta meg magát, már amennyire dereka megengedte. Félszegen az asszony keze után kapott, hangosat cuppantott és sietett kijelenteni, hogy örökös lovagja volt és marad a szépasszonyoknak. E művelet után szerényebb háztartásban törülközőnek is beillő kockás zsebkendőjével megtörölte a verejtékező homlokát.

— Edmund Zobeltitz — mondotta a másik és megvárta, amíg a ház úrnője felé nyújtja a kezét.

Gabriella jól beszélt németül, de az idegen nyelv mindig elfoglaltta tette. Leült egy plus fotelbe és helyet mutatott vendégeinek a nagy pálma alatt. Egyedi vidáman dörzsölgette a kezét.

Közömbös dolgokról beszélgettek. Zobeltitz néhány hete tartózkodik Aranyosváron. Tulajdonképpen azért jött, hogy meglátogassa a Kárpátokban elesett öccse sírját és most itt ragadt.

— Ön is gyáros? — fordult érdeklődéssel Gabriella vendége felé. — Nem, vegyész-mérnök vagyok. Schrödel úr az unokabátyám. Felfedezett a szállóban, magával hurcolt, hogy én is részt vegyek a tárgyalásain.

Gaby tekintetét Schrödel felé fordította. A vörösképű ember szélesen vigyorgott és laposakat pislantott az asszony felé. Most különösebb átmenet nélkül, kivette disznóbőr tárcáját, közel vonta a szeméhez, széthányta írásait és neje, valamint öt éves leánygyermeké arcképeit mutogatta. A teljes hatás kedvéért lekapcsolta arany óraláncán lecsüngő medaillonját is, körme hegyével felpattintotta, hogy bemutassa neje önagyságának szalmaszöke hajfürtjeit is, de ez az ügybuzgó tevékenység legfeljebb Egyediből váltott ki érdeklődést.

Zobeltitz arca elárulta a nervózus embert. Közbevágott és a várost dicsérte. — Határozott



karaktere van a városnak — mondotta. — A gótikus templom a főtérről egyenesen felséges. Csodálatos, hogy az itteniek mennyire nem tudják megbecsülni, amijük van!

Egyedi gyárigazgató kollégájával ezalatt gyakorlatibb természetű beszélgetésbe mélyedt.

— Nálam minden levél skontrolóba kerül. Ha nyolc napon belül nem jön válasz, rögtön kimegy a sürgetés. Ha erre sem jön válasz, újabb sürgetés. Higyje el, kolléga úr, egy gyári üzemben az adminisztráció majdnem olyan fontos, mint a termelés maga. Mi lenne az én üzemből, ha nem tudnám minden szegnek a helyét? Ha álmomban felkeltenének: vezérigazgató úr, hol van ez vagy az az ügydarab, én abban a minutumban megmondom. Ha valaki csak balról jobbra teszi az itatóst, már észreveszem.

— De kedvesem, hadd már a csudába azt az adminisztrációt! Mit szól hozzá? — fordult Gabriella fürkésző szempillantással Zobeltitz felé, mint akiben már is a szövetségest fedezte fel — az én uram még itt sem tudja lomtárba hajítani az üzleti dolgait.

Nevettek. Egyedi a vacsorát sürgette.

— Olyan éhesek vagyunk, mint a farkas.

— Öt percen belül találunk. Szerény vacsorát kapunk, uraim, legyenek elkészülve.

— Kérem, kérem — mondotta Schrödel és megragadta azt az öt percet is, hogy üzleti dolgokról beszélgessen.

Azonnal átültek egy külön sarokba. Egyedi mellényzsebéből kivette ezüstsíkfoglalatú ceruzáját, ütemezett vele a levegőben, nagyban magyarázott, Schrödel pedig helyeslőleg bólintott. Minden fejbiccenését óralánca ékességeinek, a medaillonnak, a Szentgyörgy-tallérnak, a vaddisznó agyarnak rezenése követte.

— Azt hiszem asszonyom — szólalt meg Zobeltitz, — ma estére egymásra leszünk utalva.



— Sajnálja? — mosolygott Gaby és összes fogai nedves fehérséggel csillogtak.

Zobeltitz kissé zavartan tovább nézte az aszszonyt. Ez a hallgatás, ez a félszeg zavar megerősítette Gaby biztonságérzését.

A ragyogó, fehér virágokkal ékesített asztal hivogatóan szikrázott a vendégek felé. Leültek négyen s a sokkarú villanylámpa fénye egyszerre élesebb világításba helyezte Gaby arcát.

Erőleves, sajtos omlett, rántott csirke francia kompóttal, torta, török kávé. Az evésben jó példával Egyedi járt elől, aki rápillantva kedvenc ételére, a rántott csirkére, csapot-papot felejtett s valósággal megmámorosodva, dülledt szemmel rágta a húst és arra sem volt ideje, hogy a „kérem a csontokat“ felírású gobelin-porcellán tányérokat használatba vegye.

Az evésben is egymásra talált a két gyárigazgató. Valósággal versengtek, hogy ki eszik többet. Schrödel a háziasszony „szíves engedelmével“ újabb étkeket vett birtokába és Egyedi, bár jólakott, mindenáron utol akarta érni szomszédját. Aztán fáradtan tolták el maguk előtt a tányért. Mintha összebeszéltek volna, egyszerre tették keresztbe a kést és a villát és egyszerre hagyta el szájukat a szó: slussz! Egymásra néztek, mosolyogtak. A torta, zsardinett őket, az öreg húsevőket már nem is érdekelte.

Gaby felállt és asztalt bontott. Schrödel még pirosabb arccal emelkedett meg és heveset cuppanzott a háziasszony kezére.

Leültek ismét a pálma alatt. Gaby likört töltött a törökkávé mellé. Pali és Schrödel megitták kávéjukat, félrevonultak és leengedték maguk körül a szivarfüst függőnyeit.

\*

Zobeltitz képekről és könyvekről beszélt. Kiderült, hogy mindkettőjüknek Knut Hamsun a kedvenc írója. Utazásukról is szó esett. — Isten

tudja, hogy miért: mindig Sztambulba vágytam — mondta Gaby és rózsás nyelvét belemártotta a kristálmetszésű pohárba. — Tavaly voltam ott — jelentette ki Zobeltitz. — Hát akkor beszéljen róla ...

Zobeltitz teli mondatai formásan következtek egymásra. Gaby csillogó tekintettel hallgatta. Talán a férfi bőzengésű baritonja ragadta magával, vagy hogy könyvekről beszélgettek, Sztambulról, a csodaszép Prinkipó szigetről, a Közel-Kelet annyi csodájáról? Végre egy férfi, aki más légkörben él, mint a többi emberek... Mióta hajszol már valakit, aki megérti az ő romantikus elvágódásait, aki többre becsüli a szépséget, mint azt, ami csak hasznos és gyakorlati.

Gaby is elmond egyet-mást az életéből. Egyszer már majdnem úgy volt, hogy az egyetem tanulmányi kirándulást rendez Görögországba és ő is elmegy. Akropolisz... Nem ismeri-e véletlenül Renan akropoliszi imáját?

Zobeltitz elmosolyodik és azonnal idéz is belőle. Dícséri Athént. Hát ott is járt? Zobeltitz rábólint. Gaby tisztelettel pillant reá: milyen boldogság, hogy saját szemével látta mindazt, amit ő csak szegényes képzelettel száguldozott be. — Ne irigyeljen túlságosan! A boldogság és a boldogtalanság tisztán velünk született tulajdonságok — jelenti ki a férfi. — Magyarázza meg ezt világosan, — kéri az asszony.

A férfi tanakodik magában: mondja, vagy ne mondja? De Gaby tekintete annyi nyíltságot, annyi mohó érdeklődést tükröztet vissza, hogy habozás nélkül elkezdi: Hát hogy is van csak? Ehhez kezdek, ahhoz kezdek. Oroszlánketrecnek érzem a világot. Hiába minden. Nem találom a helyemet. Ez az egyik oka, hogy miért kószálok annyit külföldön, látszólag meghatározott cél nélkül. Innsbruck a szülővárosom. Szemben a családi házunkkal volt egy kis irodalmi kávéház. Ott jöttek össze

ismerőseim. Műegyetemre adtak, de én zenei pályára éreztem hivatottságot. Egy kis suitemet be is mutatták a bécsi filharmónikusok. Sikerem volt. A kávéházban a tulajdonostól kezdve az utolsó törzsvendégig mindenki gratulált. Csak egy vadtekintetű, bozontos fiatalember, lezüllött osztálytársam, Kurt, Blumenfeld Kurt vigyorgott rám a sarokban. Szúrós, fekete szemével cinikus pillantást vetett és amikor elmentem mellette, hangosan nevetett. Sápadt arca, rossz fogai — a felső fog-sora hiányzott, csak két foga volt elől és ezek még fokozottabban éreztették a megnyiló sötétséget — ördögi falánksággal meredtek felém. Elutaztam Weimarba. Beleszerettem Goethébe. Goethe révén a klasszikus világba. Sikerral letettem a filozófiai doktorátust. Egyik pályamunkámat megjutalmazta a porosz akadémia. Hazajöttem, hogy néhány jó napot töltssek szüleim egyszerű környezetében. Bemegyek a kávéházba. Hát ki hahotázik felém a sarokból? Kurt, az átkozott Kurt! Szüleim gazdagok. Van egy vegyészeti gyárunk. Szüleim rávettek, hogy folytassam tanulmányaimat a műegyetemen. Megtettem az édes anyám kedvéért. Egy fél évet beszámítottak és négy év múlva mérnöki diplomát adtak a kezembe. E négy év alatt karácsonykor, husvétkor, otthon voltam, de gondosan elkerültem a kávéházat, hogy ne találkozzam Kurt diabolikus tekintetével. Mint kész mérnök azonban nem tudtam ellenállni a váagnak, hogy be ne menjek a kávéházba, hogy lásson Kurt, hogy pukkadjon meg Kurt: ime, ehhez értek, — praktikus pályán, komoly, számbavehető sikereket tudok elérni. De Kurt már messziről elkezdett vigyorgogni és megvetően legyintett a kezével. Most beláttam, hogy Kurt: elpusztíthatatlan. Erősebb, mint én! Nemcsak modora, gesztusai nem változtak, de az arca sem. Olyan volt az arca, hogy lehetett harminc és lehetett ötven éves. Már valami személytelen lett ez a Kurt és azóta, bármihez kezdek, min-

dig látom torz mosolyát, felemelt ujját, mintha nyomorúságos sorsomat írná a levegőbe.

Gabriella néma odafigyeléssel megvárta, míg a férfit elönti a közlés édes-keserű öröme. Zobeltitz hosszú ujjait nézte, amelyek mintha görcsbe feszültek volna, hogy felvegyék Kurttal a harcot. A férfi mutatóujján címeres aranygyűrű villogott, amely el-el tűnt, de ahényszor megjelent, egy férfi-élet mélyre ágyazott történetét érzékeltette.

— Lehetséges? — suttogta Gaby halkan maga elé. Megtöltötte a likőrös poharakat. Koccintott és a sűrű, édes italt megkábuló mohósággal egyszerre hajtotta ki.

Az ital megoldotta mindkettőjük nyelvét.

— Alapjában véve — szólta a férfi és egy pillanatra sem vette le tekintetét Gabyról — szokatlan, hogy így egyszerre kitálalok magának mindent. De ellenállhatatlan ösztön késztet, hogy néhanapján feladjam, hogy is mondjam csak... a szemérmét. Pedig ostobaság... Két ember, aki sohse látta egymást, elkölti együtt a vacsoráját és odébb áll. Az élet tovább megy a maga útján és elfelejt bennünket.

— Bocsásson meg, de erre nem tudok válaszolni...

— Sokért nem adnám, ha bepillanthatnék a homloka mögé. Ugy képzelem el a lelkét, mint a síma tükrű tengerszemét. Minden kő leszáll a mélybe és örökre ott marad.

— Gondolja? — szavakat keresett, hogy az ellenkezőjét bizonyítsa, de nem talált.

— Ó, én sokkal kiméletlenebb vagyok másokkal, mint magammal. És sokkal önzőbb, sem hogy másokat is hagyjak beszélni, amikor én beszélek. Engedje meg nekem, hogy gyönyörködjek a hangomban... Nos, itt vagyok: tegyen valahová. Látom, keresi a szavakat... Azt akarja mondani: rokonszenves ember. Vagy azt gondolja: kiállhatatlan, öntelt ember... Jó ember. Rossz ember. Csú-



nya ember. Fecsegő és egy kicsit bolond. Ez mind az ajkán van. De éreznie kell, hogy akármit is gondol rólam, néhány sablonos szóval nem tud összefoglalni.

Új gát szakadt fel a férfiban. Elmondja, hogy Konfucseval tart, a kínai bölccsel, aki magyarázgatta tanítványainak: állítsátok vissza a szavak értelmét. De hogyan? A szavak általánosítanak. Az élmény mindig egyedülálló. Gaby eleinte félénken, de később növekvő élenkséggel ad fel kérdéseket, amelyekről fel se tette, hogy élnek benne. Zobeltitz ormokra hurcolta magával. Egy hegymászó biztonságával segített neki, megfoga a kezét, hogy simábban lépjen át akadályokat, alátámasztotta, nem hagyott időt, hogy hátra pillantson... Szavak, szavak, amelyekből már kifáradt s amelyeknek értelmét már nem tudta követni s csak a férfi szájmozgását nézte, mintha onnan megkapna mindent. Szavaktól és italtól nekilökődve, könyökével megtámaszkodott az asztalon. E mozdulata következtében a testéhez tapadó selyemruha kissé elvált és sejtetni engedte formáit. Zobeltitz odapillantott és elfelejtette, hogy mit akart mondani.

Gabriella zavartan megigazította ruháját. E pillanatban nyomasztó tehernek érezte szépségét és a szívébe nyilallott, hogy Zobeltitzből nem az ikerlélek megsejtése váltotta ki a hímes szavakat, hanem a teste. Csak azért szédít... — gyanakodott magában — a himmadár legszebb tollába öltözött előtte — és elkomorodott.

•

A másik szobában Egyedi és Schrödel összeszedték aktacsomójukat és átmentek Gabyhoz. Um Entschuldigung — dörögte ismét Schrödel és vér-aláfutásos birkaszeme fennakadt Gabriella indulatoktól hányatott tekintetén.

— Miről diskuráltok? — állott Egyedi ostoba arccal a tükör előtt, élvezte a feleségének



szóló bókokat, gyönyörködött benne, mint egy versenylóban, amely az övé és pompásan betölti rendeltetését.

Gaby és Zobeltitz Schrödelre néztek, aki más téma hijján családjáról fecsegett kifogyhatatlanul.

— Ha kegyedéket így együtt látom, férj, feleség, meleg szoba, kitűnő szivar, mindig haza kell gondolnom édes Annemariamra és a gyerekekre. Mit szólnak hozzá? Minden áldott nap írok haza legalább is egy levelezőlapot.

Teljes hatástalanság fogadta a közlést.

Zobeltitz hogy megtörje a csendet, kissé gúnyos arccal magyarázgatta Gabynak:

— Igen, ő mintaférj! Innsbruck polgári krónikáiban aranybetűkkel jegyzik majd fel nevét.

Schrödel boldogan tiltakozott. Egyedi azonban rejtett gúnyt érzett ki a „mintaférj“-ből és megjegyzést tett, amelyből parázs vita kerekedett a modern házasság problémája körül.

— Az egész kérdés azon fordul meg — ragadta ki Pali a téma egyik részletét, — hogy kinek van több joga a házasságban; a nőnek-e vagy a férfinak? A férj keresi a pénzt. Ő az ész, az irányítás, az energia. Viszont itt az élő tanú: tagadtam már meg valamit feleségemtől? Nem minden gondolatom az otthon? Mondd fiacskám, hát most mondd, nem így van?...

Gaby válasz nélkül hagyta megjegyzését, amit Pali hallgatólagos beleegyezésnek könyvelt el. Zavartalanul tovább folytatta:

— Feleségemnek bérlete van a színházban. Feleségem csak annyit mond a segédnek: vágja le kérem ezt a selymet — és már az övé. Igyekszünk társadalmi állásunkhoz mértén élni, de nem nyújtózkodunk tovább, mint ameddig a takarónk ér. Sohase veszekszünk, egyikünk száját se hagyja el hangos szó. És miért van ez kérem? Mert tiszteltben tartjuk egymás jogát.

Most Schrödel tolakodott elő:

— Mi is pont így élünk. Mint a galambok. Kitaláljuk egymás gondolatát.

Zobeltitz erőltetett nyugalommal hallgatta őket.

— Ez mind rendben van — nyomta meg a szót Zobeltitz, — de hova akar kilyukadni voltaképpen, igazgató úr?

— Hogy mit akartam mondani?... Igen. A házasságról beszélgettünk, mint olyanról. Ha úgy tetszik önnek mint intézményről, hogy milyennek kell lennie egy ideális házasságnak.

Zobeltitz még mindig nem vette le a szemét Gabyról. Az asszony arca azonban merev volt és mozdulatlan.

— Mi tagadás, én bevallom, esküdt ellensége vagyok a házasságnak. A jó házasságokat csak a színműírók találták ki, hogy kiszolgálják a filiszter-ízlést. Philemon és Baucis...

Egyedi ingerülten közbevágott:

— Ezt ilyen apodiktikusan mégsem lehet állítani. Ön, kérem, megrögzött aggregény, tehát fogalma sincs hogy milyen alapon, úgy van, milyen alapon lehet megteremteni a jó házasság előfeltételeit. Higyje el, vannak még sikerült házasságok.

— Philemon és Baucis. Ők szépen egymáshoz öregedtek. Átvették egymás szavát, mozdulatát, megkoptak, betörtek, a közös járom terhében anynyira elfásultak, hogy Jupiternek már valóban nem került nagy fáradságába fákká változtatni őket.

— Én nem nevezném elfásulásnak. Azt, hogy két ilyen egyszerű ember belső harmóniát teremtett meg magának, a józan ész diadalának tekintem.

Egyedi rendíthetetlen volt meggyőződésében. Úgy jelentette ki a véleményét, mint a Kúria elvi jelentőségű határozatát. Schrödel rosszalólag hadonászott Zobeltitz felé:

— Megint elveted a sulykot! A házasság a legszentebb polgári intézmény volt és az is marad.

A társaság türelmetlenül nézett egymásra. Al-  
datlan vita ez, ójfél után, amikor a rendes ember  
már kialudta magát. Schrödel a nyakkendőjét  
igazgatta és nyakkendőtüjével beleszúrt az ujjába.  
Ujja hegyének puha zsírbélése felfogta a szúrást,  
de azért mégis elkedvetlenedett:

— Menjünk haza, tegyük el magunkat hol-  
napra — mondta.

A házigazda nem túlságosan unszolta vendé-  
geit. Sőt a búcsúzkodás pillanata felvillanyozólag  
hatott rá. Schrödel sablónos hangon megköszönte a  
vacsorát.

— Tehát holnap — emelte fel Egyedi mutató-  
ujját Schrödel felé és egészen a folyosóra kísérté  
ki vendégeit. Mint jó házigazda, megvárta, amíg  
a rosszul kivilágított lépcsőn leérnek az udvarra,  
azután gondosan kétszer is megfordította a kul-  
csot, még a kilincset is lenyomta, hogy meggyő-  
ződjék: elég jól van-e bezárva az ajtó?

Végre magukra maradtak. De semmi sem mu-  
tatta, hogy túlságosan örülnek az egyedüllétnek.  
Pali komótosan vetkőzni kezdett. Nadrágját, mint  
a kártyát összehajtotta, s letette a szék támlájára.  
Hosszú évek szokásaihoz híven, óvatosan felhúzta  
arany remontoir-zsebóráját, kinyitotta hátlapját,  
kifújta a port az óra szerkezetéből.

Vetkőzés közben még szükségesnek tartotta  
megjegyezni, hogy meg volt elégedve a vacsorá-  
val és hogy ez a Zobeltitz sok számárságot beszélt  
össze. Mély lesajnálás árnyalata érződött a hang-  
ján. Gaby kissé ingerülten felelte: — Akár-  
mennyire lekicsinyled, Zobeltitz véletlenül rend-  
kívül képzett és kellemes ember. Miért ne ismer-  
jem el, hogy jól érzem magam az olyan ember tár-  
saságában, aki másról is tud beszélni, mint csak  
üzletről?

Mind a ketten ismerték egymás természetét  
és nem vitatkoztak.

Pali lehajtotta fejét a párnára, pár perc múlva

már aludt is, mint a tej. Kikereste magának a helyet, ahova fejét befúrja. Addig gyúrta maga körül a párnát, amíg megtalálta a legkényelmesebb fekvést. Jobb oldalára fordult — bal oldalára nem feküdt a szíve miatt, hanyatt nem mert feküdni, mert félt a fulladástól. Rendszerint hét órát aludt egyhuzamban anélkül, hogy a helyét változtatta volna.

Annál zaklatottabban hánykolódott Gabriella. Hiába mondotta el maga szerkesztette esti imáját — amelyet a szükséghez képest újabb kívánságokkal vagy fogadalmakkal bővített, — hiába kezdett el ragozni, — ezerig számolt magyarul és németül, — hiába, nem jött szemére álom. Betűjátékba fogott, bizonyos betűkből nagy emberek neveit találgatta. Nagynehezen elszenderedett, de egyszerre csak felébredt, azzal az ijedt mozdulattal, ahogy vasúti kocsikban rezzenek fel az utasok, amikor a vonat zakatolva érkezik meg egy állomásra.

Gaby felült, kinézett az ablak irányában. Megijedt a hold alattomosan pislogó arcától. Fölkelt, összehúzta az ablakfüggönyt. Nemcsak a világosság zavarta, de a félsötétség is, amelyből a súlyosabb anyagú bútorok, tükör és az ablakhoz közelebb eső tárgyak körül árnyékok léptek elő. Úgy tetszett neki, mintha furcsa nesz, idegen világból való mozgás suhanna végig a szobában. Most a Pali arca fölé könyökölt. Pali arca, mint egy kosár fenekéről felizzadó párás és groteszk gyümölcs, ült meg a párnák között, — és ez a duzzadt, síma arc, megnyugtatta: Pali él, csak alszik és ha egyet paskol a hátára, azonnal, durcás gyermek módjára, megrángatja a lábait. Nagynehezen elaludt ő is.



A nap, bár fénysugarai bátortalanul ütköztek meg a nedves, barna, havat ígérő köddel, új és megnyugtató jelek között vette át meggyötört, lázadó koboldok kezére került birodalmát. Az éjszaka száz rejtélyes szerszámú orkesztere, amely hosszú órákon át kiszabadult szelek módjára zsi-bongott, sípolt és süvöltött, mintha földöntúli penge metszette volna át torkát, egyszerre mukanas nélkül elnémult. Régi profilját ismét felöltötte a világ. Nyitogatták a szárnyas ajtókat. A cselédek paraszat hoztak a kályhába. A fürdőszobában vörösre izzott már a kazán.

Egyedi a szőnyegen szaladgált és lázasan kereste a borotválókészüléket, föleresztette a rollót, hogy jobban lásson.

A recsegő lármára Gaby is fölrezzent. Megdörzsölte a szemét és az ágya előtt Pali kipihent, de zsörtölődő tekintetével találkozott.

— Ostoba álmaim voltak — ugrott ki az ágyból Gaby és a ruhásszekrény felső tükörlapján rejtett szomjúságtól kicserepezett ajkát és a szeme alatt meggyült karikákat nézegette.

Egyszerű ruhába öltözött, ahogyan szoktak piacra. — Szervusz! kiáltott be a fürdőszobába. — Szervusz! — hangzott vissza a fürdőszobából locsanások között. Pali úgy fürdött, mint egy víziló; szuszogott, fröccsentett, csapkodta a vizet. — Hová méssz? — A piacra. — Okosan — hangzott ki ismét a kádból.

Valóban buta idő. Már nyolc óra is elmúlt, de a köd nem tágitott. Az ég ólmos fehér volt, mint a rosszul mosott dunna.

A csütörtöki hetivásár Aranyosvár reggeli arculatára mozgalmasabb színeket öntött. A nagyobb üzleteket épp akkor nyitogatták és a bolti-szolgák szederjes ujjukkal sepergettek a kirakat előtt. A vashídnál cigány favágók álldogáltak

zsebetett kezekkel, hónuk alatt a szekerce. Kapkodták, emelgették lábukat, hol az egyiket, hol a másikat és egészséges fogsoruk rávillant a hivatalba igyekvő urakra.

Közben tejeskendérokat hordoztak fejükön a hostáti asszonyok. Gyöngén táplált, szurokszínű bivalyok fatönköket cipeltek és elállták az omnibuszok útját. Hátról, az egyhangú postaépület mögött a cselédpiac tarka színoltja. Itt álltak egy csomóban az izmos, aprónövésű, szegődő szándékú vihogó székely cselédek, fújták a kezüket, de amikor egyik-másik harisnyás siheder „dumé“-t adott a hátukba, csattanva felnevettek. Így a favágók, kofák, bivalyokat nógató mócok, a beszállingózott pozsgás fiatalság az erdők és falvak illatát hozták a városba.

Csakhogy elmúlt az éjszaka!

A lélekbe furakodott szű lassú sercegését most túlkiabálja a piac zsibongó lármája. Trézsi néni, a közismert duplatokájú kofa, aki évek alatt emeletes házat spórolt meg magának a Kétvíz között, kotlós tojásait tukmálja rá. Ez a kis nekiindult vesződés a kofásasszonnyal jobban megenyhíti idegeit, mint a négy fal párnázott nyugalma. Derűsen járkál a kosarak sora előtt és örömmel látja, hogy minden, ami körülveszi, él, él és tele van a mozgalmas élet fiatalságával. E nagy összevisszaságban ráragad a köznép kacarázó kedve.

Eszébe jutott, hogy ha már itt van, egy füst alatt elintézi a varrónőt is. A szakácsnét hazaküldötte a kosárral, ő maga a külváros felé tartott. Szűk sikátorokon sietett, elaggott, düledező földszintes házak mentén. Ahogy belépett a házi-varrónő odujába, savanyú szegényszag ütötte meg az orrát.

Az uccára kijövet kedve ismét elborult volt. Embertelenül szűkeknek találta az uccákat. Nem mert lélekzeni sem bennük, tikkasztó szomszúság kínoztatta levegő, ismeretlen szabadság után.

A főtérrre ért, ahol a kirakatok a fényűzés ezer ingerével szédítenek. A sikátorok szennyét most jótékonyan eltakarják a hatalmas kőpaloták.

A főtéren a királyszobor előtt katonazene játszik. Itt már a nap is felenged, bátrabban süt, mintha külön elsőosztályú nap állana rendelkezésére a jómódú közönségnek. Oh, hogy miért nincsenek üzletek, ahol palackba dugaszolva napfényt árulnának! Összevásárolna egy kocsideréknyire valót és úgy öntené el őket, mint a pezsgőt, minden földrenyomott ajtóküszöbön.

Keresztülvágott a főtéren.

A nagy kávéház ablakában egyszerre csak Zobeltitzet pillantotta meg. Zobeltitz figyelmesen egy füzet fölé hajolt és egyik cigarettáról a másikra gyújtott.

A férfi lecsüngő vállát nézte, hosszú karjait, gyér, diószerű haját, amely a halántékon ezüstbe hervadt. A haj a fejközépen már megritkult. Visszaidézte zengő, vontatott hangját és most, hogy meglátta bizánci templomképre emlékeztető nyúlt arcélét, tudta, hogy miért emlékeztette a szentképek merevségére.

Gaby meglassította a lépését. Amint közelebb ért hozzá, az újabb találkozás konkrétabbá tette Zobeltitz arcát és vonzóbbá az egész embert.

— Vajjon mi érdekel rajta? — és nem vette le tekintetét róla... — Különös pillantása van, amely ezer embertől is megkülönbözteti. Vannak emberek, akik minden ok nélkül érdeklődést, sőt vonzalmat keltenek, ő is ilyen.

Zobeltitz felpillantott és megemelte a fejét. Pár lépés után megállt a kávéházzal szemben levő csemegekereskedés előtt, a kirakatra bámult és bement az üzletbe.

Körültekintett, hogy mit is vásárolhatna. Végül különböző konzerveket csomagoltatott és mandarint. Csomagjával kilépett az uccára és Zobeltitzcel találta magát szemben.

— Már azt hittem, el is pályázott szerény körünkől. Láttam, nagyban írt a kávéházban.

— Ó, semmi... Néhány jegyzetet készítettem.

— Csak nem regényt ír?

— Erre nem is gondolok — egy pillanatnyi csend után folytatta: naplót írtam.

— Ugyan! És mit ír a naplójába?

— Mindent, ami velem történik... Ha úgy tetszik, naiv, együgyű dolgokat... Éjszakánként az elmúlt huszonnégy óra történetét...

— És jól esik magának?

— Kell nekem a napló, hogy szabadnak érezem magamat. A naplóban a meztelenségnek áldozunk. Annak az ős ösztönnek, hogy megmutassuk magunkat, Fel-sza-ba-du-lás... Ismeri maga ezt a bűvös szót?

Gaby könnyedén elpirult.

Szó nélkül mentek egymás mellett, percekig. Aki történetesen megáll az uccasarkon és nézi őket, házastársaknak tartotta volna. A nő két lépéssel ment előbb; a férfi imbolygó nagy léptekkel, az asszony aprózó, de mégis markáns lépéseinek a nyomát követte.

Céltalanul járkáltak Aranyosvár uccáin és egyik ucca pusztá létezésével beinvitálta őket a másikba. Már rég elhagyták a középületekkel arányosan megosztott teret, amelynek minden köve szürke hivatalnoki előkelőséget árasztott magából. A keskeny oldaluccán letértek a folyó mellé, nem törődve azzal, hogy valamelyes rövid távolságot válasszanak, abba az útirányba, amelyre nem is gondoltak. Minden számítás nélkül, ahogy a magukra maradt fagallyak sodródnak a víz színén, kallódtak az egyre elhalkulóbb városnegyedben.

Zobeltitz ismét beszélt naplóról, egyedüllétről, szabadságról. Tenyerével tölcserít formált a szája elé, mintha egy névtelen, gazdátlan, szubtilis bú-



gást szeretett volna életre hívni valahonnan. Mintha a lélek egy különös dalművét recitálná, most meglassította a hangját, szünetet tartott, maga elé meredt. Azután a nőkről beszélt az érzelmes férfi folyton áradó lendületével — mert Gaby ezt a témát érintette, de csak úgy, mintha egészen másodrendű dolgokról lett volna szó. Elárulja, hogy sok nővel volt már dolga, nem, nem jó ez a szó, hogy dolga volt, kiszámíthatatlan és végzetszerű kapcsolatok sok nővel hozták össze, de utánuk mindig dermesztő kielégületlenséget érzett. Egyetlen nő volt csak, aki megértette őt, ő, ujjahegyének érzékeny rezgésével kísérté fölvilanásait, az édesanyja. Gaby kijelenti, hogy őt egyáltalán nem érdeklik a Zobeltitz nőügyei, a szerelmek. — Nem szerelem — vetette közbe Zobeltitz, — hanem rejtelmes kaland. — Hát legyen kaland — hagyta rá, — de beszéljen az édesanyjáról.

— Az én anyám... halkszavú, szerény aszszony, engedte, hogy fejére nőjjön a ház. Minél inkább távolodom a gyerekkoromtól, annál élesebb bennem a családi kép. A hugom még szopóscsecsemő volt. Mikor anyám a szobába lépett, kiszámíthatatlan önzésből azonnal bögni kezdett. Őcsém, öt éves kis fickó meg elordította magát: éhes vagyok! Apámat egyidőben reumatikus fájdalmak gyötörték és valahányszor anyámat a közelében sejtette, már nyöszörgött az ágyban: aszpirint! Aszpirint! Anyatej, aszpirin, szilvaízes kenyér: az olcsó vágyak és éhes ingerek formát öltött szimbólumává zsugorodott össze az én anyám, de hogy egyben feleség, anya, ember, létező valaki, akinek szintén szüksége lehet egyre-másra, ez a gondolat sohasem jutott az eszükbe.

— Élnek a szülei?

— Csak az apám él. Anyámat a világháború alatt temették el. Szegényt az vitte a sírba, hogy mind a két fia a harcra került. Amikor ugyanazon menetszázaddal elmentünk, élénken emlékszem

minden részletre, ott állt a perronon és minduntalan a kezünk szorongatta. Közbe-közbe elengedte, hogy még erősebb szorítással ragadja magához. Sohase hittem volna, hogy ilyen cingár asszonynak ekkora testi ereje legyen. Valaki megjegyezte mellettünk: igazi német anya! Édesanyám erre megrándult és áthatóan belefúrta tekintetét a hang vélt irányába. Öcsém elesett. A hadtestparancsnokság hosszabb időre szabadságolt. A szabadságomat természetesen otthon töltöttem és így közvetlenül tanuja voltam a rejtelmes átalakulásnak, amely mássá formálta az anyámat. Elesett öcsémet egyetlen szóval sem emlegette. Úgy tett-vett, mintha semmisem történt volna. Ezidőtájt jobb anyagi helyzetbe jutottunk, saját házunkba költöztünk és három cselédet is tartottunk. Két szobalányt és egy szakácsnét. Apám ügyesen kihasználta a konjunkturát és ebben a párnázott kényelemben csakhamar reumájából is kigyógyult. De azért rajta is, fel-feltörő nyugtalanságain megmeg érződött a világháború. Hát kinek ne szédült volna a feje a világégés perzselő szagától? Édesanyámon azonban nem mutatkoztak hangos és észrevehető híradásai a belsejében végbemenő változásnak. Most is úgy kelt fel hajnaltájt, mint régen, azzal a különbséggel, hogy ezúttal három cselédet hajszolt ki az ágyból. Én azonban észrevettem a belsejét marcangoló kint. Ebédnél, vacsoránál csak mímelte az evést. Néha szórakozottan egy darab kenyérbelet tett maga elé, kenyérgalacsinokat gyúrt belőle, de hogy micsoda erőlködéssel, azt csak én láttam. Anyám ezer morzsát hagyott hátra a kredencen, ágyszélen, zongorán és három hónap múlva öcsém halála után őt is eltemettük.

Zobeltitz nem folytatta. Hosszú, lecsüngő karjait felemelte és széles lendületet írt a levegőben, mintha hívna vagy tán kergetne valakit.

Gaby éppen idejében érkezett haza.

Pali a lábát törölgette az ajtó előtt. Szuszogott, fujt, mint egy nyomtató ló.

— Sétáltam egy keveset — jegyezte meg Gaby és hozzátette, hogy Zobeltitzel találkozott, kísétáltak majdnem a Meteorig, de nem mentek fel hozzá, mert nem akarták megzavarni a munkájában.

Pali helyeslőleg bólintott.

— Okos dolog a higienikus séta. Én, sajnos, már napok óta elmulasztom ezt a megfizethetetlen félórát. De hát édes Istenem... — elmosolyodott és apró borsószemével jelentősen kacsintott Gabyra.

Leültek ebédelni. Pali nyakába kötötte az asztalkendőt. Öklével a velőscsontot ütögette, belebámult, mint egy távcsőbe. A csont belső rekeszébe szorult maradékot a villa hegyével szedegette ki. A velőscsont kedvenc ételei között szerepelt és a világ minden kincséért sem osztotta volna meg senkivel.

Gaby egykedvűen kanalazgatta a levest. Az esze máson járt.

— Szívecském, óriási ujság. Ma délben aláírtam a németekkel a szerződést.

— Úgy?

— Tudom... már megszoktam, hogy nem nagyon érdekelnek az üzleti dolgaim — mormolta szemrehányóan a tányérába. — De ha azt mondom, hogy végre igazán a magam ura vagyok... Hogy akkorát löktem a karriéremen, amihez fogható a mai áldatlan gazdasági viszonyok között quasi elképzelhetetlen... Hát ez csak érdekel?!

— Hogyne, hogyne, nagyon örvendek — törte be magát Gaby az odafigyelésbe és ő maga is megütődött, hogy milyen távol állnak tőle azok a dolgok, amelyek pedig anyagi jólétét jelentik. De feltette magában, hogy azértis érdeklődik. Pali észrevette Gaby hajlandóságát, a legnagyobb lel-

kesedés hangján számolt be a szerződés részleteiről. — A német tőke negyvennyolc százalék erejéig participál — mondotta. — Béla bácsi persze fitorítani fogja az orrát... De hiszen ismerjük már az öreget.

Az előszobában csengettek. A szobaleány csomagot hozott be.

— Igen, el is felejtettem mondani. Vencelnél néhány új lemezt vásároltam. A jó bolt örömére — és az iménti sokatmondó mosoly ismét felvillant a szája körül. — Hozza be, kérem, a gramofont — fordult a szobaleány felé.

Gaby a könyökre támaszkodott és egész idő alatt le nem vette tekintetét a Pali arcáról. Vajjon honnan szivattyúzza elő ezt a sok lelkesedést, amikor terveiről, számairól, megannyi unalmas száraz tényről beszél? És miért oly bántóan érdektelen a lélek dolgaiban? Különben rendes ember, bálványozza őt a maga módján, csak éppen az a fajta lelkesedés hiányzik belőle, amit ő szeretne.

Ujjaival dobolt az asztalon. Alig észrevehetően megrázkódott és figyelmét ismét Palira összpontosította. — Lám, lám — mondogatta magában, — neki is megvan a maga passziója — és tovább figyelte, mintha e jól ismert szívben valami olyasmit fedezett volna fel, amit még eddig nem látott.

Pali nagy hozzáértéssel felhúzta a gramofont, kicserélte a tűt és maga felé fordította a tölcsért. Divatos fox-trott kattogott ki a készülékből. Az angolba ojtott kannibál muzsika kaotikus hangszereléssel indult, de visszatérő dallamában három-négy rekedtes férfihanggal duzzasztotta fel magát. És amikor a vezető szólam könnyű, népszerű taktusai megismétlődtek, Egyedi nyakán a darabos kamaszfej bólogatni kezdett és szüntelen fölényes pillantással kereste Gabyt, mintha kérkedne, hogy a dallamot kicsalogatta rejtekhelyéről.

Gaby unottan vállat vont, de egy kicsit megmozdult az ajka, amikor Pali eltolta a lemezeket,



helyet foglalt a karosszékekben és rendíthetetlen biztonsága tudatában már a délutáni szundikálásra készítette elő duzzadt szempilláit.

A szemhéjak, mint valami rosszúl záródó ajtók, nem fedték le teljesen tekintetét. Parányi, ferde rést engedtek a világba. Valami zavart mosoly is átszűrődött az összeérő szempillák mögül — de már a megfélemező, önmaga világába visszatérő, a szabályosan elaludt test terpeszkedett Gaby előtt, zenélő álomban fokozottabban érvényesítve minden locha bálványszerűségét. Így, fényes nappal, egyszerűen elvonulni előle, mikor pár viszonzott őszinte és emberi szóval mindent helyre lehetne hozni — ez a kiszolgáltatottság keserényes tudatát csepegtette belé. Most már bevallotta magának, amit eddig titkolt önmaga előtt is. Pali szemében ő már nem számít asszonynak. Hitves, házastárs — megszokott bútordarab, — minden, csak az a nő nem, akinek egyetlen mozdulata a szerelmi láng villanyos szikráit csalná ki férje ujjából.

Sóhajtott és zajtalanul becsukta maga után az ajtót. Leült egy félig megkezdett horgolás mellé és míg az ujjai mechanikusan adtak új életformát a selyemszálaknak, gondolatai sem maradtak tétlenek és minden egyes tűöltésre az ábránd játékos munkájába szövődtek.

Közös életükre gondolt. Tizenhárom év óta vannak együtt. Vajjon elég idő, hogy megbarátkozzon Pali gyengéivel, rigolyáival?

Mintha világteremtése óta így lett volna, természetesnek találta Pali rövid lábszárait, amint reggelenként mezitláb szaladgál a szobában, gesztusait, hanghordozását, ahogy tárgyal, örül, bosszankodik, meglepődik, tervez és feléje közeledik. Megszokta, hogy Palinak visszatérő jelzői vannak, hogy tizenhárom év alatt mind több haja marad a fésűben, hogy romlanak a fogai, de gyarapodnak a perzsaszőnyegek, hogy még ma sem tudja úriember módjára fejére tenni a kalapot, állandóan

csárén áll neki, mint a vidéki kupeceknek, hogy megfélemezik az ő születésnapjáról, de viszont elvárja, hogy mindenki észben tartsa Pál napját. Mindent megszokott, mindenbe beletörődött, ami összefüggésben van vele, aminthogy magába idegezte a lakás összes tárgyait is, amelyeknek ő lassanként rabszolgája lett.

Csak egyet nem szokott meg — és ezt e pillanatban oly határozottan érezte, hogy egyszeriben elviselhetetlennek tűnt neki, amit még nem régebben könnyűnek és természetesnek gondolt, — a közömbösséget.

— Valami foglalkozást — mondotta félhangosan. Sutba dobta a kötést, könyvet vett elő.

Ebéd után rendszerint Tauchnitzot böngészett, szótárral kezében. Most szívesen tolta el ezt is magától, mert megszokott életbeosztására emlékeztette. Fiókokat húzgált ki, leveleket, orvosságos dobozokat, számlákat rázott meg. Pali éjjeliszekrény fiókjából kihányta a mellgombokat, gyári mintákat és azt a sok névtelen szemetet, amely hozzáragadt az elmuló perchez és együtt pusztult el vele.

Az egyik fiókban megkezdett jegyzőkönyvre bukkant, amelynek első oldalára még Pali jegyezte fel apró gömbölyű betűivel a nap tennivalóit. Zobeltitz fejét is oda vázolta, de ezt a lapot is kitépte és így ingadozott szándékok és elhatározások között és szinte megkönnyebbült, amikor eszébe jutott, hogy ő már napok óta a beteg Jusztina nénihez akart menni, akit ugyan szíve mélyéből gyűlölt, de most kapóra jön, hogy létezik és meglátogathatja.

Jusztina néni sokat betegeskedett. Ilyenkor a szoba áporodott levegőjébe a rendületlenül megvetett ág külön nyomasztó illatokat is dobott fel. De a néni már unhatta a fekvést, mert amikor Gaby belépett, ott üldögélt az asztalnál. A kis kö-

vér asszony, épp olyan széles, mint amilyen magas, olcsó kékhuzatú dunnát tett maga alá, de lábai így sem érték a földet. Befőttet majszolt. Ijedten takarta le a tányért szalvétával. Megrémült a gondolattól, hogy esetleg meg kell kínálnia Gabyt.

— Nyavalyás vagyok — szapulta a szót, — minden csontom ropog a fájástól. A doktor egy kis befőttet rendelt. A szomszédasszonytól kaptam — hazudozott a vénség és még görcsösebben vont a maga felé a tányért.

Gaby a nénje kezeit nézte. — Vajjon én is ilyen leszek?

Jusztina néni híres szépség volt lánykorában. Gaby ráncos, törpe ujjait vette szemügyre, amelyek mindegyike külön-külön az elmúlt élet sivárságára mutatott rá. Gaby szentül meg volt győződve, hogy Jusztina néni megint füllent. Hiszen befőttjei tíz évre visszamenőleg vannak, de nem mert hozzájuk nyúlni, mert attól tartott, hogy elfogynak.

— Majd küldök estére egy üveg ringlót. Paradicsomra nincs szüksége Juszti néninek?

— Isten is megáld — hunyorított, — de nagy üveggel küldj, hogy a hét végéig tartson. Ül le már no!... Szép, hogy egyszer hozzánk is leereszkedél. Hej, hej, ha az ember megöregszik, a kutya se törődik vele.

— Hát mi a baj Jusztina néni? — helyezkedett el óvatosan Gaby az ütött-kopott, letöredezett faragású széken. — Béla bácsi még nincs itthon?

— Künn van a bányában. Hjah fiam, mi dolgozunk, nem urizálunk! Bizony.

Gaby fel sem vette Jusztina néni apró epéskedéseit. Ha igaza van, ha nincs, Jusztina néni csak zakatol.

— Hát nálatok mi az ujság? Bezzeg élitek világotokat. Anna — kiáltott hangosan nekipirosodva. — Mi itt kuksolunk a sarokban. Anna,

Anna! Ez az átkozott csengő is felmondta a szolgálatot, csak két hónapja, hogy tétettem bele elemet.

Gaby kinyitja a konyhába vezető ajtót. Mintha lobot vetne, a nyíláson csak úgy gomolyog a hónapszámra összesűrűsödött mosogatószag. A konyha üres.

— Gyalázatos! Biztosan ott lebzsel a kapu alatt. Tíz perccel ezelőtt elküldtem, csak ide a szomszédba, szegért. Sírba viszik az embert a rossz cselédek.

Gaby elmosolyodott. A Jusztina néni cselédei! Két hétnél egyik sem bírja tovább. Híre van a Jusztina néni házának. Aki csak teheti, nem szegődik ide. Ezek itt eszik a cselédet.

— De Jusztina néni... Ha szüksége van valamire, hát itt vagyok én.

— Vizet kellene feltenni a kamillateának.

— Megfőzöm én — ajánlkozott Gaby — hol a tea?

— A spájzban? De inkább én. Nem fogod megtalálni. Csak összehánysz mindent — bukdácsol a Jusztina néni a konyhába.

Még hogy ő beengedjen valakit a spájzba. Hogy „kinyomozzák“, mi mindenféleje van. Soha! Amíg ő él, oda senkit be nem enged.

Gaby vállat vont és tovább ült a helyén. Az ajtó felől megjelenik a szolgáló. Bátortalanul lép vagy kettőt, megy az ajtó felé. Na, most kezdődik el a hadd-el-hadd! Az uccára is elhallatszik Jusztina néni köhögős hangja. Fúria módjára veti rá magát a cselédre és hajtja. Még szerencse, hogy betoppan Béla bácsi. Jusztina néni kimerülten rogy a padkára a kemence mellé s hápogva levegő után kapkod.

Béla bácsinak szájában ott az elmaradhatatlan pipa. Most is, miközben flegmásan nézi az egész ügyet, sárga, nikotinos ujjaival orresavaróan büdös dohányt nyomkod a pipájába. Otromba cúgos



cipő a lábán. Lötyögős nadrágzsebei szétállnak a mindenféle piszkos, elnyűtt nyomtatványtól, levéltől, cédulától. Vértől, buldog arcából vörös, csepegős szemek kandikálnak elő. Gyanakodó pillantással Gaby felé fordul, ugyanazzal a nézéssel, ahogyan Jusztina néni nézi az embereket. Az öreg pár az idők folyamán eltanulta egymástól még a nézést is.

— Mi ujság? — kérdezi Béla bácsi, rá sem hederítve a konyhában lezajlott civakodásra. Melényére esik a hamu, bosszúsan tovább fricskázza a padlóra.

Mi ujság? Mi ujság? Mindig csak ezt kérdezik tőle. Hát mi ujság lehet? Pali, Béla bácsi, Jusztina néni, tél, tavasz, nyár, ősz, január, február, március, hétfő, kedd, szerda, mosókonyha, fűszer-számla. Ez az ujság. Semmise történik vele. Az idő szép, csöndesen múlik. Könnyedén, vállatvonva, hogy mégis mondjon valamit, megjegyzi:

— Semmi különös! Élünk! Tegnap este két német úr volt nálunk vacsorán.

Béla bácsi a szék támlájára hányja bekecsét. Jusztina néni is feltápászkodik a padka mellől és még egy fenyegető pillantást vett a szolgálóra, aki sietve iszkol el minél messzebb.

— A német urak! — Béla bácsi előveszi a pipaszurkálót és körülményesen mesterkedik a dohány körül. — A te szépséges urad megint kifőzött valamit; csakhogy vigyázzon, oda ne közmásítsa a rántást.

Gaby ezen sem lepődik meg. Mostanság Béla bácsi is állandóan pikkel Palira. Tulajdonképpen mikor kezdődött el a szüntelen tánc körülötte? Nem tud számot adni, nem is érdekli túlságosan. Megadó arcot mutat, úgy hallgatja végig őket, mint ahogyan a páciens végigcsinál egy fogkezelést, amely idegesíti ugyan, de túl kell esnie rajta.

Justina néni éles hangon rikácsol Gaby felé:

— Azt üzenem neki, vigyázzon magára — és

itt felemelte vénségtől kicserzett, gémberedett mutatóujját. — Férjen a bőrébe, mert meg találja ütni a bokáját.

— De hát mi történt? — kísérelte meg Gaby megteremteni a békét kettőjük között. — Miért veszekednek? Hát mit követett el az én uram?

Béla bácsi nehezen jön ki a sodrából. Hűvösen lázong s amíg lehet, türtőzteti magát. Jusztina néninek azonban eleme a civódás. Addig nincs nyughatnékja, amíg félholtra ki nem dühöngi magát. A verekedés üdítően hat rá, mint egy ibrik kamillatea.

Gaby csak nagynehezen hámozza ki, hogy mi hát a baj voltaképpen.

— Csordultig tele a pohár — ütött Béla bácsi az asztalra. — A taknyos már engem néz ki az irodából. Engem! Azt meri állítani, hogy nem értek az üzlethez! Már, hogy én nem értek, aki kenyeret adtam a szájába, hogy éhen ne haljon. Na majd változtatok rajta! Megvannak hozzá az eszközeim — de ezt olyan fokozódó dührohammal mondta, hogy szinte lehetett látni, mint suhogtatja „eszközeit” a levegőben.

Gaby tanácstalanul bámult Jusztina nénire. De emez felállott, csipőjére rakta a kezét, szabadjára engedte ordináréságait. Szitkokat szórt a Pali fejére. Gaby körül forgott a világ, ijedten kereste az ajtót.

— Majd haza jön János — vágta ki Jusztina néni fogcsikorgató elégtétellel.

— A János! — kiabálta túl Jusztinát Béla bácsi, — igenis, az én fiam. Eleget intrikáltatok ellene. Azt hiszed, hogy nem tudom. Itt a levél — ütött a zsebére és a sok koszos írás közül kihúzott egy levelet. Hazajön. Hát jöjjön haza! Semmi kifogásunk nincs ellene. Ha csak a te drágalátos uradnak nincs — tette hozzá gúnyosan.

— Nézze, Béla bácsi — szólalt meg remegő hangon Gabriella. — Nagyon boldog vagyok, hogy

hazajön János. Bár itt maradhatna örökre. Neki itt a helye. De én nem jövök magukhoz többé. Igaztalanul bántják Palit. Gorombák hozzá, mint a pokróc. És hozzám is...

Gaby belefogódzott az asztalba, hogy el ne essék. Behúnyta a szemét s úgy állott egy darabig, majd összeszedte magát és elrohant.

Béla bácsi sápadtan kísérelte meg Gaby útját elállani, de Gaby félretolta.

## V.

Gabriella a sétatéren keresztül ment haza. A fák között már motoszkált a tavasz. Gabytól nem tágitott a makacs érzés, hogy változtatni kell életén, mert torkig van vele.

Kit okoljon a mai délutánért? Béla bácsiékat? Ők nem tehetnek róla. Így vannak megteremtve... Önönmagát? Amiért a korpa közé keveredett? Vagy Palit?

Pali a ludas. Neki gondoskodnia kellett volna, hogy függetlenítse magát Béla bácsiéktól, hogy ne jusson a kényszerhelyzetbe: gyűlölt rokonokat mórlikáljon, csupán azért, mert így kívánja az önös érdek.

Ha akkor nem kötötte volna az életét Palihoz... Tizenhárom évvel ezelőtt... Tulajdonképpen csak két udvarló közt választhatott. Az egyik Ladányi, a filozopter, aki mazohista rajongással a királynő pazar hímeibe öltöztette, a másik pedig Maksay Loránd, az ősjogász. De Maksay, az örökös cigányvajda? Jó. Ismerte az összes magyar népdalokat. És aztán? Egyéb kvalifikációja igazán nem volt.

Késő már, hogy változtasson az életén? Az együtt átélt hosszú esztendőket mégsem tekintheti meg nem történtnek. Hásasságuk nem jobb és nem

rosszabb, mint a többieké. Pali ugyan elviselhetetlenül rossz tulajdonságokkal verte meg a Teremtő.

De hát a sok, kisebb-nagyobb gyengeség, rossz tulajdonság között mi bősztíti fel a leginkább? Ismét rájön arra, hogy Pali példátlan közömbösségre hozza ki főképpen a sodrából.

Pár hónappal ezelőtt is mi történt? Házassági vacsorán voltak hivatalosak Béla bácsiéknál. Szokásuk szerint összerúgták a patkót. Oly veszekedettül dühösek voltak egymásra, hogy Jusztina néni felkapta a virágvázáat, az ő aznap hozott ajándékát és toporzékolva a földhöz vágta. Családi ünnepélyen!

Ó, csömörletes volt. És Pali? Pali, mintha semmire történt volna, tovább szeletelte a húst és a világ legbárgyúbb arcával bort öntött a poharába. Csak hazamenet volt egy megjegyzése: ezek ma felülmúlták önmagukat. Eddig még megnézegették, hogy mit dobálnak egymás fejéhez. Most már törékeny dolgokkal is kísérleteznek.

Hát csak ennyi? A közömbös ember hogy le tudja egyszerűsíteni a dolgokat! Milyen egykedvűen túlteszi magát azon, ami neki arcába kergeti a vért.

Semmi kétség, az olyanfajta emberek, mint Béla bácsiék, nem tulajdonítanak fontosságot az összekoccanásnak. De most más van soron. A Pali nagy közönyössége, mely lépten-nyomon kiütközik. Egyszer, a politika zűrzavaros átmeneti idejében arról beszélgettek, hogy egy nagycsaládú ismerősüknek elrekvirálták a lakását. Pali a fogpiszkálóval játszott fogai között és odavetette, hogy tulajdonképpen nagyobb sérelem nem történt, mert a külvárosban kaptak egy szobát. De az Istenért, három szobájuk volt eddig és nyolcan vannak! Hát aztán? Sokat kiboxoltak a lakásukból, anélkül, hogy egy másikat utaltak volna ki számukra. Medgyesi, a régi textilekreskedő fizetéseképtelenséget jelentett be. És ha bezárták volna? Örüljön,



hogy nem zárják be, hangzott ridegen a Pali felelete. Gaby egy ízben tanuja volt a jelenetnek, amikor Pali egyik hivatalnok a folyton növekvő drágaság miatt panaszkodott. Pali azonnal kész volt a vigasztalással: hol van az megírva, hogy mindennap húst kell enni? Nincs egészségesebb, mint a növényi koszt, én, én mondom magának. A kommún alatt a milliomosok is csak tökkáposztát ettek, meg gerslit.

De ha neki csak a kis ujja fájt, már odavolt.

Mégsem lehet komolyan haragudni rá. Hiszen önzésből fakadnak úgynevezett üzleti erényci és tőle nem von el semmit. Mi is az, ami annyira közös vonása Béla bácsiékkal? Alighanem az a mindent birtokba venni kész, türelmetlen és kapzsi mozdulat. Nem is jó rá gondolni.

Mire elhagyja a sétatert s kiér a színház előtti köröndre, szerencsére Pali már megbúvik valahol emlékképeinek redői között és képzelete Jánosnak, legkedvesebb gyerekkori pajtásának arcát fodrozza ki csöndesen.

•

Béla bácsi, azaz Gajzágó Béla nagyvállalkozó jeles erénnyel ékeskedett: gazdag volt, aranyosvárosi fogalmak szerint rémgazdag. Negyven évvel ezelőtt vette feleségül Gaby édesanyjának nővérét, Jusztinát. A fiatal Gajzágó apósa birtokán gazdálkodott, de a már akkor agyonterhelt birtokot közös erővel is csak pár évig tudták megtartani. Az ingatlant ellicitálták, az öregek elköltöztek a Dunántúlra. Az após ott gazdatisztnek állott. Dunántúlon adta férjhez fiatalabbik leányát, Gaby édesanyját, Verzár Miklós kaposvári joggyakornokhoz, akit kineveztek járásbírónak és jóval később áthelyezték Székelyudvarhelyre.

Béláék, akik Erdélyben maradtak, reménytelenül, a rokonságtól várták sorsuk jobbrafordulását. Pénzzé tették megmaradt ingóságait, de

rövidesen a nyakára hágtak. Jusztina néni szüleivel is összekapott, merthogy nem kaptak támogatást tőlük. Ellenben az igazsághoz hozzátartozik, hogy nem volt miből. A férfi apja, Gajzágó Dávid, erzsébetvérosi örmény marhakereskedő pedig csak „nem evett meszet“, hogy épkézláb, munkabíró embernek egy fityinget is adjon.

Korgó nyomorral feküdtek le. Ócska katona-köpennyel takaróztak. Jusztina néni átkozódva, fenyegető ököllel, arcán megfagyó könnyekkel, Béla bácsi hangtalan arccal evezett ki a minden nap kínlódásainak hullámaira. Mégis: pár nyomorúságos év után már félretettek néhány százjuktól elvont piculát a harisnyába. Amikor már kétszáz forintot összeszpóroltak, házhelyet vettek. Akkortájt potompénz volt az üres telek ára. Pár hónap múlva haszonnal adtak túl rajta. Új telket vásároltak — minden vásárt ketten sütöttek ki, gyakorta hajcibáló verekedés után, — azt is tovább adták. A hajdani székelyföldi kisbirtokot is visszavásárolták. Béla bácsi kapálás közben gipszre bukkan. Addig járt a bankok nyakára, amíg segítségükkel nyélbeütötte a bányát. De míg a jómódba csöppent Béla bácsi nagy kegyesen közbocsánatot hirdetett a rokonságnak, Jusztina néni tovább gyűlölte az embereket és viharos éveinek természetté vált megátalkodottsága akkor is megmaradt benne, amikor már felvetette őket a pénz. Jusztina néni addig vádolta meg a többi embert gonoszysággal, hogy a végén ő maga is azzá lett, kárörvendő és kegyetlen.

Egyetlen gyermekük a János. Tőle remélték, hogy előkelő házassággal fényt hoz a pórias családra és elfelejteni a szegénység szagát, amely holtuk napjáig kiáradt belőlük.

János jóképű fiúvá nőtt, a kamasz kedves darabosságával. Szeretett azonban gavallérosan öltözködni, könyveket vásárolni, világias életet folytatni. Szülei minden ilyen felkíváncozó vágyat

visszafojtottak benne s így kitarkállani, mint a többi jómódú szülők gyermekei, nem tudott. Kénytelen-kelletlen ő is magával cipelte napsugártalan szobájuk nyomott, fülledt hangulatát, azt a levegőt, amely felcseperedése és ifjúi kibontakozása idejében oly sűrűn nehezedett rá, hogy sokszor fuldoklott benne.

Jusztina néni nem sejtette meg leérettségizett Jani fiában a végbemenő indulatok forrongását. Az elkövetkezendő nagy vagyonszerző kifantáziált alakja a háttérbe szorította a valóság tejfelesszájú nebulóját, aki zabolátlanul ficáncol erre is, arra is. — Majd csak be fog törni — mondotta. Nézeteit Béla bácsi is osztotta. Fiának nevelését, ha lehetett egyáltalán nevelésről beszélni, úgy engedte át Jusztina néninek, mint ahogyan megőrzés végett a kezére adta értékpapírjait, Jószi-v-sorsjegyeit, a súlyra vásárolt törtaranyat és az árveréseken a hiénák orra elől elhappolt ingóságokat. Rohant tovább, új pénzeket keresni, rövid bekecsében, bulldogg arcával, ki a gipszbányába, a talicskák és poros buckák közé, mint egy darab mozgó gipsz, vörösre durvult kezével, gyászkörmös ujjaival, a falánkrok különleges, mindent feltűrő szimatjával.

Később mind nagyobb vállalkozásokba bocsátkozott. Esze, gseftérzéke összetettebb üzleteken csiszolódott. Ösztönös emberismerete belelátott üzletfeleinek még a veséjébe is. Nem akadt Aranyosváron hitelintézet, vállalat, ahol a Gajzágó nevet ne ismerték volna. Az ő alapítása a Meteor is, ahová még jóval a háború előtt hozta a szorgalmas könyvelőnek Egyedit, unokahúga későbbi férjét, akiben, ha mingyárt gyatra formában is, a maga emberét vélte fölismerni.

Modorán, parasztiságán törvényhatósági bizottsági tagsága, a négy munkás évtized, egy leesett mákszem nem sok, de még annyit sem változtatott. Saját megmásíthatatlanságába vetett meggyőződése annyira elszédítette, hogy gondolni sem

mert arra, hogy János, az ő fia, más lehessen, mint ő. Nem így történt. Jánosból kisistergett az egész gyermekkor megfékezett temperamentuma. Szilajon, átmenetek nélkül esett egyik végletből a másikba.

János metamorfoziséának utolsó, korszakberekasztő lökését egy orfeumi éjszaka adta meg. A sétatéri kioszk nyári varietéhelyiségében egyik ujságíró barátja révén megismerkedett valami dán nővel, Elna Jörgensennel. Nagy, szőke, amazón típus volt, a dán nők pozsgás kerek arcával. Tejszínű bőrén sok ékszer csillogott. Arcképe még ma is ott hányódik a Gabyék padlásán.

Elna Jörgensen megkívánta a cigányképű gyereket. Pénzkérdés nem játszhatott szerepet. Ha valakinek csak annyi pénz van a zsebében, hogy egy üveg ásványvizet, vagy feketét gubázzon ki, akkor még jobb, ha semmije sincs. Elna Jörgensen szájába a kölyökember féktelen szerelemvágya a kisvárosi pocakos, kopasz ügyvédek, a gyomorsavtúltengésben szenvedő divatárúkereskedők után az ifjúság könnyelmű és üde ízét lopta vissza. A Központi szálló szobájában három hétig falták egymást délben, délután, éjjel, ahogy jött.

De semmisse tart örökké. A színházi szezon megnyílt, a könnyű műzsa becsukta hajlékát. Elna Jörgensent szerződése Danzigba szólította. A búcsúestén Jánosnak hullott a könnye.

Ha elmegy a nő, vége mindennek közöttük; az első nagydiákos szerelme széjjelfoszlik, mint a hab. Elna Jörgensen hívta magával. János ügyetlen pironkodással forgatta ki üres zsebeit. Elna Jörgensen erre átkarolta fehér, púderes karjaival és úgy ölelte magához, hogy a huszonkét éves kamasz önfeledt boldogsággal veszett el az északi asszony hatalmas arányaiban.

János aznap éjszaka nagy izgalmaiban nyakendő nélkül szaladt haza. Reggel kilenckor indult a vonat. Becsomagolta két ruháját, érettségre ka-



pott szmokingját, a Társadalomtudományi könyvtár néhány kékvásznú kötetét, hóna alá csapta viaszkosvászonba burkolt hegedűjét és még az éj folyamán összespárgázott csomagjával meglógott hazulról, Elna Jörgensennel. Másnap óriási felfordulás. János nem tért haza estig. Harmadnapra a rendőrség nyomozást indított és megállapította, hogy János Elna Jörgensen artistanővel ismeretlen helyre távozott. Nyolc nap múlva képeslevelezőlap érkezett Danzigból. János szerencsésen megérkezett. Egyelőre eszeágában sincs visszatérni, mert most már bevallhatja: nem bírja az otthoni állapotokat. — Mit? Allapotokat? — patantak fel mind a ketten, mintha puskából lőtték volna ki őket. — Ilyet még csak mondani is! Most már azért sem!

Néhány hét alatt a szülők tajtékzó indulatait jeges közöny váltotta fel. János levelet intézett hozzájuk. Szerelmes, Elna Jörgensent feleségül veszi, a szülői áldást kéri — ő, a nyomorult! — de ennek hiányában feltétlenül a gyámhatósági beleegyezést, születési bizonyítványt és egyéb szükséges okmányokat. Juszta nénéi elájult, Béla bácsi rásürgönyözött: „Ha azonnal ott nem hagyod azt a feslett életű nőszemélyt, kitagadlak. Punktum. Apád.“

János nem is válaszolt a sürgönyre.

Mindez tizenhárom évvel ezelőtt történt. És most tizenhárom év multával János ismét hazaérkezik.

Gabriella a János fura esetét, amelyet oly megrökönyödéssel emlegették a családban, sohasem tudta tragikusan felfogni. János akkor szökött meg hazulról, amikor ő Egyedivel jegyen járt. De a fiút kiskora óta ismerte. Ahogy Jánosra gondolt, mindinkább körülfogta egész ifjúkora. A japán piktorok egyetlen ecsetmozdulattal odavarázsolják az egész cseresznyevirágos tavaszt. A János neve, ahogy Gaby megtisztította

minden hozzátapadó szennytől, egyszerre fölelevenítette gyereksége szép napjait.

Ötéves lehetett. Akkortájt még oly könnyen tudott aludni, hogy behúnyta a szemét és mire ismét felnyitotta, már piros reggel volt. János minden esztendőben náluk töltötte a nyarat. Nagyobbik nővére, ő, János, hárman aludtak a gyermekszobában. Gaby, mihelyt kidörzsölte az álmat, összegyúrte a párnát és azon mód a János fejéhez vágta. János felugrott és visszavágta. Most egyszeriben mind a hárman az összes párnákat mozgósították. Sőt a paplant is. Ki az ágyból, le a földre! A szőnyegen hemperegtek. Jani a Gaby haját húzta, Gaby a Jani fülét cibálta. Isteni verekedés!

Kitaláltak egy madárnyelvet, amelyet csak ők értettek. Összekacagtak, hogy kifogtak a felnőttéken és lesajnálták apát és anyát, hogy milyen műveletlenek, még madárnyelven sem tudnak!

Jani, amikor gimnáziumba került, hosszú ideig nem járt hozzájuk vakációra. Egy ízben ők voltak Béla bácsiéknál. János akkor kapta az első hosszú nadrágot. Nyulánk fiú lett belőle és amikor megcsókolta a Gaby arcát, belepirult és elfordult tőle. Nem volt már olyan szeleburdi, mint régen és szüleivel úgy beszélt, mint ahogy felnőtt fiúk szoktak. Gabyval mind kevesebbet törődött. Reggel vette a horgát és ment halászni. Hát ez volt az a naplopó — néztek rá lopva az asztalnál, — aki, mikor Jusztina néni felszólította, hogy csókoljon kezét, a vendégek karjába harapott. Gaby megkérte, hogy vigye ki őt is horgászni. János ránézett és végül azt mondotta: jó. Horgászás közben János akadozva elmesélte, hogy szerelmes. Attól a pillanattól kezdve János nagyon imponált neki. János beavatta valamennyi titkába, tanácsot kért tőle és kijelentette, hogy Gaby az egyetlen nő, aki megérti. Évente egyszer találkoztak, János minden évben más szerelmét gyónta meg neki.

Megmutatta első verseit is, amelyekről később kiderült, hogy az aranykötésű Költők Lugasá-ból másolta ki.

És azután néhány esztendő, amikor semmitse tudnak egymásról. A gyermekkor elmerül az időben... János megszökött a táncosnővel. Mindenki szidta, csepülte. Egyedül Gaby tette el emlékei közé olyan kegyeletesen, mint egy szabadsághőst.

## VI.

Egyedi jókedvében van, verebet lehet fogatni vele. Ébédutáni szundikálása után elhagyja otthonát, leballag a lépcsőn, kedvenc gramofónlemezeinek melódiáját fütyörészi. Még a felöltőjét is kigombolja. Terepszemlét tart a bérkocsistandon; kiválasztja a legjobb bérkocsit; fölényesen odaint a kocsisnak, hogy hajtson vele az Ástóriába. A bérkocsiból rugalmas léptekkel ugrik ki a hallban, mintha megerőltette volna magát, besüpped egy bőrfotelbe és magához inti a portást.

— Üzentessen fel, kérem, Schrödel vezérigazgató úrnak és jelentse neki, hogy Egyedi Pál vezérigazgató várja őt a hallban. Jelezze, hogy siessen, mert húsz perc múlva indul a vonatja.

Schrödel, vastag szivarral a szájában, amelyet egyik fogáról a másikra tol át, kockás sapkában, pléddel a hóna alatt megjelenik a lépcsőn. Schrödel most csontkeretbe foglalt szemüveget visel. Egyedi messziről konstatálja, hogy az erős törésű szemüveg komoly, mondhatni tudományos külsőt kölcsönöz arcának. Legfőbb ideje, hogy ő is ilyen szemüveget szerezzen be.

Schrödel bömbölő hangon köszöni meg a ritka figyelmet. Egyedi mosolyog. Ó, ezt már így szokta, benne van a vérében. — De gyerünk, gyerünk — nógatja s ő maga intézkedik a poggyászok

dolgában. — Kocsit! — kiáltja el magát Schrödel.  
— Ugyan, én már gondoskodtam — feleli Egyedi.

Amikor az ajtóhoz érnek, kölcsönösen udvariaskodnak, hogy ki lépjen ki előbb. Schrödel előre engedí Egyedit. Egyedi hevesen tiltakozik:

— Ez a vendég joga. — De nem! — De igen!  
— A végén is egyszerre lépnek ki, miközben hatalmas testükkel súrolják egymást.

Az állomáson Egyedi csupa körütekintés. Figyelmezteti jövődöbeli üzlettársát, hogy gomholja magát jól össze, mert könnyen lekapcsolhatják a tárcáját; hogy a vonat a második vágányon van; hogy a vasuti jegyet tegye el a mellényzsebébe, ő is oda szokta tenni, az aprókulcsokat ellenben a nadrágzsebébe, hátul, a vámvizsgálat miatt ne aggódjon, mert kifelé nem veszik szigorúan. Mindenütt szokatlan fürgeséggel a Schrödel nyomában, intézkedik, kihajol az ablakon, hogy hol késik a hordár, felkapaszkodik a vagonba, lefoglalja a helyet és dühös, mintha legalább ő is utazna, hogy nem az ablaknál kap ülést.

A vonat füttyentett és a kiforduló szerelvénynek Egyedi mélyen, méltóságosan megemelte kalapját. A perrónt a vasúti étkezőn keresztül hagyta el, nem is a perrónjegy miatt, — az a pár lej igazán nem számít, — de öröme telt abban, ha takarékoskodhatott.

•

Az állomástól gyalog sétált le a gyárba. Visszavonult a párnázott ajtók mögé, elővette a szerződést, hosszasán nézegette. — Nagy dolgok lesznek, nagy dolgok — nyújtotta el magában a szót, — és az előlről olvasással újra meg újra átélte az üzleti frigykötésnek minden kellemes, bizsergető izalmát.

Percekig maga elé nézett, törte a fejét és néha olyan csettentő mozdulatot tett a kezével, mintha csak legyet kapott volna el a levegőből. Aztán fel-



és alájárkált, bensőséges, de természeténél fogva darabos mozdulattal végigsimított egy aktacsmót, prospektust, üzleti levelet. Húsz és egynehány év alatt ismétlődtek meg e mozdulatok. Ennyi idő alatt valósággal szerves egy lett ezekkel a halkan összezizegő papírlapokkal, amelyek rejtelemes beszédét csak ő értette igazán.

Hirtelen elhatározással sált kötött a nyakába és a levelező-osztályon keresztül kiment a folyosóra.

A folyosó végét tömör vasajtó rekesztette be. A vasajtó a raktárba nyílt, amely viszont szomszédos volt az irattárral. A fűtetlen helyiségben Egyedi azonnal megérezte azt a sajátságosan száraz levegőt, amelyet a sok-sokezer szétmálló papírlap észrevétlenül végbemenő bomlási folyamata tett tikkadtá. Egyedi a munkaközök legkellemesebb negyedóráit élte itt át és önmagába visszavonulva, mintegy korlátlan szabadságban engedhette át magát a tervezgetések gyönyöreinek.

Magas vasállványokon, ABC-sorrendben, néma alázattal várta Egyedit a múlt. Napoleon nem nézhetett oly szent borzalommal az egyiptomi pusztában ötezer év felséges piramisaira, mint Egyedi Pál a vaspalcok mélységében és szélességében elhelyezett dossziékra. A főkönyvek hallgatólag foliánsait egymás felé illesztett hajlékony kartónlapok szakították meg, amelyeken világiak számára ki nem elemezhető titkos írásban, Isten tudja, minő rejtélyes ügykezelés mene-tekelfarsim jelei írótak. A pénztári könyveket — egyik olyan magas, mint a másik, — csupán a rákövetkező évjáratok avatták fokozatosabban testesebbé. Kemény disznóbőr-kötésben, erős rézsarkokkal a főkönyvek vezettek, mint egy kiváltságos kaszt gyermekei. Lábaiknál a kisebb könyvek, kézbesítői posta és miegymás rendeltetéssel, beleillesztve hierarchikus rendszerbe. Masszív tölgyfaszekrény fiókjában tíz év összegyűjtött póstautalványai, ajánlott levelek, recipék. Egy másik fiókban haj-

szálpontosan egymás fölé csoportosítva, mintha nem is emberi kéz rakta volna össze, különböző színű ki- és bevételzési lapok, az egyik színét nem hagyó elevenpirosban, a másik halványkékben. Külön dossziéosztagok mélyén szunnyadtak az egyes igazgatósági ülésre vonatkozó jelentések, elaborátumok, a többi hasonló üzemű gyárról beszerzett információk, a vegyitermelés feltételeire rávilágító kémjelentések. És még sok minden volt e titokzatos temetőben, amit ha majd egyszer kikerül Egyedi féltékeny és mindenki mást kizáró örökdedése alól, giz-gaz, szemét módjára fognak kisseperni.

Atmenni az irattárból a dűsan megrakott rak-tárhelyiségbe, bizonyára szemgyönyörködtetőbb látvány lett volna. De Egyedi csak az ellenőrzés megszokottságával pillantott ide. Jobban érezte magát az „archivum“-ban, amely iránt — soha nem tudni, kiben mi lakik? — szinte gyötrődésig elhatalmasodó szenvedéllyel viseltetett. Mint valami Antheus, ölelkezve és szeretkezve dossziéival, merész koncepciók felidézésére lelt itt tápanyagot. Szinte szexuális színezete volt, amikor féltő gonddal letörölt a könyvekről egy porréteget munkakabátja ujjával. Ez a porréteg alapjában ugyanaz a por volt, amely egy szép napon betemeti a piramisokat is. Színes, üzleti víziókra agya itt, a betonfalú, tűzáálló helyiségben lüktetett a leghevesebben. Vaskos, dróttal átszőtt ablaku építményeket látott maga előtt, a kátrányos lemezek hekatombája mögött szédületes arányú tartályokat, emelődarúkat, szerteágazó ipari vasutat, fülsiketítő lármájú gyárnegyedek, hogy aztán minden egybefolyjon egyetlen hatalmas látványba: széles ablakokon s üreges téglákon át-lövelő bíboros fénybe, amely végignyaldossa a horizontot.

— Igen is... majd megmutatom — nézett maga körül mint egy hadvezér, — de ahhoz szük-

séges, hogy kikerüljek a szabad tengerre. A nagy hajók nem tudnak megmozdulni, ha nem adnak vizet alájuk — morfondírozott magában és gondolatban ismét visszatért a szerződéshez, amelyetől álmai megvalósulását várta.

Még egy pillantást vetett az állványokra és amint behúzta maga után a vasajtót, kiegyenesedett. A vasajtó visszazárta őt a hétköznapi megszokott szürkeségébe. A szerződésre vonatkozó paksamétát godosan elzárta az íróasztal fiókjába. Becsengette Daxot és a munka menete iránt érdeklődött. Szeme, mialatt hallgatta, besüppedt az arcába, úgyhogy csak egy kis nyílás látszott ki belőle. Tekintete közömbösen siklott végig a cégvezető kitérdesedett nadrágján. Dax egészen más hangon, mint ahogyan eddig referált, megszólalt:

— Vezérigazgató úr, husvét első napján lesz az esküvőm — és kis szünetet tartott. — Vezérigazgató úr, én nem fizetésemelést kérek. Én csak nagyobb előleget kérek, néhány hónapi részlet-törlesztésre.

Egyedi nem az előlegek embere. Elsején mindenki megkapja rendesen a fizetését. Mi az, hogy előleg? Ha csak egyszer tenne kivételt, azonnal sorba jönnének a többiek.

Lelkében harc megy végbe. Arra az álláspontra akart helyezkedni, hogy nem ad. Egy nős tisztviselővel mindig több baj van, mint egy nőtlenel. A nős tisztviselő nemcsak a saját személyét mozgósítja a vállalat ellen, hanem odatartja a síró porontyokat is. Igaz ugyan, hogy az érem másik fele azt mutatja, hogy egy nős tisztviselő több közösséget érez a munkahelyével és kiszolgáltatottsága révén nagyobb ambíciót fejt ki. E másik meggondolás lehiggasztotta és miután újabb pillanatokig élesen figyelte, annyit mondott, hogy — hm!

Dax úr ezt a „hm“-öt friss előtörésre használta fel.

— A vezérigazgató úr mindig azt szokta mondani, hogy apja a vállalatnak. Az igazgató úr kedvenc szavajárása, hogy olyan állapotokat akar teremteni nálunk, mint amilyenek Angliában vannak. Tegye lehetővé, hogy családot teremtve magamnak, sokszorozott erővel dolgozzam a vállalat érdekeiért.

— Rémes emberek maguk! Hallatlan ideálisták! Nem mondom, én is megnősültem, de akkor más világ volt. De a mai nehéz körülmények között még én se mernék nősülni. Jó, jó, hát nem mondom egy szóval sem, hogy nem kapja meg az előleget — de ki kell jelentenem, hogy ennek nem szabad többször előfordulnia.

Dax, akit egy lépés szokott elválasztani az alázattól a szemtelenségig, humorizálni kezdett.

— Nem fog előfordulni, vezérigazgató úr. Csak egyszer szándékozom megházasodni.

Egyedi fölnézett. Mi volt ez, zümmög a légy?

A légy azonban alázatosan rátelepedett egy piros kiutalási-lap szögletére és kis csápjaival izgatottan figyelte a vezérigazgatói kéz markáns aláírását.

Dax kiment. Egyedin holmi elérzékenykedés vett erőt.

— Nem tudok elég keményszívű lenni — járkált fel és alá szobájában. — Nem tudok, nem tudok. Már rég célhoz értem volna, ha következetes vagyok önmagamhoz.

Nagy árkuspapírra felvázolt terveket húzott elő a fiókjából. Addig nézegeti, amíg be nem eszteledik. A szerződést egyelőre pihenteti, inkább a mérnöki rajzok szeszélyes ábráit forgatja elől, hátul. Amint megemeli a papírokat, feldönti a tollállványt, a naptárt és feleségének képét. Te kis csacsi — beszél most a képhez, — még csak nem is sejted, hogy elérkezett a fordulópont.

Fordulópont. Maga is meghökkent tőle. Ilyen



konkrétan, jelentőségteljesen, kiragadva az időből, valósággal megtorpanva, mint egy határkő, még sohasem állt előtte elhatározás. Mondhatni: eddig nem is voltak elhatározásai, abban az értelemben, amely közel jár a hazardhoz és amely élére állít bizonyos problémákat. Életpályája simán, láncolatosan gördült: inkább nézője, óvatos egyengetője volt sorsának; még sohasem tett olyan lépést, amellyel egyszerre nagyot zuhanhat és nagyot emelkedhetik.

Mint egy sötétségben kigyulladó szem, úgy világított be e szó: fordulópont. Egyszerre váratlan aggodalmi támadtak. Hátha mégsem jó a szerződés? Hátha valahol rejtett hézaga van, amely eddig elkerülte a figyelmét? Csodálatos, hogy ő, a körültekintő üzletember erre még nem is gondolt. Pillanatról-pillanatra erősödött rajta az izgalom, gondosan összehajtogatta az egész aktacsomót, bezárta az aktatáskába és mintha kergetnék, elrohant az irodából.

\*

Útja kebelbarátjához, Sükösdy László ügyvédhez vezette.

— Nem zavarlak? — kérdi Egyedi, de meg sem várja a feleletet, már nyitogatja az aktatáskát. — Nincs szándékod felmenni a kaszinóba?

— A te kedvedért mindenről szívesen lemondok. Nos, miben lehetek szolgálatodra?

— Szerződést kötöttem az innsbrucki Schrödel-művekkel. Szeretném, ha átfutnád, hogy jogilag nem emelhető-e kifogás ellene? Tudod, manapság nem lehet eléggé körültekintő az ember.

— Ó, ó, nem féltlek téged — jegyezte meg finom mosollyal. — Hát miről van szó?

— Parancsolnád talán végigolvasni. Két-három oldal az egész.

— Kérlek — Sükösdy már felemelkedett és elegáns mozdulattal kitergette maga körül az aktákat. Monoklit szorított egyik szemébe és hosz-

szú, manikűrözött ujjaival lapozgatni kezdett. Olvasás közben meg-meg állt. Szemét behunyta és ujjával kopogott az asztalon. Majd összeráncolta síma, rózsaszínű homlokát — miközben egészen idegen dolgokra gondolhatott, — végül ünnepélyesen felállt és erősen megszorította Egyedi kezét.

— Fogadjad őszinte szerencsekívánataimat! Ha az üzletet sikerül nyélbeütnöd, csak lóhátról lehet majd beszélni veletek.

Egyedi sunyi mosollyal válaszolt:

— Ez az üzlet egyelőre az enyém. Kizárólagosan az én magánüzletem.

Sükösdy levette a félszemüvegét és tágra nyílt szemmel nézett a barátjára:

— Őszintén szólva nem értelek. Te, mint a Meteor igazgatója külön üzleteket kötsz, anélkül, hogy a saját vállalatodat bevonnád. Amellett még az új alakulat kimondott konkurenciája a Meteor-nak...

— És jogi szempontból milyen a szerződés? — türelmetlenkedett Egyedi, mert őt e pillanatban más nem érdekelt.

— Jogi szempontból? Mestermű, szavamra mondom. Nagyon ravasz, túlságosan is fortélyos...

Egyedi megkönnyebbülten vette magához az aktát.

— Az utolsó pillanatban kétségeim támadtak... Gondolod, hogy összetűzésem lesz majd Béla bácsival?

— Mi az, hogy gondolom? Az öreg a falra mászik tőle, olyan dühös lesz.

— De hiszen, ebben semmi sincs, ami az igazgatóságnak ne tetszene? — felelte tettetett ártatlansággal.

Sükösdy elkezdett hahotázni.

— Ne add kérlek, a naivat! Megvallom, a szerződés kész rejtély előtttem. Nem volnál szíves bővebb felvilágosításokkal szolgálni?

Egyedi gúnyosan a füléig húzta a száját.

— Kérlek, csodálom, hogy nem látsz át azonnal a szitán. Hiszen fiskális vagy, vagy mi a szösz! Ime, itt van egy tranzakció. Az öreg visszautasította: neki nem kell. Én azonban rájöttem, hogy nagyon előnyös az ajánlat és minden körülmények között keresni tudok rajta. Azt mondtam Schrödelnek: Uram, csinálja meg, én belépek önhöz társnak. Erre megcsináltuk. Már most vagy az lesz a vége, hogy az öreg megijed és már nem fog húzódozni az együttes vállalkozástól, akkor én megkeresem a magam néhány millióját és rendben van — vagy azt mondja, hogy nem és akkor én mondom: ágyó... De nekem száz okom van azt hinni, hogy Béla bácsi engedni fog. Mert mi történik? Ha visszautasítja a Schrödel ajánlatát, úgy elveszít engem is. Egy hónap múlva pont a Meteorral szemben készen áll a konkurens vállalat, arra esküszöm... Béla bácsi csak addig nagy fiú, ameddig egyedül áll a piacon. Én azonban mindent magammal viszek az új vállalatba. Kezembben vannak az állami szállítások is. A vállalat minden csinját-binját ismerem és Béla bácsi aztán fujhat a plattenbe... Béla bácsi öreg már ahhoz, hogy megbirkózzék velem. Még ha volna valaki mellette. De ha én egyszer kiteszem a lábomat...

Sükösdy felhúzta a vállát. Nem ment fejébe a dolog.

— Én csak annyit mondhatok, hogy elment a szép eszed. Vajjon ki adta neked azt a bődületes tanácsot, hogy ujjat húz Gajzágó Bélával? Végső eredményben is... a Meteor mégis csak az ő vállalata.

Egyedinek egy pillanatra barázda szökött a homlokába. Majd fölényesen legyintett a kezével:

— Bánom is én! Elérkezettnek látom az időt, hogy befejezett tények elé állítsam az egész társaságot. Most nyeregben vagyok.

Sükösdy vállat vont.

— Kérlek — modotta Egyedi csendesen, hogy azáltal is nagyobb figyelmet ébresszen maga iránt. Az ügy egészen világos. Ha Béla bácsinak nem tetszik a képem, kifizet. Két évre kell kifizessen, gondold el, ennyi jár nekem szerződés szerint. Ismered az öreget. Felteszed, hogy kiszurkol ennyi pénzt? No, látod... Engedni fog, mert muszáj engednie, mert nem lehet máskép, mert ez a legjobb megoldás a számára is...

— Nem ismerek rád Pali. Te voltál a megtestesült tárgyilagosság... Lássuk csak! A Meteor előbb-utóbb ügyis a tiéd. Igaz, hogy Gajzágónak ott a fia, de amint mondják, kitagadta. Csak a türelmeden múlik, hogy kibőjtöld.

Egyedi szeméből szokatlan indulat ugrott elő.

— Ugyan, ugyan, ugyan! Nekem már nincs több türelmem várni. Húsz esztendő elég volt. Húsz esztendő, mit értem el? S míg én egy lejt megkeresek, ő százat keres. Munkám, energiám, egész férfikorom benne fekszik ebben a nyomorult vállalatban. Most már első ember akarok lenni.

— Csak ne ragadtasd el magadat...

— Mióta forr, érik már bennem a vágy, hogy egyszer én is gazdag ember legyek. Igenis bevallom neked, a pénz! Most egy szerencsés alkalom kínálkozik. hát elszalasszam?!

Egyedi gondolataiba mélyedt. Pénz! Pénz! E szó pusztá említése úgy hatott rá, mint a ló vékonyába mártott penge.

— Pénz, értékpapír — mondotta magában, — ingatlan, önmagától fiadzó, ezer friss rügyü pénz. Mennyi nagy pénz van a világon és mind nem az enyém. A Béla bácsié! Minő bűvös szerrel kente be magát ez az utálatos ember, hogy úgy ragad rajta a pénz, mint a mézen a légy? Hogy utálok a szerencséjéért. Kizárólagosan csak azért. Meg tudnám fojtani egy kanál vízben. Csakugyan szerencse? Nem akaraterő-e, komisszág, bátor elhatározás: átlépni a holttesteket is. Ez az. Meg kel-



lett nekem is kísérelnem e lépést, ha mingyárt rosszul üt is ki a dolog. De nem üthet ki rosszul — patakszott fel benne az elpusztíthatatlan optimizmus. Mindazonáltal tépelődve csomagolta össze az aktákat és csúsztatta be a táskába.

— Ébredj, hazám nagy fia! Meg fogsz gazdagodni — ütött a vállára kedélyesen Sükösdy.

— Úgy van — rezzent fel Egyedi, — meg fogok gazdagodni — és kívánságát oly egyszerűnek tartotta, hogy nem is kételkedett annak megvalósulásában.

— A dolognak csak egy bibije van. Meggazdagszol, de közben elfelejtesz élni.

Egyedi kényszeredetten mosolygott.

— Na, ez is egy Sükösdy-féle szabadalmazott mondás! Nem élek talán rendesen?

— Chacun à son gout. Enyhén szólva, túlságosan egyvonalú az életed. Felőröl a munka. Számodra a Meteoron kívül megszűnt a világ.

— Tagadom. Granszenyőri szenvedélyeim, mint nektek, nincsenek. Nem élek hangos társasági életet. Reggeltől estig az íróasztalnál ülök, ez igaz.

— Kapzsi vagy, megrontott a pénz.

— Lári-fári, hátha én kapzsi vagyok, akkor mit szólsz a Béláék életmódjához? Olyan smucigok, mint ezek, még nem termettek a föld hátán. Képzeld csak, leült az öreg asszony kártyázni a kis unokájával. Hát nem elnyeri tőle a pénzt? Azt a pár garast, amit Gaby néhanapján juttat neki? És tudod miért nyeri el? Mert hamisan játszik. Csal. Ilyen emberek ezek! Arra még nem volt eset, hogy egy elhordott cipőt, vagy egy tányér meleg ételt adtak volna a szegénynek. Én, ha mingyárt szerényen is, de lerovom a jótékonyság adóját. Szórakozottan kezébe vette a pamlagra dobott könyvet. — A Vizsla idomítása. Minek ez neked?

— Sokat vadászom. Hidd el óriási öröm!

Látod, ez az, amire céloztam. Nem szabad mindig ugyanazt az életformát élni. Az ember idő előtt megöregszik. Maradj ifjú! Tudod, mi az ifjúság? Hare az élet elmerevedése, elmechanizálása ellen.

Egyedi értetlenül nézett barátjára.

— Most vasárnap is négy nyulat terítettem le egy óra alatt. — Sükösdy mindjobban belemelegedett. — Meghívtam a rókát is, de nem jelentkezett. Megugrott a beste a síp elől. Hej hiába, ezer furfangja van a sípnak!

— Mire nem telik az időből!...

— Saját kárán tanul az okos. Persze rossz fiúkat vettem magam mellé és állandóan attól kellett tartanom, hogy eltévednek a vágásban.

— Hát nagy vadász vagy, annyi szent... — csóválta a fejét. — Apropos, mit csinál az asszony? Össze kell jönnünk valamelyik este.

— Vica most néhány hétre elutazik. A Rivierára — tette hozzá bizonytalanul.

— Ugyan. És te nem mész?

— Nem. Be vagyok fogva a munkába.

— Hogy lehet elengedni egy asszonyt egyedül a Rivierára? Bezzeg az én feleségem — ezt olyan hangon mondta, mintha külön érdemeket óhajtana elkönyvelni — nem vállalkoznék ilyen útra. Gaby? Ha hetenként egyszer később jövök haza — ámbátor az én kimenőim elég ritkák, — hát nem égve hagyja a villanyt? Fél a sötétségtől. Nem tud elaludni, amíg haza nem jövök. Milyen gyerek, nemcsak a külső szobát zárja magára, de a hálósobát is. És ha hazajövök, le kell hajolnom az ágya alá, hátha odabujt valaki. Azután kijelenti, hogy soha többet nem enged el. Ez Gaby — kacagott hangosan Pali és mosolyra készítette barátját is.

Sükösdy szórakozottan játszott a papírvágó késével.

— Lehet. Gaby bizonyára azért nem enged

el szívesen hazulról, mert attól tart, hogy a tilosban találsz mászkálni. Nem féltékeny a feleséged? — mondta Sükösdy és évődő arc kifejezést erőltetett magára.

— Muszáj nevetni. Nem barátocskám, mi ez az érzést nem ismerjük. Még csak az kéne, hogy buta féltékenységgel kínozzuk egymást.

— Na. De... úgy sem hiszem el neked, hogy annyi év alatt nem csaltad meg a feleségedet. Tizenkét évi házasság után — és tekintete, nem tudni, milyen okból, ismét fürkészővé vált.

— Tizenhárom. Nos, bármennyire hihetetlennek is hangzik, nem csaltam meg. De miért is csaltam volna meg?

— Mert ez a természet rendje. A nő egy évben csak egy gyereket hoz a világra. A férfi pedig, amennyi éppen beléfér — állapította meg némi durvasággal s felnevetett. — Így rendezte be a jó Isten. A nő monogám, vagy, hogy precízebb legyenek, monoandér, a férfi pedig poligám. De ez mind buta elmélet. A végén még meggyanúsítasz, hogy okom van erről beszélni... Igazán csevegetünk másról is. Mikor is lesz az a díszvacsora, milliomos uram?

— Meglesz minden körülmények között, meglesz — köszönt el Egyedi.

Odalenn az uccán felelevenítette a lefolyt beszélgetés minden részletét. Végigcikázott agyán Sükösdy barátja véleménye is a nőkről. Ez úgy történt, hogy az esti tumultusban imbolygó járású, feltűnő öltözködésű, kissé molett nő közvetlen közletről az arcába nevetett és könnyedén hozzásúrlódott a ruhájához.

Egyedi hosszú idő óta először fordult meg nő után. Az rögtön megérezte, hogy nézik és meglassította lépteit. A férfi önkénytelenül is, gyorsabban lépett, hogy még egyszer lássa. Úgy tett neki, hogy már látta valahol. Néhány percig

követte, amíg a sarokra nem ért és azután keresztülvágott az úttesten, hogy minél gyorsabban érjen haza.

•

Egyedi annak idején, mézes hetei obligát izgalmai között sem hagyta számításon kívül, hogy házassága csak úgy lesz rendes és komoly házasság, ha biztos anyagi alapokra fekteti. Béla bácsi, akinek jóvoltából házassága napján cégjegyzővé emelkedett, húzott hozzá és családi intimitásaiba is beavatta.

Egyedi duzzadt az önbizalomtól. Veleszületett tájékozódó hajlamosságánál fogva azonnal mérlegre tette maga körül az új helyzetet. Adva van egy bogaras, de dúsgazdag nagybácsi. Az a bizonyos egyetlen fiú, János pedig messze van. Ha ki is békülnek egyszer — ő a maga részéről résen lesz, hogy minél későbben — neki már rendben a szénája.

Pali kipuhította János pesti címét és nem mulasztotta el nyomatékosan figyelmeztetni a fiút, hogy ne is kísérletezzen; a szülők engesztelhetetlenek. Egyik budapesti magánnyomozó iroda révén azt is megtudta, hogy János bejár a munkáspénztárba, ahol a táppénz-osztálynál kapott alkalmazást. Kiegészítésképpen újabb hír, amelyet féltő gondosan elhelyezett dossziéjében: az aszszony állapotos. Különböző adalékokkal nőtt, dagadt az aktacsomó, a következő sokatjelentő felírással: Gajzágó János bűnügye. Azután fontoskodva teregette ki maga előtt a jelentéseket, amelyek hol „tervei“ apályát, hol pedig dagályát jelentették.

Az általános mozgósítás is megtörtént és János hadba vonult. De Palit a világháború, mint közvetlenül ható személyes ügy, nem túlságosan érdekelte. A sorozáson segédszolgálatosnak vették be — állítólagos szervi szív baja miatt — és mint



egy hadianyagot gyártó kémiai üzem főtisztviselőjét „nélkülözhetetlenség“ címén felmentették.

Pali esténként a születésnapjára kapott házi-köntösében böngészte a Pesti Hírlapot. A Höfer-jelentés nem elégítette ki, a sorok között igyekezett olvasni, mint oly sokan a felmentettek és alkalmatlanok között. A térképen kis zászlókkal jelölte meg a győzelmet és visszavonulást. Egy este legnagyobb meglepetésére a Pesti Hírlap „had-szintérre kiküldött tudósítójától“ öles cikket olvasott bizonyos nyolc kitüntetéses Gajzágó János főhadnagyról, aki a wolhyniai harcokban úgy viselkedett, mint egy tigris. Pali élénk megfontolás tárgyává tette, hogy e hírt beleillessze-e a dossziéjába, vagy egyszerűen ne vegyen tudomást róla. Mi sem természetesebb, mint hogy Béláék előtt elhallgatta e hírt, mert minek izgatni őket? Csak a szívük fog fájni, hogy egyetlen fiúk odakünn a harctéren könnyelműen tigris-ambicióknak hódol. Gaby azonban, akinek szintén járt kezében az ujság, másnap reggel leszaladt Jusztina nénihez. Felolvasta neki a jelentést, de a néni nem tudta, hogy ismét lármáznia kell-e, vagy büszke legyen-e a fiára és úgy oldotta meg a dilemmát, hogy elpityeregte magát, ám gyorsan elkente könnyeit és influenzájára hivatkozott. Gaby külön felolvasta a nagy ujságot Béla bácsi előtt is, aki elégtétellel rázta meg Jusztina nénit a bluzánál:

— No látod?

Az ujságot különben zsebrevágta, szélteben-hosszában megmutogatta a tisztviselőknek és a cingár, kiesi Daxnak, aki gratulált neki, mire egy kurta szivart kotort ki a zsebéből, megkínálta, Palit pedig négy szemközt elővette: miért rejti suha alá a fiára vonatkozó híreket? Pali lesütötte szemét és dadogott; így, úgy, annyi Gajzázó János van a monarchia területén, azt hiszem, hogy arról a Gajzágóról van szó, aki nekem osztálytársam volt, most is ügyvéd Nagykanizsán.

Attól a pillanattól kezdve Egyedi észrevette, hogy szavait már nem veszik olyan komolyan Béla bácsiék, mint eddig.

De avanzsált. Szabályszerűen, mint ahogyan tavaszra nyár következik. A háború második évében már részvénytársasági igazgató. Béla bácsi üzleteit felnövesztette a hadi konjunktura, nem végezhet mindent személyesen. — Felesleges is — nyugtatta meg Egyedi, — amíg én a helyemen vagyok, mérget lehet venni, hogy amit én csinálok, az jól van megcsinálva.

Egyelőre haladtak a dolgok a maguk rendje és módja szerint. A nyolc-kitüntetéses főhadnagy hadifogságba esett, a Vöröskereszt semmit sem tud róla. Jörgensen, a dán táncosnő, egy csapatkórházban — ezt is az ujságok írták meg, — mint ápolónő tevékenykedik. Jusztiina néni meginog: mégis csak igazságtalanságot követett el azzal az asszonnyal szemben. Egyedi cselszövő bőbeszédűséggel magyarázza: ez most divat! Minden hisztérika elmegy betegápolónőnek... Lehet, nem mondom, hogy Jörgensen kivétel, de tudott dolog, hogy a legtöbb asszonyt szerelmes kalandok ingere kergeti a kórházba.

A háború végén Pali értesítést kap, hogy Elna Jörgensen spanyol tüdőgyulladásban meghalt.

Szegény Jörgensen, kár érte! Szíve mélyéből sajnálja. De hiába, háborús időket élünk. Mindenkit érhet baleset. Hogy Gaby szívtelennek tartja őt, mert oly könnyen veszi a szerencsétlenséget?... Lássa Gaby, hogy mennyire hiányzik belőle a szívtelenség, ő maga ajánlja fel, hogy lehozza a kis árvát Aranyosvárra. Gaby ujjongva tapsol. — Pali fiam, ez kedves volt tőled! Mit szólnál, ha örökbe fogadnók szegénykét? Nekünk úgy sincs gyermekünk. — Pali elfintorodott: — Ilyen gondolat! Úri házhoz egy fattyú gyermeket venni.

A világháború a végét járja. A frontról haza-

szökdösnek az emberek. Hova-tovább a Meteort is át kell alakítani a békebeli termelésre. Erdélybe bevonulnak a románok, Magyarországon dühöng a kommün, Budapesttel minden összeköttetés megszakad. Mi történt Gajzágó Jánossal? Él, nem él? Talán odakünn Omszkban elvett egy orosz nőt és vele tölti az aranjúezi szép napokat? Ilyen és hasonló ötletek motoszkáltak Egyedi fejében, amelyek mindvégig a következő mondatba torkollottak: Nem, nem vagyok rossz ember. Én örülnék a legjobban, ha Jánosnak sikerülne odakünn zöldágra vergődnie. Csak haza ne jöjjön! Aki saját elhatározásából szakított, számoljon le a tette következményeivel!

Egyedi lezárta a Jánosra vonatkozó dossziét is és elraktározta biztonsági szekrényébe. Közjogi változás, bolsevizmus. Ami a kommünt illeti, eleinte csipetnyit rokonszenvezett vele, de egyszerre megszűnt jó ügy lenni számára, mivelhogy valamelyik bécsi ismerősén keresztül becsempészett budapesti lapokból azt olvasta, hogy Gajzágó János, az omszki visszatért hadifogoly hangadó tényezője lett a pesti forradalomnak. Nagy fájdalomra fel kellett nyitnia a porosodó dossziét és be kellett vezetnie ezt az új adatot, amely tervei alakulása tekintetében csak annyiban nyújtott kevéske vigasztalást, hogy amennyiben János kommunista, Romániába nem teheti be a lábát. Nem kis lelki vesződésébe került, amíg rászánta magát, hogy az öregekkel közölje a hírt:

— Képzeljétek el, az elveszett fiú Pestre érkezett, de bőrkabátos terroristának csapott fel és egyre-másra akasztatja az embereket.

Jusztina néni ezúttal másodszor tagadta meg a fiát. Am Béla bácsival nem lehetett bírni. Bolsevizmus ide, bolsevizmus oda, fő az, hogy János él, megkerült. Béla bácsi zavaros fogalmait a bolsevizmusról Egyedi hosszas és akadémikus magyarázatok után tisztázta és rémképeket festett,

mondván, hogy a vörös hadsereg egy nap esetleg bevonul Erdélybe és a rossz fiú saját apja véres verejtékkel összeizzadott vagyonszáját fogja elkommunizálni. Ez hatott, ha nem is tartósan, de felszínesen.

A kommün utáni ellenforradalom ismét elmosta Jánost az útból. Azóta évek teltek el s már nem is töri a fejét rajta: önkezüleg vetett-e véget életének, visszaszökött-e Oroszországba, vagy a különítményi tiszték végeztek vele? Nincs semmi hír róla. Akár pontot is tehet utána. És most minden energiáját egyetlen egy célra gyűjtötte össze: hogyan lophatná be magát Béla bácsi kegyeibe? Hízelt, kedveskedett, udvarolt, alázkodott, csalafintáskodott. Hiába. Az öreg kalmár kategórikusan kijelentette neki: tisztességes fizetést kapsz, a vállalat jövedelméből osztalékot. Ha kedvezőbb évvégi eredményt érsz el, te is többet keressz.

— Micsoda ember a te nagybátyád — kornyikált odahaza, — ott kotol a pénzén. Pedig előbb-utóbb úgyis a tiéd lesz minden... Micsoda egy ember — és számításokat végzett, hogy meddig élhet még két aggastyán és vajjon a csenevész unoka életben marad-e — de gondolt egyet megint, — újból munkába vette Béla bácsit, közös vállalatokba akarta bevonni, ám minden akciója visszapattant róla, mintha hullámtörő verte volna vissza őket. Erre taktikát változtatott, ebben kifogyhatatlan volt. Hogy nélkülözhetetlenné tegye magát, a hivatalnokokat szépszerével megfosztotta önállóságuktól. Személyesen intézett mindent, úgyannyira, hogyha kitette a lábát az irodából, senkisémm tudott eligazodni és egész nap fullajtárokkal kerestették. Sokszor feltette magában, hogy a saját számlájára fog házárdirozni. De tisztában volt képességeivel. Hamar felismerte, hogy neki ehhez sem képzelete, sem vállalkozási hajlama nincs. Egyetlen, amit mesterien csinál, a pontosság, a körültekintés, a lehetőségek fültövön



ragadása. És az eredmények azt mutatták, hogy már is többet ért el, mint amennyi képességei után tulajdonképpen megillette volna. De ezt sohasem ismerte el, még önmaga előtt sem, vagy talán tényleg meg volt győződve arról, hogy dolgozni, reggeltől estig, valami rendkívüli teljesítmény.

Voltak más problémái is, melyek nem egyszer kergették türelmetlen tépelődésbe. Sohasem mutatta — felesége előtt legkevésbé, mert egészen érthetetlen okokból a tekintélyét féltette, tekintélyét, amelyet valójában képtelen volt megszerezni — hogy érzékenyen reagál társadalmi mellőzésekre és fáj neki, hogy Aranyosvár vezető családjai nem érzik megtisztelőnek az ő barátságát. Ha egyik-másik ismerősét kitüntették, nevét valamilyen alkalomból kiírták az ujságban, irigykedett és azonnal elborult a kedve. — Hát én nem vagyok olyan jelentős ember, mint ők? — lázongott magában. De maga alá gyűrte az érzékenységet. Ebből az érzékenységből megint hetekig táplálkozott ambíciója. Hangya-szorgalma újra nekilendült és egy latin verssort mormogott maga elé, amely úgy rajta ragadt a gyerekkorából, mint egy vékonyka sebhely az orrán, amelyet verekedés közben okoztak az erősebb diáktársai, — az hogy *gutta cavat lapidem, consumitur anulus usu*. Ezt a szólasmondást szó szerint nem is tudta volna lefordítani, csak az értelmét sejtette némileg, hogy „a gyűrű megkopik a használatban“... De nem, erre ő nem is gondolt. Csak továbbra is berágta magát a moly csendes kitartásával és a gépies munka folytonosságában elzsibbadtak a sebei ennek a csupa Achilles-sarok-embernek, akit mindenki a világ legközömbösebb lényének tartott volna, talán azért, mert ezer és ezer kis érzékenység oly mesteri módon egyensúlyban tartotta egymást.

De az utóbbi időben úgy tetszett neki, hogy túl van a dolgok nehezebbjén és nincs az a föld-

rengés, amely kimozdítja a helyéből. Mint akinek nincs veszteni valója — hiszen nála nélkül akár be is csukhatják az üzemet — már nem viselkedett olyan meghunyászkodóan Béla bácsi szeszélyeivel szemben, odamondogatott neki és burkolt formában, hüvelyező okoskodással, úgyhogy az öreg is értsen belőle, minduntalan hangoztatta, hogy a régi nemzedéknek át kell engedni a helyet a feltörekvő újnak. Sőt egy ízben nyíltan Béla bácsi szemébe vágta, hogy rút hálátlanságot tapasztal a részéről, még azt is megállapítja, hogy szántszándékkal helyteleníti egyik-másik intézkedését, csupán azért, hogy ellentmondjon neki, akár igaza van, akár nincs.

Egyedi megbokrosodott, amikor észrevette, hogy nem kell tartania a sarokbaszorítástól. Biztonságérzése újra nőtt. Lám, csak akarni kell, a politikai érvényesülés is megnyílik előtte. Hízelt a hiúságának, hogy az üzleti világban kezdik őt, magát észrevenni. A nagyhírű Schrödel-csoport a fényes ajánlatot neki tette és nem a cégnek. Külső sikereinek valóban a zenitjén állott, amikor nyélbeütötte ezt a tranzakciót, amelyben a vélt anyagi eredményeken kívül volt némi mámorosító is, az, hogy megmutatja erejét és keresztülviszi akaratát.

•

Gabriella érdes nehezteléssel csak ennyit mondott Palinak:

— Szépen megkérlek, kimélj meg ezentúl olyan inzultustól, mint amilyenben ma délután volt részem miattad.

— Hogy? Hogyan? — hüledezett Pali.

Gaby kipakkolt a Jusztina néninél történetekkel.

— Sohasem teszem be többé hozzájuk a lábamat.

Pali fel és alá járkált a szobában.

— Nézd fiam, én igazat adok neked. Te magad sem gyűlölheted őket jobban, mint én. De... érdekeim megkívánják, hogy egyelőre tartogassam őket. Egyelőre, hangsúlyozom.

Gaby arca lángba borult.

— Micsoda érdekeid lehetnek akkor, ha a feleségedet sértegetik? Neked úgy látszik, minden fontosabb, mint a feleséged.

Palit váratlanul érte ez a fordulat. Úgy látszott, elevenére tapintottak.

— Ugyan kérlek... álmvilágban élsz! Halvány fogalmad sincs a valóságos életről... Mondhatom, sokra vittem volna a te nehántsvirág természetteddel... Egy kis kompromisszum, amely éppen úgy szolgálja a te érdekeidet, mint az enyémet... Tudtommal érdekeink közösek — tette hozzá nyomatékosan.

Gaby türelmetlenül vágott közbe:

— Gyűlölöm a hazugságot!

— No tessék! Most már a hazugságot gyűlöli. Kérlek alázatosan — felfortyanását mind udvariasabb formák mögé takarja, — kérlek a legalázatosabban, parancsolj kifejteni, megmagyarázni, okadatolni, nyilvánvalóvá tenni, hogy mit utálsz? ...Szabad kérnem némi felvilágosítást az általad hazugságnak deklarált tényállítás természetéről...

— Nem veszekszem. Amint látod, uralkodom magamon.

— Engem csak az háborít fel, hogy beleütöd az orrod olyasmibe, amihez nem értesz.

— Ó, én mindent tudok...

— Bravó, bravisszímó... Erre igazán kíváncsi vagyok. Parancsolj kérlek, itt ülök a vádlottak padján — megfordította az íróasztal előtti széket, felfuvalkodottan beleült és keresztbe rakta a két lábát.

— Tulajdonképpen nincs sok értelme, hogy egymás között vitatkozzunk. Csupán azt vagyok hátor kijelenteni — most már Gaby is a Pali fon-

toskodó modorában válaszolt — hogy alaposan elspekuláltad magad, te nagy taktikus.

— Ügy? — szólt Pali gúnyosan és felhúzta a szemöldökét.

— Akárhogy is: egy fedél alatt élek veled és észreveszek egyet-mást... Te most azzal áltatod magad, hogy a markodban tartod az öreget. Honnan veszed ezt? Mert öregek? Mert máris sokat engedett? Mert azt képzelted, hogy te vagy a vállalat és pótolhatatlan vagy? Hogy az öreg egyedül áll és nincs más gyámola, csak te? — Gaby egy pillanatnyi szünetet tartott, azután nem is metsző, hanem koncoló gúnnal folytatta: — Kimarjult a gondolkodásod, fiam!... Egy lényeges pontot kihagytál a számításaidból... Azt, hogy az öregnek fia van, ép, egészséges ember és fűtyül rád, ha hazajön.

— Kolosszális! — hahotázott Egyedi és vidáman ütögette a térdét — Deus ex machina... Hol van már a tavalyi hó? János és a Meteor? Kolosszális!... Hát száz szónak is egy a vége: János nincs, nem létezik, eltűnt és nem hiszem, hogy valaha is előkerüljön.

Gaby kivágta:

— Itt a tévedés. János a napokban megérkezik.

Pali elsápadt és szorongást érzett a torkában.

— Mit beszélsz? — ötölt-hatolt elképedésben.

— Béla bácsi levelet kapott tőle.

Pali úgy nézett reá, mint egy vizsgálóbíró.

— Láttad a levelet?

— Mutatták.

— Olvastad te is?

— Nem.

Pali megnyugodott.

— Akkor nem is kapott levelet. Mese.

— Viszont nem tudom megérteni, hogy miért komédiáznának?



— Mert ez a természetük. Nem ismered saját rokonaidat. Eh! Komolytalan dolog az egész...

Pali felállt, dult arccal átment a másik szobába. Gaby híre, mint valami kártékony idegen test, hullott a szíve kellős közepébe, átkerült a vérkeringésébe, megfertőzte kételkedéssel és aggodalommal. Ha ez a hír igaz, akkor terve csúnyán a kátyúban rekedt. Az örökség?... Nem, ez most egészen távoli dolog. E pillanatban az a legfontosabb, hogy haladéktalanul akcióba lépjen és ne engedje hosszú kötélre nyúlni az öreg ingerültségét, mert akkor tényleg megbicsakolja magát.

Ami még sohasem történt meg vele, percek szánt János fizikai alakjának elképzelésére. Jánost nem ismeri, csak gyerekkori képe után. Mint egyszerű hivatalnok, sohasem fordult meg Gajzágóéknál, különben sem vett volna észre egy iskolásgyereket. De szinte érdekes, hogy sohasem találkoztak. Még vőlegénykorában sem, pedig János már akkor jogászkodott. Milyen lehet vajjon? Magas, alacsony? Jusztna néni hegyes, előrúgó állát, kaján tekintetét örökölte-e, vagy Béla bácsi rövid nyakát, kidudorodó, állati homlokát? Vajjon lehet-e egyáltalában tisztességes emberi külsője a szülői akarattal szembehelyezkedő renitens kölyöknek, éjszakai bohémnak, bőrkabátos kommunistának? Nem kötelessége volna-e, hogy megvédje Béla bácsiékat a készülő veszedelem ellen? E pillanatban elviselhetetlennek tartotta ezt a testhezálló frázist, ezt a kijátszott, elkopott gramofonlemezt, amelyet évek alatt annyiszor vett elő, hogy rendeltetésében maga is hinni kezdett. Csak a pusztaság állott előtte; személye megszűnt gát lenni apa és fiú között. A hullámok összecsapnak a feje fölött.

Tessék, most itt ez a számárság!... Már mindegy — harcolni kell. Egy ember helyett eset-

leg kettővel! Csak volna valaki, aki mellé állana, akivel megbeszélhetné az új hadmozdulatokat. Gaby?... Számíthat-e rá? A történetek után? Hogy is nem vette észre azt az ellenséges indulatot, amellyel az orrához dörzsölte a hírt? Felületesen, meggondolatlanul cselekszik minden asszony.

Mintha tarantella csípte volna meg a lábát, szüntelen ugrálhatnékja támadt, visszaroht Gaby szobájába és komisz megjegyzéseket adreszszált az asszony címére. Gaby már ágyban volt és e helyzetében még tehetetlenebbnek érezte magát.

— Alighanem azt hitted el magaddal — állt meg tájtékozva az ágy előtt — hogy engem ez a Jánossal való ostobaság dühösít. Hát nem! Te ugratsz ki a béketúréséből. A legkomolyabb elhatározások perceiben nem állsz mellém. Micsoda asszony az, aki az urára simpfel, ha az a nyelvét is lógatja ki miatta.

Gaby gögösen hallgatott. Pali tehetetlen dühében, hogy nincs ki ellen fordulnia, villámokat szórt.

— Konstatálnom kell, hogy lenézel, nem ma, már régóta. Másodrendű személynék tartasz a saját házamban. Regények, vagy nem tudom ki, teltömték a fejedet olyan gondolatokkal, amelyek nem is a tieid... Tán nem gondoskodom eléggé a kényelmedről, hogy görbe szemmel nézel reám? Nohát! Az a lócsiszár és az a vén satrafa tölem lehetnek a világ legutolsó népsége, de vedd tudomásul, hogy Jusztina néni akármilyen gonosz is, de honorálja az ura minden tettét és egyetért vele

Szót szó követ. Gaby ijedten ismer fel Pali mögött egy másik embert, akinek még a hangja is idegen. — Hát ez már mindig így lesz? — gondolta. — Délután az egyik verekszik, este a másik! De anélkül, hogy ura lett volna önmagának, belőle is kikivánczozott az ellentmondás ördöge. Kegyetlen örömet érzett, hogy túl a néma szen-

vedésén — amelyet most fokozottabbnak látott — megtalálta a gyilkos szavakat, hogy véresre sebezzen azt, aki neki a szenvedést okozta. Valósággal korbácsolta a vágy, hogy állja és visszaverje a válogatás nélkül kirobbanó szemrehányások özönét. A végén a nők egyetlen biztos fegyveréhez nyúlt: elsírta magát. — Csak most látom, hogy kivel van dolgom — zokogta.

Gaby könnye egyszerre megnémította Palit. Szégyenkezve, mint a megvert kutya, somfordált ki a szobából.

A sírás könnyített az asszonyon. Gyűlölte magát, hogy odaállott veszekedni. Bárcsak tudott volna erőt venni magán. Micsoda förtelem egy ilyen összekoccanás. De ugyanakkor furcsa, szokatlan elégtétel nyugalma öntötte el: végre kimozdíthatta azt a jeges, áthághatatlan közönyt, amely mögé Pali évek hosszú során keresztül elbarrikádozta magát.

## VII.

Látszólag rendbejött minden. Pali másnap bocsánatot kért Gabytól heveskedéséért. Az asszony odanyujtotta száraz, szórakozott ajkát. Örültek egyaránt, hogy letehették a terhüket.

Megpróbálták folytatni ott, ahol abbahagyták. A civódásról nem esett többé szó közöttük. Pali gondosan elkerülte, hogy még csak célzást is tegyen üzleti ügyeire. Amennyire kitelt tőle, még figyelmességekre is ragadtatta magát. Megkérdezte Gabyt, hogy mihez volna kedve: a ligeti nyaralóhoz vagy pedig menjenek el néhány hétre pihenni? Tessék, rábízza a választást...!

Tán még kapóra is jött az a kis vihar. Legálább tisztult a levegő utána. De Pali rövid idő múlva ismét beásta magát kalkulációi közé. Gaby figyelte: hát semmi változás? Semmi? Bezzeg ő

az említett este óta mind világosabban állapítja meg, hogy egész élete zsákuccába került.

Ó, hogy az ember ilyenkor mennyire tanács-talan! Vágyik kipanaszkodni magát, úgy Isten igazából. Fel kellene menni Vicához, de nincs ereje hozzá. Zobeltitz minden bizonnyal megér-tené, de neki mégsem vallhatja be, amit magának sem mer bevallani. Hogy boldogtalan.

De azért jól esik neki minden harmadnap összekerülni Zobeltitzcel. És ha gyakori találkozá-sukból kombinálnak az emberek? Összesúgnak-búgnak, hírbe fogják? Mit törődik vele? Az ő lelkiismerete tiszta.

Zobeltitz nem udvarló, csak jóbarát. Az ara-nyosvári férfiak már régóta visszaéltek volna a helyzettel. Cinikus gyárosok, bankdirektorok, akik sportot űznek abból, hogy a legelső találko-zásnál lehúzzák a nő kesztyűjét és belecsókoljanak a tenyerébe. Ellenállhatatlanoknak képzelik ma-gukat, sóvár iparszerűséggel tapogatják végig a szemükkel a női lábszárakat és nem restellenek, miközben a hölgy szépségét dicsérik, kétértelmű ajánlatokat tenni.

Zobeltitz más. Vele szemben semmi oka sincs a védekezésre. Akár egy magányos kunyhóba is bezárkózhatna vele. Szinte érthetetlen, hogy va-laki ennyire visszafojtsa magában a szenvedélyt. Pedig van benne. Ó, hányszor fogja el a férfi óvatlan nézését, mely neki, a testének szól. De aki úriember, az uralkodik magán. Ő sem volna képes a becsületét feláldozni a szenvedélyért, ha még olyan szerelmes is. A szerelem futó kaland. Erőt lehet venni rajta.

Ahogy a Gaby lelke nap-nap után megtelik, akként dagad, hatalmasodik el a tavasz Aranyos-váron. A fű már kinőtt és szemmelláthatóan több zöld foglalta el a tereket. De nincs szeszélyesebb, mint az aranyosvári tavasz! A napsugár csalétek, a kék ég kulissza, amelyet egy szeszélyes kéz csak



megmutat és azután nyomban el is ránt a szem elől.

Ilyen kezdő májusból januárba züllött alkonnyatkor Gaby és Zobeltitz a város végén sétáltak és kijutottak a vasúti állomás közelébe. Gaby megállott a füstös pályaudvaron, a postaépület előtt és a zöld, kopott rács mögött megvillant acélpályát bámulta. Kilátott az elhagyott perronra is.

Előttük az aranyosvári állomásépület és az összekötő híd alatt unt szuszogással bukdácsolt egy elkésett, műhelybe visszatérő mozdony.

— Menjünk le a pályaudvarra. Öt percre — határozta el magát Gaby és megérintette a Zobeltitz vállát, aki szótlanul követte őt.

Nincs bánatosabb, mint egy üres állomás. Az előcsarnokban a szeméthulladékok, itt járt és elment emberek nyomai elkeveredtek egymással. A második osztályú váróterem olcsó bőrgarnitúráira és a befuvott tükrökre fekete kőszénpor szállingózott, amelyet a szél bekergetett a nyitva hagyott ajtón.

— Itt éppen olyan hűvös van, mint az uccán.

— Talán a vasúti vendéglőben — kockáztatta meg bátortalanul Zobeltitz. — Igyék meg egy csésze teát.

Gaby fürkésző pillantást vetett a férfira. Mégis csak furcsa ötlete volt, hogy ide jöttek. Mi történt vele? Nem emlékszik az idejére, hogy egy idegen férfinak ennyit engedett volna meg. Könnyen félremagyarázhatják, esetleg maga Zobeltitz is. Isten őrizz, hogy itt találkozzék a pletykára éhes ismerőseivel... Még ma este elkottyantják, hogy szökni akart. Nyomasztó érzés fogta el, menni, menni kellene, akármilyen fáradtan is — de már ott ült a néma vendéglőben a cserépkályha mellett.

A pincér nehezen került elő. Gaby forró rumos teát kért, Zobeltitz pedig egy pohár szilvriumot.

— Valahányszor állomáson járok — szólalt meg Gaby, nem véve le szemét az étterem ajtójáról, — olyan össze-vissza érzéseknek leszek rabja, amelyekről nem tudnék beszámolni magamnak. Mennék is, meg nem is.

— Mert fél — vetette oda Zobeltitz olyan határozottsággal, mint aki sokat gondolkozott a kérdésről.

— Ugyan Zobeltitz — mosolyogta el magát Gaby, — már mi történhetne?

— Pedig mégis fél. Lássa, én sokat csavarogok a világban. Már-már a vasúti kocsi, a hajófedélzet az igazi otthonom. A földkerekség minden táján vannak barátaim. És mégis, valahányszor rászánom magamat, hogy felüljek a vonatra, a hágsón szorongás fog el, hideg verejték gyöngyözik ki a testemen. Félek a változástól.

— Tíz év alatt, ha három ízben kimozdultam a városból, hát sok — mondotta Gaby rezignáltan. — Hova is mehettem volna? Debrecenbe a nővéremet meglátogatni? Egyszer Szovátán nyaraltunk. Ez az egész. Inkább mi hozzánk jöttek a rokonok, az uram hozzátartozói... Régente, nem mondom, Palival ki-kijöttünk a pályaudvarra. A világháború alatt izgalmas volt a pályaudvar és Pali szerette nézni, hogyan mennek el a katonák, jókedvűek, borúsak, milyen a felszerelésük és más eféléket. De legtöbbször csak akkor voltunk künn, ha vártunk valakit vagy ha kikísértük. Ám mit tagadjam, az utasok, a zakatoló vonat, a bőröndökkel megrakott hordárok mindig izgattak és a szívem beléfájdult.

— Ó, tudom.

— Mit tud?

— Hogy maga szeretett az állomásokra járni...

— Hát ezt honnan veszi?

— El se hinné... Én ismerem magát régóta.

Kilenc éve, hogy láttam az aranyosvári pályaudvaron. Még beszéltem is magával.

Gaby hitetlenül nézett Zobeltitzre.

— Könnyen ellenőrizhet. Tüzes, perzselő nyár volt, a maga homlokán összegyűlt a napfény. Fehér ruhát viselt, valami rózsaszínűt a dereka körül, már nem emlékszem, szalag volt-e vagy virág. Három karesű hölggyel beszélgetett és kíváncsian nézték a katonakocsikat. Minden ember ájultozott a hőségtől. Le kellett szállnom, hogy egy üveg sört megigyak. Egész idő alatt magát néztem. Nem is tudtam, hogy mit jegyezsek meg inkább, magát vagy az állomás nevét? Megkérdeztem egy vasutastól, hogy hol vagyunk, a vasutas nem tudott németül. Maga azt mondta akkor: Aranyosvár és figyelmeztetett, hogy ne álljak közel a sínhez, mert tolatnak.

— Igazat mond, Zobeltitz?

— Ha magának fogalma volna arról, hogy elraktároztam a szívemben ezt a kedves, kedves, szüvenirt! Szalutáltam, köszöntem. Maga összenézett a fiatal hölggyel és mosolygott. Igaz?

— Lehet. Még mire emlékszik?

— Sütött a nap... Elöntötte magát véges-végig.

— De hát ez mégsem lényeges — és elpirult Gaby.

— Szóval nem hiszi.

— Istenem! A háborúban annyian köszöntik az embert ismeretlenül és...

Zobeltitz elmosolyogta magát.

— Még mindig nem hisz nekem... Indulás előtt maga a vasúti vendéglő terraszára ment, leült egy asztalhoz, ahol két úr sörözött, peracet, sós-kiflit majszolt. Ez sem igaz?

— Ez igaz. És maga azóta sem felejtett el...

— Gaby a férfi arcába nézett, mint aki mindenáron a teljes bizonyosságot akarja tudni.

— Nem felejtettem el.

Elhallgattak mind a ketten. Gabyt meleg áramok villanyozták. Ime, akad egy férfi, aki kilenc éve őrzi az emlékét. Képe beléje esett, mint a bógár a borostyánkőbe és ott maradt. Végére akart járni, hogy vajjon kilenc év múltán megismerkedésük véletlen volt-e, vagy kiagyalt, szándékos, de annyira szentnek és egyedülállónak érezte a percet, hogy egy szót sem szólt.

Zobeltitznek is azt súgta egy belső hang, hogy ne aknázza ki a percet és más témába kezdett.

— Csúnya, lompos estéken, rosszúl világított balkáni várótermekben két vonat csatlakozását bőjtöltem ki és csak ültem a csomagjaim mellett. Vagy amikor valószínűtlen, mondhatnám álombeli tájakon szaladt velem a vonat és képzeletem kis kitalálásai beleolvadtak a kerekek egyhangú ritmusába, szünet nélkül éreztem egy rejtélyes kalauz alattomos suttogását: menj csak, eredj csak, sohasem fogsz megérkezni! Később kiszállottam valahol, végignyújtózkodtam a szállodai ágyon és a hanyattfekvés tetszhalottságában is folytattam megmásíthatatlan utazásomat. Hiába szorítottam oda lábaimat az ágydeszkához, hiába csavartam le az éjjeliszekrényen a lámpámat, hiába öleltem át a hűvös párnákat, szaharai szomszúságok üldöztek és én keringtem tovább, mint az útszélről felkapott bojtorján, amelyet egyre messzebb kerget a szellő. Ami e pillanatban valóság, a rákövetkezőben emlék. Ám amit elhagytam, abból már nem lesz valóság soha. Utazás: már nem is értem alatta a menetrendszerinti kimozdulást a megszokott környezetből. Életem egész formáját értem, mert a vasútijegy, kalauz, Baedeker csak külső kerekek, az igazi utazás egészen más. Még tartom a kezét, de már nem is vagyok itt; még közeledem valakihez, de már az ég tudja, hol járok. Folytonosan csak búcsúzkodom és mielőtt a testem mozdulna el, a lelkem már kimozdult. De nem untatom-e magát?



Zobeltitz arcán sívár vergődés mutatkozott. A kínlódó ember erőlködése rítt le az arcáról, aki mind mélyebb szakadékok felé kúszik, nem is tudva, hogy mit keres, de összes idegsejtjei hajtják, hogy valamit meg kell találnia a szakadékok mélyén.

Gaby csak nézte Zobeltitz vonagló, keskeny ajkait és Kurtra, Blumenfeld Kurtra gondolt.

— Hol is hagytam el? ... Ha az ember ügyetlen kézzel eltolja magától a kusza galyakat és azután megint néhány cserjén teszi túl magát, belecseppen egy különös megvilágítású erdőbe, ahol könnyen eltévedhet, mert annyi útja, kitérője van. Már beszéltünk arról, hogy maga is, aki nem szokta meg a vándorlásokat, megreszket, ha a véletlenek perronokra sodorják? A zakatoló, sóhajtozó gőzmozdony tudatossá teszi magában mindazt, ami eddig csak tudattalanul csirázott, erjedő gomba módjára, belső létezése ablak nélküli pincéiben, a létezést, a megújuló formákat. Nézte-e magát a tükörben? Egy másodperc diabolikus felvillanása alatt nem eszmélt-e arra, hogy egy más arc vonaglik le a foncsoros lapról, amely még csak nem is hasonlít magához, sőt úgy tetszik, mintha énjének merőben ellentéte volna? Az időt nem mérik órával. Vannak pillanatok, amikor egy egész emberöltő szorúl egyetlen érzésbe. Mingyárt befejezem. Maga ott áll a perrónon. A befűtött vonat toporzékolva várja, hogy száguldhasson. Abban a pillanatban minden porcikáját megre-megteti az elhamvasztott vágyak bús emlékezete. De ugyanakkor azt súgja egy hang: hiába minden! Más ő és más vagyok én és sohasem fogom utolérni a változást, mert magam változom meg. És még azt is mondja, jól nézd meg, mert többet nem fogod látni, oda többet nem mehetsz, de vissza sem mehetsz. Ezt a megrázó meggyőződést én tudatossá tettem magamban, kielemeztem, ki-preparáltam és hogy mégis utazom, csak azért

történik, mert kattogó kerekekkel, az érzékszervekre ható zsidongó lármával, a mástermészetű szavak és hangok orgiájával igyekszem elnémítani a hangot: én, én, visszavonhatatlanul én!

Gaby hipnótikus odameredtségben, mint az édes mérget, szívta magába ezt a különös férfit.

— És ezt csak magának mondtam még el — szólalt meg Zobeltitz. — Ne értsen félre — tette hozzá csaknem ijedten. — A szeméből azt olvasom ki, hogy belémlátott. Maga épp olyan, mint az ezüst nyárfa: egyetlen érintésre valamennyi levelének megrezegésével felel.

— Ó, csak egy szót kellene most szólnod — mondta Gaby magában — egyetlen szót, hogy vedd menjek, hogy felüljünk a vonatra és bebarangoljuk a te valószínűtlen tájaidat, csak egyetlenparányi, jelentéktelen szót, amit ilyenkor szokás — de helyett Gaby így válaszolt:

— Sajnálom magát, szegény barátom. Nagyon tragikusan fogja fel az életet.

— Sajnál? Nincs különösebb oka, hogy sajnáljon... Hígyje el nekem — hangjának iménti fényét felszívta a tompa kábulás, — nincs is oly rossz dolgom. Az önkínzásnak is megvan a maga gyönyörűsége...

— Most aztán — riadt fel Gaby, — gyorsan, gyorsan haza! Hát nem látja? Egészen besötétedett! Nem bánnám... ha magamra hagyna! Sietnem kell... Kocsira ülök.

Zobeltitz szótlansul meghajtotta magát. Gaby kezét nyújtotta és kocsiba ült. Egy párszor megakarta állíttatni a kocsit.

— Ő jobbra megy, én balra. Megyünk, megyünk külön útjainkon, a semmi utasai és nem fogunk megérkezni sehová.

Gabyt a sírás fojtogatta.

\*

Egyedi mindennap azzal a szilárd bizonyossággal ment fel az üzembe, hogy ma okvet-

lenül eldől: széna-e vagy szalma. Megfordult agyában, hogy elmegy Béla bácsihoz és annak rendje és módja szerint megkéri, hogy vessen fát a multra. De visszariasztotta az a gyanuja — amelyben az előzetes puhatolódzásra felkért barátja, Sükösdy is megerősítette, — hogy az öreg egyszerűen ajtót mutat majd neki.

Az elkerülhetetlen összecsapásnak az üzemben kell hát végbemennie. Béla bácsi hetenként kétszer-háromszor szokott felnézni az irodába. Ha most egy álló hétig adja a sértettet, a másik héten csak be fog állítani, mintha mi sem történt volna. Egyedi ebben reménykedett.

Igy telvén a napok, nem egyszer kerekítette ki magában azokat a diadalmas mondatokat, amelyeket oda fog vágni, ha Béla bácsi netán kutyaszorítóba kényszeríti. A legkülönbözőbb párbeszédek pergette be képzeletben, sőt a megfelelő arc kifejezést is hozzápróbálta. Béla bácsi azonban állhatatosan hagyta epedni és nem mutatkozott a Meteornál. Most már nyilvánvalóvá vált, hogy vérre megy a játék.

Keserves órái voltak a határozatlan helyzet miatt, amelyet még álmaiban is megsínylett. De győzött optimizmusa. — Csak nem hagyom a filozófia rágógumijával leszoktatni magamat a cselekvés szenvedélyéről — kényszerítette magát a cselekvésbe vissza, de hogy, minő kín! Félórával hamarabb ment a gyárba, körültekintőbben foglalkozott a klienseivel is, mintha messzemenő tervei lettek volna velük, és az olvasztókemencék közelében szakértelemmel forgatta a kezében a különböző nyersanyagot, adta a hozzáértőt, úgy tett, mintha tanítana, pedig csak tanult, okult, fiatalos hévvel több ismeretre akart szert tenni, mindezt csak azért, hogy majd, ha a körülmények úgy alakulnak, semmi se érje őt váratlanul.

Egy hű, törhetetlen munkatársi gárda összehozzásának is érezte a szükségét. Borzasztó,

hogy mennyire egyedül van! Lélekvesztővel neki-vágni a tengernek!

Seregszemlét tartott maga körül. Meg fogja kísérelni, hogy lelkileg is intimebb kapcsolatokat teremtsen Daxszal, akinek kisujjában van az egész üzem. Amikor Dax ferde papagályarca feléje hajol, hosszasan el-elnézegeti.

Milyen groteszk alak — sovány, beesett a válla, csupán a ruhái tartják vissza attól, hogy a földre pottyanjon.

— Kedves Dax — szólalt meg Pali hanyag kedvességgel, — már sokszor megfordult az agyamban, hogy ön, az ég a megmondhatója, hogy miért, nincs kellő bizalommal irántam. Miért ez a begombolkozás?... Várjon csak! Gondolom, hogy mit akar mondani... Ön engem ridegnek tart és zárkózottnak... Hohó kérem... Ne felejtse el, hogy egy vállalat élén vagyok... De absolute félreismer, ha azt hiszi, hogy bennem nincs jóindulat... Az ember sokkal komplikáltabb, mint amilyennek látszik...

Egyedi belemelegedett és folytatta:

— No nézze, már úgyis letesszük a munkakabátot. Üljön le, kérem... Oda a karosszékre... Szivaros ember? Valóban, jól esik egy kicsit elbeszélgetni másról is, mint ezekről a buta hivatalos dolgokról. Gondolt már arra, hogy önállósítani fogja magát? Higyje el kérem, minden embernek erre kellene törekednie. A százszázalékos önállóságra. Sajnos, még én sem rendelkezem a szószerinti önállósággal... E tekintetben szolidárisnak, ha nem veszi rossz néven, kollégának érzem magamat önnel. Mondom, félreismernek. Ön is, meg más is. Nem is sejti, hogy akkor is, amikor üzemi dolgokban kell döntenem, hányszor gondolom el magamban: vajjon mi lehet Dax véleménye ebben a kérdésben?

— Nagyon megtisztelő rám nézve, igazgató



úr — pirult el Dax és rászánta magát, hogy mégis csak vesz az elébetolt szivarból.

— Parancsoljon, a szivarvágó... Úgy ítélem meg, nem követek el indiszkréciót magammal szemben, ha elárulom, hogy a látszat ellenére is valóságos kengyelfutást rendeztem, hogy tisztviselőim szeretetét megnyerjem. Vezető állásban levő embernek, akit az üzem arra kényszerít, hogy szolgálati fegyelmet tartson fenn, elismerem, ez felette nehéz. De másképpen tenne, ha ön volna az igazgató?

Dax nyujtogatta a fejét, mintha e mozdulattal is közelebb akart volna jutni a kérdés értelméhez:

— Nem értem egész pontosan, hogy hova céloz, igazgató úr?

— Hogy hová? Ha történetesen véleményt, esetleg kritikát kellene gyakorolnia felettem... — most elnézően mosolygott — jó, hát hagyjon ki a játékból! De ön gondolkodó ember, az istenért! Csak megfordult már az eszében, hogyan kell egy vállalatot vezetni!

— Valóban nem sokat törtem még rajta a fejemet. Gondolom, ráérek, majd ha időszerű lesz... Még nem időszerű... — tette hozzá fanyarul.

— Nem is úgy gondolom... — vetette közbe elodázóan. — De az ember alaptermészetében van, hogy szereti magát a mások helyébe képzelni. A szegény ember kíváncsi, hogy mit tenne, ha gazdag ember volna. A gazdag, hogy mit, ha még vagyonosabb. Lássa én őszintébb vagyok, mint maga. Bevallom, engem állandóan foglalkoztat a nagy vagyonok eredete. Akármilyen furcsának tetszik is, én szinte erkölcstelennek tartom a szegénységet. Maga persze a nagy vagyonszerzőket becsüli le...

Dax, aki meggyőződött, hogy e társalgásnak nincs semmi hátsó gondolata, legalább is az ő sze-

mélyét illetőleg, csak egy kis „szpiczelés“ étvágygerjesztőnek, ebéd előtt, kebelbelileg mondotta ki a szót:

— Magamszahású ember bizonyos elfogultságot táplál a gazdag emberrel szemben.

— Gazdag ember és gazdag ember... Ó, széles skálája van ennek. Vagy maga nem disztíngvál?

Dax különös módon érezte magát. Mit felelhet erre a kérdésre?

Egyedi legyintett.

— Látom már, nincs inyére ez a téma. Pedig amennyire ártalmatlan, olyan hasznos is. Mert semmi sem fontosabb, mint a nézetek tisztázása. Higyje el, a legtöbb félreértés onnan származik, hogy az emberek nem ülnek le beszélgetni egymással...

— Ó, hiszen én magam is végtelenül szeretem az eszmecseréket. Ebben tökéletesen egyetértünk...

— No lássa, lássa... Már meg kell önt hívjam magamhoz egy vacsora utáni feketére. Ir még a Jövő Rendjébe?

Daxnak felvillant a tekintete:

— Igazgató úr olvassa a cikkeimet?

— Fiatalember, én mindenről informálva vagyok. Azt is tudom, hogy ön eszmei anarchista és ragadozóknak nevezi a nagy vagyongyűjtőket. Hm... vannak pillanatok, amikor igazat adok önnek. De nem gondolja, hogy különbséget kell tennünk produktív és improduktív vagyon között...

Vitatkozásuk hevében megjelenik egy fekete okmánytáska, egy széles Borzalino-kalap és egy hatalmasan füstölgő szivar az ajtóban. Segesváry Lukács lohol be nagy sebbel-lobbal. Pusztá megjelenése már elfelejteti Egyedivel, hogy Dax is benn van a szobában és egy érdekes beszélgetés éppen a közepén akad meg. Dax, aki pont tizenkettőkor már az uccán szokott lenni, gumisarkán

fordulva, boldogan hagyja magukra őket és vezérigazgatói szívarral a szájában álmodat komponál az elkövetkezendő vezérigazgatói fekete kávéhoz.

Segesváry az utóbbi hetekben mindinkább kenyérbe került Egyedinel. Főként minőségében a legszabadabb bejárást élvezte. Hol vannak már azok az idők, amikor félórát kellett szorongatni aktatáskájával és türelmetlenül lesnie, amíg a szolga kegyeskedik őt bejelenteni.

— Kedves direktorom — fújt teljes gőzzel, mintha trappban jött volna valamelyik kortestnyárról — képzelje csak, az utóbbi napokban érthetetlen ellenhadjárat indult meg maga ellen. Na, semmi baj! Segesváry Lukács egy-kettőre leszerelte. De mindenesetre jellemző! Mordhatnám pikáns. Találja el, ki dolgozott ön ellen a háttérben?

Egyedi egyszerre nyalábolta fel egész figyelmét:

— Gajzágó Béla?!

— Ördöge van! Gajzágó! De hát mi történt maguk között?

Egyedi úgy találja, hogy felette bizalmas a kérdés. Végére is a belső konfliktus — ha egyáltalában van ilyen közöttük, — csupán kettőjükre szorítkozik.

— Pardon! Ezer bocsánat! De Gajzágó úr nem olyan szemérmes, mint maga. Úton-útfélen azt hangoztatta, hogy ön nem alkalmas erre a polcra.

Egyedi cinóbervörös színt váltott.

— Ó az a vén uzsorás! Sejtettem volna, hogy ezt fogja csinálni. Most már kérem — valóságosan könyörgött a hangja, — kövessen el mindent, hogy el ne bukjunk.

— Nem fogunk elbukni — lármázott rekedt hangon Segesváry, — olyan nincs a sifonérban.

De engedje meg direktorkám, úgy fúrja az oldalamat, hogy Gajzágó Béla és maga, maga és ő...

Egyedinek jól esik, hogy könnyíthet magán. Egész vádiratot szerkeszt meg ellene hirtelenében és mint ahogyan a kőművesek, befejezván az épületet, kis zászlócskát tűznek a végébe, így koronázta meg filippikáját:

— Maga, Segesváry nem ismeri azt az embert! Ragadozó, határozottan ragadozó! Megnézte már az ujjait? Ahogyan besöpri a vagyont, ahogyan keselyű módjára rágörbül... A nagy vagyonszerzők mind egy húron pendülnek — fakadt ki és felháborodásában eszébe sem jutott, hogy szegény Daxtól elorozta azt a keveset is, amivel rendelkezett: a cikke szavait.

Segesváry vállat vont.

— Ez már így van. Vagyonokért holttesteken gázol keresztül az ember.

Ha kevésbé drasztikus formában is, de nem csengett idegenül neki e felfogás. Most ellenben kényelmesebbnek tartotta egyet nem érteni vele.

— De valamelyes magasabbrendű cél érdekében — vetette közbe. Hogy azonban mit értett magasabbrendű célon, azt e pillanatban maga sem tudta.

•

Pali egy délelőtt a telepen, éppen mély beszélgetésbe merült a munkavezetővel, mikor a portás egy gyereket küldött le hozzá azzal az üzenettel, hogy Gajzágó úr várja odafenn az irodában.

— Na végre — megremegett és félbeszakítva a beszélgetést, nyugtalanul irodája felé indult.

A várószobában ismeretlen urat talált. Robusztus, középtermetű, napbarnított, borotváltarcú fiatalembert, széles vállakkal. A fiatalember mosolyogva sietett elébe és széles kezével a tenyerébe csapott. Fájt Egyedinek az erős kézszorítás.

Az első pillanatban kérdően pillantott rá. De



a rákövetkezőben elkomorodott és csak zavartan annyit mondott: Gajzágó János?

A férfi bólintott.

Pali összeszorította ajkát, elnémult. Hát lehetséges, ilyen könnyen lehetséges, hogy most betoppantson az a fiatalember, akire annyit gondolt, aki ellen annyiszor hadakozott, intrikált? A láthatatlan ellenfél teljes életnagyságban?

— Igen, én vagyok. Hadd nézzelek csak meg! Hát te vagy a Gaby férje?

Egyedi fölényeskedni próbált és a vállára ütött.

— No, ez derék! Érdekes, másnak képzeltelek. Nagyon megváltoztál.

— Honnan gondolod? Hiszen mi nem ismerjük egymást!

— Egy párszor kezem ügyébe került gyerekori fényképed.

— Nálunk? Hát az öreg nem rakta a tűzre?

Ez a „nálunk“ Palit ismét kibillentette fensőbbiségre való igyekezetéből. Nálunk — ők külön és ő külön. Erőltetetten nevetgélt, mosolygott és túlzó udvariassággal előre engedte szobájába.

— Mikor érkeztél?

— Tegnap reggel.

— És honnan?

— Budapestről.

— Budapestről? És nem volt semmi kellemetlenséged... Már úgy értem... a kommün miatt.

— Az én kommunizmusom!

— De úgy hallottam, hogy emigrálnod kellett. Elfogatási parancsot adtak ki ellened.

— Tisztáztam magam. Az ügyészség minden eljárást megszüntetett ellenem.

— Hát nem mentél vissza Oroszországba?

— Honnan veszed? A kommün bukása után jó darabig hányódtam egyik országból a másikba, azután kivándoroltam Dél-Amerikába. Dolgoztam, kerestem, most hazajöttem.

Pali sehogysem megy a fejébe, hogy János olyan könnyen megúszta a kommunizmust. El kellett Jánosnak mesélnie, hogy kommunista volt ugyan, de vér nem tapad a kezéhez, nem expnáltta magát stb. stb.

— Csupán azért kérdem — magyarázta Pali, — hogy azután ne legyen bajod a tartózkodási engedéllyel.

— Kérlek, én román állampolgár vagyok.

Egyedi ismét ingerült volt, hogy a János dolgai ilyen egyszerűek. Indulatosan dobta el egy vízzel megtöltött hamutálba cigarettáját. — Roszszak ezek a cigaretták mostanság! Egyet szippant az ember és már is elalszik.

Bambán, érthetetlen arccal kerülgette János tekintetét és csak félhangon dünnyögte:

— Képzelem, hogy örültek Béla bácsiék, hogy hazajöttél. De hát hogy is jöttél haza? — meredt reá hirtelen — ők hívtak?

— Magamtól jöttem, illetve... előbb levelet írtam nekik. Megírtam benne, hogy utóvégre eleget haráguadtunk egymásra, éppen eleget, hogy megmutassuk, hogy mi így is tudunk. Nohát az öreg válaszolt, hogy tőle ugyan jöhetek, de ne számítsak a támogatására. Azt válaszoltam: legyenek nyugodtak! Két-háromezer dollárom csak akad, hogy pillanatnyi szükségét ne szenvedjek. Majd kiugrott a bőréből. De ezek olyan jelentéktelen, szóra sem érdemes dolgok. Beállítottam és kész — fejezte be és nem méltatta Palit annyira, hogy bővebben számoljon be a találkozásról.

Pali úgy érezte magát, mint a boxbajnok, akinek nincs sok ideje, hogy tanulmányozza ellenfelét, egy szempillantás alatt tisztába kell jönnie, hogy hol az a rés, amelyen keresztül megmarkolhatja és a földre teperheti. Megfeszítette a figyelmét és úgy nézte. Nem ilyennek képzelte. Vagy megalázkodó, letört csavargónak: fájdalmasan áll meg a küszöbön, bűnbánata teljes tudatában, aj-

kán dadogó szavakkal, mert csak dadognia lehet annak, aki ebbe is belekapott, abba is, sziszifuszi sikertelenséggel, szégyenszemre visszakergetve sorsa ecetbe mártott ostorai alatt... Vagy kalandornak: sötét, rejtelmes, jéghideg tekintet, kiszámított arcjáték, édeskés hang, könyörtelen elszántság a mozdulatokban. Kereste ezeket a vonásokat, a kalandos élet jeleit, azt a kiszáradt foltot az arcán, amely beletesped minden éhező napidíjas képébe, kereste a vér extázisába szédült háborús katona keskenyre húzott, kemény ajkát, a hadifogoly megtépázottságának reflexét a homlokán, roncsoló szerelmeket, állati elszántságot, a kergető vadászt és menekülő vadat, háborút, kommünt, Amerikát. Sebeket és varrokat szimatolt, a kitaszított ember biográfiáját nyomozta, mindezt egy pillanat alatt, gyűlöletes tudnivágyással, bolygatott lelkiismeret távoli csörömpölésével, föllángoló rosszsejtéssel, saját életének megkövesedett fensőségével — és semmit sem kapott, csak egy mosoly vibrált előtte, János megátalkodott, örökös, felelőtlen mosolya, amely úgy tűnt neki, mintha gúnyt űzne belőle. Félelmetesen nyugodt mosoly, aggasztó, gyermeki, szkepszis nélküli mosoly.

— És odakünt... Amerikában... Ha szabad tudnom, mivel foglalkoztál — szedte össze minden hidegvérét, abban a hiszemben, hogy majd a szavak keresztülsegítik zavarán.

— Megtanultam a géplakatosságot.

— A géplaktosságot — ismételte utána.

— Van egy kis jelentéktelen tanulmányom. Biztonsági lakat... Nagyon praktikus... Amerikában sok pénzt lehet szerezni az ilyesmivel.

— Találmány? A te saját találmányod? — Találmány... Pillanatnyi ötlet... ő egy egész élet munkájával kereste meg azt a pénzt, amit ez az ember egy haszontalan lakattal összeszedett —

úgy hát lakatokat gyártottál? — és ismét János mosolyával találkozott.

János leült, keresztbe rakta a lábát.

— Majd egyszer erről is mesélek. Amerikáról... Kalandokról...

Pali az órára nézett.

— Nem akarod megtekinteni az üzemet?

— Ó, lesz rá időnk elég... Az öreg fejébe vette, hogy itt maradjak nálatok.

— Ej, a te nyugtalan véred... A te kalandos véred... — és a hang árjában némi lebeszélést is hömpölyögtetett. — Nem neked találták ki a hivatalt. Kőrmölni reggeltől estig. Micsoda ötlet... Már akkor inkább az a találmány... Én majd segítek neked a szabadalom körül — udvariaskodott.

— Ó, köszönöm — válaszolt János elhárítóan. — Egyelőre megpróbálom ezt a vegyi micsodát. Az öreg is azt akarja. De hát miért kerülgessük, mint a forró kását? Az öreg folyton azzal kínoz, hogy tanuljak bele a dolgokba és garantálja nekem, hogy egy éven belül már vezetni tudom a vállalatot.

Egyedi a zűrös érzések attakja elől durva, nyers kitöréshez menekült:

— Erről ráismerek az apádra. Az apád... úgy rendelkezik, mintha nekem már semmi szavam sem volna a vállalatnál. Mintha... Mintha — és itt megakadt, nyelt egyet. Majd hirtelen eszébe jutott valami, ő maga is mosolyogni próbált — de, ha a bácsi jónak látja, hogy a Meteorhoz kerülj, hát nem bánom... — Lesütötte a szemét és lágy, érzékeny hangon, meglepő hangszereléssel folytatta. — Kérlek János, mindent lehet... Csak jóakarát kell hozzá. Reám számíthatsz. Foglalkozni fogok veled, mintha édes fiam volnál. Csakhogy... Bizonyára hallottál róla... Sajnálatos félreértések vannak köztem és a bácsi között. Máról-holnapra elmérgesedett a jóviszony... Be-



vallom neked: én is hibás vagyok. — Még mindig a földre nézett, János otromba amerikai cipőjét lámulta: ezzel akarsz eltaposni, gondolta. — Hát ha szivességet akarnál tenni, volnál kegyes a bácsinak tudomására hozni, hogy engedje meg, hogy felmenjek hozzá és kimagyarázkozzam — és most megint könyörgött a hangja és újra elkezdte: — elég nagy a vállalat, hogy mindnyájan megtaláljuk a számításunkat. Ugyebár, te is ezen a véleményen vagy?

— Kérlek, a dolog nem olyan egyszerű -- nyomott meg János kegyetlenül minden egyes szót. — Apa azt állítja, hogy kijátszottad és a háta mögött becsaptad.

— Ha mindent tudni akarsz — vágott közbe, még inkább siránkozó, mint tiltakozó hangon, — hát ő csapott be engem. Én legfeljebb vissza akartam adni a kölcsönt. Borítsunk fátyolt a multra — kapacitálta kedvesen, szinte enyelgően, — hogy ez az apa, apa miket ki nem talál.

János felállt és száraz hangon kitért a békülő szándék elől.

— Azok után, amik történtek, én magam is úgy gondolom, legjobb ha békésen elváltok egymástól. Nekem valóban az a szándékom, hogy belátható időn belül vezető helyet töltsék be a vállalatnál. De mi jó barátságban maradhatunk.

Egyedi tompa zúgást érzett a fülében.

— Úgy is jó — szólalt meg a tehetetlen gyűlölettől kitikkadt szavakkal. — Én mindenestre élni fogok a jogaimmal. — Ellenséges tekintete nem szünt meg öntözni a János arcát, de haragos nézése úgy pergett le róla, mint az árnyék. — Majd meglátjuk, hogy ki az erősebb. Majd meglátjuk — isnét fékezett, lebiggyesztette ajkát és szavakon gondolkodott. — Egyelőre bízzuk az időre. Én várok. Nekem van időm várni. Talán kiveszem a szabadságomat... Eddig még sohasem vettem ki. Majd meglátjuk, hogy mihez kezdtek

nélkülem. Még egyszer mondom: becsületes megoldást kerések. Remélem, jobb belátásra bír lak benneteket...

János felhúzta a vállát.

— Lehetséges, hogy igazad van. Mindenesetre az volna a legokosabb, ha folytatnád a munkát és megvárnád az igazgatósági ülés döntését.

Pali gyanakodva forgatta a szemeit.

— Szeretnétek — gondolta magában, — hogy most itt maradjak, elhanyagoljam terveim megvalósítását, biztosítsam az üzem zavartalan menétét... Ohó, ebből nem esztek...

— Ne vedd rossz néven, de várnak az üzemben — jelentette ki szenvtelen hangon, indulatok legcsekélyebb árnyalata nélkül — cselekedjetek legjobb belátásotok szerint.

János szünetlenül ontotta magából a mosolyt. Egyedi elfordult tőle s csak az ujjait adta oda a köszönésnél. A hátában is érezte a János perzselő mosolyát.

Pali még visszament a gyárba, rakodáshoz. Nem találta a helyét. Hazajött. Pénzt hozott. Dolgozik. Amerika megtanította dolgozni... A munka, az ő Amerikája! Ahová mindig vágyott.

Ó, hogy gyűlöli, utálja e pillanatban Amerikát!

Gaby egy héttel azután, hogy Zobeltitzcel utoljára találkozott, a következő levelet kapta:

„Asszonyom, búcsuzom magától! Legjobban szerettem volna lábujjhegyen kilépni az életéből. Valahogyan hamisan hangzik ajkamon ez a szó, Isten önnel. Talán azért, mert megkopott annak ez a szólam, akinek egész élete folytonos búcsuzkodás. De legyőzőm gyengeségemet. Óvatlan percemben azon veszem észre magam, hogy levelet írok.

Ha érdeklí: külső okaim nem voltak, hogy oly hirtelen elutazzam. Külső okokból maradhattam volna. De megérezttem, hogy már is tovább mentem, mint ameddig szabad lett volna. Olyan nyugtalanná tett, hogy megfogom a maga kezét és gyöngéden megérintem az ujjait... Belenézek a tükörbe és megcsóválom a fejemet. Ebből baj lesz, vén fiú, hát nem szégyelled magadat... De nem erről akarok beszélni. Magában őszinte jó barátomat kerestem. Hogy nőtt, érett, színesedett a mi barátságunk! De éppen ezért kellett elmennem. Újra nyomomba szegődik a kételkedés árnyéka és nem tudok túllépni rajta. Félttem profanizálni szellemi közösségünket, ebben az egyben mindig következetes vagyok. Ha nem csalódom, elbeszéltem már magának, hogy a barátság és szerelem csak illúziók és nem szabad egyiket sem kiélnünk, nehogy elveszítsük őket. Hitem szerint — és ez megmagyarázza kétségeimet, — teljesen úgy sem adhatjuk oda magunkat. Az életérték abban csúcsosodik ki, amiben különbözünk egymástól, nem pedig abban, amiben megegyezünk. Ha maga nem csinálta végig az én zűrös multamat, ha nem szötte meg élményeimnek ugyanazt a szövedékét, hát akkor éppen a legmélyebb dolgokban nem érthetünk egyet. Nem követhetjük egymást. Magunkra maradunk. Egyedül állunk, mint a feltartott ujj.

Milyen szépen indult a mi barátságunk! — minduntalan vissza kell térnem hozzá. De azt gondolom: tán így szép, így tökéletes a milói Vénusz, befejezetlenül. A hiányzó végtagot kiformalja a fantázia. Egy életen keresztül ott az isteni torzó: faraghat, teljesíthet rajta az alkotó képzelet. A hiányzó márványfélkar helyébe tízezer új kart illeszthet, imaginárius voltában felülmulthatatlan marad. Tehát: azután a felejtethetlen pályaudvari este után, amikor meghallgatott — térdén állva köszönöm a jóságát — még egyszer számot

vetettem magammal: ne kísértsd az istenit a földiben, a megmérhető a végtelenben. Utazz el, menekülj! Vágtass el, ha tudsz! De hiába menekülsz, önmagad elől úgysem tudsz elbujni...

Hogy egészen sablonosan fejezzem ki magamat: szerelmes vagyok-e vagy sem, mennyire eltörpül amellett, hogy én le akarok mondani magáról. Milyen önző vagyok: azért hagyom itt a múltot, hogy megmenthessem az örökkévalót. (És milyen esztelen vagyok: hogy egy pillanatig is azt hiszem: átléphetem körömet. Feltartott ujj én — és feltartott ujj maga is.)

Konstancába utaztam. Innen Sztambulba, amelyet a maga vágyai aranyoznak. A Földközi-tengerre is utazom, de a maga emléke perzselőben fog sütni a délszaki napnál.

Égesse el a levelet, ha már nekem nem volt kellő bátorságom hozzá."

...Volt Zobeltitz, nincs Zobeltitz. Vége a színházi előadásnak. Most ismét a napi élet kezdődik, az unalom.

Gaby maga is csodálkozik, hogy mennyire nem érzi át a veszteségét. Hát annyira semmi sem fontos már az ő számára?! Micsoda unalom, micsoda sivár, mindent maga alá temető unalom! Ez az unalom már egy külön égtáj, egy külön forró égöv szélessége, amelyen belül egyenletesen kókad le minden fűszál, szárad ki minden élet. A nagy szürkségtől már nem látszik semmi szín. Mindenüvé a szahara pora tapad. Ó, nem tudja mikor, mióta, de úgy hordozza magában ezt az unalmat, mintha megtermékenyült volna tőle és egy szép napon életrehoz majd egy rettenetes csodaszörnyet.

Gaby ugyanezt a szenvedélynélküli unalmat látja minden arcon, a lárva mögött. Még a Pali arcán is, aki noha viaskodik a spleen ellen, de az unalomnak titkos ákombákomai ott vannak a bőre



fölött. Legalább is Gaby felismerni, elsuhanni és ismét megjelenni véli.

És azután, amikor a forróság elviselhetetlen üvegharangját egyszerre viharok törik össze, Gaby is észreveszi, hogy vergődik, szenved. Viszont voltak percei, amikor egyedül csak azt találta érdekesnek maga körül, hogy lám, még nem fásult el annyira, hogy ne férközhetne hozzája a fájdalom. Ilyenkor valósággal megkönnyebbült. De a rákövetkező pillanatban erőltetettnek látta a szenvedést és ismét csak az a nagy lompos köd vette körül, amelybe bele lehet ásítani anélkül, hogy annak a legcsekélyebb jelentősége is lenne.

Tulajdonképpen: semmi különösebb betegség nem gyötörte, csak elgyöngültnek és megviseltnek érezte magát. Belenézett a tükörbe, visszahőkölt. Kékes szarkalábak telepedtek a szeme alá, pupillája pedig korcs, exaltált fényektől csillogott. Akárhogy is törte volna a fejét, fáradságának okát nem találta volna meg és ezért hiábavalóságnak tetszett előtte, hogy a pusztá gondolattal is vesződjék. Minek? Kiért? A dolgok rendje nélküle is zajlik.

Egyszerre felfedezte, hogy tulajdonképpen felesleges a világon.

Pedig hogy szeretne élni... Ha meg lehetne ismételni az ifjúság régi szép emlékeit... Mai élete... Mintha folyton-folyvást egyetlen fényképet másolna és a kép egyre haloványabb és haloványabb, holnap már rá sem lehet ismerni.

Ami kevés életosztón megmaradt benne, az mind éjszakáiba szorult. Csak hajnaltájban tudott elaludni és felébredve, összeszedte álmoképeit. Visszaemlékezett, hogy repült, pehelykönnyű testtel, mintha csak skielt volna a levegőben. Nem is érintette a földet. Olyan biztonsággal siklott rétek, mezők felett, mintha világegyetében ezt csinálta volna. Almaiban állandóan ott látta Palit is, aki nem tudott szóhoz jutni a bámulattól, hogy

ő repül, majd utána diadalmas kommentárokat tartott: de hiszen ez pompás dolog. Tudod-e Gabykám, hogy ezzel pénzt is lehetne keresni? Add el nekem a titkot és majd szabadalmaztatom. — Gaby csak mosolygott, kitárta karjait és az ágy felé szállott.

Ezek a repülő jelenetek máskor is megismétlődtek. Pali felült az ágyban és bejelentette, hogy most ő repül. Erőlködött, izzadt, olyan mozdulatokat tett, mintha úszni akarna. A lábaival is tempózott, de folytonosan visszaesett az ágyba és a hátát fájlalta. — Most én — mondotta Gaby és már szállott. Nem is érezte, hogy anyagból van a teste. Ki akart rohanni a szűk szobából, ujjaival ütögette az ablakot, könyörgött Palinak, hogy nyissa ki, de Pali félrehúzta a száját és gúnyosan nevetett. Gaby egyszer Zobeltitz alakját is felvilánni látta, amint kissé oldalra dőlt fejtartással, méltóságosan elúszott, akár egy léghajó és akkor Pali odaállt az ablakhoz, megfenyegette Zobeltitzet s lehúzta a rolót.

Nem voltak rosszak egymáshoz. A családi béke fentartására elkövettek mindent, ami csak módjukban volt. De tudatosan arra törekedni, hogy össze ne dőljön a kártyavár — ő, akkor már nagy bajok vannak! Mint amikor a szívbeteg megérzi, hogy neki szíve van, a tüdőbeteg, hogy tüdeje. Az emberi szervezet addig egészséges, amíg öntudatlanul végzi életfolyamatát.

A hangos tavasz zubogott. A fények, mint valami madarak, cikáztak végig a léghen. Gabyt azonban heves szédülések környékezték. Napközben meg-meg kellett állania, amit annak tudott be, hogy voltak éjszakái, mikor egy harapásnyit sem aludt. Észrevehetően lesóványodott. Ujjai még finomabbak lettek, még átlátszóbbak.

Fájt neki a tavasz. Fatálisan hatott rá, hogy

éppen akkor gyujtja körül izgága szikráit, amikor ő még a telet kívánja vissza, dermesztő jégköpenyegét, azt a jégcsapos, kristály-cipellős mozdulatlanságot. — Ha nem tudnám, ha nem látnám saját szememmel, hogy tavasz van, könnyebben viselném el a sorsomat, — mondogatta magában és most egyszerre felsajgott a szívéig, hogy Zobeltitz, a távoli vándor, virágos fát rázott meg előtte, de mire lehajolt, hogy ezt a sok habos semmiséget összeszedje, eltűnt a fa és eltűnt a virág is. De alapjában nem is ez volt az, amit sajnált. Még titkos örömet is érzett, hogy olyan simán, váratlanul, regényesen tűnt el Zobeltitz a horizontjáról. Inkább azt siratta, hogy felzavartak benne egy mélyen szunnyadó világot, amelynek létezését az egyhangú évek folytonosságában már-már elfelejtette vagy legalább is nem vette komolyan.

Vértelen ajkai, révedező pillantása, kihűlő érdeklődése, megadó szomorúsága, mosolyának hiánya, amely úgy hatott, mintha egy jólismert bútordarabot kivinnének a szobából, már azért is feltűntek Palinak, mert ha lehet e szóval élni, bántották a pedantériáját.. Miért is legyen rendetlen az az arc, amelyet már egyszer összhangba hozott a természet? — Mi a bajod? — kérdezte inkább rosszalólag, mint nyugtalanul. Gaby a fejét rázta: nem tudom. — A gyomrod fáj? A fejed? Minden ember tudja, hogy mije fáj. — Gaby elnéző mosolyt erőltetett az arcára. — Nagyon jó dolgod van, az a te bajod. — De azért másnap anélkül, hogy Gabynak tudomására hozta volna, elhivatta az orvost.

Pisztrai bácsi, a ház régi barátja csoszogó léptekkel, jókor délelőtt be is állított. Gaby tiltakozón háritotta el magától, hogy megvizsgálják. — Hiszen nekem semmi bajom sincs — mondotta, Pisztrai gorombán szólott rá: hát nézzen a tükröbe, Gabyka! Olyan már az arca, mint a madár-ijesztőnek!

Talán ez, a szép asszonyok elpusztíthatatlan hiúsága hatott vagy a minden-mindegy passzivitása tette annyira közömbössé, szó nélkül tűrte, hogy Pisztrai fontoskodva hallgatódzon stetoszkopjával a szíve felett. Gaby elgondolta magában, mialatt Pisztrai a szokott módján elvégezte a vizsgálatot: felültette, megforgatta, dögönyözte, agyongyomrozta — báresak találnál valami betegséget, hogy tudjam végre, ezért vagyok olyan szomorú... Pisztrai szuszogott, ráncolta a homlokát és ráförmedt, hogy vetközzön le.

— Nincs semmi veszedelem — állapította meg az orvos jókedvűen. — Néhány szénsavas fürdő, azután rendben van. Sok mozgás. Szórakozás? Nem bánom. Tudja mi a baja magának? — élesen a Gaby szemébe nézett. — Hogy nincs gyermekük. Nézze meg azokat az asszonyokat, akiknek gyermekük van. Annyit kibírnak, hogy no! Talpalnak, dolgoznak estétől reggelig. A gyermektelen asszony tele van boldogtalansággal. Folytonosan nyavalyáskodik, hol a feje fáj, hol a nőorvoshoz szalad. A mai asszonyok vérszegények, eskórosak, a vakbelükre panaszkodnak, meg a hátukra. Mint maga. Szenteltvíz, ha én most felírok magának orvosságokat. Egyetlen orvosság a gyerek. Mondja, hát miért nincs gyerekük?

— Ó, csak azt ne kérdezze tőlem, drága Pisztrai bácsi! Maga is jól tudja: amikor férjhez mentem Palihoz, lelkem legmélyén nem tartottam véglegesnek a házasságunkat. Nem, mintha komolyan gondoltam volna arra, hogy másképp is lehet majd, mint ahogyan van, de jólesett elképzelnem, hogyha történetesen még úgy is alakulna, hogy el fogunk válni, hát a gyerek ne legyen akadály... Aztán Pali sem akart gyermeket.

— Pali? Hiszen olyan, mint egy született családapa.

— Csak látszat — sóhajtott. — Eleinte kis fizetése volt az uramnak. Minek vegyen magára



még nagyobb gondot? Azután jött a világháború. Állandóan attól tartottunk, hogy Palit is kiráncigálják a harctérre. A románok betörése is fenyegetett. Régi dolgok. Hát azért szüljek gyermeket, hogy elvigyék a harctérre és megöljék? Inkább sohase legyen gyermekem, mintsem jöjjön egy háború és elvigyék, elszakítsák tőlem... Meg aztán hallottam sok gyermekbetegségről. Folyton az motoszkált az agyamban, ha nekem gyermekem lesz és meghal, hát én azt az órát nem fogom túlélni.

— Lári-fári! Maga, kedves Gaby, hiuságból nem akart gyermeket. Ó, ó, vallja csak be, attól tartott, hogy elveszíti karesú alakját. Félt a szüléstől... Hiuság, asszony a neved! Nem így van? Talán még most sem késő. Még jöhet a baba. Hát én mondom, ez a legjobb orvosság! Fogadjon szépen szót. Tegye félre azt az utálatos elővigyázatosságot. Brr... Ezek a mai asszonyok... Isten vele.

Gaby hangtalanul nyujtotta oda a kezét.

Azután kicsordult a könny a szeméből. Ha neki gyereke volna... De hiszen ha a végzet nagyon akarta volna, lett volna, akárhogy is kapálódzott volna ellene. Volt eset, hogy nem is ügyeltek eléggé... És mégis: meddő maradt az ölekezésük. Ügylátszik, a Gondviselés se leli nagy kedvét ebben a házasságban. Gyereket, gyereket! Gaby fájdalmasan megremegett a gondolattól, hogy éppen most legyen gyereke...

Lezajlott a kamarai választás is. Pali nehéz küzdelem után öt szavazattal győzött az ellenjelölttel szemben.

A győzelem visszaadta fölényét. Diadalérzése annál nagyobb volt, mert közvetve Béla bácsit teperte le a földre. — Most már látnia kell az öregnek — sugárzott egész nap az arca, — hogy én

nem vagyok olyan dib-dáb ember. Nekem presztizsem, erkölcsi alaptökém van ebben a városban — és megválasztásában olyan fegyvert fedezett fel, amely a Gajzágókkal való harc további folyamán csak erősíteni fogja sanszait.

Pár napig minden kétség, minden aggodalom nélkül egyenesen rózsásnak látta a helyzetet. A kamarai tisztikar installálása véletlenül egybeesett a régóta kilátásba helyezett miniszteri látogatással. Pali egész nap autózott a miniszterrel, gyárakban kalauzolta. Este a banketten a baloldalon ült. És nem tudott jobbra vagy balra fordulni, anélkül, hogy ne érezte volna át a perc rendkívüli ünnepélyességét.

A miniszter a bankett alatt beszédet mondott. Őszes, meggyötört ember volt, vontatottan beszélt, színtelenül, minden belemelegedés nélkül. Egyedinek odasugta a szomszédja: fehérvérűségben szenved. Nem fog sokáig élni. — Pali ijedten nézte a minisztert. — Vajjon sejti már, hogy milyen nagy beteg? — Biztosan — felelte asztaltársa, miközben válogatott a tálak között. Pali csak nézte a minisztert és csodálkozott: hogy lehet így élni? Sejtelme megsúgja, hogy elpatkol és mégis nekiáll beszédeket mondani. — Vajjon milyen betegség a fehérvérűség? — faggatta szomszédját. — Lassan kivesznek, elpusztulnak a vörös vértesscék. Ez a betegség gyógyíthatatlan. Az orvostudomány tehetetlenül áll vele szemben. — Isten őrizz, — suttogta magában — hogy fehérvérűséget kapjon. Otthon megnézem a lexikonban. (Pali állandóan attól tartott, hogy éppen azt a betegséget kapja meg, amelyiket emlegettek előtte és sietve kezdte tanulmányozni tüneteit.)

A miniszter még mindig beszélt. — Ha majd megtalálász halni — furcsábbnál furcsább ötletek kergetődtek a Pali agyában, — mit lehet tudni, a kamara nevében esetleg én, az alelnök, paren-tállak el, a nyitott sírnál. — Ez a lehetőség oly

tartósan foglalkoztatta, hogy már kész gyászbeszédet is rögtönzött magában, az elhunyt érdemeit méltányolta, hasonlatokat talált ki, párhuzamokat vont, stiláris fordulattal az eszmei halhatatlanságot hirdette... — Hihetetlen, hogy mik nem jutnak az ember eszébe — térítette észre magát, nem tudva, hogy minden felbukkant ötletnek valahol gyökere van és hogy ösztönélete rejtett cellájában valakinek a halálát kívánta meg és valakinek porai felett zengett el szárnyaló ékesszólása...

— Most kell szabadságra mennem, igenis most — kelt fel szilárd elhatározással és még egyszer meghányta-vetette a felfordulásnak azt az össze-vissza képét, amelyet hirtelen elutazása okoz majd az üzemben. Még az éj folyamán közölte elhatározását Gabyval. Le akarta magát kötni előtte, nehogy másnap könnyelmű elhatározással megmásítsa szándékát.

— Érett megfontolás után rájöttem — mondom, — hogy neked levegőváltózásra van szükséged. Nem kutatom az okát, miért vagy ideges, nekem mindenesetre több okom volna rá. Végére is sorsdöntő órák előtt állok... Kérlek, csak semmi ellenvetés... Elhatároztam, hogy haladéktalanul három-négy heti szabadságot veszek. Elutazunk Innsbruckba és egyben dülőre juttatom a Schrödel-csoporttal a dolgokat... Megint arcokat vágsz! Csak a hasznost igyekszem összekötni a kellemessel. Innsbruckból lemegyünk Olaszországba... Remélem, megnyeri magas tetszésedet.

Gaby félénken megszólalt:

— Sztambulba nem volna kedved?

— Hát hogy képzeled? Innsbruckból Konstantinápolyba? Az egész világot vegyem a nyakamba?

— Igaz... Akkor menjünk le délre, a tengerre — kockáztatta meg és fellángolt benne valami a régi érdeklődésből, amit az unalom még nem tudott egészen kiölni.

Az elutazás reménye úgy hatott mind a kettőjükre, mint a pezsgő: élesztette, mámorosította őket. Az úti készülődés izgalmaiban csak nagy későn feküdtek le nyugovóra.

\*

Gaby csak egyetlen egy helyre ment el búcsúzkodni, Vicához.

Vicát nem találta otthon, Sükösdy zavart arcával fogadta és kénytelen volt megvallani, hogy Vica néhány hétre elutazott.

— Csak nem történt maguk között valami?

— Egy kicsit összekülönböztünk. De én meg fogom kísérelni, hogy rendbejöjjünk — és hangja a mindent palástolni tudó társasági férfi és a gyötördő ember hangja között ingadozott.

— Hát miért nem meséli el nekem részletesen a dolgokat? Miért gombolkozik be maga is, mint Vica? Tudja-e, hogy, amikor pár héttel ezelőtt Vica nálam volt, már akkor észrevettem rajta, hogy szenved?

— Szenved? Fájt Vicának? — és egyszerre meglepő érdeklődést mutatott. — Maga ismeri Vicát. Úgy-e észrevette rajta, hogy nehezen szánta rá magát erre az ostoba lépésre?

— Micsoda lépésre? — kérdezte Gaby egyszerűen.

— Hát tényleg nem tud semmit? Pali sem említette?

— Nem.

— Majd úgyis megtudja egyszer... De Gaby, esküszöm magának, hogy jóvá fogok tenni mindent... Hát Vica válni akar — és hosszasan magyarázgatta, hogy milyen üres a ház, mennyire kizökkent a rendes életből.

— Az okát még mindig nem mondta el, Sükösdy. Az okát kérdem.

— Nem akarom, hogy tőlem tudja meg — tért ki megátalkodottan minden magyarázatadás elől. — Hát úgy volt — most megint elhallgatott



és halkan, mentegetődzve jegyezte meg: — Hara-  
pófogóval sem fogja kivenni belőlem. —

— Rosszúl esik nekem ez a bizalmatlanság —  
szólt Gaby hidegen. — De bizonyára van oka rá,  
hogy ne nyilatkozzon.

— Bizonyára, bizonyára — hajtogatta folyton  
Sükösdy és annyira izgatott volt, hogy a fél szem-  
üvegét is a földre ejtette és összetörött.

\*

Vicára gondolt és Sükösdyre. Mi van ezekkel?  
Hát, ha náluk, akik látszólag a világ legideálisabb  
házaséletét élték, sincs rendben, mit szóljon akkor  
ő? Megcsalta Vica az urát? Vagy Sükösdy csalta  
meg Vicát? Most kezdenek el hazudni neki mind  
a ketten, vagy egy egész életen át hazudtak és ez-  
úttal először mondják ki az igaz szót?

Feneketlen a rejtély. Áthághatatlan a kőfal.  
Pedig hogy szeretne a vesékbe látni; mi az, ami  
két embert visszavonhatatlanul elszakít egymás-  
tól? Mert, hogy mi hozza össze, már sejti. A leg-  
több esetben: a véletlen. Vajjon ugyanaz a vakeset  
tépi is szét őket? Vagy tán sorsszerűségben fo-  
gant misztikus hatalmak bagozzák és ugyanakkor  
a misztikus hatalmak oldják is ki a csomót? Vagy  
lassan, észrevétlenül, mint amikor egy beton bol-  
tozat láthatatlan rése tágulni kezd, omlik össze  
egy szép napon minden, minden.

Ismét a sétatéren át ment haza. Amióta utol-  
jára járt itt, mennyi változás! Az almafák virágba  
borultak, a gyepek dús nedveket szívott fel magába.  
Lüktető smaragdzöldjét a sárga békavirágok sza-  
kították meg. Amerre lépdelt, a gyermekláncfű  
bóbitái viharzottak a levegőben. A tó színén haty-  
tyuk úszkáltak, a padokat, székeket mindenütt  
újra festették. Már a strandfürdő kabinjait is ta-  
rozták.

Egyik köröndnél kis leány toppant elébe. Alig  
ismerte meg. Ibolyka volt. Ibolyka, a János kis-  
leánya. A gyerek lelkendezve kiáltotta:

— Gaby néni, itt van apa?

Gaby már látja is apát. Ezer arc közül is megismerte volna. János nevető szemmel megy eléje, de nem tud neki kezet sem nyújtani, mert tele van pereccel, karikával, lufballonnal.

— János! — kiáltott fel Gaby lelkendezve és egy szempillantás alatt érdeklődésének forgó színpadján megváltozott a kulissza.

János a padra hajítja a játékokat. Milyen hatalmas tenyere van! Meg lehetne bujni benne, mint egy fészekben.

— Nem változtál, semmit sem változtál! Meglett, komoly férfi lett belőled! Mikor jöttél?

— Olyan rég, hogy már el is felejtettem.

— Palival nem találkoztál?

— Dehogy is nem. Már is összerúgtuk a patkót.

— Pali egy szóval se említette előttem — szólt Gaby méltatlankodó tekintettel, de most nem sokat törődött az urával, ezt későbbre hagyja.

— Annyi év alatt igazán írhattál volna egy pár sort...

— Ez igaz. De ismered a helyzetet. Teljesen kikapcsolódtam az otthoni életből. De hidd el, rád sokszor gondoltam, a legnagyobb szeretettel és nem felejttem el, hogy milyen jó voltál a kislányomhoz.

— Úgy kerültél haza, mint egy halottnak hitt ember.

— Valóban, az is vagyok. Eltemettem magamban egy embert. Nem egyet. Százat. Cudar napokat éltem át, más ember ki se bírta volna.

— Pedig egyedül tőled függött, hogy változtass a sorsodon. Csak egy jó szót kellett volna írnod apádnak és másképpen alakul az életed.

János jóízűen elnevette magát.

— Mit gondolsz, olyan jó dolog lett volna itt maradni?

Gaby nem válaszolt. János folytatta:

— Ma már én is lehetnék valami nagyvállalkozó, kedves, potrohos ember. Volna rendes háztájam és hasznos tagja lehetnék a ti előkelő társadalmatoknak. De sohasem ismertem volna meg az igazi világot. Sohasem mondhattam volna Elnát is az enyémmek. Ha ismerted volna. A kisujja többet ért, mint az egész atyafiságom. Egy nő, aki egész szívvel tudott szeretni és a szerelméért feláldozta az életét. Sokat tudnék mesélni róla. Pedig nem volt „úriasszony“... Közönséges táncosnő volt, lebujokban, éjjeli mulatóhelyeken lépett fel és mégis, az ő közelében tanultam ki az élet értelmét. Van nektek fogalmatok, hogy mi az élet?

— Szóval a kalandot még ma is többre tartod a rendes életnél?

— Brr... hogy gyűlölöm a kis várost. Nyakig lubickolni benne, mint valami langyos fürdőben... Ez a csúnya sárfészek csak úgy árasztja magából a tunyaságot. Mit tudja ez a népség, hogy milyen fejedelmi érzés: rohanni a bizonytalanság elé, szabad farkas módjára nekivágni a világnak, ma itt, holnap ott, cigányélet, kitárt mellel a szél sodrásának, nem törődve senkivel, nem függeni senkitől, hazugságok nélkül, a magam uraként. Mintha halott avarban járnék, úgy taposok ebben a megvénhedt, totyogós, léleknélküli városban. Kaland? Hát bevallom neked, csak az az élet van ínyemre, amelyben a kalandnak legalább egy szikrányi fantomja csillog.

Gaby sodródva, tágranyilt szemmel bámulta, de azután kételkedve megjegyezte: — Ha ez így van, akkor miért jöttél haza?

— Mert már látni vágytam ezt a csöppséget — és szelíden megsimogatta Ibolyka haját. — De meglehet, hogy pár hónap múlva újra nyakamba veszem a világot... Apám ígér fűt-fát, minden rábeszélőképességét előveszi, hogy itt marasztaljon. Megpróbálom. De, ha meg is próbálom, nem azért, hogy én is belezajuljak ebbe a posványba.

Kalandvágyból. Kíváncsiságból. Változatosságból. Meg tudod ezt érteni?

Gaby csökönyösen rázta a fejét.

— Nem tudlak megérteni. Azt az egyet, hogy elvágjod innen és szívesebben élsz ott, ahol nem ismernek, ahol nem pillantanak bele már a tányérba is, amelyből eszel, hogy boldognak érzed magadat vadidegenek között, azt meg tudom érteni. De hát ez mind nem cél... Valami célod mégis csak van az életben?

— Az élet célja önmaga. De... nekem vannak más céljaim is. Hogy magyarázzam meg neked? Hozzá szeretném juttatni az embereket a szabad élethez. Egy-két embert, már az is elég. Te azt hiszed, hogy én olyan esztéta féle vagyok, aki megnyugszik, hogy kicirkalmazta, „műremeket“ csinált az életéből. Én nem vagyok az az önző ember, aki nagy szavakba szublimálja bele a maga rideg egoizmusát. Én hiszek magamban és tudok hinni az emberiségben is.

Gaby töprengett. Zobeltitzra gondolt.

— Szóval te is tele vagy megoldatlan problémákkal?

— Az én problémáim? — meglegedetten nevetett, kevés fölénnyel is egyben, mint aki valójában lenézi ezt a fogalmat — egyáltalában nincsenek problémáim. Célom van. Ha elérem jó, ha nem érem el, úgy is jó — fejezte be keményen.

Igy érkeztek el egészen hazáig.

Gaby össze-vissza csókolta Ibolykát. Jánosnak a kezét nyujtotta.

— Elutazunk néhány hétre. Tudsz róla?

— Hallottam, hogy szabadságra készültök — válaszolt félvállról. — Hát jó mulatást kívánok. Hova is mentek?

— Valószínűleg Olaszországba.

— Nagyon jól fog tenni neked. A forradalom bukása után csavarogtam Olaszországban is né-



hány hétig. Isten veled Gabykám — és utána nézett, amíg el nem tűnt a kapualjban.

\*

Végre három napi úti-láz után Pali elkészült az útlevelbeszerzéssel, vizummal, devizaátutalással, a menetrend tanulmányozásával. A legsürgősebb aktákat átadta Daxnak és igen kedvesen elbúcsuzott tőle. Még az utolsó órában sem hitte el, hogy utazni fog. Utazási gondjait még akkor is komplikálta és nem bánta volna, ha valamelyes okból elmarad útja — de nem maradt el. A megrendelt fiakker délelőtt tizenegyre megállt a kapu előtt, felrakták a bőröndöket és a déli expressz indulása előtt egy fél órával már künn voltak.

Az úti-láz izgalma észrevétlenül ráragadt Gabyra is. Amikor a „repülő“ híd alatt keresztül haladt vonatjuk, amikor eltűntek az épületek és már a Meteor sárga telepe sem látszott, mintha kicserélték volna mind a kettőjüket. Pali szorongásfélét érzett. Csodálkozott magában, hogy ez is lehetséges, de már felnyitotta az ablakát és érdeklődéssel kísértte a tavaszi mezőt.

Gaby a Pali kezét szorongatta és csöndes boldogság reflexe hintázott az arcán. Ujra reménykedni kezdett egy szebb jövőben.

Pali megfordult, leült és így szólott:

— Most azután három hétig, még csak ne is ejtsd ki ezt a szót, hogy Meteor. Tudni sem akarok róla, Innsbruckban is csak visszafelé szállunk ki. Pihenni akarok... Pihenni akarok.

Gaby szeme hamiskás fénnel csillant meg.

— Nemcsak a Meteort hallgatjuk el, de letagadjuk magunkban egész Aranyosvárt, a mulat, mindent, mindent. Úgy fogunk élni, mint nagy, szabad gyerekek.

A vonat zakatolva szaladt le a völgybe, nyiladozó virágos ágyak fölé.

## MÁSODIK RÉSZ

### I.

Pali fehér flanell nadrágjában, hóna alatt összehajtható panamakalappal, nem minden ellentmondás nélkül egyenlítette ki a hotelszámlát és a bérszolgának, aki alázatos és egyben várakozó pillantással emelte fel a bőröndöket a kocsis mellé, két lira borraivalót nyomott a markába.

A nápolyi pályaudvar közeléből, ahol szállást vettek, kihajtottak a hajóállomásra. A pályaudvar villanyos órája pont tizenegyet mutatott. Már alig volt annyi idejük, hogy bekapják az ebédet. A megszokott délutáni félórás szundikálás, amely szervesen illeszkedett be Pali pontosan kicirkalmazott életrendjébe, ezúttal el is maradt.

Minden valószínűség szerint ezért öltött Pali arca duzzogó, gyermekes kifejezést. Különben igazán nem volt oka panasznak. Amióta átlépték a határt, minden úgy ment, mind a karikacsapás. A tavaszi nap Nápoly kék egéről azzal a szabályos izzással ömlött alá, amelyet minden jóra való útikönyv előír. Egész úton egy szikra eső sem esett. És most Capriba készülnek, az isteni szigetre.

— Tulajdonképpen — szólalt meg Gabriella, akinek törékeny testét a férfi majdhogya ki nem szorította az ülésről, — tulajdonképpen mért nem utaztunk el a reggeli hajóval?

Pali szórakozottan engedte el füle mellett a

kérdést. E pillanatban fontosabbnak tartotta, hogy még egyszer emlékezetébe rögzítse: ez itt a Garibaldi szobra, az egyetem, a börze... Vajjon csakugyan az-e, nem kellene-e megnézni a Baedekerben? — de lustasága győzött kíváncsisága felett és a zsebébe kívánczozó kézmozdulatát még útközben megállította.

— Ha reggel mentünk volna — folytatta Gaby csöndesen és tekintete szomjas kíváncsisággal, válogatás nélkül tapadt minden felé — most már ott volnánk.

Pali csak nagynehezen adta meg a feleletet:

— A reggeli hajó luxushajó. Személyenként harminckét lirába kerül. A postahajó, amely éppen olyan kényelmes, csak fele annyiba.

Már ott vannak a hajóállomáson.

A Molo anguino.

A tenger. A híres nápolyi golf. Nápolyt látni és meghalni — citálta Pali azonnal. Macskaugrásnyira innen a tengerészeti kikötő. Három kéményes óceánjáró hadihajó sötét bordázatából kimerednek az ágyúk acéldudorai. Nem messzire tölük a víz ritmusára bólogató csónakok, kis zászlócskákkal, tarka öltözetekben, elhimbálódzva a láthatár vonaláig, mint megannyi könnyű virágszirom, mintha a Teremtés istenasszonya csupa szeszélyből szórta volna ki őket kötényéből.

— Kedvesem — törülte meg zsebkendőjével verejtékes homlokát a férj, — itt az Isten sem tud eligazodni.

Pali tehetetlenül áll a sok indulásra kész hajó előtt. Teremtett lelket sem talált, aki útbaigazította volna. Komikusan hatott, amint fűhöz-fához kapkodott, anélkül, hogy értette volna a kikötő nyelvét, közben drukkolt, hogy lekésik a hajóról. Csomagjait nem merte otthagyni, hátha ellopják; izgatottan kapkodott pénztárcája után: menny-e még? és végül verejtékesre viaskodott a hőséggel.

Elindult a hajót és egyben megbízható hordárt megkeresni, aki felszállítsa a csomagokat.

Gabyt ezalatt a tenger foglalkoztatta. A friss és szokatlan élmények bősége orrcimpáiba is felkínálkozott. A sós ízű végtelenség! Fordult erre, fordult arra, nem találja el módját, hogy hogyan kerülhetne szemtől-szembe a tengerrel. Leckének tekintette a tengert, amelyet előbb meg kellett tanulnia. Futó sejtései támadtak, hogy ime, ez az, ami hiányzott neki. A szabadság! Talán nem is volt szabadság, csak elgondolása a függetlenségnek, gyönyöre a mindenkitől való elszakadásnak. Kihajolt a párkányon, fátyolát meglebegettette a szellő. Megfeledkezett még a rábízott bőröndökről is. Pupillái a messzeség újabb részleteit fűrésztek.

— Halló Gaby — rázta meg a Pali hangja merengésében jókora távolságra tőle, — halló, megvan a hajónk! Vico Equense, Meta, Parano, di Sorrento — betűzte ki a póznára tűzött jelzőtáblát. — Ez az! most azonnal hordárt keríték — szedte a lábát és odébb kerekedett, nála szokatlan fürgeséggel.

Gaby álmokba ringatta magát, de mire belemelegedett volna, háta mögött ismét felhangzott Pali rekedtes vezényszava, amint szurtos olasz kölyköt dirigált az egymáshoz szíjjazott bőröndök, viaszkosvászonba csomagolt bot és esernyő és a kalapskatulyák mellé.

Gaby bizonytalan, imbolygó léptekkel indult a vígan füstölgő kürtő irányába. Hunyorgatott a szemével, mintha káprázatot dörzsölne ki belőle. Ó, hogy szeretett volna még játszani tűnő képeinek játékszerével!

A bőröndöket levitték a hajó fenekébe. Gaby még sohasem ült hajón. A fedélzet himbálódzott a lába alatt és ez elzsongította. Szédült. Pali ellenben teli tüdővel élvezte a nagy strapa utáni pi-



henőperceket. Panamakalapját maga mellé tette, fehér tengerészsapkát nyomott a fejébe.

— Hm — humorizált. — Ha most az egyszer partot érünk, lefekszem és hetekig a hasamon alszom, mint valami dromedár. Remélem jól érzed magad, drágám?

Gaby felhúzta sötét szemöldökeit.

— Az idegeid, a te rossz idegeid — dünyögte Pali. — Most már megmondhatom, — kissé előrehajolt, mintha bizalmas titkot árulna el — aggódtam az egészséged miatt.

— No nézd csak — szólalt meg Gaby, — hát mégis belátod, hogy van valami bajom? Már ez is eredmény.

— Ohó. Csak olyan úri betegség. Kis neuraszténia. Ma ez a divat. Nem lehet beleőrülni, ez az egy bizonyos.

— És ha mégis... — de Gaby elhallgatott s mosolyt erőltetett az arcára.

— Mesebeszéd. Lássuk csak... — Pali kibáméskodott a partra, előhúzta a Baedekert, kitergette a térképet. — Odanézz! Alighanem a Castello Nuovo. A másik meg — félszemével a térképbe sandított — a Castello Ovo. Látnod milyen tojásformája van. Azt írja róla a könyv, hogy ma börtön. Hm.

— Magadra hagylak a térképeddel. — Gaby felállt és a hajó orra felé tartott.

— Hová, háová! — szólt Pali.

— Csak nézem a tengert...

— Jó... Menetrend szerint, egy negyed óra múlva elindulunk.

Gabriella diószínű sportharisnyát viselt, hosszú sárga bagarja félcipőt. Spriccelt, angol kosztüméből kivillant a hófehér ingblúz és alatta átárnyalódott a színes selyem kombiné sejtelemszerű vonala.

Most a messzeség egy fix pontjára szegezte tekintetét és átengedte magát a merengésnek.

Hogy is volt csak? Trieszt közelében pillantotta meg a tengert először. A direttissimo vadul röpítette utasait. A hajnal beszűrődő kék derengésében valósággal repültek. A kocsi olajlámpásának éjszakáról visszamaradt fénye még pisláskolt a kupében. Valaki, mintha puskából lőtték volna ki, elkiáltotta magát: a tenger!

Felugráltak. Az ablakhoz rohantak. Még a bőrülésre is felkapaszkodtak. Egy budapesti középiskolai tanár nagy sietségében alig tudta kitérni szíjait közül a távcsövet. Pali kinyitotta félálomból a szemét és ő is sietett Gaby értékre adni: a tenger!

Gabyt a tenger szó hallatára forró vérhullám öntötte el. De ülve maradt, összeszorított fogakkal. Úgy tetszett neki, hogy a lármás, kalaplengető idegenek, a négy egymáshoz lökdösődő müncheni diák, akik óvatosan, borízú hangon valószínűleg a Deutschland über alles melódiájára zengtek rá, profanizálták a tengert. Az ő tengerét! Csodálkozva nézte urát is, mintha csak azt mondta volna: nézz csak ki fiam az előszobába... Azt hiszem, számlát hoztak.

Tehát csak egy lépés, csak fel kell állnia: ott hömpölyög képzeletének annyira áhított tárgya: a tenger. De csak ült, ült és hajtogatta magában: Most nem. Majd ha ti abbahagyjátok... Üljetek előbb vissza helyeitekre, majd akkor...

És azután mi történt? A fülke utasai már elcsendesedve visszaültek helyükre, maguk mellé tették bőröndjeiket, hogy maradék elemózsiájukat elfogyasszák. Gaby már nem durcáskodott, mert megérezte, hogy most az ő pillanata következik. Elővette necessairejét: kis tükröt tartott maga elé. Ruzsával kifestette ajkát, a puderes pufnival sérenykedett, végül végigsimogatta kígyózó szemöldökét. Kiment csendesén a folyosóra és a párával futtatott ablaküveghez odanyomta forró homlokát.

Igy várta, így fogadta a tengert. És azután...

néhány képfoszlány, ismét felvillant az agyában... Túl Mestrén, az éjszakába rohanó vonat egyszerre csak megváltoztatta monoton zakatolásának ritmusát. A szárazföldről végtelen hosszúnak tetsző hídra kattogott át a kocsi. Gaby nem látott mást, csak a híd vastraverzeinek fel és alá hajló vonalait, amint hajbókolnak egymásnak a mozdonyfüst szikrázó esőjében... Kiszállanak. Ismét a tenger. A Canale Grande. Mindkét oldalon lefüggönyözött, vakszemű csipkepaloták, mintha századok óta koporsókat őriznének. A zöld lagunák magára hagyott gyásza.

Mialatt Gaby a hajó orrában új emlékképei között kutat, e képek kergetődő zavarában a film el-elszakad és a megnyíló réseken beözönlik, felcsillan, ott duruzsol a valóságos tenger. A hajó is elindul. Gaby a partot nézi. A forró aszfalton meztelenlábú munkások súlyos málhákat cipelnek a raktárak felé. Egy megnyíló uccasorban bérkocsisok új utasokat röpítenek ki a kikötőbe. A hajó orra most balra fordul. Messze távolban, mint játék-katonák, fehérruhájú tengerésztisztek szalutálnak. A szárazföld tűnő csücskén egy kis kutya valami szőrmékkel teli csomagot szaglászott meg. Akárhogy is kergetik onnan, beleharap az állati bőrökbe és apró hegyes fogaival viaskodik velük.

Mintha ő is rátalált volna egy elfelejtett világra.

— Hotel Blaue Grotte! Bellevue! Grand Hotel Quisisana! Pagano, Pagano! — röpködtek, mint a legkülönbözőbb kottajegyek a levegőben, a szállodás-ajánlkozások.

Az utasokkal megrakott csónak lassú evezőcsapással a debarcadere felé közeledett. A parton fecskefarkos uniformisban, poros karabínierik ögyelegtek és a vámalkalmazottak, szakértő fogással, parasztasszonyok kosarai és más holmijai alá nyúltak. A Pagano portása egy motoresónak kö-

zépéből hívogatta az utasokat. A Nagyhotel sí-  
mára borotvált, tetőtől-talpig fehér flanelbe öltö-  
zött alkalmazottja fölényesen elkülönítette magát  
és néhány előkelő külsejű bőrönd barrikádja mö-  
gött úgy viselkedett, mint egy ellentengernagy.

Pali mellényzsebéből kartonlapot kotorászott  
elő. — Bellevue — szólt elhárító mozdulattal a fe-  
léje tartó londinernek — Bellevue — ismételte  
meg még egyszer.

Két paraszttasszony megragadta bőröndjeit.

— Messze van-e még a szálloda? — türelmet-  
lenkedett Gaby s arcára egyszerre kiült a régi fá-  
radtság.

— Három lépésnyire. Lenn, a Marina Gran-  
dén — hangzott a felelet.

Este volt. Mintha valami nagy, isteni gyerek  
pajzán kedvében megdörzsölte volna az égi matri-  
cát, innen is, onnan is halvány derengésű csilla-  
gok bujtak elő. A hegy oldalában elektromos szí-  
porkázással éppen most szalad fel a funikuláre, a  
drótkötélen kigyódzó kisvasút.

Hotel Bellevue. Emeletes szállodácska a ten-  
gerparton. Az ajtóban Ruffini úr, a tulajdonos.  
Vastag, tömzsi emberke, szélesen dörzsölgeti ke-  
zeit, fehér foga mosolyog. Lényében sok a biza-  
lomkeltő, ami nógatja az embert: jertek ide, itt jól  
fogjátok érezni magatok!

— Huzamosabb ideig maradunk itt. Pihenni  
akarunk.

— Csend, az van itt — vigyorgott a tulaj-  
donos. — Ez a legcsendesebb szálloda a szigeten.  
Itt lakott Gorkij Maxim is. Tetszik talán ismerni?  
Laurids Bruun is az egész nyáron a mi vendégünk  
volt...

Palit nem nagyon érdekelte, hogy ki lakott  
itt és ki nem. De Gaby ajka suttogta:

— Van Zanten boldog évei...

Ott maradtak.

Szobájuk a z első emeleten, óriási terraszra



nyílt. A terrasza alatt pár lépésnyire ott hömpölygött a tenger. A tulajdonos fenséges mozdulattal, mintha a tengert is csak azért találta volna ki, hogy a Bellevue-szállodának kilátását emelje, megnyitotta a balkonajtót. És, mint aki maga is először látja mindezt, merengve hajolt a párkányra s vastag ujjával az éjszakába mutatott:

— Az ott szemben Nápoly! Még nincs egészen sötét, nem látszik jól. Gyönyörű...

A szép látvány hatása alól Pali sem vonhatta ki magát és tetszésének hangosan is kifejezést adott.

— A csillagok — mutatott fel a tulajdonos, mintha ezt is ő adná a napi penzióhoz és közbe előrehajolva lepillantott az útra, mert az sem hagyta közömbösen, hogy jöttek-e még új vendégek a szállodába vagy sem?

Gaby önfeledten nézett ki a sziporkázó meszséségbe.

— Mikor vacsorázunk? — kapott órája után Pali. — Édesem, ne csomagolj már ki vacsora előtt!

Magukra maradtak. Gabynak könny csillogott a szemében.

— Köszönöm Pali, hogy idehoztál — és megcsókolta az urát.

Pali küzdött a zavarral, hogy el ne érzékenyedjék.

•

A Bellevueban kevesen voltak. A harmadszori csengetés is elhangzott és az alsó terraszon a vacsoránál még mindig csak öten ültek. Egy átutazó, bizonyára tiroli házaspár, a teutonok ismert turistadresszében. Két ifjú hölgy. Az egyik elrettentően csúnya, kiugró zápfogakkal, a másik, édes szláv arcocskájával, nagy kék szemével, fázósan összegubbadva, folytonosan csámesogott és ügyetlenül hadakozott a fogvájóval. Később Paliék megtudták, hogy valami bogaras varsói ariszto-

krata hölgy, a komornájával. Végül egy közömbös arcú magányos úr, aki senkivel sem törődött s a Corriera della Sera olvasásába merült.

Pali az étlapot komoly megfontolás tárgyává tette. Parancsol bort? Mi sem természetesebb, hogy a vino Capriból rendel. Nagy palackot hozatott, még pedig a vörösből.

Gaby ujjong. Nem tud betelni a változás gyönyörűségeivel.

— Tudod-e mi a legérdekesebb az egézsben? — koccintotta össze poharát Gabyyal, — az, hogy itt minden olasz. Persze te nevetsz az ilyesmin. De mégis csak sajátságos érzés, hogy itt olasz az ég, a vendéglő, a bor, a szivar, a levegő, a felírások s ami rajtunk, a mi személyünkön kívül esik, minden idegen. A környezetből nem lehet kiemelni semmit sem, összetartozik, akár pénzbe kerül, akár ingyen van.

Gaby kérdő pillantást vetett az urára.

— Csak azt akartam megmagyarázni neked, — folytatta, — itt érzi az ember: mennyire egymáshoz tartozunk...

Gaby sóhajtott.

— Ha haza lehetne vinni Caprit, úgy ahogy van — szólott azután és a csendes szél egyszerre átjárta a testét. — Fázom. Gyerünk fel a szobánkba.

Egyedi a töltőtollal reáírta a borosüvegre a nevét: Direttore Paolo Egyedi. Utána azt nézte meg, hogy mennyit fogyasztottak el a borból, végül óvatosan bedugaszolta az üveget.

Még sokáig ültek künn a balkonon és beszélgettek.

— Tudod-e Pali — révedezett az asszony tekintete a hullócsillagok sziporkázásán, — hogy mikor megesküdtünk, nem mentünk nászútra. Emlékszel még? Egész szimplán kerültünk össze. Megsimogattad a kezemet és kijelentetted: odaviszem magát Gabykám, ahová akarja! Mondja,

hová szeretne menni leginkább? Én azt feleltem, vágyom Sztambulba, ha már mese, hát legyen ezeregyéjszaka... — Jó, elviszem magát — válaszoltál készségesen, de hozzátetted, hogy Sztambul poros, sok ott a kóbor eb és nagy a piszok, nem kultúrembernek való. — De mit nem tennék meg magáért — ezt is mondtad. Eltelt egy év, eltelt két év, a mi nászutunk késett.

— Ami késik, nem múlik. Miért ne tekintsük ezt az utazást a mi nászutunknak?

— Miért ne? — meredt Gaby bágyadt mosolygással maga elé és hitetlenül rázta meg a fejét. — Csacsi vagy, hát azért, mert ami elmúlt, elmúlt.

— Semmi sem mult el.

— A fiatal szívek várakozó izgalma sem?... Próbáld meg! Meg tudnád-e csókolni a kezemet azzal az odaadó hévvel, mint akkor?... Milyen furcsa... Kimentünk a botanikus kertbe és olyan édes szavakat suttogtál a fülembbe, mintha nem is te lettél volna... Ki mondta ezt az üvegházaknál, amikor kifelé siettünk, nehogy bezárják a kaput: „Mindig a tenyeremen fogom hordani és a szeméből lesem el a kívánságait. Órákig ülnék a lábainál és csak magát bámulnám. És ha jön a nyár, nekivágunk a világnak.“

— Nem emlékszem — simogatta meg Pali a Gaby haját, — Isten úgyse, nem is tudom elhinni, hogy így volt.

— Minden szavad az ajkamon van, olyan mélyen belémvésődött a menyaszonyságom két-három hete. Ami azután jött: unalom, sablon, elszürkülés — Gaby gyöngén ásított és szája elé tartotta a kezét.

Pali tanácstalanul nézett le a holdfényes, poros útra, mintha ott keresné egy elveszett élet nyomait.

— Gyermekek! Az élet nem ismer megállást... Más a szerelem és más a házasság. Pacsirta-

dalból és harmatcseppből, nem tudom, hogyan vehettünk volna perzsaszőnyeget. Én otthont ígértem neked és nem tagadhatod: be is váltottam a szavamat. Nem ujság előtted: szeretlek, tisztellek. De kissé nevetséges volna... valóban... hogy a megélhetés annyi gondja között még mindig a léha szerelmemet játsszam. Ezt csak belátod?

— Mondd, Pali, de egészen őszintén... nagyon ostoba teremtésnek tartasz te engem?

Pali ügyetlen kézzel magához próbálta ölelni.

— Ostobának?... Semmi praktikus érzéked nincs, az egyszer nyilvánvaló. Dehát édes istenem...

— Nagyon szeretném, ha egyszer elmondanád nekem, hogy milyennek láatsz?...

Pali megfordította a kérdést:

— Te milyennek láatsz...

— Kilencven kiló vagy és ez mindent megmagyaráz — szólt Gaby elnéző kedvességgel, — a nyakbőséged pedig negyvenhárom.

— Annak örülj, hogy olyan jó húspan vagyok — kedvtelve áltatta önmagát.

— Talán túlsokat dohányzol. Te magad se veszed észre, hogy tornyosodik a hamutálcán a sok félig elszívott cigaretta, szivarcsutak... Én azt hiszem, máris van egy kis kezdődő érelmeszesedés. Attól tartok, hogy tíz év és máris olyan öreg leszel és szívbajos, mint az apád volt...

Pali feszengeni kezdett.

— Csak ne fessd a falra az ördögöt. Tény, hogy mostanság többet dohányoztam a kelleténél. De most megpróbálom mérsékelni. Egyáltalában... megfogadtam, hogy kikapcsolok mindent, ami idegesít... Nem veszed észre, hogy mennyivel frissebb vagyok?

Gaby, hogy kedvre derítse, készségesen elismerte.

— Dehogyan nem.

A violaszínű este egyre nőtt. Gaby felállott,



felső testével kihajolt az erkélyről, megfordult és vonakodva szólt:

— Évek óta nem éreztelek oly közel magamhoz, mint ma este... Hadd mondjam meg most: úgy éreztem, hogy egészen elhanyagolsz. Már arra gondoltam, megcsallak valakivel.

— Zobeltitzcel? — heherészett Pali.

Gabyt ez a gúnyos nevetés egyszerre lehűtötte.

— Csodálatos természeted van igazán. Mi történt volna, ha viselkedésed előbb-utóbb megboszszolja magát. Én is csak olyan asszony vagyok, mint a többi!

— Nem vagy te olyan asszony — jelentette ki Pali meggyőződéssel. — Az én feleségem megérti, hogy az ura egy elfoglalt ember, aki érvényesülésre tör, ambíciói vannak és nem kuksolhat állandóan a felesége szoknyája mellett. Szent meggyőződés, hogy sohasem élnél vissza a bizalmammal.

Az a bosszantó a dologban, hogy Palinak tökéletesen igaza van: sohasem volna képes megcsalni az urát. A jóízlése, a veleszületett előkelősége és büszkesége sem engedték volna meg. De miért oly cudarul visszaélni e kiváltságos helyzettel? Zobeltitz! Most ismét látja, visszaemlékezik rá, mint egy pontra, mint egy foszlányra a távolban, mint valami integető fehérségre, ahová egyszer oda-szögezhetette a szemét, de már az is eltűnt.

— És ha egy szép napon mégis...

— Elképzelhetetlen! Olyan biztos vagyok a dolgomban, mint ahogyan ma szerda van.

Otthon Gaby ingerülten, azonnal elvágta volna minden további beszélgetés fonalát. De ma, az új környezetben tele volt enyhüléssel, megbocsátó hajlammal, a közeledés őszinte vágyával és mindenáron tartogatni igyekezett ezt a ritka negyedórát, amikor Pali nem kezd azonnal üzleti ügyeibe, amikor — a maga módja szerint — gyöngéd

igyekeznek lenni, megfogja a csuklóját, akadozva egy hajdani mozdulatot keres és megakad a tekintete rajta... már ez is valami! Amikor kék ég és sötét tenger segítenek, hogy esett, tévelygő lelkek ismét egymásra találjanak. Szívének belső hévségével és igazmondásával jelentette ki:

— Még mindig szépnek tartanak és te jól tudod, hogy semmi célom a szépséggel... Nem mondom, tetszeni akarok az embereknek. De melyik asszony nem akar? Neked akarok tetszeni, hogy ki ne hülj egészen mellettem. A te buta Meteor-műveid! Meteor! Kiégett, beszáradt csillag! Kialudt fény... Barátocskám, itt megfogtalak... Capriban vagyunk és egy mukkanás nélkül kénytelen vagy végighallgatni...

— Hát csak ennyi baj van? — megint a régi önelégültség ült ki a Pali arcára — hát akkor szüret! Köszönöm neked, hogy mindezt elmondtad... Én is tartozom egy vallomással... Én se csaltalak meg soha, erre esküszöm.

— Még gondolatban sem? — kérdezte Gaby, egyáltalán nem féltékenységből, inkább csak azért, hogy mélyebben pillantson be ura lelkének rekesztékeibe, ahová már évek óta nem talált utat.

Pali elnevette magát.

— De hát Gabykám, csak nem vagy féltékeny rám? Hát úgy festek én, mint aki kalandok után mászkál?

Gaby figyelmesen vigyázza, a halász türelmességével a változatosság nélküli arc legkissebb megrezzenését. Nem, egyáltalában nem úgy fest! De bánja is ő, ha megcsalja, legalább nem felejtí el a csók, a szenvedély ízét végképpen...

— De azért buta intézmény a házaselet — mondotta.

— Minden házaselet alapja a rend és az összhang. Persze, a regényes természetűek lázadoznak ellene. De hát ezek az egész világ ellen lázadoznak...

Gaby mosolygott.

— Ismerlek. Te gyűlölöd mindazt, aminek bizonyos forradalmi színe van.

— Szociológiai kérdéseket adsz fel? — Pali ezekben erősnek hitte magát és két kézzel ragadta meg a vitatkozás lehetőségét. — Én, mint öntudatos polgári lény, a lassú fejlődésnek vagvok a híve.

Gaby csendesen közbeszólt:

— Lassú fejlődés... Vagy lassú leromlás... Nem mindegy?! — De csak nem azért jöttünk ide, hogy vitaestélyeket rendezzünk...

— Ha már belekezdteél, ne bújj ki az eszmék tisztázása alól...

— Javíthatatlan — gondolta Gaby, — ahelyett, hogy átkarolna, megölelne, szeretne egy kicsit, kiolvasná a levegőből mindazt, ami benne van, csak fujja a maga nótáját.

A tenger felől puha olasz dalt sodort feléjük a szél.

— Hát tisztázzuk az eszméket — hangsúllyal karikírozta a Pali szavait. — Mit szólnál ahhoz, ha végnélküli, monoton eső zengetné egész életeden át az ablakot és egyebet se hallanál, mint azt a riadt zajt, amikor leszalad a csatornán... Vagy bánom is én! Nevezd egyenletesen temperált orofénynek a házasságot! De hol marad a szerelem? A villámlás, amely ismeretlenségből csap fel és az ismeretlenség ölébe tér vissza... A szerelem nem üvegházi növény, amelyet te annak idején a botanikus kert fődíszének tartottál... A szerelem: vadvirág, amelyet mindig lebecsültél, megvetettél, legszívesebben kiirtottál volna a világból; vadvirág, gyom, egy tízperces záporosó kiharancsolja a földből, vadvirág, gyom, gyom...

Gaby elragadtatva, hangosan beszélt a terraszon, hogy észre lehetett venni: emberek állanak meg a ház előtt és felfigyelnek az idegen szóra.

Pali elálmélkodott és suttogni kezdett.

— Pszt. Nem muszáj kitrombitálni a világba,

hogy titkos költőnő vagy... Csak arra vagyok kíváncsi, hogy ki tanított ezekre a szép szavakra?!

Gaby kimutatott az ujjával a tenger felé.

— Nézz körül! Az éjszaka!

Pali elhallgatott és e széles zsongásban, a tenger és az éj duruzsoló, kerítő danája közben lehorasztotta a fejét. Titokban, be nem vallottan igazat adott az asszonynak. Néhány percig szótlanul nézett a távolba. Gaby átszellemülten, titokzatosan állott előtte, mint a szfinx.

— Valóban szép látvány — bólintott Pali — és nem is csodálkozom, hogy megilletődöttél tőle. De már késő van... Vagy akarsz maradni? Szívesen maradok, ha akarsz.

Gaby a vállára tette a kezét.

— Nem, legjobb ha lefekszünk. Még el találak rontani... Öreg napjaidra meg talállok tériteni a szerelemnek...

Pali zavartan nyitogatta, csukta az erkélyajtót. Előre engedte Gabyt és a sötétben megcsókolta vállán az asszonyt. Azután a száját kereste meg. Gaby hagyta. Mind a ketten megkíséreltek mindent, hogy feltámasszák a lehetetlent: az elmaradt, a hamvába holt nászlej paraszát. De akármiilyen szilárd volt az elhatározásuk, megfeszített az akaraterejük, kicsikart képzeletük és erőszakolt fellobogásuk, egész együttlétük mindenre inkább emlékeztetett, csak a szerelmes férfi és a szerelmes asszony összefonódására nem.



De jó a gyönyörű reggel és elfeledteti az éjszakát.

Gaby fürdőcipőt húzott a lábára. Nagy sietésében felcserélte a jobbat a ballal. Feszes, fekete trikót húzott fel, magára borította fürdőköpenyét és trillázva szaladt le a sziklalépcsőn. Leérve a partra, az a halk belső remegés, amely lappangó várakozásaiból fogant és beleölelkezett cselekedet-



teinek kísérő ritmusába, most ismét feszültséggel telítette meg.

Elhagyott helyet keresett, ahol fürkész szemek nem leshetik ki mozdulatait és nyugodtan levetkőzhetnek.

Talált is, három, félig partra húzott csónak mögött. Lábujjhegyen lépett a kövecses homokra. Különös örömet lelt abban, hogy a parthoz ütdő kölyökhullámok mind magasabban mosogatták a lábait. Ujjaival gömbölyű köveket, elmeszeseített csigahéjakat emelt fel, marokra kapta a homokot, motozott benne és külön rakta a színes, üvegszerű kavicsokat maga elé. Játszadozott velük, szándékosan tolta az időt, hogy ezzel is fokozza a tengebereszkedés ingerét.

Felállt és a hullámtól űzve, ingó lépésekkel megindult a mélyebb víz felé. Még látja a víz fenekét, de már elveszíti lába alatt a földet. Édes félelemmel még egy lépést kísért meg. Egy hasas terméskő incselkedik felé, jó volna megpihenni rajta, de a hullám pajzánul félrelöki és belekényszeríti az úszásba. Gaby bűgő kacagással győzeti le magát a tengertől. Hátára fekszik. Hintáztassa a víz, ahová akarja.

Most oldalra fordul. Célpontnak kiszemel egy zöldmohás sziklácskát, egész benn a tenger közepén. A távolság igen sokkal nagyobb, mint amennyire szemmértékkel becsüli. Nem fárad; a cél, hogy elérje a sziklapadot, mind hevesebben belelűktet az akarásába. Végre egy kalandozó hullám felsegíti. Leül, meg akar kapaszkodni a csűszós, nedves növényzetben, de ime, egy másik hullám felsegíti, megragadja az iszalagot és felerőlködik a sziklára.

A tenger teljes pompáját az ázott fű bársonyán élvezi ki először.

Ami eddig közöttte és a tenger között történt, jelentéktelen flört csupán. De ez: szerelem, felkínálkozás, odaadás, egybefonódás. A tenger sze-

mérmetlenül leplezi le titkait előtte. Ő sem vonakodik, meggondolások nélkül engedi át magát. Egybekelésük egyetlen tanuja a kora délelőtti nap, amely mind magasabbra kúszik az égen és onnan szórja rá nászajándékát, aranypénzeit.

Gaby ellenzöt csinál a kezével és a part felé szemlélődik. Minden fűszál tisztán ragyog és szabályosan végzi rendeltetését.

Távol a sziklák között a gyöngéd kaktuszok most engedik ki leveleiket. Mintha ez volna az első báli ruhájuk, hogy bemutatkozzanak az életnek.

Gaby minden idegrostjában érzi, hogy most ő is szebb, mint máskor. Szemei kitágulnak: egy világot akarnak kimeríteni. A fényből fogai csillámlóan ragyogtak elő: most, most nem hozok szégyent a tengerre! — gondolja. — Olyan vagyok, mint az elemek.

Már-már úgy érezte, hogy ő teszi egészzé, hiánytalanná ezt a csodás panorámát.

Azután kifeküdt a napra.

Végre megérkezett Pali is a csónakhoz. Elfintorítja az arcát, ő nem fürdik. Ráér holnap is. Bizonyára hideg a víz. Elég mára, ha a terepet veszi szemügyre. A nap vígan süt, sőt perzselően és a nápolyi luxushajó is beletülik a ragyogásba. A hajó kiránduló utasokat hozott magával, akik hangos lármával azonnal az uszoda felé indultak.

A közös ebédre szánt terraszsúfólásig megtelt. A tulajdonos arca messziről elárulta, hogy Michel, a hotelfiú derekas munkát végzett odalent és sikerült felcsalnia az utasokat a vendéglőbe. Michel a szálloda előtt még a Bellevue portásapkáját viselte, de pár pillanat alatt átvedlett borfiúvá és fehér kötényében, ravasz arccal cipelte az italokat. Délután pedig bőrköpenyt vett, meztelen lábára papucsot és már ő a legtökéletesebb londoner, akire rábízni egy pár cipőt egymagában véve élvezet.

Ebéd után félórát pihentek. Pali a szobában, Gaby függőágyban, a kertben. Még Gabyt is elnyomta az álom. Uzsonnaidőben a tengerpartra mentek le. Pali még huszonnégy órája sincs, hogy kikötött Capriban, már is otthonosan érzi magát. Lesétálnak a rakodóhoz. Sorrento felől épp akkor fordul be a póstahajó. Ők tegnap ezzel a hajóval jöttek és ime, ma már ott állanak a várakozók között.

A Quisisana fehér ellentengernagya ismét teljes parádében vonul ki. A Pagano krémszínű lakkra festett, trikolóros motorcsónaka is akcióra készen. Milyen mulatságosak ezek az idegen utasok, amint megállanak és tanácstalanul néznek szét, hogy melyik hotel portásának higgyenek a sok közül.

A ferdeképű Michel is odakünt van. Okoskodó ábrázattal éppen munkába vett egy éltesebb hölgyet. Gabynak is úgy tetszik, hogy ők már régóta vannak itt, hovatovább bennszülöttek.

A penzióba új vendég ezúttal sem érkezett és este ismét ők öten ültek a terraszon. A fekete kárpitok mögött elhalványodtak az öbölmenti dombok és behódoltak a sötétségnek. A Vezuv szétrepedezett teste sem vált ki a sűrű homályból, de amint a sötétség előntötte a horizontot, foszforeszkálva gyulladt ki valahol Nápoly és a Vezuvra vezető sikló csillámló szerpentinútja.

Vacsora után Pali felment a Gaby köpenyéért a szobába. Tíz-tizenkét percig sétáltak a szállodák előtt, ezúttal azonban semmi közölnivalójuk sem volt egymás számára.

Gaby nem volt beszédes kedvében. Céltalanul bolyongott, majd leült egy padra és ölbetett kezekkel nézett maga elé. Pali ismét szivarozott. Árakról beszélt, meg azt fejtegette, hogy mennyit kereshet meg a vendéglős egy vendégen. — Őt vendégre — hangsúlyozta, — nem lehet bazirozni egy üzemet. Azért mégsem sajnálom a tulajdo-

nost. Számolnia kell azzal, hogy egyszer hopp, máskor kopp.

A másnap is éppen úgy indult, mint az előző nap. Alig hogy pirkadt, Gaby papucsot sem húzva a lábára, kinyitotta az erkélyajtót, hogy özönljék, áramoljék be az áttetsző, reggeli levegő.

Az ujjáéledő napsugár csipkésen dekorálta a vizeket. A horizont tejszínű színfalakba olvadt. A Vezuvot és a távoli partokat könnyű lepel borította.

Gaby egy szál ingben szalad végig a terraszon, de azonnal vissza is hökkent. Azt hitte, hogy még mindenki az igazak álmát alussza, de vackaikból kibujtak az áldott, jó caprii emberek. Egy meztelen lábú matróz-süvölvény már üldögélt a széles kőkerítésen. Meglátta Gabyt, vigyorgott, megemelte a sapkáját. Gaby sietve kapott magára egy pizsamát, finom lábait papucsba kényszerítette és csak azután tért vissza a terraszra.

Közvetlenül a terrasszal szemben az uszoda áll. Tegnap is nézegette, de nem törődött vele. Gaby ezt is alaposabban szemügyre vette. A fából összehevenyészett, kezdetleges alkotmány körül kabinok: férfiak és nők számára. A középén, magasabbra, deszkázott emelvény, napkiszíttá nemzeti zászló a rúdján. A trikolorral egy vonalban tarka fürdőruhák, lepedők és a sózott hering módjára összefonnyadt fürdőcipők száradtak. Az emelvényen egy pirosképű ember, kitérdesedett vászonnadrágban, csíkos tornaingben, csípőjén az elmaradhatatlan rikító piros öv. Az úszómester vagy tán egyben tulajdonos is? Mellette széjjelment testű asszony rakosgatta az abroszokat és törülközőket egy székre.

Az uszoda előtt a kavicsos úton a halászok hosszú, kétszáz méternél is hosszabb hálót teregettek. Nyugodt, tempós emberek: órákig göngyöltették, javítottak, tákoltak rajta.

A fekete, enyhén himlőhelyes matrózgyerek



most ismét meglóbálta a sapkáját. El sem mozdult az izzó kőkerítésről, mintha ott tartaná hivatalos óráját. Gaby nem sokat törődik a szemtelenkedésével. Olaszországban vagyunk!

Minden vágya, hogy ismét összeölelkezzék a tengerrel. Pali ellenben prédikációt tart neki, hogy a maga részéről ma sem megy le fürödni a tengerbe — nem bolondult meg, hogy a rossz, kavicsos úton feltörje a lábát — és mindaddig szó sincs a fürdésről, amíg nem vásárol egy szandált magának.

Bárki érkezzék meg Capriba, első és mulaszt-hatatlan kötelességének tekinti, hogy új szandállal öregbítse fürdőzői új hírnevét. A fürdőző közönség képe azt mutatja, hogy a szigeten a szandál a legfontosabb öltözk. Pali szívósan ragaszkodik ahhoz, hogy a fürdést junktimba hozza a szandállal. Gaby immel-ámmal tesz csak eleget kívánságának.

Még a délelőtti órákban felmennek a funikuláren a városba.

Város? Alig pár száz ember lakja a szigetet. Mindenki más: idegen. Kedves városka. Nem is városka, hanem játékszer. Hegyoldalába vájt zegzugos uccácskák, parányi kampanile, körülötte nyüzsgő, okvetetlenkedik a piac. A halashódék messze előre kergetik az állott szagot. Gyümölcsös kofák a gránátalma, paradicsom, zöldség, befőzni való füge s töméntelen virág színfoltjaiban. A drótkötélpálya felső állomása előtt kitáguló négyszögletes terras. Innen nagyszerűen odalátni a tengerre.

Gaby mámorosan bolyong a zegzugos uccákon. Fehér, szőlővel befuttatott sikátorból letéved a Quisisana szálloda elé. Kertjében, pálmafák alatt a legszeszélyesebb öltözetű angolok süttetik magukat a napon. Fiatal leányok mezítelen lábra húzott, lapossarkú szandálokban, kalap nélkül, hónuk alatt piroskötésű könyvecske vagy tenisz-

reket. Kényelmes, öreg urak a cukrászda terrasán aludtتهjet szürcsölnek és lepedőnagyságú ujságba temetkeznek. És az üzletek? Borbélyarc a nád-függöny mögött. A díszműárús kiáll az üzlet elé és egykedvűen mustrálja a járókelőket. Könyvkereskedés, kölcsönkönyvtár, képes levelezőlapok, emléktárgyak. Homályos háttérű konfekciós üzlet, a kirakatban néhány megfakult selyemruhával. Nyugalmas dohánytőzsde; itt találkozik az intellektüel-világ. Ahá, ott a sarkon pedig bolt van, ahol a szandálokat árulják!

Gabyék megveszik a két pár szandált. Nyargalásznak egyik sátorból a másikba. Eltévedtek, újra a piacra kerülnek. A tenger meg hol előkukucska, hol elbujik. Bujócskát játszik velük. Találkoznak a tegnap érkezett német házaspárral, akik már lábukra húzták a Capriban vásárolt szandált.

Most kijutnak egy elvadult parkba, egy kolostor festői romjai mögé, ahol egyszerre a legcsodálatosabb színjáték kerül a szemük elé.

Pali előveszi Baedekerjét. Certosa! Amott, az a két ikerszikla a tengerben: Fariglioni. A lapos födelű házak, néhány csolnak, bizarr szépségű plain-air részlet: a Marina Piccola. E helyen állva, mindkét oldalról egyformán láthatják a tengert. Hohó, hiszen az odalenn a Marina Grande! Még szállodájuk is idelátszik! Pali megismeri beékelve a sziklafalba a kis vegyeskereskedést is, ahol a cigarettát és gyufát szokta vásárolni. A Marina Grandetól jobbra, magányos sziklatömb tetején monumentális váromladék: Villa di Tiberio.

— Milyen elragadó — tapsol Gaby a kezével, szavakat keres, de nem tódul több szó ajkára a gyönyörűségtől. Két kézzel kell kapaszkodnia a korlátba, hogy le ne essék. Neuraszténia, vagy mi, de a magasban folytonosan attól tart, hogy kicsúszik lába alól a talaj. Pali képtelen versenyt

rohanni Gaby túláradó lelkesedésével. Nincs is rá módja a sok maszatos gyerek miatt, akik mind a tenyerüket nyujtogatják feléje. Állandóan a háta mögött settenkedik egy hasas bérkocsis is. Ugyan kinek ment el az esze kocsira ülni Capriban? A sok haszontalan népség elől ingerülten vonszolja maga után Gabyt.

Végre eltűnhetnek egy márványomladék romhalma mögött.

Pali megtöröli verejtékező homlokát.

— Tulajdonképpen csak a Quisisanában érdeemes lakni — mondja, amikor már nyugtot talál. — De ott, amint megtudtam — Pali közben-közben, amíg Gaby egy ismeretlen világ szépségeit bujja, a legérdektelenebb dolgokat tudta meg az emberektől, — százötven lírába kerül a penzió. Hát ezt mi nem bírónók! Meg kell állapítanom, hogy Capriban általában sokkal drágább az élet, mint ahogy gondoltam. Ezért üresek a szállodák! Itt mindenki nyúz. Mindenki egyszerre akar meggazdagodni. Csak annak szabad utazni, akinek számlálatlan a pénze. Annál igazán nem számít, hogy ez vagy az tíz lírával többbe kerül. Hjah, a luxus fiam! A luxus nagy dolog! Kitalálja az ember legelrejtettebb gondolatát is. Az ember le akar ülni a tengerbe egy kopár sziklára és ha pénze van, láthatatlan kéz már széket is tart alája. Ezek a pénzéhesek az embertől előbb elveszik a levegőt is, hogy azután mint luxustárgyat adják vissza — fejezte be és a szavain áttetszett, hogy ismét a gazdagság vágya gyötri.

## II.

Nap-nap után, valahányszor Gaby kipillant az erkélyajtón, már ott vannak a kőpárkányon a matrózgyerekek és lesik a vendégeket. Kettőt már ismer közülök. Az egyiket, az idősebbet, a zsíros arcbrüt, Giuseppének, a másikat — két tüzes

szeme különben megszépítette csúnya megpörkölt ábrázatát, — Luiginek hívták. Luigi, ahogy végigült a korláton, két karját belelógatta a levegőbe. Ahogy az ég világán semmit sem csinált, csak a felhők mögé búvó napfénnel incselkedett, maga volt az élő dolce far niente. Sűrű fekete hajába még tegnap beleragadt valami moszatféle és ma is ott van. A másik Giuseppe már nem volt ilyen vadregényes példány. Félig-meddig merkantilizálódott. Mozgékonyabb az előbbinél, kínálgatja magát, felmegy a szállodai szobákba és otthagyja primitív szedésű névjegyét: Giuseppe Cadroni, matróz. Kettőjük közül Luigi a rokonszenvesebb, talán azért, mert annyira lusta és élehetetlen és abban merül ki a tudománya, hogy tátott szájjal rámosolyog az idegenekre. Ezzel az édes mosollyal sok esetben meg is főzi az embereket. Csak olaszul beszél, Guiseppe ellenben töri a főbb nyugati nyelveket. Szép — szokta mondani és ujjával a tengerre mutat. Majd nagy lendületet ír le a kezével, mintegy jelezve, hogy ne mulasszátok el a kedvező alkalmat, soha többet nem tesztek ilyen szép kirándulást. — Molto bella — erőlteti magát Luigi is és ha látja, hogy nincs utasra kilátás, lustán hátrafordul és egy másik társaság felé csillogtatja fogsorát.

Gabyban, noha még egyetlenegyszer sem vette igénybe őket, már a régi ismerőst tekintik. Gaby megígéri nekik, hogy a legközelebbi napokban átviteti magát a sziget másik oldalára, a Marina Piccolára. — És a grották — magyarázgatja Guiseppe, — a grotta verde, a maravigliosa, a di Matrimoni, azurra. Oda kell átmenni — rámutat az égre: molto bella! — Mindenre rákerül a sor — nyugtatja meg őket Gaby és ad nekik néhány lírát. Sőt megpróbál hosszabb beszélgetést szőni Luigivel, de ehhez már lusta a kölyök.

Giuseppe azonban hűséges kullancsnak szegődik; viszi Gaby után a fürdőruháját, egészen



a szárazra kitolt csónakig, amelynek háta mögött le szokott vetkőzni. Itt azután Gaby egy mozdulattal félreparancsolja, de a selma útközben is nagyokat sandít hátra.

Ma reggel a fürdésnél néhányan már megelőzték Gabyt. Mire leér, már zshivajtól hangos a tájék. Egy cseh muzsikus, fehér bőrén meglátszik, hogy évek óta most szabadul rá először a napfény, négykézláb vergődik fel a sziklára. Szemmelláthatólag meg van elégedve önmagával, elragadtatásának jeléül elkezd dirigálni a sziklák, a habok polifónikus zenekarának.

Mi van ma, hogy már kora hajnalban uzsonnával, kézimunkával siet ki mindenki a tengerhez? A lengyel társalkodónő is itt van a penzióból: szegényke, olyan mint egy vízbeesett cigaretta-vég. Pali hosszas egészségügyi megfontolások után végre rászánja magát, hogy közelebbi ismeretséget kössön a tengervízzel. Egy előretolt őrszem óvatosságával hatol előre és mielőtt a víz a felsőtestét érné, meglocsolja a mellét, a hasát, nehogy egyenlőtlenül hűljön le. Gaby a hátán fekszik és csalja Palit, mind beljebb és beljebb, de bizony ő nem áll kötélnek.

Gaby most elúszik messze a part mellett, a tibériusi fürdők irányában. Kiköt a parton. A tengerpart e részlete, éppen mert kiesik a szállodák vonalából, nem igen látogatott. Most is csak két ember időzik rajta. Utótt-kopott csónakot tataroznak — ez az elfoglaltságuk. Az egyik, aki fürdőruhában is cvikkert hord, széles ecsetvonással vörösre mázolja a csónak oldalát. A másik sudár, gyönyörű gyerek-íjjú. Gaby végigfekszik a part homokos részén és féloldadról szemügyre veszi őket. Vajjon ki lehet ez a csodálatos Adonisz?

A fiú jóformán teljesen levetkőzött, csak egy kis öv maradt az ágyékán és a fején horgolt háló, hogy fölfelé fésült haját lesimítsa. Éppen úgy lehet úriember is, mint matróz. Egy második

Giuseppe, aki abból él, hogy pénzért körülcsónakáztatja a vendégeket.

A fiatalember ránéz, azután rá se hederítve végzi a maga dolgát. Tesz-vesz a csónakban, kopogtatja a fáját, diskurál az öreggel, kavicsok után nyúl, megpenderíti széles ívben, odahajítja a tengerbe. Fiatal arca komolyságot árul el. Izmai megfeszülnek. Nem olyan kemény izmok, mint a súlyemelőké, de hajlékonyak és mégis acélosak.

Gaby elmosolyogta magát. Tekintete összetalálkozott a fiúéval, aki hirtelen megállt és összehúzott szemöldökkel megnézte őt. Valaki nagyon messze, egy szikla tetejéről elkiáltotta magát és idáig ringatózott a hang: halló! Ugyanakkor a cseh muzsikusz is tölcseért csinált a szájából és visszakiáltotta: halló! Minden olyan rendkívüli volt. Még ez is! Közben a cseh muzsikusz nagyon is sokat hadonászott és háttal beleesett a tengerbe. És ezen ők, akik mind a ketten a távolból nézték, gyerekes életkedvvel elkacagták magukat.

Gaby felállt és míg visszasétált, megfélekezett a kis epizódról.

Ebéd után Gaby sétálni hívta az urát. Pali húzódzott. Inkább odahaza marad, nekigyürkőzik leveleket írni. — Mégis csak hallatlan, hogy ennyire elhanyagolom az ügyeimet — lázongott és máris izgatottan keresett levélpapirosokat. — Megígérted pedig — emlékeztette rá Gaby, — hogy a szabadságod alatt még csak gondolni sem fogsz a Meteorra... — Hogy képzeled? Hátam mögött a legborzasztóbb dolgok történhetnek, én meg itt ülök, ölbetett kezekkel — és nagy dérdúrral leült, hogy legelsősorban Daxot szedi rendbe, mert semmiről sem értesíti.

Gaby vállat vont és észrevétlenül eltűnt a szobából.

Pali csak a megszólítást írta le és máris összeráncolt homlokkal tolta el magától a papírt. Egyszerre egy sereg kérdőjel táncolt előtte: mi

van otthon, mit csinálnak a Gajzágóék, mi van a tranzakcióval? A nagy kérdőjelek alatt összegyűltek a kis kérdőjelek; az ügydarabok, rendelések, beruházások, nevek, számok és úgy érezte, hogy ez a sok kérdőjel hurokként mind az ő nyaka köré kívánczik.

— Igaza van Gabynak — szorította össze vastag ajkait, — ha fölemelem az üst fedelét, akkor nem is csodálkozhatom, ha látom, hogy mi fő, sistereg alatta... Azon törte a fejét, hogyan lehetne megszabadulni ettől a tompa, gyötrő, nyugtalanító érzéstől, — körülnézett, vette a kalapját kiment; csak őgyelgett a mólónál, megszámlálta a csónakokat, az egyik pálinkás putik ablakában az üvegeket, az embereket, akik a jegypénztárnál jegyet váltottak, saját lépéseit a hajóhídtól a szálloda bejáráig és így eltelt céltalan, de figyelmet lekötő semmittevésben az egész délután.

Gaby ezalatt teljesen egymagában elindult a szálloda mögött vezető fehér országúton, laposfedelű házacska és a csodálatos loggiák között. Az országút egy emelkedésénél megállt és mély lélekzetet véve, lenézett a tenger felé: — Ha itt maradhatnék egy egész életen keresztül — sóváran kitárta a karjait és egy pillanatig úgy hagyta a levegőben.

Köszalásai közben újra a Piac térre került és innen a már ismert keskeny úton klematisz, masztix, babérlevelek árnyai alatt Certosáig, a középkori magány meghitt árkádjaiig ért, ahol mézes fényszalagon zsongott a nyugtalan szellő.

Valahol egy korlátot talált, amely a sziklapadhoz támaszkodott. Elnézett a tenger felé. Melankólikus vadságú sziklatömbök. Redves, vörösbe omló mészkőfalak. Hirtelen megnyíló hasadékok. Barlangok kék szádái, amelyekben örök alkonyat borong. Lenn, a sziklák lábainál megtörő szikrázó habok. Felszakadó oxigén, ijesztően türemlő apró örvénylések.

A tegernek olyan varázslatos kékje volt, hogy szinte lecsalni látszott az ég sirályait. Gaby körül szállt, szállt a hangok zenéje és halványkék sugárzás ült meg egyik-másik szikla csonkján. Éteri tüllökön keresztül is lángolt, parázslott a meszeség.

Teli tüdővel szívta magába ezt a rengeteg csodálatosságot. Capri! A kétértelműség hona! Soha be nem fejezett formák iszalagja gyűrűzött, kergetőzött és üzte a szeszélyes lét játékait. A színek páratlan orgonáján megszólaltak az összes sípok, a gyöngédtől a fenségesig. A hullám olyan volt, mintha kigyulladt volna és a nap tüze úgy lobogott le a sziklagerincen, mint a vízesés. A nap lángját mágikus varázsvessző vízzé formálta át, a vizet pedig tűzzé.

— Költő legyen, aki igazán leírja Caprit! — tört elő belőle egyszerre, mint titkos gábjír, a vágy, hogy olyan szépszavú embert tudjon maga mellett, mint amilyen Zobeltitz volt odahaza, Aranyosváron. Most eltűnődött: hogy is eshetik meg, hogy oly ritkán gondol erre a különös barátára? Vonzalma elmúlt iránta, talán nem is volt igaz? Ma már nem több-e valóban, mint egy körmondat, szépen megfésült reflexió, könyv, amelynek egyik-másik lapja elragadtatta és csak most jön a titkára, hogy miért?

Gondolkodott az eseten és magyarázatokat hajszolt. Kisütötte, hogy Zobeltitz csakis könyvélmény volt számára s a hozzá való kapcsolatai annyira elvontak, élettartalom nélküliek, hogy új érzéseket, friss szenzációkat nem is váltottak ki belőle, csak alászínezték azt, ami benne, mély rétegeződésben amúgy is élt. Barátságuk testi megerősítést nem talált; valósággá erősödését az utolsó percben Zobeltitz maga tette lehetetlenné.

Capri szigete: valóság. És a legsajátságosabb valóság, hogy Capri: sziget. Köröskörül tenger övezi, de ő maga a szilárd talajon áll meg. A ten-



ger látóhatárát is átöleli egy halvány, imaginárius gyűrű, de a sziget konkrét és örök létezése nyilvánvaló. Caprit, úgy hívják a regényírók: boldogok szigete! Ha létezik boldogság, úgy az csak szigeten virulhat, másutt sehol.

Gaby elragadtatva le akart térdelni a fűbe, hogy hálát adjon az Istennek, hogy őt, a szenvedő, legkisebb gyermekét idevezette. Sajátságos szigeterzése mélyen szívódott fel a sejtjeiben és a sziget formájának, perspektívájának, megmagyarázhatatlan egyedülvalóságnak prizmáján keresztül szemlélte a világot. Kiokoskodta azt is, hogy ez az új érzés nem is pusztá elvonatkoztatása, kikerekítése, összefoglalása változott környeztének. A külön szigeterzés éppen úgy létezik, mint a külön magasságérzés, amelyet a hegymászó érez, aki mind följebb és följebb tör, nem lát egyebet maga előtt, mint a lelketlen kopár hegyhátat, amelyet le kell majd győznie. Végre odafenn van a csúcson: a fárasztó utak, a végigizzadott terep piciny vakondtúrássá zsugorodnak össze. Győzött.

Valahogyan a győzelem érzését adja a távolság is, amelyet az ismer csak, aki óceáni útra szánta rá magát. A hajó hetekig megy éjjel és nappal. Viharban és szelekben, társtalanul. Végre föld, partot ér.

A szigeterzés azonban más. Minden sziget: zárt. Ha a sziget megnőni, nagyobbodni, tágulni törekszik, már nem is sziget többé. A szigetlakó befelé él, önmagába vetíti vissza környezetét. A hajós, a hegylakó mind azt mondják: el, el, kifelé! Amazokban az elszakadás, az ellenmondás, a harc ördöge incselkedik, ösztökéli: a győzelmi akarat. A szigetlakó azonban nem lázad fel a természet ellen. Nem fölötte, hanem mellette, vele együtt él.

\*

— Nahát — érintette meg Pali vállát a vacsoránál egy bricseszbe öltözött úr, — mondja még valaki, hogy nagy a világ!

Pali hunyorító szemmel, kérdően nézett rá az ismeretlenre. — Nem ismersz meg — aprózia a szót az idegen és Gabyra tekintett, mintha talán tőle várt volna útbaigazítást. — Én vagyok a Jenő, Tussai Jenő.

— Isten ügyse — most már megismerte Pali is. — De kigömbölyödtél, öregem! Mióta, hogy nem láttalak?

— Ide s tova tizenöt éve. De bizony te is kinőtted a hajdani ruháidat, öcsém!

— Hát öregszünk, öregszünk — vetette oda minden meggyőződés nélkül. — De mutassalak be a feleségemnek...

Tussai Jenő, az új ismerős, groteszkül hatott össze-visszafoltozott lovaglónadrágjában, pörge kalapjában, kis fogkefeszzerű angol bajuszával, amely mögött ott látszott egy vékonyabb, egész ajkamentén végigszaladó serkenő bajuszféle, mintha az egyik rá lett volna kenve a másikra.

— Nagyságos asszonyom! Nézze meg ezt az embert! Ez volt az én legjobb komám az egyetem éveiben. Te, úgy tudom, végigcsináltad az egyetemet?

— Nem. Kereskedelmi akadémiára mentem.

— Hát én is kiugrottam — büszkén kacagott hozzá. — Nincs bolondabb mesterség, mint a tintanyalás. Paraszt vagyok, asszonyom, paraszt, de nem cserélnék a püspökkel sem!

Gaby már kezdett belejönni a társasélet nagy tudományába, hogy miként lehet minden odafigyelés nélkül mimelni az érdeklődést. Látszólag figyelmesen hallgatta meg ezt a mulatságos embert, aki a „püspökkel sem akar cserélni“. Fejbólogatással vette tudomásul azt is, hogy Tussai agglegény, hatszázötven holdon gazdálkodik, de a marhaszállítást sem veti meg, sokat utazgat és most egy jól sikerült üzleti út után itt van, hogy pihenjen babérain.

— Tíz nappal ezelőtt érkeztem... De mit szól-

tok hozzá, már ismerem az egész Caprit, a tenyere-  
remet se különben. Fenn lakom a Quisisanában.  
Jazz, bar, elsőrendű kártyacsaták és finom nők...  
cc. Gyönyörű olasz fehérnépek, tüzesek, mint a  
tokaji. Hát mondom, kikísértem egy társaságot  
a hajóállomásra és véletlenül elmentem a balkó-  
notok alatt. Felnézek, megláttalak, gyanus voltál  
azonnal, öregem! Biztonság okából megnézem lenn  
a hotellistát is. Hát nem te vagy? — Újabb ölel-  
getések, tapogatások. Kölesönösen mind a ketten  
megállapították, hogy a világ valóban kicsi és  
magyarok mindenütt vannak, mint a rossz pénz...

Gaby rossz idegeinek mégis csak használt a  
pihenés, mert máskor ilyen figura láttára kijött  
volna a sodrából, de most mulatott rajta. És ebben  
ő maga is a lassú gyógyulás első jeleit vélte fel-  
ismerni.

— Muszáj velem jönnötök — hadonázott  
Tussai. — Ma az én vendégeim vagytok. Mi van  
ma? Csütörtök? Hát persze, hogy az — csapott  
óriási térdére. — A Quisisanában szerpentin és  
virágcsata van. Úgy-e, nagyságos asszonyom, fel  
fog jönni egy kis nagyvilági életre?

Gaby az urára nézett, aki magától értetődően  
vágott már emberek után.

— Bizony itt besavanyodunk. Nincs egyebünk,  
csak a tenger és még egyszer a tenger. Én nem  
bánnám, fiam — animálta Gabyt, aki hosszas  
rábeszélésre engedett és fölment a szobájába, hogy  
átöltözködjék.

A két régi cimbora magára maradt. Pali arca  
felragyogott az örömtől, hogy végre akad valaki,  
akivel dumálni lehet.

— Szép asszony a feleséged — szólt Tussai  
tréfásan s a Pali melle felé bökött. — Ravasz  
kujon vagy te, Isten úgy'se! De majd megmuta-  
tom neked az én nőmet. Mint a vas! Meglátod!  
Te, olyan szép nők vannak itt, hogy az ember-

nek ugrik a szeme tőle. Hidd el, csak érettük érde-  
mes élni.

— Nem akar a fejed lágya benőni, már látom  
— fenyegette meg Pali elnézően ujjával, de kor-  
holásában volt némi megértés és érdeklődés jele is.  
Ott hagyták a vacsorahelyet és Pali fölvezette  
barátját a saját erkélyére.

Mialatt Gaby felöltözködött — az asszonyok  
öltözködés tekintetében nem sajnálják az időt, —  
vidám hangulatban fölelevenítették a múlt emlé-  
keit. Végre megjelent Gaby. Hosszú idő óta nem  
volt estélyi ruha rajta. Testben méginkább lesová-  
nyodott, de karcsúsága jól illett neki. Bois de rose  
selyem ruhájában olyan volt, mintha szíromleve-  
lek védenék testét, ezt a törékeny kocsányt.

— Asszonyom, engedje meg, hogy meghajt-  
sam maga előtt elismerésem lobogóját. Szakértő  
jelenti ki ezt magának, akinek némi tapasztalatai  
vannak a nők körül.

— Ha-ha — nevetett Pali, — Jenőnek nem  
csak tapasztalatai, de, úgy látszik, szerencséje is  
van a nők körül. Minden nő tetszik neki.

— Úr vagy, barátom vagy — kiáltott fel  
Tussai és különösebb átmenet nélkül átölelve  
Palit, csókot nyomott az arcára. — De most öltöz-  
ködjél át te is. Szmokingot kell felvenned az  
estélyre.

— Csak frakkot hoztam magammal — szólott  
Pali tanácstalanul.

— Frakk? Annál elegánsabb leszel. — De  
hát asszonyom, hogy jutott magának eszébe, hogy  
férjhez menjen, ehhez itt ni? — fordult Gaby felé  
és gyöngéden kifelé tuszkolta a férfit.

Naiv kérdés. Mit felelhet erre? A vidéki  
gavallér folytatta:

— Nagyságos asszonyom, szóhoz sem tudok  
jutni az örömtől. Pali nekem özönvízelőtti cim-  
borám. Bizony Isten — fecsegett össze-vissza és  
mint a ventilátor, szüntelenül seperte maga körül



a szót, amíg vissza nem talált kedvenc témájához, a nőkhöz. — Nekem nem való a házasság, mert én született agglegény vagyok. Csél-csapember, ahogy mondják. Mindent megteszek, de a hűségre képtelen vagyok. Pedig higgye el, asszonyom, nagyon nagy szívem van. Örökké szerelmes vagyok. És az az érdekes, hogy egyszerre két nőt is tudok szeretni. Bizony Isten, egyforma szeretettel. Hát ilyen ember vagyok én!

Öreg este lett. Gaby szórakozottan a villanykörtét nézte, amint a szeszélyesen elkülönböző apró rovarok körüluruzsolták és halkán odaütötték szárnyaikat az üveghez. A Vezuv gerincébe ékelt sikló, mint egy nagy elektromos szalag, eltűnt és visszasziporkáztatta fényét. Gabyt puha levegő vette körül. A tenger mormolt, fekete halászbárkák evezőcsobbanása hallatszott. Tíz óra tájban elindultak.

•

A Quisisana szerpentinestjét részint a nagyteremben, részint a kertben tartották meg, a hűvös legyezőjű palmafák alatt. Színes girlandok csillogtak elő a bokrok közül és a dámák bő nádfonatú székekben kényelmesen szürcsölték a cocktailt. Öttagú jazz-zenekar divatos dalokat harsogtatott, benn is, meg künn is. Aki másszerű mulatságra vágyott, mehetett a bárba, ahol zongora mellett egy táncos cserkészpár szórakoztatott egy igen elit társaságot. Tulajdonképpen minden este van tánc itt, de csütörtökön idegenek is, helybeliek is feljönnek és boldog, boldogtalan rúgja a port.

Gaby férje társaságában belépett a rácsozott pálmakert ajtaján. Mikor egy magas pinea alatt helyet foglaltak, minden szem kíváncsian feléjük fordult. Tussai még nem volt velük, ő is felszaladt a szobájába, hogy szmokingba vágja magát.

Egy asztalokkal körülkerített grundon táncolni kezdtek a párok. Koromfeketére sült fiúk hozzátapadtak az átlátszóruhás izmos leányokhoz.

A megszokott kényelem, a természet, a luxus, a környezet kerítő hangulata látszólag megszüntette minden társadalmi egyenlőtlenséget e helyen, mert, akik itt voltak, bár idegenek egymásnak, egyazon pénzért vásárolták meg a gyönyört és szándékuk is egyforma volt: kiélvezni a perc mámorát.

Pezsgők durrogtak, konfetti repült, rakéta cikázott és a nagy természet is zsongott körülöttük. Emelkedések eltakarták a tengert és ölbévették a kis szigetet. Pali egy üveg bort rendelt.

Tussai kicsípte magát: virágot tűzött a gomblyukába s első dolga volt, hogy a bor után pezsgőt rendeljen. Azzal az otthonossággal, amely sajátja mindazoknak, akik a legjobb italokat fogyasztják, bizalmaskodva intett a pincérnek. Egy negyedóra múlva már félrecsúszott a nyakkendője és plasztrónját máris teleszórt szivarhamuval. Közelebb hajolt Gabyhoz és magyarázatni kezdte:

— Ez itt egy amerikai filmvállalkozó. Mr. Goldstein. Ővé a legszebb apartmant. Az a hirtelenszőke vékony asszony, aki úgy viselkedik mellette, mint egy anyacsászárnő, a leánya. Amaz ott egy argentinai konzul felesége. Saját villájuk van Capriban, saját yachtjuk, amely állandóan a Piccolán horgonyoz. Ezek itt pestiek. Ügyvéd a babájával. Kinyomoztam a hölgyet: gépirókisasszony — és így tovább, Tussai a legtöbb jelenlevőnek ismerte a nacionálját.

Palinak mindez új volt és úgy hallgatta, mint a kinyilatkoztatást. A szerpentin-est könnyelmű légkörében ismeretlen mámor fogta el őt is és tekintete a repülő színes szalagok útján szaladt egyik nőtől a másikig.

Most egy karcsú, ezüstlamés nő jött be cigarettázva és leült egy magányos asztalhoz. Tussai bizalmasan köszöntötte. A nő fogadta a köszöntést s foghegyén a cigarettával, végigmustrálta Gabyt.

— Ez pedig az én kis macskám — súgta oda Palinak.

Egyedi kidüllesztette szemét. Fogta a poharát és gyorsan kiitta.

— Gratulálok — s továbbnézte a nőt.

A parkettáncos a nőhöz lépett és táncra kérte. A nő eltaposta a cigarettát. Közömbösen rángatta vállait és tánc közben odaérintette ruháját Palihoz. Bódító illat áradt ki belőle; Pali nyugtalanodni kezdett.

Gaby pedig szorosabbra húzta maga körül a sálját. Fázott.

— Már éjfél van — mondotta.

— Még csak most kezdődik — szólt Tussai.  
— Ilyenkor jön hangulatba a társaság.

De Gaby mindenáron menni akart.

Egyszerre csak egy éltesebb úr jött be, négyöt gyerekeMBER társaságában. Egy, a tánctól meglehetősen távoleső, fenntartott asztalnál foglaltak helyet.

Gaby tekintete megakadt rajtuk. Azonnal megismerte közöttük azt a fiút, akit ma reggel a tenger partján Adonisznak nevezett. Az ifjú hajadonfővel jött be, fehér teniszruha volt rajta és fehér, kihajtott apacsingéből előbarnult formás, karsú nyaka. Egy kis bambusznádat forgatott a kezében.

— Kik ezek? — kérdezte Tussaitól.

Tussai titokzatosan mosolygott.

— Ó, ezek érdekes alakok. Látja ott azt a rancos öreg urat? Báró Torella, Capri egyik leggazdagabb embere. Télen-nyáron itt lakik. Az a gyönyörű villa, amint kiér a szállodától jobbra, az övé. Különböző megbízhatatlan hírek keringenek róla. Azt mondják például — és itt a Pali fülébe súgott valamit. — Tény, hogy körülvéti magát fiatalemberekkel. Csak fiatalemberekkel — mondta nyomatékosan.

Gaby közömbösen megkérdezte:

— És az a karesú fiatalember, aki cigarettát vesz ki az öreg úr tárcájából, az kicsoda?

— Azt mondja a fáma, hogy legédesebb „fia” Torellának — és ismét hamiskásan Gabyra mosolygott.

— Milyen ostoba vagy — siklott le Gaby tekintete Tussai érthetetlennek látszó, bamba, de egyben maliciózus arckifejezéséről és hosszasan elnózta az idős férfit, amint mereven ült helyén, mint egy kiaszott bálvány, kimért, fensőséges arccal. Erdes hangját is idehallotta, azt a különös recsegést, amely annyira jellemzi az ősrégi generációkból származó öreg urakat. — Olyan az arca, mint egy halottkémnek — állapította meg Gaby magában. — Lehet már vagy hetven éves. És a fiú? Legfeljebb tizenhét-tizennyolc éves.

Rodolfo tekintete most váratlanul az övével találkozott. Gaby a tekintetéből, mozdulatlan ajkából leolvasta, hogy a fiú megismerte őt.

Tussai fizetett és Gabyék felléptek a Quisisana kőoroslánokkal ékesített terraszára.

— Mily csodálatos éj — szívta be Gaby magába a fűszeres caprii éjszakát és nyulánk teste kiegyenesedett, mintha önmaga fölé akart volna emelkedni. — Csak tíz percig sétáljunk még, amíg kiszellőztetem magam — kérlete Gaby a férfiakat.

A hotel hátsó ajtaján, a garázs mellett hagyták el a helyiséget és a Via Kruppon keresztül kísértáltak a kilátópontig, ahonnan a holdfényes megvilágításban ismét a Faraglionit látták fenyegető, vészterhes, de mégis a hold ezüst szálaival megfékezett vadságában.

— Az ott az Azur-barlang? — kérdezte Gaby és a messzeségbe mutatott.

— Az ellenkező oldalon, asszonyom — felelte Tussai. — A minap künn voltunk, én és egy hölgy ismerősöm. Nohát, ez érdekes volt... — és már kész volt belekezdeni egy anekdotába.



— Mi még nem néztük meg — felelte Pali Gaby helyett is, — de tervbe vettük. Már legfőbb ideje, hogy csináljak egy kis beosztást, noha nem feltétlenül szükséges. A Baedeker is előír programot, használhatnánk.

— Uri hely ez a Capri, asszonyom — állapította meg Tussai, észrevéve az asszony hosszas elragadtatását.

— Persze, hogy az — válaszol Gaby. — Nem is csoda! Tiberius császár lakott itt.

Tussai ostobán néz rá. Hát honnan tudná ő ezt? Neki, lehet, hogy nincs igaza, de kevés érzéke van a mult iránt. Ő csak azért jött ide, mert, ha szabad magát így kifejeznie, egyszerűen idehozták. Ki? A kis barátnője.

— No hát maga — nevetett Gaby, — semmi-  
ben sem különbözik azoktól a vinyettáktól, amelyeket egyes hotelekben ragasztanak rá a bőröndre és küldözgetnek egyik országból a másikba.

Tussai azonban nem sértődött meg, sőt tüntetett műveletlenségével.

— Egy percre se felejtsd el, barátom — kelt Pali Tussai védelmére, — hogy Gaby görög-latin szakos tanárnak készült. Ha idejekorán nem lépek közbe, elveszett volna az élet számára és ásóval se tudtuk volna kiásni a mult ostoba kövei közül.

— Elveszett volna az élet számára ... — morgogta Gaby halkan és pár lépésnyire előre sietett.

A háttérben egy márványpadon Pali és Tussai ültek. Szivaruknak csak a hegye csillogott még a sötétben. Ködátszótte kortina ereszkedett le, amely Gabyt elválasztotta tőlük. Gaby Capri szépségét, mint egy fájdalmas palástot érzi most és ez a palást lehúzza a vállát. Lelke ismét megtelik zsibbasztó nyugtalansággal. Miért jött ide, ha egyszer el kell majd mennie? És mit ér a töméntelen szépség, ha nem lehet teljesen az övé? És mit ér a boldogsága, ha nem közölheti mással?

Összeszoruló szívvel hallgatta a pálmafák kísérteties, földöntúli beszédét és meg kellett feszítenie erejét, hogy visszaszorítsa a beléje költözött lény kikíváncozó bánatát. Azon a gyönyörű estén újra ismeretlen vágyak ébredtek benne és szavakat keresett, hogy valami értelmet is adjon az őt körülvevő szépségnek. Kérdéseket intézett a sziklákhoz, a virágokhoz, de minden virág és minden szikla mögött ott állt egy másik értelem, amelynek kulcsát nem ismerte.

Visszafelé fordultukban Gaby szomjas dühvel letépett egy virágot. A rombolás ösztöne kényszerítette rá. A virágot eldobta és idegen hangon, mintha nem is ő beszélt volna, odaszólt a férfiakhoz: — nagyon késő van, most már igazán menjünk haza.

Tussai a Quisisana előtt vált el tőlük: — Kezét csókolom asszonyom, legközelebb ismét tiszteletemet teszem.

Gyalog mentek haza a megszokott úton.

— Nem is honoráltad a frakkomat — jegyezte meg Pali, amikor magukra maradtak.

— A frakkod? Kissé szokatlan ruhadarab.

— Én is úgy találom. Mintha egészen más volnék benne. Határozottan van rezon abban, ha az ember a napi munka után leveti zubbonyát és kvázi ünneplőt ölt magára. A ruhával a kedély, az egész habitus is megváltozik.

— Vettem észre — felejtette Gaby éber pilantását a Pali arcán, amely mintha ismeretlen izgatottság lázrózsáitól égett volna. Más embernek fel sem tűnik talán... De ő felfedezte, hogy ma este idegenszerű csillám fészkelte be magát ezekbe a rideg savószerű szemekbe. Akkor is, amikor a buján táncoló hölgy hozzásurlódott, valami megmozdult a tankemberben, mert falta a szemével az asszonyt, kereső nyugtalansággal, amikor a terem másik oldalára került, vagy eltakarták a párok és újraéledő mohósággal, amikor ismét asztaluk előtt

ringatódzott és frivol pillantását, mint egy gyertyacseppet ejtette le, de ő maga egyenesre tartott fejjel tovább lobogott... Tánc, zene, ital, a női hús szaga, fojtott nevetés, ez a füstös, bódítóra sminzelt éjszaka megbabonázták az urát... Ő ezt észrevette és csodálkozott is magában, de semmi fontosságot nem tulajdonított neki, csak csodálkozott, mert ez egészen új volt előtte és még futó mosoly is szaladt a szája szögletébe, merthogy Pali ezt a változást a frakknak tudja be, a halott ruhadarabnak...

— Bolondos éjszakák úgy-e? — szól most annak a lénynek elégtételével, aki már régen keresztül esett a lélekeserén. — Sok furcsa dolgot fogunk még megérni itt Capriban, — tette hozzá és még egyszer teli tüdővel szívta be maga körül az ezüst pászmás éjszakát és azután gyors léptekkel felszaladt a lépcsőn.

— Egyszer nekem is szabad kirúgni a hámból — akadozott Pali, merthogy az ital kissé a fejébe szállott... Ott állt a szoba közepén, elaludt szivarját egyre gyujtogatta és tanakodott magában, hogy levegye-e a frakkot, vagy még magán tartsa, megérezve, hogy a szék támlájára dobott ruhadarab a szolid, kilengések nélküli élethez való visszatérést is jelenti. Nagynehezen rászánta magát, hogy levetkőzik, de bőbeszédűen egyre magyarázta, hogy milyen mulatságos fickó ez a Tussai, három üveg pezsgőt fizetett és hogy csak úgy dobálta a borraivalót, ma este annyit költött, amennyit ők egy hét alatt és az ágyban is mind azt számolta, hogy mennyit tett ki a cech. Közben volt egy Gabyt megkívánó mozdulata is, de Gaby nyugodtan eltolta magától, kifeküdt egészen az ágy szélére és elbarrikádozta magát paplannal és párnákkal... Viselkedésében annyi határozottság volt, hogy Pali nem is merészelt új offenzívát kezdeni ellene.

Talán sohasem volt oly bodrosan kék az Adria vize, mint másnap reggel. Az ígésző kék valahonnan, ismeretlen mélységből kapta festékét. A két hajóslegény „molta bella“-i úgy röpködtek a levegőben, mintha azok is hozzátartoznának az elemek táncához.

Gaby, fürdésre készen, lábujja hegyéről lefröcskölte a habokat. Ellenzőt csinált a kezéből és tétovázón kutatott a part mentén. Egyszerre feltűnt előtte „Adonisz“ és akkor tudta, hogy ő hiányzott neki.

A fiú közelébe úszott és elnézte, amint a csónakba ült és kezébe vette az evezőt. Sokáig élvezte olajos, barna bőrét, kidolgozott, hosszú izmait, bordázatának játékát, amint átütött a bőrön. A szemük is találkozott. A fiú fontoskodott és úgy tett, mintha csöppet se érdekelné az idetévedt idegen asszony. De Gaby azonnal átlátott a szitán. A fiú nem kis fáradsággal mímelte a fölényest és hogy sután palástolt közömbösségével éppen az ellenkezőt mutatja ki, Gabyt a boldogság érzésére hangolta.

— Rodolfo — kiáltotta az idősebb ember, akit tegnapelőtt találkozott a parton. — Rodolfo! — kiáltotta még egyszer és magához parancsolta az ifjút.

Rodolfo, tehát így hívják. De kije neki az a cvikkeres vékonypénzű ember? Hogy nem illenek egymáshoz! A fiú minden mozdulata a diadalmas szabadságot sikoltja bele a légbe, a másik meg úgy fest mellette, mint egy gyűlöletes porkoláb.

Az idős férfi ráparancsolt, hogy cihelődjék, mert hazamennek. Rodolfo kényeskedett, szeretett volna még maradni. — Nem, nem lehet — de később engedett, nem bánja, maradjon még, ha akar, de ebédre pontosan otthon legyen — és megvergette a fiú vállát.



Gaby, aki kiúszott a partra és fejét belehajtotta a homokba, közelről hallotta a beszélgetésüket. Az utolsó szavakat azonban már nem figyelhette meg tisztán, mert a szél más irányba vitte a hangot. Most oldalról vette szemügyre az ifjút és formás szájáról igyekezett leolvasni, hogy mit mondott.

Rodolfo tehát maradt. Az öreg pedig, mint egy régi római, zörgő csontjára hajtott lepedővel a város felé baktatott, a kiterített halászhálón keresztül.

A fiú most kavicsokat dobált a vízbe. Felágaskodott, lendületbe kapta magát és, ha jó messze zuhant le a kő, halkan füttyörészett. Egy távoli, üres csónak orrán kis trikolort pillantott meg, kavicssal azt vette célba. Talált; még egyszer célzott, még egyszer talált és most önelégülten nézett Gabyra. Szomjas kívánság ragadta magával, hogy bemutassa tudományát. Egyszer egy kavics közvetlen Gaby előtt csapott le a vízbe, iedten nézett rá, könnyörgő arc kifejezéssel és nem mert többet dobálni.

Gaby figyelni kezdte, azzal az átható tekintettel, amellyel a szobrász figyeli meg a modelljét. A jellegzetes, az összefoglaló mozdulatot kereste rajta.

Egy negyedóra is eltelt a néma figyelésben. Rodolfo megunta a kavicshajítást, beúszott a tengerbe. Karjai fúrták a vizet és teste ruganyos könnyűséggel fordult egyik oldalról a másikra. A fekete hajára csepegő vízcseppeket kigyullasztotta a napfény. Azután ismét visszaúszott a partra. Csónakját félkezével belökte, a hullám tovább sodorta. Rodolfo utána úszott és a billenő csónakot állával visszanyomta a portra. Nem volt könnyű munka!

— Gyönyörű fiú. Még sohasem láttam ilyen szép fiút — állapította meg Gaby magában és ál-

modozva nézte a sirályokat, amelyek szárnyalva íveltek át felette és eltűntek az azurban.

Gaby elnevezte magában a caprii királyfinak.

Tovább is bámulta volna, akár estig is, de Pali megjelent a láthatáron, ki nem aludottan, az alkohol keserű mellékízével a szájában és bosszúságának adott hangos kifejezést, mert „mégis csak hallatlan, hogy a hálót mindig az útra teregetik és az ember minduntalan belebotlik“. — Csengettek? — kérdezte Gaby kedvetlenül, rá se hederítve a panaszkodására. — Már másodszor. Gyerünk, gyerünk, mert nem kapunk ebédet.

Gaby Rodolfo mellett ment el. Összehúzta a szemöldökét és mégegyszer ránézett. Rodolfo felfogta, viszonzta a nézést.

— Mit szólsz, milyen szép fiú? — kérdezte Gaby könnyedén.

— Ó, ezek mind fascisták! Ma délelőtt vitám volt az irodában a hoteltulajdonossal, mert kijelentettem, hogy a fascisták és kommunisták között alig van különbség. Azt hiszem, kevés bennük a morális érzék.

A terraszszerűségig megtelt, mert kirándulók, szentévi zárandokok érkeztek, akik hangos szóval megszálltak minden zúgot. A kövér penziótulajdonos grandezzával tolta össze az asztalokat. Az elkésve érkezett Paliéknak akarva, nem akarva, annál az asztalnál kellett ülniök, ahol a lengyel hölgy volt a komornájával.

Megismerkedtek.

— Hát nem sajtószerű ez? — konstataulta Pali felvillanyozva, hogy egy csinos hölgy társaságába került. — Itt, a penzióban az emberek ismerik már egymást, mindennap találkoznak, a hátukról tudják, ki kicsoda, sőt tovább megyek, már a homokban megérzik az ismerős lépést, mégis mindent elkövetnek, hogy fenntartsák egymással szemben a legszigorúbb semlegesség látszatát.

— Vannak emberek, akik a magányosságot tartják a legjobb társaságnak. Én a magam részéről egy pillanatra se tudnám elfogadni ezt a fel fogást — tette hozzá az új ismerős, mintegy mentegetődzve.

— Hiába, az ember társas lény! Erre most jövök rá, amikor pihenni akarok. A feleségem azonban a magányt kedveli. De hát ez egyéni temperamentum dolga.

— Sajnos, jobb meggyőződéselem ellenére magányos vagyok, sőt hontalan. Nyolc évig vándorolni, a legcsekélyebb remény nélkül, hogy egyszer végeszakad az emigrációnak, mégis csak borzasztó!

— Hogyan asszonyom, hát ön nem lengyel arisztokrata?

— Isten őrizz! Orosz vagyok. Csak kiüldöztek a bolsevisták.

— Pedig azt hittem... Hallod Gaby, a méltóságos asszony orosz arisztokrata nő.

Hát persze, hogy hallja Gaby! De az egész beszélgetés alatt szótlanul nézett a tányérjába és ha lopva szomszédnőjére esett tekintete, csalhatatlan asszonyi ösztönrel azonnal visszahőkölt: nem szerette az arcát. Pedig nem volt csunya; élvágyó, kerek, szláv arc, kissé lapos homlok, etonhajviselet, de a száj körül kellemetlenül éles vonás, amely bizonyosan sok férfira kijózanítólag hatott. Hangja édeskés volt, affektált és mozdulatainak mesterkéltségét Gaby már napokkal ez előtt, a harmadik-negyedik asztaltól is megfigyelte.

Közömbös szavak cserélődtek ki kettőjük, illetve hármuk között, mert az asztalnál ülő társalgodónő a horgolásba merült és legfeljebb egy igenel, vagy nemmel vett részt a társalgásban. Pali vitte a szót. Megkérdezte, meddig marad a bárónő Capriban, hogy van megelégedve az ellátással, majd elkezdte:

— Tulajdonképpen a Quisisanában szerettem volna lakni, de Gaby a csendet kedveli. Tegnap este fönn voltunk a szállodában és egy görbe estét rendeztünk.

— Este nagy mulatság volt, amint hallom. Ön szokott táncolni, igazgató úr? Nekem elemem a tánc.

— Sajnos, bárónő, ezekhez a modern táncokhoz nem nagyon értek.

— És ön asszonyom? — fordult a lengyel hölgy Gaby felé.

— Én se táncolok — felelte határozott ridegséggel.

— Tudok egy jó táncmestert itt a szigeten. Az pár óra alatt megtanítaná önöket. Szinte csodálom, hogy megvetik a táncot. Nos, jó uram, lászon hozzá... Pár óra alatt... Sportnak is nagyon jót tenne.

Pali érdeklődéssel hallgatta:

— Igazán? Az ember unalmában is megtanul táncolni... — de tovább nem folytatta, mert Gaby gúnyos mosolya megállította.

Gaby elfordította a fejét, a társalkodónővel váltott néhány szót, felállt és kinézett a tengerre. Gondolatai folyton a sziklaparton kószáltak. Rodolfón, a tenger kinyúló és behúzódó tigriskarmain, az ezernyi félszeg, elindult, be nem fejezett habmozdulaton: mindegyik egy kis torzó és mégis tökéletes szép harmóniába olvad az egész.

Azután néhány lépést tett a lejáró felé és mint aki csak úgy megy el, hogy mingyárt visszajön, köszönés nélkül otthagya őket.

— Ó ez a sok bugris, idecsalogatott népség — mutatott rá Pali a terraszhöz közeledő népre. — Jönnek, összeesznek mindent, telelármázzák a hotelt. Ki nem állhatom a tömeget.

A bárónő ellentmondott. — Én végtelenül szeretem a népet. Mulatságosak!

— Bizonyos vonatkozásban — sietett azonnal



egy véleményen lenni a bárónővel. — De az én alapérzésem exkluzív. Már mesterségem is distanciára kötelez a tömegekkel szemben. Említettem: gyáros vagyok. Ezidőszereint ötszáz munkással dolgoztatok...

— Nekünk is volt néhány szeszgyárunk. Már úgy a birtok mellett — kapott az új témán a bárónő és szükségét érezte, hogy beszéljen a hajdani gazdasága fényéről.

Pár perc múlva — közben a társalkodónő is elvonult — már símábban folyt a társalgás.

— Most, hogy a szerencsés véletlen nagy későn ugyan, de összehozott, örvendek, hogy nem mentünk más szállodába — bókolt Pali és arcán ismét megjelent a tegnapi esti pirosság.

A bárónő kecses borostyánszipkába illesztette cigarettáját, behunyta a szemét és úgy fujta el a füstöt, mint egy mozihősnő. Pali az asszony szív alakban kimanikűrözött körmeire nézett és udvariasan tűzzel kínálta.

— Merci — felelt a bárónő és egy szívességre kérte. — Ha délután a városba megy, kedves barátom, hozzon nekem valami könnyű francia olvasmányt. Például Colette-et.

— Ézer örömmel. Szereti? — de nem firtatta tovább és észrevétlenül papírszalvétájára írta a szerző nevét, hogy el ne felejtse.

A bárónő Gabyt dicséri.

— Már hosszú idő óta figyelem magukat. Ez a diszkrét együttérzés az élet minden vonatkozásában. Hány éves házasságok...

— Tizenhárom éve kerültünk össze...

— Én elváltam az uramtól... — ide s tova tíz éve. De azért ne tartson öregnek — tette hozzá kacéran. — Gyerekkoromban kényszerítettek férjhez. Aztán felejtetni mentem külföldre. Egy kicsit Párizs, Riviéra... és aztán kitört ez az átkozott kommun. Most már, hogy őszinte legyek, kezd unalmas lenni az eset. Vagyonomnak tetemes része

elúszott a folytonos jövés-menésben. A végén összecsomagolok, hazamegyek.

— Nem fél a bolsevistáktól? — vetette közbe Pali résztvevően.

A bárónő vállat vont.

— Nem én. Csak a rendszerüket utálok — és észrevéve a férfi fokozódó nagy érdeklődését, jelentős mosoly villant meg a szemében.

— Mindenben? — kérdezte Pali zavarában, most nem jutott eszébe más.

— Legfeljebb a szabad szerelemben nem — kacagott aprókat a bárónő és gyors füstkoszorúkat fújt maga elé.

Palinak nem voltak kétségei: ha kinyújtja a kezét, övé lehet ez a nő. De, hogy kísértésbe ne essen, gyors elhatározással felállt, elköszönt, nem hagyta magát marasztalni, csókot lehelt a feléje tartott kézre, zsebébe gyúrta a papírszalvétát és elment a városba azzal, hogy nem fog megfeledezni a könyvről.

\*

Pali a funiculáréval öt perc alatt fenn volt a piazettán. Megkereste a könyvesboltot, Colettetől semmitsem kapott, ellenben valami Prévosttól, akit a boltos melegen ajánlott, több kötetet is. Ez is regény, az is regény. Ez is francia, az is francia.

Szivart, ujságokat vásárolt s utána belépett az angol cukrászdába, egy limonádéra. A cukrászda fásított magaslaton feküdt és japán ernyői alól kitünő kilátás nyílt a mozgalmas Merceriára.

— Halló! — kiáltotta vidáman egy ismerős hang a háta mögött. Tussai volt, a barátnőjével.

Pali habozva Tussai asztalához ült és bemutatkozott. A hölgy magyarul válaszolt.

— Hát maga is magyar? — csodálkozott Pali.

— Jegyezd meg, Pali — hangoskodott Tussai a terraszon, — hogy itt minden második ember az. Szent meggyőződésem, hogy Mussolini is a buda-

pesti Csikágóból került ide — és harsányan nevelt az ötletén.

A nő csupa tűz, csupa temperamentum. A tegnap esti szédítő illat ismét felvonaglik könnyű ruhái alól és hogy beszél!... Minden szava kihívás, célzás, incselkedés, minden mozdulata nyílt csábítás és leplezetlen érzékiség. Tussai valami trágár bókot mondott neki, mire a nő meglegyinti a férfi arcát, ugyanakkor jelentősegesen Pali felé is kacsint és az asztal alatt cipője hegyével megérinti Pali lábát, nyomban vissza is húzza és fecseg tovább, ártatlan pózzal, Tussai felé legyeskedve — micsoda romlottság!

Pali nyugtalanul kíséri a nő ide-oda szállingózását és képzeletében már hozzátapad a széles szájhoz, amelyből élvezeg nedvességgel hegyes vad fogak csillognak elő. A nő ajka közé illeszti a hűsített italhoz odakészített szalmaszálat és cinikusan Pali felé fordulva, álnok mosollyal odaveti:

— Vajjon levitriolozna a felesége, ha elcsábítanám magát? Pista legyenek, ha nem kezdek ki magával.

— Ó, ez a bestia! — fuldoklott a kacagástól Tussai, — hány embert tettél már tönkre, te! — és elkapta a szalmaszálat a nő húsos ajkai közül.

Pali hol az egyiket nézte, hol a másikat. Egyszerre sürgető szükségét érezte, hogy eliszkoljon a cukrászdából minél hamarább: már is túlsokat engedett meg magának. De azért odaragadt a székhéhez.

Meg akarta mutatni, hogy a társalgásnak ezt a triviális hangnemét is ismeri.

— Édes jó Istenem — kezdte elkeresett hangon és törte a fejét valami talpraesett fordulaton, de nem forgott a nyelve — ti élitek a világotokat! De mit csináljon a magamfajta férj, aki a feleségét is magával hozta a szabadságára, — de már meg is bánta, hogy ezt mondotta, hogy Gabyt is belekeverte, sietve elköszönt, habozva egy darabig,

hogy kezét csókoljon-e a nőnek. Ellépett, egyikkel sem fogva kezét, csak a testével tett olyan mozdulatot, amely épp úgy lehetett meghajlás, mint bizalmas odaintegetés.

Pali még az uccán is hallotta a hahogásukat. Egy pillanatig azt hitte, őt kacagják ki de sikerült eltaposnia ezt az aggodalmát. Hiszen úgy viselkedett, ahogy az ilyen társaságban szokás.

Hazamenet eszébe jutott, hogy évek teltek el és ő jóformán más nővel még csak nem is társalgott, csupán a feleségével. A hivatalbeli nők nem számítottak. Gaby barátnői pedig egyáltalán nem érdekelték. Évek alatt tíz szót ha váltott velük, társaságban azonnal külön ült a férfiakkal és ha történetesen úgy alakult a helyzet, hogy a férfiak és a nők együvé kerültek, például vacsoránál, akkor ráhagyta a beszélgetést Gabyra, aki nyilatkozott helyette is, ő inkább értelmesen hallgatott. Női dolgokban ügyetlen maradt és sohasem tudott semmitmondó és mégis az érzékiséget csiklandozó szavak vértetében offenzívát vezetni... Most azonban nem bánta volna, ha egy kicsit ért a mondain világ nyelvén, hiszen ilyen fürdőhelyeken nem aszerint mérik az embert, hogy mi a foglalkozása, hanem, mennyiben hasznosítható társaságban.

De ez az elmefuttatás csupán addig tartott nála, míg a piazzetára ért. Most eszével, pallérozott judiciumával, negyvenhat éve minden polgári becsületességével egyszerre az ilyen mihaszna emberek ellen fordult, mint ez a Tussai, Segesváry, mint Sükösdy, akinek botrányai ime a válásig vezettek... — Addig jár a korsó a kútra, amíg eltörik, — hűsítette magát morális axiómákkal. — Felbukkan valahol egy szívtelen asszony, behálozza őket, kampec nekik. Kiszipolyozva, lerongyolva, lezüllyesztve azután az aggok házába vonulhatnak, ha ugyan felveszik. Kiirthatatlanul élt



benne a tudat, hogy súlyosan kell lakolnia annak, aki vét az erkölcsi világrend ellen.

Bandukolt az uccán és már-már visszanyerte lelki egyensúlyát. És mégis bármennyire is leplezte, ettől a bárdolatlan, félreismerhetetlen célzatú hangtól felfőtt a vére.

— Egyáltalán nem szükséges, hogy úgy siessek — szólott magában és elsétált a Quisisana-hotel mellett, hóna alatt a sárgafedelű Marcel Prévost-kötetekkel.

A pálmakertben a szép cserkesznő teniszezett. Bekandikált a zöldre festett rácson és elhitette magával, hogy csak a játékra kíváncsi, pedig azt nézte, hogy egy-egy előretörő mozdulattal miként rúgódnak ki a táncosnő formás combjai. Izgatottan ment tovább és azzal telt el hazáig az ideje, hogy szerfelett csodálkozott a bensejében végbement változásokon. — Azért van — dünyögte félhangon és még jó, hogy a magányos szőlők között mászkált, mert különben feltűnt volna a járókelőknek, hogy magában beszél — azért van, mert most henyélek, nem dolgozom. Végtére is, ha vágyat érzek, ott a feleségem, — de itt elszégyelte magát — jobb ezt a kérdést önmaga előtt sem feszegetni...

És mégis, ezt a kérdést már tisztázni kellene egyszer, házaseletet él vagy sem? Az utóbbi hónapokban — ujjain megszámlálhatja a kivételt, — Gaby eltolta magától, anélkül, hogy egy szemrehányó szót is mondhatott volna... Egyszerűen kisiklott előle, mint a lepke, amelyet szép szerével nem lehet visszacsalogatni többé. Otthon nem is érezte át a helyzet komikus voltát, de itt, tétlen dologtalanságban, a forró nap alatt, mint szőlőben a cukor, úgy sűrűsödik belé a feszülő energia... Az is igaz, hogy ezt a felcsattanó nőéhséget Gaby még akkor se tudná kielégíteni, ha akarná, hiszen volt idő, nem is olyan rég, amikor akarta... Főlkínálta magát, durcáskodott, követelt, néma szemre-

hányással kényszerítette és elfordulva is tőle ezért zaklatta... Milyen szatírája közös életüknek! Gabynak akkor a sok is kevés volt, most a kevés is sok és ő az alaptermészeténél fogva, hogy hibáit sohasem ismerte el, asszonyát vádolta hidegséggel, az ő terhére rótt fel, hogy most ilyen problémákkal kell vesződnie...

— Nincs más mód, türelmesen ki kell várnom az időt, mikor újra a munkának szentelhetem magam — határozta el öntetszelgő férfiasággal. — Valóban méltatlan hozzám, hogy nem veszek erőt rossz ösztöneimen.

A rossz ösztönöknek azonban beszélhetett, tovább incselkedtek vele. Mint a gumilabda, mennél nagyobb ütök rájuk, annál magasabbra ugrottak. Már megint önkéntelenül összehasonlításokat tett a lengyel hölgy, a Tussai barátnője, a cserkesz táncosnő és Gaby között.

— De kérlek — folytatta monológját, — gondolkodjál egy kicsit józanul. Tegyük fel, hogy viszonyt kezdesz akár az egyikkel, akár a másikkal. Először is sok pénz kell hozzá. Ezek mind nagyigényűek. Testápolásra annyit költenek naponta, amennyibe a penziód kerül. És, ha egyszer meginogtál, nincs megállás. Felbátorodnak, egyszer csak azon veszed észre magad, hogy nem is kérik már a pénzt tőled, otthonosan belenyúlnak a tárcádba. És ki garantálja, hogy nem betegek? Kisülne majd a szemed! Gabynak nem mersz a szeme közé nézni. A házibéke, kényelem, tisztesség, minden összeomlik... Hát megéri?!

Elhatározta, hogy még a különben szimpatikus arisztokrata hölgygel is kerülni fogja a találkozást. De a legelső hölgy, akivel a Bellevue előtt találkozott, a bárónő volt. — Szilárd elveim vannak — doppingolta magát, — itt a könyv, — mondotta neki s rohant fel a szobájába.

Gaby kidörzsölve szeméből a reggeli álmot, kiszaladt a terrasra. Nevetve fogadta a kócos Giuseppe „molto bellá“-it. Megígérte neki, hogy ma okvetlenül kirándulnak. Távcsővel a parkot fürkészte. Megkönnyebbült, amikor megpillantotta Rodolfót, amint tett-vett a csónak körül. Milyen haszontalanságokkal is lehet eltölteni a napot! Mellette az utálatos cvikkeres ember, a színehagyott úszónadrágban. Később megtudta róla, hogy valami nevelőféle. De hát mire neveli Rodolfót? Csónakázásra? Úszásra? Neveli! Hiszen ezek csak lebzselnek a vízben hajnaltól délig és semmi komolyat sem csinálnak.

Egy hét is eltelt, amióta látásból ismerik egymást. Rodolfo megbiccentette a fejét és pillantása kifejezte, hogy ismerősének tekinti.

Egyik nap Rodolfo nem ment ki a tengerpartra. Gaby levert volt, ingerült, elveszettnek hitte az egész napot. Otthagytá a fürdést is, felsétált a városba és többízben elsétált a Rodolfoék villája előtt, amelynek állandóan betett ablakai sohasem árulták el titkukat. Nyugtalansága csak fokozódott, mert Rodolfo másnap sem jelentkezett a parton. Sokáig habozott és akadozva megkérte Giuseppét, hogy járjon utána, miért nem jön Rodolfo a tengerre. Giuseppe, amilyen ravasz, ördögös fickó, öt perc alatt kinyomozta, hogy Rodolfónak szög ment a lábába, nem tud a talpára állni, de pár nap múlva olyan egészséges lesz, mint a pinty.

Gabyt bántja, hogy a fiú könnyelmű és nem vigyáz magára. Hátha vérmérgezést kapott volna? — és a pusztá lehetőség már rettegéssel töltötte el. Most megint céltalanul járt-kelt egész nap, nem találta a helyét.

Nagy meglepetésére, a megszokott helyen ismét feltűnt a fiú vonzó alakja. Az öreg kísérő valahol elmáskált bogárgyűjtő bádogdobozával. Gaby odakiáltotta Rodolfónak:

— Meggyógyultál, Rodolfo?

A fiú elpirult, a német kérdésre franciául felelt:

— Meggyógyultam. És te?

Gaby elcacagta magát. Nyomasztó érzése egy szemrebbenés alatt eltűnt.

— Nem is voltam beteg. — Most kis szünet. Gaby torkában érezte lüktetni a szívét:

— Nem jönnél át egy kicsit?

Rodolfo körülnézett és egy-két ugrással Gabynál termett.

— Bocsáss meg, hogy letegeztelek. Hiszen te egészen nagy fiú vagy!... Megvagy már tizen-nyolc éves!...

— Szent Genovéa napján pontosan. De ha tegezel, én is tegezlek. Nem tudsz olaszul?

Gaby a fejét rázta. A fiú közlékenyen megjegyezte:

— Nem tudok jól franciául, de te sem, hát így könnyen megértjük egymást.

— Ohó, merész vagy, Rodolfo. Elfelejtet, hogy én sokkal idősebb vagyok nálad.

— Honnan tudod, hogy Rodolfonak hívnak?

— Ez már az én titkom.

— Milyen nemzetiségű vagy?

Gaby végigfeküdt a homokon és száraz tűlevelet tépett el a fogával.

— Magyar.

Rodolfo grimaszt vágott. Nem ismeri ezt a nemzetet.

— Na, ez szép dolog. Hát nem jársz iskolába?

Dehogy is nem, de nem szeret tanulni. Hagyják őt békében a könyvekkel.

— Nézd, Rodolfo... szeretnék veled sokat beszélgetni. Remélem, most már megjön a bátor-ságod, hogy hozzám merészkedjél.

A kiállhatatlan cvikkeres elkiáltotta magát a domboldalon: Rodolfo!



Rodolfo összerezcent. — Nem, nem szabad — elrohant.

— Ez még valóságos gyerek — nézett utána Gaby, amint félrehajtott fejjel előre baktatott és az öreg nagyban magyarázatott neki. Rodolfo többször hátranézett és óvatosan megemelte a kezét. Karcsu alakja lassan felszívódott a déli porban.

Gaby a koldusasszonynak az uszoda sarkán tíz lirát adott: imádkozzék, hogy sikerüljön nekem! Hogy minek kell sikerülnie, azt még maga sem tudta.

— Hiszen még egészen gyerek, akármilyen hosszúra nőtt is. Vigyáznak rá, nehogy elcsavarjam a fejét. Hiszen még egészen gyerek...

Ebéd után sétáltak egyet Palival és Gaby csónakkirándulást akart. Giuseppe örömeiben földhöz vágta sapkáját, hogy végre „fuvar“-ra viheti őket...

Csodálatos, rezzenésnélküli volt a levegő. A kis csónak úgy siklott a vizen, hogy csak alig borzolta maga előtt.

Pali egész délelőtt a Baedekert tanulmányozta. — Ha már egyszer csinállok valamit, hát alaposan csinálom.

— Minek a Baedeker? Nézz körül, milyen pompás, gyönyörű minden. Szinte sírhatnékja van az embernek.

— A grotta azzurra? — kérdezte Giuseppe.

— Menjünk inkább a Tuoro Grande felé — mondotta Pali szakértelemmel.

Giuseppének igazán mindegy. Ő aszerint méltányolja a kirándulást, hogy félóráig tart-e, vagy három óráig.

Pali felhúzta a nadrágját, hátratámaszkodott a csónak farában, zsebkendő teregetett a szemére, hogy ne süsse a nap az arcát. Vagy húsz perc múlva megnézte az óráját.

— Tele vagyok bosszúsággal. A zsebóráám, ez

a nagyszerű svájci szerkezet, felmondta a szolgálatot....

— Hát miért nem csináltatod meg?

— Ugyan, hol? — jegyezte meg Pali megvetéssel elegyes bosszúsággal. — Ezt a finom szerkezetet legfeljebb ha Nápolyban tudnák megjavítani.

— És ha nem volna zsebórád? Ha néhány napig vagy hétig nem tudnád, mennyi az idő? Nem késel le semmiről... Szabadságon vagy!

Palinál süket fülre találtak az effajta akadémikus észrevételek. Harminc éve így szokta meg, legyen óra a zsebében, ellenőrizhesse ezt a finom kis szerszámot, viszont amaz őt. Harminc éve, talán még több is, hogy az óra egyhangú tik-takolását kipróbálja a füle mellett. És most, hogy akadémikuskodik, megbirizgéli a közérzését. Mintha hiányozna valamije! De hát ezt a gondot csak az méltányolja, akinek oly rokon érzéke van a pontosság, a szilárd elvek és a józan életfelfogás iránt, mint neki.

Gaby látja, hogy Pali mind az órájával babrál és azt mondja:

— Hát akkor menj be Nápolyba! Reggel indulsz, este visszajössz. Vagy akár másnap délelőtt, tőled függ.

Palinak tetszett az ötlet.

— Igazad van... De nem fogsz nyugtalanodni miattam?

Gaby összehúzta az ajkait. Nem fontos. Menjen csak! Úgyis tudja, hogy Pali a nagy városban jobban érzi magát.

Másnap reggel hét órakor Pali Nápolyba utazott. A hajó fedélzetén felhúzta fehér, szarvasbőr-kesztyűjét. Végigmustrálta az utasokat és vegyes érzései támadtak, amikor a lengyel dámát komornája kíséretében megpillantotta a hajó sarkában. Vissza akart fordulni, hogy ne vegyék észre és már el is határozta magában, hogy egész út alatt

lenn, az olvasóteremben fog tartózkodni. De szerencsétlenségére a hölgy megfordult és kellemes meglepődéssel magához intette.

Nem lehetett kitérni előle. Pali azt hitte, a bárónő szemrehányást fog tenni, mert az utóbbi napokban szinte feltűnően került. De a bárónő mind a két kezét elébe tartotta és tekintete sugárzott az örömtől.

Együtt reggeliztek. A bárónő többek között elmesélte a Prévost-könyvek tartalmát. Palit megint bántotta, hogy oly keveset ért az irodalomhoz.

— Nekem éppen az tetszik önnél, hogy vannak dolgok, amiket megvet. A könyv, regény valóban nekünk való, elpuhult asszonyi lényeknek. De ön férfi...

Pali hiúságát legyezgette e bók. Most már engedte, hogy levegyék a lábáról. Megrendíthetetlen elhatározása azonban, hogy nem engedi erotikai térre csúszni együttlétüket, határt szabott diskurzusuknak. Egyszer, amikor mind a ketten a cukortartó után nyúltak, mégis összeért a kezük. És amikor felsegítette vállára a sálját, e mozdulatával talán tovább időzött a kelleténél...

A bárónő célzást tett, hogy esetleg egyazon szállodában lakhatnának. Tud egy pompás szállodát a Posilippón. Pali maga elé nézett, küzködött egy pillanatig, de hirtelen kivágta magát:

— Sajnos, üzleti elfoglaltságom olyan természetű, hogy együtt kellennem bizonyos urakkal... De ha nincs kifogása a bárónőnek, együtt ebédelhetünk.

A bárónőnek nem volt kifogása ez ellen és megállapodtak, hogy hol fognak találkozni. A bárónő dallamosan búcsúzott el tőle és egy autótaxin elrobogott a társalkodónőjével.



Gabyt csendes megelégedés töltötte el, hogy magára maradt a szigeten. A kora reggel is bőkezűen permetezte fűszeres szépségét. Gaby hangtalanul felujjongott, hogy ez a nap kizárólagosan az övé.

Üres volt még a part, Rodolfo sem volt oda-künn. — Rodolfo, Rodolfo! — kiáltotta hangosan.

Egy félóra múlva megérkezett Rodolfo, ismét a cvikkeres emberrel. Rodolfo ránézett, majd a cvikkeresre pillantott. Nem merte köszönteni, csak hunyorgott a szemével, anélkül, hogy a mozdulat mást is szándékolt volna, mint a figyelemre ébresztés naiv eszközét.

A cvikkeres beúszott a tengerbe, de óvatosan mindig a part közelében tartózkodott. Gaby — később maga is csodálkozott e szokatlan lépésén — Rodolfohoz közeledett és odasúgta neki:

— Rodolfo! Tegnap elszaladtál előlem. Mondd, miért szaladtál el?

A fiú megállt, de azonnal, habozás nélkül válaszolt:

— Mert megtiltották nekem, hogy bárkivel is szóbaálljak. Ha a nevelőm észreveszi, — máris gyanút fogott, — bepanaszol az öregnek. Jaj lesz akkor, mondhatom — fejezte ki magát azzal a gyermekes közvetlenséggel, amely Gabyt önkénytelenül vonzotta feléje.

Gaby nevetett.

— Hát csak nem harapom le az orrodát? Nézd, Rodolfo, gondoltam egyet... gyere ki velem délután valami szép helyre.

— Hova mennénk? — kérdezte Rodolfo csengő hangon, de bizonytalanul.

— Messze, minél messzebb — zengte Gaby, és az volt az érzése, hogy a lelke ring, siklik a szaván.

— Akarsz csónakázni?

— Jó.

— Ebéd után két órákor várni foglak fenn az angol cukrászda előtt. Onnan gyalog lemegyünk



a Piccolához, mert nekünk ott is van csónakunk — mondotta kissé büszkélkedve. — Ez a csónak már használhatatlan. Nem vetted észre, hogy mióta kínlódunk vele? Vagy ha akarod, a Piccolánál is találkozhatunk.

Gabynak keresztülvillan az agyán, hogyha csak a Piccolán találkozna, akkor három óra előtt nem lehetnek együtt. Kár volna azért az egy óráért is! Az angol cukrászda előtt legyen a találkozás.

— De most menj! — szolt a fiú félhangon.

Gaby szertelen izgatottságában alig tudta kivárni a találkozást. Már fél kettőkor felszaladt a kisvasúton a városba. Forró nap sütött odafönn és a magasságból lenézve, a tenger úgy hömpölygött, mintha lávatenger volna. A cukrászda előtt csak egy-két fürdővendég üldögélt, akik sóvár gyönyörrel nyomkodták szalmaszálaikat az oránsádba. Gaby a Campanile fénytverő óralapjára nézett. Korán jött, ténfergett jobbra-balra. A sok lapostetejű házacska, barna felfutó virágaival, rikoltó aranyba olvadt. Az egyenletesen szikrázó meleg a magasra került napkorongból szakadatlanul ömlött alá és nem tűrte, hogy bármi más is érvényesülhessen a vakító fehér fényen kívül, amely megfehéřítette még az átízott port is a fakó kiégett növényeken.

Pontosan két órákor megérkezett Rodolfo. Lassan jött a poros úton, lustán, de egyenes testtartással, néha egy kissé oldalra hajtva a fejét. Kezében ismét a vékony bambuszpálca, amellyel álmodozva suhintott a falakhoz és az ucca lapos köveihez.

— Ej ha! — kiáltotta Rodolfo, — milyen pontos vagy!

Rodolfo oly bátor egyszerűséggel beszélt, mint általában a gyermekek, akik még nem érzik a különbséget felnőtt és gyerek között és gyanútlanul gázolnak keresztül az egyik ember és a másik ember között elterülő sivatagon.

Gaby sietve beszélt most. Egy belső hang azt súgta neki, hogy használja ki a percet, mert holnap talán vége lesz mindennek.

— Nos, Rodolfo, hát hova viszel? Olyan helyre vezess, ahol még nem voltam — tette hozzá elgondolkodva.

Rodolfo furfangosan mosolygott. Ha csak ez kell, mond ő olyan helyeket, amelyeknek Gaby még csak a nevét sem hallotta.

— Van kedved lejönni az Arco naturale-hoz? Estére otthon lehetünk.

— Estére! — Gaby megrázkódott az örömtől.

— Na, gyere!

Útközben Rodolfo mindent megmutatott neki és beszélt szakadatlanul.

— Voltál a grotta azzurában?

— Nem.

— Hát akkor te még sehol sem voltál. Oda is elmehetnénk. Le a fároszig és onnan be. De a barlangot nem érdemes most megnézni, mert mire odaérnénk, lehanyatlik a nap, pedig a barlang csak teljes napsütésben szép. Ha nincs elég nap, akkor az nem is barlang. De te ezt nem érted... — és fecsegett összevissza.

— Ó, csacsi, milyen okosnak képzeled magad!

Észre sem vették, már lent voltak a festői kikötőben. Mennyire más itt lent minden, mint amikor az ember felülről nézi!

— Látod, ez a mi csónakunk. Nekünk mindenütt van csónakunk. Az öregnek van motorcsónakja is. Éppolyan szép, mint a Paganoé. Szeretsz csónakázni?

— Hogyne — de csak ha nyugodt a tenger.

— Nem félsz, hogy... — és elfintorította az arcát, mert nem tudta magát kifejezni franciául. Gaby csengő kacagással nevetett és szemével falta az ifjút.

— Tudsz jól evezni? — gúnyolódott vele.

Rodolfo nem is méltatta feleletre. Ezt kérdezni tőle!

A fiú kézenfogta Gabriellát. Először ő lépett a csónakba, aztán besegítette, a zsebkendőjét leterítette az ülésre, halkán füttyentett, izmos evezőcsapással eltolta magát a szárazföldről és tovasiklottak.

Gaby lenyujtotta kezét a vízbe és ujjai közül engedte ki a cseppeket. Az evezőről felfreccsent a víz a ruhájára. Feljebb húzta. Rodolfo a lábára nézett és szilaj csillám szökött fel a szemében.

— Tudod, hogy szép fiú vagy — mondotta Gaby halkán és levette fejéről a szalmakalapot.

— Tudom — és hahotázva ütögette össze fogait.

— Na, most arról beszélj nekem, hogy miért is nem szabad neked hozzám közelítened.

— Nemcsak hozzád, senkihez sem — húzódozott. Majd letette az evezőt és megpihentette karjait. — Meg vagy lepődve? Ezen magam is csodálkozom, elhiheted. Tegnap a nevelőm már szóvátette, hogy megszólítottál. Erre az öreg megfenyegetett és azt mondta, hogy bezár. Viharban kienged. Az emberek közé már nem. Te nevetsz az ilyesmin. Úgy ügyelnek rám, mint a porcellánra.

— Szereted az apádat?

— Nem az apám — felelt Rodolfo gyorsan, válaszából kitetszett, hogy a fiúi vonзалom teljesen hiányzik belőle.

Gaby elcsodálkozott.

— Hát akkor kicsoda?

Rodolfo vállat vont és gondolatokkal terhes hallgatás után folytatta:

— A szüleimet nem ismertem. Nevelőapám, azt mondják, csecsszopó gyermek koromban megváltott tőlük és örökbe fogadott.

Gabyt mély részvét fogta el. Szegény apátlan, anyátlan árva... Nézte a fiút és képzelete abban a percben megkísérelte átnyalábolni Rodolfo is-

meretlen életét. Maga előtt látta a házat, ahol lakott. Az ágyat vélte felismerni, ahol Rodolfo aludt, az asztalt, melynél evett, a ruháit, a játékait, amelyeket már évek előtt a sutba hajított. Abba az egy percben belefoglalta Rodolfo rejtélyes multját, a nyomorult, paraszti szülőket, akiket a fiú maga sem ismert és ismét Torella báró csontos, lárvaszerű arca villant elébe. Minden apró részlet most vált jelentőségessé, a nyakig felgombolt széles mellény, fekete moaré ingét egészen eltakaró nyakkendőjével, micsoda gög, még a szemölcs is gögösen ült meg a balarcán!... Szeme alatt aszott volt a bőr, mint az összetöpörödött falevél és e félelmetesen groteszk jelenség néhány futólag megjegyzett vonásához hozzákomponálta a fiút is, azt a viszonyt, amely kettőjüket összefűzte. Ijedten gondolt Tussai cinikus szavaira, amelyek mögött ennek a kapcsolatnak valami förtelmes magyarázata húzódott meg. De most mélyen belebámult Rodolfo szemébe, amelyet még ilyen közlelről sohasem látott és e szemek nem tükröztek vissza mást, mint egy gyermek szüzi ifjúságát, egy darabkáját annak a végtelen tükörlapnak, amely hiánytalanul veri vissza az eget és a tengert.

Rodolfo tiszta, metallikus hangján a szüleiről beszélt:

— Csak annyit tudok, hogy apám tisztartó volt nevelőapám birtokán és anyám egy éjjel otthagya az apámat, megszökött hazulról és örökre eltűnt. Apám is kiment az országból és ott maradtam én — és beszélt tovább fokozatosan növekvő nyíltsággal. Végre talált valakit, akinek titkát a lelkére kötheti.

— Beszélj arról, hogy most milyen az életed? Szeretnek-e téged, erről beszélj — vágott közbe ziháló sebességgel, szíve kalimpált és a földerítetlen, alattomosan lappangó bűnnek vagy egyéb titoknak sűrű párája felszökött az arcába és nem tudta elfelejteni többé. — A multkor láttalak a



Quisisanában, késő éjjel volt. Szabad még olyankor künn csavarognod? — s ismét gyönyörködött Rodolfo féloldalra hajtott fejében, úgy, ahogyan a minap délelőtt.

— Ha az öreggel vagyok, minden szabad.

— Kik azok, akik vele voltak? — faggatta hirtelen, egyben visszaretent a válasz elől.

— A barátai — felelte Rodolfo egyszerűen, — Caproni, akinek a környéken birtokai vannak, Benelli, valami regényíró — itt megállt, nem tudta, mit érdeklí mindez az idegen asszonyt?

Újabb kérdések és megint nyílt, egyenes válasz, amelyet megzavarni egyetlen kérdéssel sem lehetett. Gaby tovább nézte Rodolfót, tetőtől talpig, széles vállait, amint ritmikusán megfeszültek az evezőcsapások súlya alatt.

— Mit nézel úgy? — mondta Rodolfo és fülig elvörösödve ismét az evező után kapott.

Gaby felnézett a levegőbe. Egy sirály suhant el, szárnyával meglegyintette a vizet és tova lebegett.

Hangtalanul nézték egymást. Az ünnepélyes csendet csak a két evező egyenletes csapása szakította meg.

Gaby megpillantott egy enyésző felhőfoltocskát az indigókék égen. Vágyott kinyújtani karjait, leráncigálni a hűvös fellegetdarabot, hogy megtörölje vele Rodolfo verejtékező, kipirult homlokát.

Behunyta a szemét és átengedte magát a finom hangok összevisszaságának. Hogy-hogynem -- eszébe jutott, hogy ő milyen messzire került el hazulról. Aranyosvár. Négyszobás lakás a Nagypiac téren. Béla bácsi a pipájával.

Mintha hegyesúcsról pillantott volna alá... Ott lent eltörpült, egybefolyt minden. Most látta csak, először tisztán, hogy hová került, mit jelent számára ez az utazás... Horizontot, kilátótornyot. Csak most ismerte fel igazán, milyen tapo-

gatózás volt eddigi élete a sötétben. „Tudatossá teszi magában mond azt, amit eddig csak erjesztő gomba módjára élt belső létezésének ablak nélküli pincéjében.“ Ezek az ismerős szavak megtapadtak a lelkében, mintha acélvéső kaparta volna oda, bár nem is a szerszámban rejtett a rögzítés ereje, hanem az ő lelke volt a mindent befogadni kész, puha viasz, amelyet lomha évek reménytelensége tett azzá. Igen, ezek a Zobeltitz szavai, amelyek, mint valami ázott földbe kerültek beléje azon a nyirkos estén, az aranyosvári pályaudvaron, hogy idekünt, délszaki nap alatt egyszerre csirát hajtsanak... Tenger és a leggyönyörűbb ifjúval egy csónakban. Mintha más kontinensre került volna... Mosolyogva öltötte magára a fiú szeméből felcsapódó tüzet, leolvadt róla régi élete, mint amikor a kígyó otthagyja bőrét a sivó homokon. Behúnyta a szemét, de akkor is látta az egyetlen valóságot: Rodolfót, szép római feje körül halvány szikrázású glóriával, amelybe mi font vajjon büröklevelet és mákkoszorút, bűn-e vagy kaland?! — Kaland — mondotta, — mákonyos zengéssel önmagában és remegés szaladt végig az ujjain.

— A Faraglioni — mutatott rá Rodolfo két csodálatos sziklaszirtre.

A csónak befordult a szikla kiszögellésénél.

— Nem vagy fáradt, Rodolfo?

Rodolfo szeme egy pillantás alatt felszívta Gaby nézését.

Mint egy pirománikus — suttogta Gaby magában, — tekintete felgyújtja még a sziklát is.

— Mondottál valamit? Csupa víz a szoknyád.

— Azt kérdezem, hol szállunk ki?

— Mindenütt, ahol akarod. No nézd csak, a Grotta di Matrimonio. Mitra barlangja. Kiköszünk?

Gaby ráhagyta.

Kikötöttek. Rodolfo megtámasztotta csónakját. Beléptek a barlangba, amelynek kőípjaira

odazománcosodott a fény és árnyék. Az eresztékek megteltek misztikummal.

— Mitra szentélye volt valaha — magyarázza a fiú és botjával végigkopogtatja a sziklát.

— Tudsz valamit Mitráról?

— Ó én sokat tudok. De inkább Tiberius császárról, amit az öreg mesélt nekem róla. Látod, ez a relief Tiberiust ábrázolja, mint Mitrát, perzsa ruhában, a bikán.

Rodolfo Gabyt a szikla szájához vezette. Előtük a feketén árnyékolt tenger.

— Az ott, ama merőleges sziklafal, amely úgy kiegyenesedik, a salto di Tiberio. E helyről dobatta le áldozatait Tiberius. Hát azt tudod-e, hogy a villa alatt, benn a hegyben még ma is toporzékol Tiberius kőszobra, a gyémántszerű paripa? Keveset tudsz Tiberiusról, már látom.

— Tiberius volt korának legszebb férfja. Szébb volt, mint Augustus. Nekem elég ennyi.

— Az öreg azt mondja, hogy mi capriak Tiberiustól származunk.

— Ó Tiberiusom — suttozta Gaby, kézenfogta és visszavezette a barlangba.

Leültek egy kőoszloptörmelék lábainál. Egy másik relief Tiberiust, a szertelen lovast ábrázolta. Tiberius a nyeregben ül, mellette egy meztelen leány fáklyával. Tiberius lovát meztelen lovas vezeti az isten temploma felé.

Rodolfo ránézett Gabyra, olyan pillantással, amely egyetlen rántással lekapta Gabyról a ruhát. Gaby is meztelennek érezte magát. De olyan meztelennek, mint egy szent.

— Add a kezedet, Tiberiusom és mesélj nekem a császárról! Mesélj nekem az életről és a halálról!

Odakünn mormogtak a habok. Az árnyak felgyűltek a barlangban. A napfény is elvonult a sziklákról és sötét foltokat hagyott maga után. A napfény apályát az ár dagálya váltotta fel.

Rodolfo hangja egészen elcsendesedett:

— Tiberiusnak volt egy kedvenc kigyója, azzal játszadozott és hízlalta...

— Ne beszélj nekem többet a kegyetlen úrról... Add ide a másik kezedet és ülj szorosabban mellém. Mi volna, ha a tenger és mi, ide beszorulnánk? Beszélj, gyermekem, beszélj, hogy ne halljam, hogy zúg a tenger odakünn.

A fiú beszélt. Hangja megváltozott. Mintha egyszerre repedt volna szét a burok, amely eddig elrejtette igazi énjét. A nő, az első nő közelsége felébresztette benne a férfit.

Gaby elengedte a kezét. Elálmodott, hogy honnan jó ez a féktelen lázadás. Az ifjú e pillanatban a bukott angyalhoz volt hasonlatos, aki keresi és akarja a kárhozatot. Gaby rimázkodva leste a fiú ajkáról a szót, a saját szavát. Már nem is figyelt arra, mit beszél, úgy merült el a fiú szavaiban, mint a fül a hozzá emelt kagyló szüntelen zúgásában. És a mámor e ritka pillanatában azon vette észre magát, hogy Rodolfo karjai átfogják a nyakát, ajkuk összetapad és a két kar húzza lefelé. — Leugrani a szikláról, az lehet ilyen — érezte két csók között.

Minden idáig, minden, egész élete csak előkészület volt ennek az egyetlen percnak a befogadására.

— Ó — mondotta, felállt és egy vörhenyes kaktuszgyümölcsöt, amely türelmetlen szőrhogoskáival a ruhájába kapaszkodott, lesepert magáról. Vajjon hol szedte fel magára?

— Nem, Rodolfo, ezt nem lett volna szabad tenned — és támolyogva kiszédült a barlangból.

Künn még érezte, hogy remeg minden idegszála, mint ahogyan villanyos ütés után még tovább tart a rezgés.

Máris ernyedten, megterhelve a titokkal, amelyet egymás előtt is lepleznek, beültek a csó-



nakba. A fáradt evező ismét nekigyürkőzik a tengernek.

Túl a grottán a sziklafal észrevehetően bemélyül, majd kitágul pazar diadalívben. Impozáns volt, egyben elszédítően félelmetes. — Mi ez? — kérdezte Gaby. — Az Arco naturale. Egy ugrásnyira innen a Grotta miravigliosa. Nem akard megnézni? — Nem — válaszolt Gaby ijedt határozottsággal.

A duzzadt nap felfakadt, ismeretlen nedvekkel és valahol Sorrento körül epervörösén ömlött szét az égen. Itt-ott smaragdcseppek estek a tengerbe. Az alkony hús nyájassága zsongítva legyezte körül Gabyt. Fáradt volt. Kifárasztotta a túlontúli bőség. Rodolfo azonban nevetett, mint a csinytevő gyermek.

— Siessünk, Rodolfo. Öreg este lesz, mire hazaérkezünk.

— Nézd csak — villant fel hetyke fénnnyel Rodolfo tekintete. — ott fenn van a Villa Tiberio.

— Siessünk Rodolfo, mit szól majd az öreged?

— Hát aztán? — kamaszos dac fogta meg a fiú ajkát. — Megszöktem. Most egész nap keresnek. Képzelem, tűvé teszik értem Caprit, meg Anacaprit.

— Nem fognak elengedni többet.

— Akkor még egyszer megszököm. Aztán még egyszer és aztán úgy megszököm, hogy míg a világ világ, híremet se hallják.

— Rodolfo!

— Te azt nem tudod, honnan is tudnád? — mondotta Rodolfo egyszerre sötét düh hangján s egy férfi erejével, mintha mozsártörővel dolgozna, törte össze a szavakat — mit tudod, hogy mennyire szeretnék megszabadulni tőlük... Úgy tartanak, mint a foglyot... Ő is, meg Soffici is, akit te is ismersz. Minden lépésemet vigyázzák. Vajjon mit akarnak velem? Mi a céljuk, hogy elzárják tőlem az embereket, eldugják előlem a könyvei-

ket?... Azonnal elhallgatnak, ha a szobába lépek ... Ó, hogy gyűlölöm az öreg szeretetét is, a pillantását se tudom elviselni, pedig kedves igyekszik lenni és végigsimogat. Százszor jobban szeretném, ha nem szeretnének. Úgy vágyom sokszor, hogy valahol meglássam legalább az anyám képét, az én édesanyám arcát, aki ott hagyott engem, amikor megszülettem... De csak a Torellak néznek le a falakról, ezek a karvalyorrúak, egyik falon is, meg a másik falon is és ők is figyelnek és ha ijedten kimenekülök a kertbe, elkísérnek a szemükkel, mintha nem halott képek volnának, de megfizetett, gonosz kísértetek valamennyien...

Gabynak könny szökött a szemébe. Ezüst-könny, amelyet nem törült le.

— Rodolfo — mondta és szomjas sóvársággal leste az ifjú friss ajkát, amelyről felszökött a szabadság ritmusa. Ó, hogy nincs meg a bátorsága, hogy még egyszer lehúzza maga mellé ezt az imádnivaló fekete fejet, egészen közel a szíve tájkáához. Ha még egyszer odatapadhatna a szájához...

De csak a kezét adta oda. Elhomályosult a tekintete, amikor a fiú ajkának meleg nedvessége a tenyerét öntözte.

Szállt, szállt a vecsernyére hívó harangszó, amikor megkerülve a Capót, kitágult előttük a Marina grande. A tenger már felvette estélvi toalettjét, csak csillaggyöngyfüzérével késett. Erre is rákerült a sor. Egyre-másra tünedeztek fel a halászbárkák bevont vitorláival. Feltüzelték a magas póznára erősített acetilén-lámpák is, amelyekkel a bárkások léprecsalják a tintahalakat.

Közel a mólóhoz Giuseppe csónakjával találkoztak. A bozontos Giuseppe tekintetében szemrehányás-féle mozdult meg... Gaby kirándulást tesz a tengeren és nem vele.

Gaby rászólt.

— Gyere csak ide, Giuseppe. Én most átülök

a csónakodba és hazaviszel. — Te pedig egyedül még tovább — szólt Rodolfo felé fordulva.

Rodolfo megértette a parancsot, de csak húzódozva vette tudomásul. Okosabb is, hagyta rá aztán, ha majd a Marina grandén keresni kezdik, senkise foghatja rá, hogy asszonynépséggel töltötte az időt.

Rodolfo gyöngéden egymáshoz egyengette a két csónakot. Izmos karjaival átemelte Gabyt az egyik csónakból a másikba és úgy ültette be, hogy a két csónak közül egyik sem moccan meg. Azután gyors evezőcsapással elindult a part irányába. Közben mind hangosabban énekelt. Hangja mint a fonál, sokáig összetartotta a két csónakot és meghosszabbította, kinyújtotta a búcsuzkodás pillanatát.

#### IV.

A beköszöntő est nem volt külön, mint más esték, de Gaby százszor szikrázóbbnak találta a csillagokat.

— Szeretőm lesz — mondotta fatális megnyugvással, mint akinek már nincs is más válasza. Még a tekintete is megváltozott. Száját félig nyitvatartotta az újra és újra átélés gyönyörűségében. Behunyta a szemét, hogy jobban visszaidézzé a homályos, napbujkálta barlangüreget, az eozinszínű sziklafalat, amely megannyi mérges fénytől foszforeszkált. Álom nem jött a szemére. Egész éjszakáját a balkonon töltötte és szóvalán áhítattal vigyázta a sötétség eltűntét és a citromszínű hajnal fellángolását.

Mennyi mindenben töprengett azon az éjszakán, amelyen az új élettel jegyezte el magát és hányszor suttozta maga elé, hogy „hiszen olyan gyermek még, hogy a fiam lehetne“. Hányszor ejtette el a gondolatot, hogy ismét felemelje a por-

ból és megtisztítsa: Rodolfót nem úgy kell szeretni, mint egy férfit, hanem mint anya a gyermekét, folyton simogatva, azzal a nagy mindenről-lemondás határozottságával, hogy csak ő legyen, érjen, ragyogjon a jövődönék! Szerette volna erősnek látni Rodolfót, antik hősnek, fölséges diszkoszvetőnek, szerette volna látni gyöngének, akit babuskálni szabad és aki rászorúl még a remegő ölre, hogy odahajthassa a fejét. Szerette volna látni tüzesnek — már a hangját is hallotta, érces, parancsoló hangját, amelyre csak meghajtott fővel lehet válaszolni — szerette volna alacsonynak, kisművésűnek, hogy a fejére tehesse a kezét, dallamos szoprán hanggal, mint amilyenek az énekes gyermekek a kórusban... Szerette volna, ha még csak most tanulna járni és ő formálná ki első, világbakaroló szavait... Legalább egy-két évvel fiatalabb volna, akiben még nem szólal meg a vér, akit még szerelem nélkül lehet szeretni. Akkor semmi se zavarná azt a makulátlan tökéletességet, abszolút tisztaságot, amelyet még sehol sem talált életében... Minden, amit eddig kapott a sorstól, felemás volt, keverve szennyel, mocsokkal, soha meg nem szabadulva csörgő láncaitól. Mintha megfélebbezhetetlen ítélet alatt állna, létének egyetlen mozzanatáról sem mondhatta el eddig: így gondoltam, így képzeltem el. Suta, szárnyaszegett lépések, bátortalan és halvégtűket előre sejtő megmozdulások voltak az övéi, amint haladt, bús kisvárosi ég tépett lobogója alatt, esztendőik komor processziójának, mind fáradtabban, mind reménytelenebbül... És ime, most mégis itt a varázslatos Grál-kehely, fényátersztő, áttetsző kristályüveg...

A tengeren lomha, teherszállító hajó izzadt és gőzölve vonszolt maga után mélybe ereszkedett kötőfékén egy csónakot. Ő, ez a csónak, ha szabadjára engedték volna, hogy siklana, táncolna a tengeren! Gaby sokáig nézte a fekete hajót, amely-



nek látványa Palit idézte fel benne. És a hajnali napsütés derengésében hatalmas pálmafát pillantott meg a köpárkány mögött, aljában színes, alig észrevehető virágbokorral. Ez is beszélt, ez is példázott neki: olyan vagy — sírt fel hozzá a virág, — amilyen én vagyok. A nagy fa megvéd engem a vihartól, de elveszi a napot is előlem.

Gaby feltette magában, hogy még aznap mindent őszintén elmond Palinak. Köntörfalazás nélkül, mintha misem volna természetesebb, nekivág a dolgok közepének: nem tehetek róla, szerelmes vagyok! Miért hoztál ide? Miért mutattad meg nekem a tengert, a templomokat, ha nem adod nekem Rodolfót, aki több nekem, mint az egész együtt. Odahaza kellett volna számolnod vele, hogy ez így lesz. — Ismét fellobogott benne a vágy, hogy övének mondhassa Rodolfót és megismételhesse csókjait.

De mikor Pali másnap délelőtt beállított és holmi korállokat tett le az asztalra ajándékképpen, Gabynak torkán akadt a szó.

— Milyen felesleges — mondta bágyadt tüdődéssel, lassan felemelve és visszaengedve kezei között a haszontalan vásári csecsebecséket.

— Hogy töltötted az időt? — kérdezte azután, elfordulva Palitól. Nem akarta hogy lássa az arcát.

— Megcsináltattam az órát. Mondhatom, alaposan megvágtak a csirkefogók. Délután kimentem a ligetbe és megnéztem az akváriumot. Ebédelni együtt ebédeltem azzal a lengyel nővel — hanghordozásban igyekezett mégcsak a látszatát is elkerülni, hogy jelentőséget tulajdonít a véletlen találkozásnak — igen kellemesen telt az egész nap.

Gaby ránézett. Úgy tetszett neki, mintha valami kitérést fedezett volna fel Pali tekintetében. — És este is a bárónővel voltál? Már úgy gondolom, együtt vacsoráztatok?...

Egyedi kelletlenül válaszolt.

— Együtt.

Gaby ismét felvette az asztalról a korállt és váratlan kibuvót fedezett fel a maga számára, amely egyszerre könnyebbé tette a lelkét. — Milyen jó volna — kezdett játszani hirtelen jött ötletével — ha Pali összeadná magát ezzel a nővel... Mennyivel simább volna az én dolgom is...

— Úgy látom, tetszik neked az a hölgy — jegyezte meg egészen vidáman. — Nagyon legyeskedsz körülötte!

Pali hevesen tiltakozott.

— Gabykám, te mingyárt hajlandó vagy feltenni rólam, hogy rosszban töröm a fejemet. Különben is ő kért fel.

— Ne mentegetőzz, teljesen felesleges, meg tudom érteni a helyzetet — válaszolt Gaby ugyanazon a derűs hangon és még a Pali nyakkendőjét is helyére igazította. — Mégis, valld meg nekem, hogy tetszik neked a lengyel nő.

Pali természetét azonban ennyi év együttélése után sem ismerte. Ha egyáltalában nem említette volna, vagy ha érintette volna is e témát, de nem ilyen határozott nyíltsággal, több eredményt ért volna el. Pali szinte brüszkül adta az értésére:

— Minden következtetésed helytelen. Én nem vagyok kalandokra berendezkedve... — És most ő gondolta végig magában a vacsorát, amely után valóban semmi sem történt. Noha történhetett volna. Már-már úgy fordult a kocka, hogy történni is fog. Megcsókolta a lengyel nőt, szent igaz. De az utolsó pillanatban mégis csak győzött elhatározása, hogy majd más alkalommal él a kínálkozó lehetőséggel. Esetleg Capriban, a Bellevueben, mialatt Gaby a városban kószál. Jól esett következetesnek maradnia Hamlet-természetéhez és ismét elodáznia a megoldást, amelynek bekövetkezését éppolyan aggodalommal kísérte, mint min-

dent, ami nem illeszkedett harmónikusan életrend-szerébe. Most, hogy ez a nőhistória nála komoly is lehet, felrázta magát, elátkozta tétovaságát és úgy döntött, hogy végleg becsapja az ajtót.

— De tulajdonképpen nem is erről van szó — járt-kelt a szobájában hátravetett kezekkel. — Eszedbe jutott-e már, hogy csak egy hetet töltünk még itt és azután utaznunk kell haza?

Gaby elsápadt és tompa hangon megszólalt.

— Haza? Még teljes két heted van a szabadságból. Ha akarnád, meg is hosszabbíthatnád. Pali, kedves Palikám, én úgy látom, hogy neked még pihenned kell... Arra nem gondolsz, hogy odahaza milyen erőpróba előtt állunk... (Egyszerre többszámban beszélt.) És ki tudja, mikor szabadulhatsz el megint? Én is, ha még néhány hetet tölthetnék itt, egészen rendbejönnék és velem se volna több bajod... Évek óta nem voltál el hazulról, jogod van, hogy annyi ideig ülj itt, ameddig jónak látod. — Gaby egyre-másra sorakoztatta fel érveit és újra csak ezt mondta: — A te idegzeted is meg van viselve... Az arcszíned nem nyugodt, valami még nincs rendben nálad...

Pali növekvő nyugtalansággal közbevágott:

— Azt találod? — erőltetetten fölnevetett. Csak képzeled... Nincs nekem semmi bajom... Azaz mégis csak az a bajom, hogy nekem Capri nem pihenés. Agyonúnom magam a tétlenségben. Gabynak kis ravaszság szökött a szemébe. Tényleg semmi baja sincs az urának. De, mert azt mondta neki: ideges vagy, pihenned kell — ez hatott. Újult erővel folytatta:

— Nézd meg akármelyik orvosi könyvben, mi az idegkimerültség legjobb orvossága? Az unalom. Vagy a szórakozás! Te egy agyonstrapált ember vagy... Csak nem akartam szólni neked, mert azonnal még betegobbnek képzeled magad... Két hétig még itt ülünk és ha unatkozunk, neked csak hasznodra válik... És mikor az imént szó-

rakozást ajánlottam neked — hangja meglassult (milyen aljas vagyok, gondolta, már beállok kerítőnek is...) — akkor is arra gondoltam, hogy valami ártatlan, könnyű és mégis lekötő irányba tereljem az érdeklődésedet.

Pali maga elé meredt és kiugrott homlokán az erek V betűje.

— Mondasz valamit — szólalt meg nagykesőn. — Hát majd meglátjuk. — Folytonosan magára gondolt. Gabyról teljesen megfeledkezve a körmét kezdte rágni izgatottságában.

•

Gaby felujjongott, de a rákövetkező pillanatban kétségek fogták el és szégyelte magát.

— Hát ez már mindig így lesz, mindig hazudni fogok neki? — kérdezte magától; de Rodolfóra gondolt és természetesnek tartotta, hogy ennek így kell lennie.

Figyelmességgel fogja elhalmozni Palit, akár-milyen nehezére esik is. Első dolga volt, hogy megkérdezze, nem akar-e uzsonnát? — Bőségesen kell táplálkoznod — biztatta, — az ad erőt. — Pali, mint egy elkénveztetett gyermek, ráhagyta: — Az bizony jó lesz... „Bőségesen“ meguzsonnázott, Gaby szembe ült vele és nézte a száját, hogy milyen jóízűen eszik. Szinte újra kedvelte most az urát, mert a hatalmában érezte és titkos elégtételt érzett, hogy kezdi ismerni a hatalombantartás eszközeit. — Azután lejössz velem fürdeni. Mától kezdve én osztom be az életmódot — fenyegette meg tréfásan az ujjával. — Délután pedig lefekszel és alszol pont fél négyig. Azután egy órai séta. Nem bánom, utána egy óráig ülhetsz a társalgóban és olvashatod az újságokat.

Pali a fejével bólintott. Az egész programból talán az nyugtatta meg leginkább, hogy: program, beosztás, összhang.

Már a déli harangszó zenéje töltötte be a leve-



gőt és teleszórta meleg pihéivel a kékséget, amikor vízbe kerültek. Nagy volt a hőség, mindenki a tenger körül mászkált. Még a Quisisana kényelmes vendégei is le méltóztattak jönni az uszodába. A tenger ebben a nagy jövés-menésben elveszítette regényességét: tömegcikk lett belőle. Szegény halak, korallok, csigák, ez a néhánymétermélyre betekinthető vízivilág kiszorultnak érezhette magát a sok hangosan csappanó emberi kéz és láb között. Csupán a mélység hunyorgathatott odalenn, nem törődve mindazzal, ami fenn történik.

Pali már-már késznek mutatkozott arra is, hogy beúszik a mély vízbe. Ifjúkorában sokat úszott, sőt ugrott is a trambulinról. De amint érezte, hogy nincs biztos támasztéka a lábának, sietve visszafordult, tempózott, mintha valami veszély elöl menekülne.

Gaby észrevétlenül odaintegetett Rodolfónak, aki már hazakészülődött és vizes testtel kilépett. Gaby még egy végső tekintetet vetett ruháiért előrehajló testére, a hátából kiárnyékolt finom izmokra, és valami szokatlan remegés vett erőt rajta...

Pali éppen mellette állt. Figyelmét nem kerülte az asszony odatapadó érdeklődése. Legalább Gaby azt hitte. Féltréfásan szólt:

— Emlékszel, Pali, a Quisisanában mutattam neked ezt a fiatalembert.

— Nos, mi van vele?

— Fülig szerelmes vagyok belé. Más semmi — és remegve leste, hogy Pali mit szól erre.

Pali elnevette magát.

— Abba? Hiszen az a Torello báró szeretője!

Gaby arca eltorzult fájdalomában.

— Nem tudtad? — folytatta még mindig nevetve. — Minden ember tudja Capriban.

— Hazugság! — szikrázott a Gaby szeme és elhallgatott.

Hátha igaz? — marcangolta folyvást a kín,

de az ifjú tiszta szemeire gondolt és mint egy undok férget rázta le magáról ezt a kétséget. — Az könnyen lehetséges, hogy Torello ilyen szándékokat forgat magában... De meg kell előzni, ki kell szabadítani — ez a szándék csak hatványozta, még romantikusabb formákba öltöztette vonzalmát.

— Miért jöttél olyan izgalomba... azért a tacskoért? — csodálkozott Pali.

— Mert, ha igaz is volna — tért észre hirtelen, és fölcserélte kitörését valami semleges nyugalommal, — respektálnod kellene, hogy ő az én ideálom.

Pali végighúzta mutatóujjával az orrát. Tetstett neki, hogy Gabynak ilyen lehetetlen ideáljai vannak. Ma Zobeltitz, holnap Rodolfo... Valóban mulatságos!...

Ebéd után Gaby lehúzta a rolót, fölrázta a párnákat és magárahagyta Palit, hogy pihenjen.

Mikor Pali egyedül volt, és nem tudott elálmosodni, ismét csak az járt az eszében, hogy haza kellene menni már egyszer, igazán semmi értelme sincs, hogy önkényesen meghosszabbítsa a szabadságát. Vagy ha nem, le kellene ülni, levelet írni, amelyben bejelenti, hogy egészségi állapotára való tekintettel egy-két hetet késni fog. De nem volt ereje hozzá. Mégis csak jobb, ha hazamegy... Képzeletében női testek úszkáltak, vonaglottak... már ezért is! — Munka, munka kell nekem — dagogta, feltápászkodott az ágyból, hol járt, hol megállt és konstataálta, hogy a Gaby javasolta pihenő nem vezethet célhoz. — Másutt van itt a haj, egészen másutt, — vakarta a fejét és ekkor vette fel azt az új szokást, amelyet azután állandóan megtartott, hogy ujjáival negyedóráig is dobolt az asztalon, mintha szellemet idézne és kísértetet táncoltatna...

\*

Gaby és Rodolfo a délelőtti fürdés alatt megbeszélték, — újra csak néhány szót válthattak, mert a „cvikkeres“ állandóan résen volt, — hogy

kora délután ki fognak rándulni Anacapriba. A feltűnés elkerülése végett a városon kívül találkoznak, a temető melletti úton, amelynek egyik ága a Marina Piccolához vezet, a másik beleveszve a Monte Solaro szikláiba, elvisz egész Anacapriig.

A világ legcsodálatosabb útja ez. Olyan gyönyörű, mintha nem is volna igazi. Szőlővel befuttatott kőfalak, virágzó agavék, regényes ciprusok között kéz a kézben, himbálózva mentek, Gaby és Rodolfo. Egy-egy fordulónál megcsókolták egymást. Csetlő-botló franciaságuk csak ráadása volt annak a semmitmondó, de mindent kifejező nyelvnek, amelynek főszépségei a halk piánók és észbontó ritartandók.

Rekkenő melegben mennek a fehér országúton, cipőjük már nem is látszik a portól. Mennek, leülnek egy útszéli kőre. Megpihennek, továbbmennek. Egy szakállas festővel találkoznak. Orosz inget visel és olyan arca van, mint Krisztusnak. Köszönnek egymásnak, tovább mennek. Magasülésű kocsi csilingel mellettük, a kocsiban lüszterkabátos ember tartja kezében óriási, nagy napernyőjét. Kitérnek előle, tovább mennek. Csacsik zöldségeskosarakkal teli kocsit húznak, vidám bambinók kandikálnak ki a friss széna mögül. Kész ótestamentumi jelenet. A falu első házánál kackiás caprii szépség nagyszemű számócát kínál nekik. Fekete cigánykarját a csipőjére rakja, ha beszélnek vele. Föl, le, balra és jobbra kanyargó lépcsők, omladékok, zöldgallyak közül alig látszó kőkapuk mutatják, hogy beérkeztek a faluba.

Bekukucskálnak az apró ablakokon, amelyek fölött haránt kinyújtott kötélén szárad a sok fehérnemű. Rodolfo felágaskodott, virágot szakított le, megkötözte szederindával, szőlővenyigével.

— Szeretlek! — nyílt meg a fiú ajka.

— Te gyerek! Hiszen én az édesanyád lehetnék!

— Legyél az édesanyám!

Gaby megborzongott és elhallgatott.

Kis kápolnához értek. Nem is volt kápolna, csak mimelte az imádságos helyet. Félig kő, félig virág. Félig besüppedt omladék, félig fölfelé törekvő élőnövény. Együgyű szentképek az egyik épen maradt falon; viharból megmenekült hajósemperek művelhették az Úr tiszteletére. A kőből faragott Madonna már a fák közé szorult, körülötte a földre lesüppedt a vasrács.

A sötéteregetű hatalmas levelek alatt összehajlott a fejük. Két ág megnyíló rése között azt nézték, hogyan repül el a madár.

Vad bozótton vágták át magukat. A Monte Solaro szirtes kilátóhelyéről bámulták mind a ketten a tengert.

— Eljönne-e velem oda, ahol én lakom?

— Hát te hol lakol?

— Messze innen, a hegyek között.

— Ott is van tenger?

— Tenger, az nincs.

Rodolfo gondolkodik:

— Azt hiszem, elmennék veled.

És most ismét fürkésztek egymást és ismerni vélték gondolataiknak legtitkosabb redőit is.

Gaby meghajtotta a fejét. Még abban a korban volt, amikor a szerető szív semmit sem tart lehetetlennek. Miért is ne jönné el Rodolfo vele, abba az országba, ahol ő lakik?! Se apja, se anyja, ki tilthatja meg neki, hogy úgy rendelkezék sorsával, ahogyan kedve tartja! Vagy talán ő marad itt... Olyan lehetetlen volna, hogy itt maradjon?! Vagy talán közös elhatározással megszöknek rabtartóiktól és valahol, egy ismeretlen faluban a szenvedély korbácsoló türelmetlenségével fogják szeretni egymást.

Visszatértek a virágos temetőhöz, ugyanazon az úton, amelyen jöttek. Ismét csókolták egymást, már nem törődve senkivel.



A temetőnél elváltak.

— A viszontlátásra, holnap.

— A viszontlátásra, édes...

Így ment ez néhány napig. Rodolfo mindig talált valami ürügyet, hogy egy fél órára, egy órára elhagyhassa a kastélyt. A kora ebédutáni órákban találkoztak, amikor mindenki örült, hogy a nagy hőségben lefeküdhettek. Rodolfo rendszerint halászhorogot, lepkehálót, más effélét vitt magával, hogy ezzel is megmagyarázhatóvá tegye távollétét, ha kérdőre vonják, Gaby ellenben könyvet szorongatott a hóna alatt.

A kis kápolna előtt leültek egy ütött-kopott márványpadra, néha a magos, szúrós fűbe és nevetve beszéltek meg, hogyan játszották ki az ott-honiakat. A fiú csókolta Gabyt, ahol érte. Minden egyes nap, új titkot leplezett le előtte. Rodolfo bíborvörös arca elárulta, hogy megint kapott valamit az életnek abból a rejtelmes valóságából, amely mellett eddig csukott szemmel haladt el. Gaby ámuló félelemmel böngészte ki a gyermek-ifjú tágranyílt szemgolyóiból, mozdulatainak mind hevesebb, lázongóbb nekilendüléséből az olthatatlan mámort, amely ma, vagy holnap, de magasra tornyosuló hullámhegyeivel el fogja önteni mind a kettőjüket...

Gaby behúnyta a szemét. Világosan látta maga előtt Rodolfót így is, oly határozottsággal, hogy ujjaival ki tudta volna tapintani arcának minden vonását, a szemeket, amelyek úgy néznek, mintha nem is néznének, és az ajkat, amely, ha csukott is, mintha beszélne... Az ujjait is látta, amint fürge gyíkként szaladtak el a testén, ó, ezek az ujjak, amelyek eddig csak evezőt, kavi-  
csot, botot szorongattak... — Mit talál rajtam? — dadogott magában. — És ha elvesztem ezt a tökéletességet, akkor hiábavaló minden élet...

Végre kinyitotta a szemét. Rodolfo ott térdelt előtte, azzal a megjuhászodó, megilletődő arc-

kifejezéssel, ahogy ő térdelt valaha a Mária-szobor előtt. Arcához simította a fiú arcát és érezte, hogy titkok zsongják körül mindkettőjüket, mintha egy méhkasból repültek volna fel és egyik mutatja az utat a másiknak. — Holnap már oda fogom adni magamat néki... — remegett fel a szíve, — holnap, holnap, nincs értelme e kízó játéknak... — feltúrta a Rodolfo haját — holnap, holnap már mindenem túl leszünk — most az ajkát zárta le egy végtelen, vért csípő harapással, — holnap, holnap — és mintha ez a „holnap“ meg is jelent volna előtte, kiválva a ködből, megtermékenyülve a várakozástól, fensőségében és sötét félelmében is, — és egyszerre csak ő is térdére ereszkedett, megcsókolta a Rodolfo kezét és sokáig a szívéen tartotta...

Pali fölment a városba, hogy átutalt pénzt félvegye a bankból, Gaby pedig kis, zománcozott aranyszívet vitt ki a tengerpartra, hogy megajándékozza vele Rodolfot.

A parton volt már reggel nyolc órakor. Rodolfo nem jött. Kilenc óra, Rodolfo még mindig nincsen itt. Tíz óra, — Rodolfo még sohasem jött ilyen későn.

Nem szép tőle, amikor tudja, hogy mennyire várja! Rodolfo két hét alatt, — azt az egy-két napot nem tekintve, amikor szög ment a lábába, — nem mulasztott el egyetlen napot sem, hogy ne legyen künn a parton. És ma elmaradt... Biztos, beárulták szegénykét és most megbüntették. Ha tőle függne, korbácsot fogna és szíjhat hasítana annak a komisz nevelőnek a hátából.

Türelmetlenül, de egyben végsőkéig elszántan várt, pedig micsoda forró kánikulai nap, ilyen még nem volt az egész szezon alatt. Az emésztő forróság már tegnap elkezdődött. Forró sirokkó jöhetett a szicíliai partok felől, Afrikából. Mint

egy kohóba dobott serpenyő, lángolt, izzott az egész golf. De ő, nagy szenvedélyében, amely minden más érzést kiszorított a helyéről, nem vett tudomást róla.

Végre letörve, ebédelni ment, hozzá sem nyúlt az ételhez. Pali is szenvedő arc kifejezéssel gyúrta, gyömöszölte magába a paradicsomos makarónit és minduntalan azzal állt elő, hogy legfőbb ideje már megszökni e gyehennából. Valóban, mindenki szenvedett a terraszon az elviselhetetlen hőség miatt.

-- Még te is odavagy — állapította meg Pali, maga előtt látva Gaby szenvedő arcát, — hát akkor mit szólnak én? Egész éjjel le se húnytam a szememet. Legjobban szeretném, ha összecsomagolnánk és mennénk!

Gaby elszíntelenedett. — Nagyon kérlek — mondta vontatottan, — az egészségemre való tekintettel maradjunk itt a tenger mellett, ameddig csak futja az időből. Hiszen már belenyugodtál abba, hogy legalább két hétig maradunk.

Pali nem válaszolt. Olyan nagy a hőség, hogy csak meghalni érdemes, nem pedig vitatkozni. Mint akit kínpadra feszítettek, ebéd után egész nap feküdt az ágyban.

A nap mind megátalkodottabban öntötte lávát a világra és a délutáni órákban még az a kis árnyékesík is, amely legalább az oázis illúzióját keltette fel az emberekben, eltűnt, felszívódott. A földön a kavicsok is megolvadni látszottak és amerre a horizont elnyúlt, növényzet, élő állat, minden keservesen szenvedett. Még a hangokra is hatott a meleg. A kacagás elveszítette a csengését és a harangszó is küzködött, hogy átvergődjön ezen a sűrű, mondhatni kocsonyás levegőmasszán.

Este Gabyék fölmentek a Quisisanába, hogy mégis csináljanak valamit, hiszen úgy sem jön szemükre álom. Ültek, vergődtek a pálmafák alatt, ahol a legtöbb ember attól a kis fagyalttól várta,

hogy jobbra fordul a sorsa. A pincérek is csak lézengtek, fehér szalvétájukkal a hónuk alatt, melankolikusan. Pali magához intette a főpincért és megtudta tőle, hogy Tussai és barátnője elutaztak északra.

Csak nem bolondok, hogy itt várják be a végpusztulást — helyeselte fennhangon, Gaby felé fordulva, — és egy hűsítő ital szalmaszálához menekült.

Gaby bizakodott, hogy Torella báró megint feljő a hotelbe és így nincs kizárva, hogy viszontláthatja imádott Rodolfóját. Ez a hátsógondolat játszott akkor is közre, amikor ő maga indítványozta, hogy nézzenek fel egy órára a nagy hotelbe.

Csalódott. A báró asztala üresen maradt.

A nap elviselhetetlen forróságán sem segített az este. A hold is hiába jött fel. Országút, sziklák pokoli gyönyörrel gőzölték ki magukból a beszívott hőanyagot. Az éj olyan volt, mint a nappal. A nyársonsülés változatlan egyhangúsága. Csak a fényt váltotta fel az árnyék, de a szorongató lepel alatt még jobban fuldokolt a sziget.

— Csak legalább egy icurka-picurka szellő legyezgetné meg a bokrokat — nyögte Gaby és egy icurka-picurka bizonyosságot akart magában arról is, hogy miért nem láthatta ma délelőtt Rodolfót.

De ez a kis szellő is elmaradt! Minden levél, minden fűszál mereven állott, mintha belső nedvei teljesen kiszáradtak volna és csak titokzatos megszokottság tartotta őket, hogy le ne zuhanjanak a földre.

Ebben a passzív reménytelenségben várták meg az esti tizenegy órát. Tizenegy óra tájban, a Quisisana autóján hazarohantak, mind a ketten, kiki a maga csalódásával.

Odalenn, mintha délelőtti strandidő lett volna, ember ember hátán tolongott a vízben. — Hátha most jött Rodolfo fürödni? — és Gaby éledő kedv-



vel, mintha nem is lehetne másként, mint ahogyan ő most elképzelte, gyorsan magára kapta a fürdőruháját és meg sem várva Palit, amíg utána cammog, szaladt ki a tengerre.

A nagy sötétségben Rodolfo nevét kiáltotta. Megváltoztatta hangját, amennyire tudta, de így sem kapott választ. Sírni szeretett volna.

A másnap csak fokozta a sziget kozmikus ájulását. Kora reggel már lehetett látni meztelen testeket, amint végighemperegtek a parton. Úgy ragadtak a sziklákon, mint a kagyló. A felfőtt, csokoládészinű lábak és derekak között Gaby ezúttal is hiába kereste Rodolfót. Karikák táncoltak a szeme előtt. Körülötte a kiszikkadt, elalélt táj. Leírhatatlan szomjúság gyötörte, amelyet csak Rodolfo megpillantása tudott volna megenyhíteni.

Észrevétlenül otthagya Palit a tengerparton, felöltözött és felrohant a városba, a Torella-lak elé, hogy döntő bizonyosságot szerezzen.

Capri piacán egy lelket sem talált. Mindenki elhúzódozott, félreállott a porzó nap hőzápóra elől. Gaby remegve nyomta meg a címeres kapu kilincsét. Nem nyílt ki. Az ablakok, mint mindig, lefüggönyözve. Bekémlelt a rácson, két kézzel fogta meg a vasrudakat, visszaszisszent, annyira át voltak tüzesedve a hőségtől. A kertben verandát látott az agavebokrok között. Aszú rózsafákhoz kötözött rudak színes üveggombjai állottak silbakot a kertiút mentén. Az emeleti ablakok körül lefutott a kopott lonc, élettelen vadrózsa. Vajjon melyik szoba az övé? De egyik ablak olyan mint a másik és valamennyi megalvadt e fantasztikus tespedtségben.

Bizonyosságot akar! Ezer és ezer hegyes tű szurkálta a bőrét; minden tű ezer és ezer külön száját nyitott meg a testén; a nap ezekhez a párányi nyílásokhoz sodorta oda forró ólomáradatát; bedugaszolta a pórusok ocsúdó ajkait, amelyek

külön-külön epedtek el azért az egyetlen csepp hús vízéért!

Agya a megőrülésig lüktetett. Hát mégis lehetséges, hogy ez a vén szatír romlatlan ifjú gyermeket nevel fel magának csak azért, hogy egy szép napon meggyilkolja benne azt, ami felette áll mindennek: az ifjúság angyali tisztaságát? Nem buta agyrém-e az egész Torella-eset? Torella megnyúlt, korhadt arca átrémlik a perzselő levegőn.

Gaby ismét látja ábrázatát, magas gallérját, nyakig felhúzódó színes mellényét, amely úgy hatott rá a Quisisana kertjében, mint a keselyű két csukott szárnya. A halottkém — így nevezte el Torellát, — akinek olyan volt a tekintete, mint a sós-tóé: elpusztítja maga körül a legparányibb vegetációt is és nem hagy helyet semmi életnek, még a parányi rovaroknak sem.

Gaby órákig ácsorgott a Torella-lak előtt, aztán mégis hazavánszorgott, mert heves szúrást érzett a fejében és e fájás az élniakarás ösztönös erejével mozogni készítette. Pali türelmetlenül várta már a szálloda ajtajában.

Leültek ebédelni. Pali egyre-másra nyelte az ásványvizeket és citromot nyalogatott az ajkaival.

— Ne vedd rossz néven, le kell feküdnöm, mert összerogyok a fáradtságtól. Remélem, te is azonnal lefekszel. De hát ilyen időjárás, egyenesen abnormális még Olaszországban is.

Gaby idegesen válaszolt. Mingyárt lefekszik ő is. De nem feküdt le. Megvárta, míg Pali az ágyába bujt és azután felhívta a balkonra Giuseppe-t, aki Luigival együtt rendületlenül lógatta le a lábát a kőpárkányról, mintha a hőség egyre fokozódó kataklizmája őket egyáltalában nem érintené.

— Giuseppe fiam, elmész a Torella-lakba és megérdeklődöd ügyesen, mint a multkor, hogy mi van a fiatal Torella báró úrral? Szeretném, ha beszélnél vele. Mondd meg neki, hogy nyugtalan va-

gyok miatta és ha holnap sem jöhetne ki, hát adjon életjelt magáról.

Giuseppe megvakarta a fejét.

— A multkor még ment valahogy. De a vilába be nem mehetek, mert elkergetnek, vagy a kutyákat eresztik reám.

— Nesze tíz lira! Ha jól intézed dolgodat, külön is megajándékozlak.

Giuseppe nyakába szedte lábait és elrohant.

Gaby sóhajtvá visszament a szobájába. Kimerülten feküdt órákig. Érzéketlen volt. Szenvedni sem tudott. Súlyos tehernek érezte fejét, mintha kivették volna belőle a gondolkodás egész gépezetét és követ tettek volna helyébe.

Délutánra vékony felleg jelentkezett az égen. Az uzsonnánál Pali hosszabb tanácskozást tartott a kövér Ruffinival, a penziótulajdonossal.

Ruffinit úgy tekintette, mint egy hajóskapitányt, akinek tudnia kell, hogy megfordul-e az időjárás vagy sem? Ruffini azonban nem viselkedett a Bellevue hajóskapitányához méltóan. Ahelyett, hogy bátorította volna vendégeit, kezét tördelte és sopánkodott.

— Mit tudom én, drága uram? Lehet, hogy olyan szelet kapunk, hogy belebődülünk. Lehet, hogy elvonul a felhő és még nyomasztóbb lesz a hőség. Még az is megtörténhetik, hogy esni fog. Csak azt mondhatom, hogy három évvel ezelőtt is ilyen hőség volt, akkor is ígérkezett egy kis borulás, de nem esett. Lehet... — de nem folytatta tovább, nehezebbre esett a beszéd.

— Ruffini uram, ha már itt van, hát kifizetem magának a számlát. Még csak tíz napig leszünk a vendégei. Ha egyáltalában kibírjuk ezt az átkozott hőséget!

Ruffinit ez a bejelentés még jobban lesujtotta, mint az időjárás maga. A németek is elmentek, a

bárónő is készülődik, új vendégek pedig alig jöttek. Nyár van, a panzió üres. Futó vendégre pedig nem lehet építeni.

Pali azzal szórakozott, hogy számvetést csináltatott Ruffinival a panzió rezsijéről. Leültek ketten a táncteremnek használt nagyterem egyik sarkában. Pali ceruzával a kezében kimutatta, hogy a panzió még akkor sem rentábilis, ha négy hónapig minden szoba ki van adva. — Tehát? — hallgatta Ruffini, mint az órakulumot.

Pali újabb számvetésbe kezdett és kifejtette, hogyha ő volna a tulajdonos, milyen árak mellett tudná a szálló jövedelmezőségét reális eredményre fokozni. Hogy végre szorozhatott, oszthatott, kalkulációt csinált, az irtó hőség ellenére is megnyugtatta, bár Ruffini nem helyeselte a számításait.

A hőség nem enyhült, de valami mégis készülődött a levegőben, mert a tenger puha kebeléből a part felé néha szél szaladt, egészen gyenge szél és végigérintette a fákat. A megrekedt hőséget ez a vonaglás mégsem ritkította, mert a szél maga is forró volt.

Másnap reggel a hőség tetőpontjára hágott. Még a capribeliek kezében sem ment a munka. A fűszálak kiszáradtak, a virágok lekonyultak, az öszvéreknek kilógott a nyelvük és gyümölcsök megrohadtak az árok szélén. Csak a tenger érezte jól magát; a habok, mint a delfinek, fel-fel ugrottak a partra.

Gaby kezében tartotta a távcsövet és Rodolfót kereste. Úgy nyüzsgött megint a tenger, hogy saját magát sem tudta volna megtalálni a vízre szomjas hangyabolyban. Halántékan lázasan lüktetett az ér. Giuseppe sem mutatkozik, úgy látszik, szántszándékkal. Legokosabb, ha mégis lemegy fürdeni Palival, hátha kedvez a véletlen és künn találja Rodolfót.

Az üreges mészkőszikla előtt a partra kitolva



feküdt Rodolfo felborított csónakja. Baloldalát már megfestették, most a jobb oldalra került volna a sor. De három napja nem nyúl hozzá senki. Törött üvegek, eldobott konzervskatulyák, egy cserépfazék, amelybe beleszáradt a festék, feküdtek szanaszét. A szikla repedéséből kinyúlt egy faléc, ide szokta Rodolfo kitergetni vizes ruháját. Csak ennyit talált meg Rodolfóból.

Giuseppe lekiáltott hozzá a sziklafal tetejéről.

— Io sono, mia donna, Giuseppe.

— Gyere le azonnal Giuseppe és beszélj.

Giuseppe int, hogy nem tud mondani semmit.

— Gyere csak le!

Giuseppe nem a hosszú, megszokott gyalogösvényen jön le, hanem lekúszik a falon.

— Az az ujság, asszonyom, hogy Torello báró tegnap reggel elutazott Rodolfo úrfival.

Gaby megtántorodott.

— Biztos vagy benne?

— A legbiztosabb. Benn voltam a kastélyban is. Csak a kertész maradt itthon.

— Hova utaztak?

— Azt nem tudom.

— Miért nem kérdezted meg a kertészt?

— Ő sem tudja.

— Elmehetsz, Giuseppe — mondotta alig hallhatóan. Megfordult, magára kapta fürdőköpenyét, feltámolypgott a szobájába. Tíz perc is kellett, hogy felérjen.

— Mindennek vége — mondotta tompán és könyökére támaszkodva belenézett az ürességbe.

— Ó, tudhattam volna, hogy így lesz!

Végigdőlt az ágyon és a párnák közé temette arcát. Zokogott, átkozta sorsát. A fájdalom első rohama után zavaros víziókhoz, torz ötletekhez menekült. Ő, maga fog utána járni, hogy hova utaztak el Torelláék és üldözőbe veszi... De ez ostobaság... Feljelenti a rendőrségen... Esztelenség! Egy reménye volt: Rodolfo írni fog neki.

Mint a hajótörött, aki még egyszer a víz alá kerül és megpillant egy úszó fatuskót és belekapaszkodik, de végképpen elalélva azt is magával rántja, úgy fogódzott Gaby is abba a lehetőségbe, hogy Rodolfo nem feledkezik meg róla...

Szobájában mind elviselhetetlenebbé vált a levegő. Gaby víziói egyre-másra kergették egymást. Mint valami felhőfoslányok, elszéledtek és ismét egymásra találtak, olyan döbbenetes változatokkal, hogy csupán zenei jelekkel lehetett volna érzékeltetni. Néhány nap boldogsága összegabalyodva, összefonódva hullott le a lábaihoz, mint valami megszaggatott köntös. Odakünn pedig a száraz ég, ó ha legalább az tudna sírni! De nem volt könnye és az egész külső világ elkerülhetetlenül egyetlen gomolyba roskadt, összepörkölődött, megzápult, cafatokra mállott a caprii nap katafalkján.

És már Gaby, Gaby sem tud sírni. Könytelesen ült és az első látásra nem is ismerte fel Palit, amikor szemrehányó tekintettel megjelent.

— Megint eltűntél és én mint a futóbolond, kereslek mindenütt. Nem szólsz, amikor elmész. Mi van veled te? Te sírtál!

— Ez a rettenetes szomjúság... — Még mosolygott is hozzá és alig hallhatóan szólott — az ember igazán elveszíti az esztét.

— Az már igaz, hogy ez a hőség meghalad minden képzelhetőt. Ruffini mondja, hogy a városban napszúrással öt embert vittek be a mentők. Isten csapása ez a szárazság. Mi lesz velünk?

Gaby feltápászkodott, vizes borogatást tett a fejére, nem ebédelt, egész nap a mennyezetet nézte. Nem is sejtette, hogy a lefüggönyözött ablakok mögött ismét felgyülekeztek a fellegek.

Tarajos, vastag fellegek gyülekeztek, de milyen isteni fellegek! Kövérek, húsosak, neki-rugaszkodott, óriási fekete bivalyok valamenynyien! A tenger haragoszöldet öltött és a hullámok

vadul törtek meg a partokon. A szél is fújt, meghajtotta a fák koronáit és nyomukban a ciprusok fekete csúcsa is elmozdult.

Az ég is elsötétedett, végre nem látni már a napot többé. Persze, nem adta könnyen oda magát. Fehér tejkorongja keresztül érzett a felhőtakarón, de jöttek új fellegerősítések is, megfényesítették maguk előtt az égi leplet.

Gaby kiment a teraszra és onnan bámulta üres tekintettel az emberek arcát. Minden arc, gyereké, aggastyáné egyaránt, tele van kibeszélhetetlen várakozással. Es, ha jól körülnéz, még a fal omladéka is magukon viselik a türelmetlen várakozás jelét. A házak lapos tetői is készen állanak, hogy megfürödjenek a fejedelmi fürdőben. Ez a várakozás beleül a csontokba, megfeszíti az izmokat, kitágítja a pupillát és remegővé teszi a kezeket.

A vitorlák meghúzódnak a tengeren. A zászló felrissul az uszoda felett. Porszemecskék táncolnak a magasságban.

Nápoly eltűnik a ködben. A távoli, sziporkázó fehér sík, mint valami vetítövászon ereszkedik a látóhatár elé. A Vezuv kerek foltja is besüppedt a ködbe. Felhő lesz belőle a sok más felhő mellett. A csónakok, vitorlások a kikötőben mindent megkísérelnek, hogy elszakadjanak pórásaiktól. A szájak félig megnyílnak. A kaktuszok, pálmák kifelé fordítják leveleiket. A kutya csaholnak. Fern a hegyen táncolnak a szőlőindák.

Órák mulnak el és még nem esett egyetlen csepp eső sem. Az égi színjáték fortélyos rendezője csak ígér, incselkedik, mind több és több elektromosságot szivattyúz a levegőbe. Ha majd neki kezd, cudar felhőszakadás lesz minden bizsonnyal! Öregebb felhőkre rátelepednek a fiatalok... Végre dörög... Lefut a villám is. Lángoló cikk-cakkja a Monte Salaro fölött nyilall a tengerbe. Dörög ismét. Izgalmas, szenvedélyes dörgés, felháborodott villámlás, a szélvihar az olajfák ezüstös pi-

héit messze rázza és elszakítja a fehérnemüket szárító köteleket is — de mit ér mindez, ha még mindig nem hullott az eső, ha nincs vihar?

Sorjában a szállodák előtt fiatal lányok álldogálnak kettesével, hármásával: ha elindulnak, szétvetett járással sietnek az ismeretlen elé és mellük szomjasan tör utat az átlátszó kombinén keresztül. A férfiak szemüregébe és szájvonalába különös, buja foltok feketednek, amelyek mögül nehéz kiolvasni: halálos fáradság-e vagy halálos mámor? Pali arca is a gyötrődések jelenvalóságát rebbenti fel. Szeme egészen besüppedt a húsba. Szemöldöke felborzolódik. Puha, ritkás haja a homlokába csapzódik. Ajka hangtalanul mozog.

Még mindig nem esik. A vihar még csak az elemek általános mozgósításánál tart. A szél a szemetet majdnem a szálloda erkélyéig kavarja fel. Gyorsan betenni az üvegablakokat, különben összezúzódznak, pozdorjává törnek. Délután öt óra, de olyan sötétség borul a föld fölé, mint más-kor vacsoraiddőben. A szél nekivadul, már gyökereiben tépi a fákat és egy aggastyánt odacsap a falhoz. Mindenki lohol hazafelé és boldog izgalommal kapja maga alá a lábát, mert a légkör nedvességei mind közelebb kerülnek a földhöz.

Pali bement az erkélyről. Az az állandó veszedelem fenyegette, hogy a fejére esik a cserép. Viszont nem bírt tartózkodni a tikkadt, nyomott, zárt levegőjű szobában sem. Unszolta Gabyt, hogy menjenek le a vendéglőbe. Gaby nem nézett a Pali arcába, mert attól tartott, hogy leolvassa róla titkait. Száraz, fakó hangon csak ennyit mond: pihenni szeretnék egyet. Majd ha esni kezd, lejövök.

— Mingyárt zuhogni fog — és ahogy fokozatosan borult, úgy ragyogott ki a Pali arca. — Esni fog — és önelégülten dörzsölgette kezeit.

Gaby az erkélyajtóhoz támaszkodott és elkísérte a szélvihart útján. Már senki élő fiát nem látott, csak az ólmos köd sárgállott előtte és oda-



lenn a mozgó hullámok. A víz nyüzsgött, ficáncolt, végigöntötte a sziklákat, hogy sokszor úgy látszott, el is sepri maga elől.

— Tegnap szelid volt a tenger és ma milyen, — gondolta és nézte tovább kigyulladt lángoló szemmel, megbabonázva a kötőfékétől elszakított habokat. A folytonosan egyforma hullámozás hipnotikus révületbe kergette. Meggyötörve a napok pusztító hőségétől, összeroppanva Rodolfo miatt, a megérzett vihar frenetikus lázában elszakadt akarateréjének utolsó szála is, amely őt még mindig visszarántotta a nagy bolondságoktól és megkötötte a meredély szélén. Valami megpattanhattott benne, mert a kerten keresztül elrohant, szaladtában végigesett az összehajtott, zöldre festett székek között, könyökével átvágta magát a kaktuszok sűrű bozótján, belekapaszkodott a szélől ingó, vastaghúsú gyökerekbe és a leromlott sziklalépcsőn az állati önfentartás ösztönével a tengerpartig kúszott.

Pupillái betegesen kitágultak, amikor szemtől-szembe találta magát a tengerrel. Viaskodott vele. Kitárta neki ziháló mellét. Homloka pereméig szívta fel a sós áradatot. Igen, ez a tenger, most, csak most ismer reá, a zabolátlan, fékevesztett, megveszett, medréből kitörő, a lázadó, felbőgő, tébolyodott, végtelen és győzedelmes tenger, nem pedig az a ketrecébe zárt, szelidített, jól nevelt, polgári igényeknek megfelelő lubickolóhely — de ime, még zuhog is hozzá, az eső bő cseppekben megeredt és a sós és édes víz nedvessége már megáztatja az arcát. A fellegek összes hályogai egyszerre hasadtak fel és zúdult, zakatolt a zápor és a szélroham úgy csapdosta össze a millió esőveszszőt, hogy néha fátylaknak tetszettek, néha pedig nedves füstnek.

A záportól fátyolos szemekkel néz körül. Nagyszerű könnyebbség vesz rajta erőt.

Beül a csónakba és meglazítja a kötelet is.

Az elemek apokaliptikus tánca alatt behunyta a szemét. Egy szakállas hullám meglökte. Gaby egy pillanatig, egyetlen pillanatig élvezte önmagát, mert olyan bátorságot ismert fel magában, amelynek létezéséről sohasem tudott. Ugyanazzal az állati életet kormányzó ős ösztönnel, amely lehetővé tette, hogy a bömbölő szélviharban lekússzék a síkos és bizonytalan sziklás ösvényen, most, noha soha életében nem járt evező a kezében, egyensúlyozott az evezőrudakkal és egy darabig felvette a harcot a hullámokkal. Még észrevette, hogy a villanyfényben a Monte Salaro úgy ragyog fel, mint egy smaragd-spongya, aztán elsikoltotta magát és egyébről nem tudott.

Egy szuroksötét, odvas fa belére emlékeztető hullám megemelte és felborította a csónakot.



Amikor végre a csillagtalan estében az orkán ereje rábömbölt a várakozás szenvedélyétől vemhes szigetre, Pali ott hagyta az étteremben a vendégeket és felment Gabyhoz a szobába. Még vilámlik, mennydörög, a vihar támasztékaiban rázza meg az ablakfákat — Gaby nincs sehol. Kiszalad a folyosóra, hangosan kiált, — hiába! Kifeszíti az erkélyablakot, hátha az erkélyen van, ott sincs. Lenéz az útra, amely ezer csáppal, ezer szomjas ajakkal lihegi be a vizet, nincs, nincs. Az irodában nem tudnak róla. Csak nem ment ki a szerencsétlen a tengerhez? — kap a fejéhez ijedten.

Esernyővel a kezében lerohant a tengerpartra. Megbotlik; mire feltápászkodik, a szél kiragadta kezéből az esernyőt. Tovább keres. Ott, ahol fürdés közben le szokták vetni holmijukat, a gyökérbe, sárba taposva, végre felismeri a Gaby lila, keleti mintákkal átszövött sálját. Bambán megáll, arca eltorzul és ugyanazt a kimondhatatlan szorongatást érzi, amit egy félórával ezelőtt, amikor a vihart várta, csak most erőteljesebben, elemen-

tárisabban. Ezt az érzést még nem ismerte. Életében talán először sejti meg, hogy mi az igazi fájdalom. Tehetetlenségében, mint valami ingoványba, mind lejjebb és lejjebb süllyed, úgy tetszett neki, hogy már szájaig ér el a sárlé. Ezer hang közül arra az egyetlen emberi hangra vágyik, de csak a víztömegek polifonikus orkesztere hörög, dübörög fel körülötte. Végigremeg egész testében. Kiabálni szeretne, de hang nem jön ki a torkán. Újabb villám cikázta körül és kísérteti fényében végre megláthatta, hogy hova került tulajdonképpen. Még egy erőfeszítés — rekedten elordítja magát. Felharsogó fájdalommal kiáltja be a süket éjszakába: Gaby, Gaby!

Halálra ordíthatta magát, tengermoraj, égi háború között elenyészett a hangja. Félőrlően a szálloda felé rohant. Fellármázta a személyzetet. Ruffini, Michel, néhány, kocsmában borozgató matróz leszaladtak a parthoz és acetilen lámpával bevilágították a sötétséget.

Nem kellett sokat keresniök. Gaby hatvan-nyolcvan lépésnyire tőlük a parton feküdt. A jótékony hullám, ahogy elkapta, úgy vissza is adta a földnek. Mi történhetett? A sekélyes vízben megállt volna a maga lábán és jártányi erővel valahogyan visszavánszorgott a partra? Ez a pillanat örökre kihullott Gaby emlékezetéből.

Amikor megtalálták, élt. Zúzott volt, összeütődött. De lélezett.

— Nem lett semmi különösebb baja — nyugtatta meg Ruffini Palit, aki ügyetlenül, de túlzó buzgalommal, mintha Gaby megmenekülése egyedül attól függne, hogy mennyi igyekezetet képes belevinni a munkájába, tisztogatta Gaby haját a moszattól. Aztán felvitték a szállodába.

Orvos nem volt kéznél. Michelnek azonban egy másik kis szállóban, a Nazionaleban, sikerült a fürdővendégek közt egy német orvost felhajtani, aki flegmatikusan abbahagyta sakkpartiját,

átjött a Bellevuebe, megvizsgálta az ájultan fekvő Gabyt, éleszeni próbálta, de biztos véleményt nem tudott mondani.

— Lehetséges, hogy a tüdőgyulladás esete forog fenn — mondotta. — Mindenesetre várjuk meg a reggelt. Kora reggel egy ápolónőt küldetek önnek. Addig üljön a beteg mellett. Azt hiszem, hosszabb időbe, mondjuk pár órába kerül, míg a nagyságos asszony magához tér.

Azután ismét az alélt beteg fölé hajolt, széles vállai és háta eltakarták Pali elől a Gaby arcát. Pali az orvost nézte, egyszerre rejtélyes hatalomnak érezte minden mozdulatában és kérdő pillantást vetett rá. Az orvos erőteljesen kezét szorított vele. — Reméljük a legjobbat, — búcsuzott el tőle, de volt a kézszorításában valami, amit a férfi sejtet a férfival: el kell készülni végzetes komplikációkra is!

•

Pali egyedül maradt a néma asszonnyal, aki úgy feküdt a sima ágyon, mintha már nem volna benne élet. Pali félszegen lehajlott, az átnedvesedett szandált lehúzta az asszony lábáról, azután a nyirkos lábfejről a szétmálló, iszapos selyemharisnyát hántotta le, mint ahogyan az ember egy bannánt foszt meg a héjától. Ügyetlenül megigazította a mozdulatlan fej alatt a párnát is, leült egy székre s ujjaival, anélkül, hogy tudott volna róla, dobolni kezdett a szék támláján és várt.

Kísérteties volt ez a hotel-szoba. Világosságát csak az egyetlen villanyégő tompa és gyér fényétől kapta, mely az éjjeliszekrényen állt. Még a légy zümmögését is meg lehetett volna hallani, de odakünn citerázott, tombolt, őrzöngött a vihar. A belső élet néma magárahagyatottságában Pali agyán átvillant a gondolat, hogy esetleg örökre elveszítheti asszonyát. Ennek a veszedelemnek közelsége a szoba minden félhomályos szögletéből



előacsarkodott. Szavak: élet, halál egyszerre elhagyták a szókinsz rejtekhelyeit, az érzékelhetőség minden fenyegető tünetével mutatták, hogy vannak, hirtelen teltek meg tartalommal, különös nedvekkel, mintha ők is csak a künn zajongó viharra vártak volna, hogy megduzzassza edényeiket.

Pali a meggyötrő, szenvedéssel teli éjszakán, a villám fel-felcsapó lángja mellett oly éles világításban látta meg mindkettőjük életét, mint még soha. Összezsugorodtak a bölcse és a koporsó határai és önmagát látta otthon, mint egész kis gyermeket, rövid nadrágban, kioldozott cipőfűzővel. Akkor még szép fiúcska volt és milyen pajzán, milyen rakoncátlan... Hogy megváltozott!... Vajjon valóban ő volt az vagy valaki más, aki csinytevéseivel állandóan réme volt a háznak, aki kiszúrta a kis macska szemét, mert tudni vágyott, hogy mi van mögötte... Ez a féktelen gyerekkor felszívódott és leülepedett a rákövetkező kamaszkorszak kesernyés hangulatában. Szülei szegények voltak. Gimnázista korában privátórákat kellett adnia, hogy tovább tanulhasson. Pajtásai már rég megismertek a női test misztériumaival, amikor ő még — és milyen sokáig! — azoknak az éretlen, ifjúkori pubertásos bűnöknek áldozott. Hányszor kellett feltámasztania ujjával a szemhéját, kényszerű vigiliákkal, éppen úgy, mint most... De akkor nem egy éj átvirrasztásáról volt szó, esztendőik éjszakáit kurtította meg...

Végre felküzdhette magát. Felküzdhette?! Nyomorult pária maradt, ha ruhát csináltatott, nem volt pénze cipőre. Ha cipőt, nem volt pénze ruhára. A szerencse végre meglegyintette és megnősülhetett... Most az első, esküvőutáni délelőttöt látja maga előtt, amikor karonfogva végigvonult feleségével az uccán és akkor is barátai arcán már ott látta a kaján mosolyt: vajjon mivel babonázta meg ez a jelentéktelen ember azt a szép

leányt, hogy feleségül ment hozzá? Nem fog sokáig tartani. Ő vette el, de a miénk lesz!...

Gaby mozdulatlanul feküdt még, miután Pali megfogta a kezét. Ijedten tapogatta a csuklóját. Gyöngén vert, lüktetett. Élt. Az arcát nézte. Még így is mennyi makaesságot fejez ki a tekintete. Mennyi akaratosságot, ahogy összeszorítja az ajkát.

Házasságára gondolt, azokra a negyedórákra, amikor ez az ifjú test melegen simult hozzá és ezek az ajkak a vágy és az öröm íztől voltak nedvesek. De lassanként — vajjon kinek a hibájából, az övéből semmi esetre sem, a természet rendje, a megszokás hozák így, — a szerelemnek háttérbe kellett szorulnia, mert viszont a kötelességtudás került az első vonalba. Mi tagadás, együttlétük pillanatai csak olyan megkapaszkodások voltak, mint amikor úszás közben az ember belekap a kötélbe, hogy egy rövid percig kipihenje magát, erőt gyűjtsön és azután ismét ki, a kegyetlen szabad tengerre...

Vajjon ezért akart Gaby öngyilkos lenni... Mert ez az éjjeli kibotorkálás a viharos tengerre, több volt, mint szeleburdiság... Elhatározás volt, hogy végezzen magával. De miért? Mert ostoba, regényes, nem e világba való természet, szándékosan fúrja be magát téveszméi közé, szándékosan keresi a magányosságot, a magányosságot, amely oly rossz tanácsadó... Még csak az kellett neki, hogy erre a vad, lehetetlen szigetre hozza, amely valószínűtlen, torz csodáival, ellentmondásainak mágikus erejével, vagy mivel könnyen magával hurcolja az ilyen álmodozó lelket a valóságon túli dimenziókba.

Gaby haragszik rá, gyűlöli... Mi joga? Ó, bevallja, isten és ember előtt, hogy sokszor megbántotta Gabyt, de sohasem szándékosan. És Gabynak sem szabad elfelejteni, hogy ő is, minden biztonnyal akarata ellenére, tapintatlanul viselkedett

vele szemben. Már házasságuk első hetében is mi történt? Felvitte az irodába. Tél volt, nem fűtöttek a rakárban. Lelkesen mutatta neki az archívumot, az ügykezelést, a cédulákat, az adminisztrációt, amelyet saját ötletei szerint vitt keresztül az egész üzemben, olyan pedantériával, amelyhez fogható egyetlen gyárban sem akadt egész Erdélyben. Gaby akkor szorosabbra húzta össze a bundáját, elfintorította az orrát — nyolc napos házassok voltak — és úgy viselkedett, mintha cz az irattár, nem is irattár lett volna, hanem valami morgue, kitett és felismerésre váró hulláival. — Látd, Gaby — mondotta neki, — így kell nekem megosztanom életemet közötted és az aktáim között. Mit szólnsz, milyen mintaszerű itt minden? — Gaby elnevette magát. Az az érzésem — felelte, — mint amikor a múzeumban meglátok egy roppant sarkantyút: vajjon milyen lehetett az a vitéz, aki ilyen rézsarkantyút hordott?

Humornak humor, de neki, mégis elevenére talált.

Legjobban szerette volna azt válaszolni: Mért gúnyolódol, hisz ennek a precíz, hajszálpontos és lelkiismeretes munkának köszönheted, hogy bunda van rajtad. De egy szót sem szólt, csak rázta a kulcsokat a kezében és megbánta, hogy egy percig is föl merte tenni, hogy Gaby, mert a felesége, jobban fogja méltányolni rendszeretét, mint mások...

Lezárt ügyek, ostobaság a hajuknál fogva előráncigálni, de rá kell mutatni akkor, amikor az ember azt kutatja, hogy ki a felelős azért a megbolygatott házaseletért, amely lám, idáig jutott.

Mi hát a tanulság? A tétlenségben a szív nem marad közönyös. Ő is mennyi kísértésnek volt már kitéve itt, a szigeten is. Itt csak egy segíthet. Visszatérni haladéktalanul a régi élethez! Folytatni megújuló munkakedvvel ott, ahol abbahagyták. Gondoskodni arról, hogy odahaza Gaby is ta-

láljon valami foglalkozást, amely lassan leszoktatja a hiábavaló fantazmagóriákról. Ha Béla bácsi bevette Jánost az üzembe, akkor ő meg beviszi Gabyt is oda. Majd ha Gaby előtt is feltárul az a sok szépség, amit a jól végzett munka nyújt, ha beidegzi magát a kötelességtudásba, akkor mind a ketten megtalálják az élet reális céljait.

Innen, Capriból nézve — magából indult ki s úgy vélekedett, ha ő lecsillapodott, akkor másnak is ugyanezt kell tennie, mert ez a logikus — nem voltak kétségei aziránt, hogy odahaza engesztelő kézzszorítással várják és az öreg is erőt vett gyerekes duzzogásán. Ha csak az kell, hogy a Schrödel-tervet kútbaejtse, üsse a kő, megteszi. Mit nem tenne meg a békéért, azért, hogy nyugodtan helyet foglalhasson íróasztalánál és folytathassa, amit elhagyott, ami az egyetlen elképzelhető életforma a számára?

A vihar odakünt teljesen elült. A felhők közül előbujt a hold. Pali kinézett az ablakon, teli tüdővel szívta magába az új életet. A tenger habjai ismét szeliden mormogtak. A világ felvette régi ábrázatát. Milyen kevés kell ahhoz, hogy az ember elfelejtse a szenvedést!

Gaby mélyet sóhajtott. Pali megfogta a pulzusát, óráját a füléhez tartotta, kalkulált, számított. Az érverés gyorsult. Pár pillanat múlva hangok is törtek elő Gabyból. Fátyolozott mondatfoszlányok, mély nagy pauzák utána, szavak, erőteljesen és összezsugorodottan, mintha őszi fáról peregnének alá, szordinós sikolyok, lobot vetve, mint egy gyertya lángja. Pali összehúzta a szemöldökét, nyugtalanul raktározta el magában annak a titokzatos harmadiknak a szavait, akinek jelenlétéről egyikük sem tudott. Feszült idegekkel várta, hogy még rejtettebb rétegek szélén csordul ki a rejtélyes én titka, de Gaby elhallgatott és mély, nyugodt lélekezéssel, mozdulatlanul feküdt megint.

Odakünt, mint egy Atlasz, emelkedett ki



a természet a nap és a vihar démonikus ereje fölé. Ó, akkor talán idebent is vissza fog térni az élet?

Pali elbóbiskált a széken. Fejét a mellére hajtotta, a száját nyitvafelejtette. Az ezüst hold kíváncsian sütötte be az arcát. Ebből az archól fényfoltok hullottak alá és a Pali mellényére, térdeire, cipője orrára tapadtak, mint a mézga. A hold arca eleinte incselkedett. Szarkasztikusan gúnyolódott, mint egy böcs, mintha Voltaireja volna a kozmosznak: azután nevetett. És a végén, a végén szánakozott, szánakozott.

## V.

Gaby előtt, amikor másnap délelőtt felébredt, lassan formálódott ki a férje alakja. Úgy nézte sokáig, mint valami tárgyat, amelyről el sem képzelhető, hogy él. Megerőltette a szemét, felismerte Pali verejtekező homlokát. Ez megnyugtatta. Jobban körülnézett, a hotelszobában egy ismeretlen asszony vizes törülközőket áztatott a mosdótálba.

Ki ez az asszony?

Gaby felült az ágyában, de nem bírt fennmaradni és visszahanyatlott.

Gaby összehúzta a szemöldökét és alig-alig hallhatóan suttozta: szégyenlem magamat.

— Most már túl vagyunk rajta. Úgy-e mondtam magának, Donna Ursulea, hogy kutya-baja se lesz... Meg voltunk ijedve alaposan, Gabykám! De hát mi is juthatott eszedbe, hogy viharos időben nekivágj a tengernek?

Gaby arcán még ott lebeg a másvilág reflexe. Könnyű mosoly suhan végig az arcán. — Ha egy tükröt kaphatnék... — gondolja, de abban a pillanatban meg is feledkezett róla. Ujjait a napfény elé tartja, amolyan súlynélküli mozdulattal, mint amikor valaki egy elalélt pillangót emel fel. Szeme most megakad a fehér abroszos asztalkán.

— Mennyi virág, milyen szépek... Köszönöm, Pali.

Pali zavartan néz Donna Ursuleára. Ursulea asszony vásárolta össze őket a piacon. De hát ezt mégsem mondhatja meg Gabynak!

— Kedves, igazán kedves — szagolta meg a fehér virágokat és azonnal felismerte, hogy vadliliomok. Liliom: nemes virág, úri virág, de nincs a dísznövények világában egyetlen sem, amely annyira el tudna vadulni, mint éppen a liliom. Capri mély árakai tele vannak burjánzó, vadliliommal.

— Ne erőltesse meg magát, asszonyom — igazította meg az öreg Ursulea Gaby feje alatt a párnát búbájosan finom mozdulattal, amilyenre csak nő képes.

— Vigyázz, kérlek, vigyázz — ajánlotta Pali is, — még mindig nagy a lázad.

Odakünn ólomszínű fellegek takarták be az eget.

— Azóta — még mindig esik?

— Esik is, meg nem is. Egy-két órája, hogy elcsendesedett.

— Szegény Pali, képzelem, mennyi bajod volt velem!

— Nem kívánom az ellenségemnek sem. Egészen meg voltam riadva miattad. Az éjjel is félrebeszéltél.

Gaby arca azonmód elsápadt:

— Mit mondtam?

— Már elfelejtettem. Eleinte azt gondoltam, hogy felírom. Várj csak... Valami sziréneket emlegettél... „Ó, szirének, hallom az éneketeket... Ne engedjetelek odakötözni a hajó orrához... Mindent hallani akarok!“ Hát ilyen ostobaságokat fecsegtél. Ha jól emlékszem, valami nevet is emlegettél.

— Micsoda nevet? — könyökölt fel Gaby erőre kapva.

— Mit tudom én? Valami Leu... Leu.  
— Leucosia — mosolygott Gaby és ez volt az első őszinte mosolya.

— Mást it mondtál. Valami Lie, Lie.

— Ligea.

— Azt.

— Leucosia és Ligea a szirének nevei. Azt talán tudod, hogy itt a sziget közelében van a szirének útja. Odysseus is itt hallgatta a szirének énekét. Nincs benne a Baedekerben? — fejezte be kissé évődő hangon, amelyet a visszanyert élet-erő váltott ki belőle.

— Nincs. Én nem voltam latin-magyar szakos...

Mindketten mosolyogtak.

Pali félszemmel rásandított az ágyra: Odysseus!... Beteg, határozottan beteg — mormolta.

— Mást nem mondtam? — s hirtelen elkomorodott.

— Összefüggéstelen dolgokat, de már elfelejtettem...

Gaby áthatóan nézett az urára:

— Köszönöm neked, Pali.

— Mit köszönsz?

— Hogy elfelejtetted. Kár lett volna az agyadat tömni az én hiábavalóságaimmal...

•

Giuseppe, abból az alkalomból, hogy a „donna“ először jelent meg a parton, egy nagy csokor mezei virággal lepte meg Gabyt. Rozmaring, clematis, caprifolium, mind együtt volt a sok kedves virág, ami lecsüng a sziget magas sziklafalairól.

Gaby magához szorította a virágokat.

Szinte csodálatos, a fizikuma rohamosan jött rendbe. Még tüdőgyulladást sem kapott, pedig a lélek eddig is csak hálalni járt belé. Igaz, még jobban lesoványodott, olyan vékonyka szegény, mint a fűszál.

A német orvos megtiltotta neki, hogy fürödjön. Egyelőre nem szabad kitennie magát még egy meghülésnek! Bánja is ő, úgy is gyűlöli a tengert! Gyűlöli, szereti, már nem is tudja, egybefolyik ez a két fogalom nála. Legjobban szeretne elmene kiülni Capriból!

— Utazzunk el, ha lehet, már holnap utazzunk — kérlelte Palit.

Palinak felderült az arca. Ez már beszéd! Eppen a szájából vette ki a szót.

— Vasárnapig van kifizetve a panzió. Ha úgy tetszik, vasárnap utazhatunk. Innsbruckig meg sem állunk.

A hátralevő két napot Gaby Giuseppe társágában töltötte. Szívesen jött-ment vele, hiszen letéteményese titkának... Giuseppe processziókról mesél, amelyeket a szőlőbetegség ellen vezet a nép, a százéves Beppóról odafenn a piazzetán, aki abból él, hogy festői fehér szakállával, vörös övével, húrnélküli gitárjával, beáll a fürdővendégek fényképezésre kész csoportjába, hogy a hazaküldött levelezőlapok értékét ezzel is emelje. Beszél az őszi madárvadászatról, amikor csapatostól ejtik törbe a rajokat, fügeszüretről, a fehér vászonkendős, fülönfüggős caprii asszonyokról, akik a Marina Grandén várják vihar után a halászokat, de azok közül egyik-másik odapusztul a tengeren... Dallamos olasz nyelven mesél Gabynak, aki már megért minden szót. Ha sokáig itt marad, hozzá-hasonul ő is a caprii hajótöröttek asszonyaihoz... De vasárnap utazik — és Giuseppe buzgóbban szedi számára a lilába játszó gránátalmát.

— Hogy nem unod meg a folytonos mászkálást ezzel a csirkefogó Giuseppével? — fakadt ki Pali, mikor Gabi porosan hazajön és szanaszét szórja virágait.

— Miért nem jössz velünk te is?

— Na, délután együtt megyünk ki. De hová?

— Giuseppe elvezet a halászokhoz. Gyere ve-



lünk, ha kedved van — tette hozzá, bár szívesebben vette volna, ha marad.

Pali is felcihelődik. Tisztán böles előrelátás okából, nehogy Gaby a szurtos, zsírosképű, himlőhelyes Giuseppébe is belebolonduljon. Zobeltitz és Rodolfo után minden lehetséges...

Az állott hal szagát Gaby már messziről megérzi. Csodálatos, hogy milyen érzékeny szagok iránt, akárcsak a terhes asszonyok.

A halászok éppen most vontatják a Marina Grandéba a zsákmányt. Ott vergődnek a bárkák orrában az ezüstös, gyöngyházas, össze-vissza hal-tömegek élve, de már félig döglötten is.

Egy halászkölyök lelógatja a lábát az üres mólóról. Minden hal, amit kiránt, még táncol egyet, mintha létezése utolsó pillanatában pótolni akarná az elmulasztottakat. De egy csomó hal apatikusan tűnik el a többi között. Még csak nem is tiltakozik korai elmulása ellen.

Gaby szeme folytonosan a horgokkal szegélyezett fonalat vigyázza. Pali néhány cigaretta fejében elragasztatja magának: tonnahal, tinta hal, ez a hosszú esetlen itt, murena... Hát ez a hasas, ökölnyi, kiugró bazedov szemével? Olyan, mint Béla bácsi — mosolyog Pali Gaby felé. — A szürke morgó hal... — Nini annak csak egy szeme van a jobboldalán... — Lepényhal, északi tengerokről sodródott ide.

— Mennyi hal! — állapítja meg Pali és a nyüzsgés-mozgás teljesen leköti érdeklődését. — Messziről úgy látszik, hogy hal: hal. Közelebből azonban mindegyik más.

— Ez már így van — pöfékeli vígan pipa-füstjét az öreg halász. — Mélyebben még furcsábbak a halak. De azok óvatosan elkerülik, hogy felszínre kerüljenek.

— Mia donna — siránczik Giuseppe, — ez már mégsem járja. El fogtok utazni és meg sem néztétek a Grotta azurrát.

— Nézd, Giuseppe, kapsz öt lirát, de engedd el nekem a grottádat.

Giuseppe a fejét csóválja.

— Még az nem fordult elő, hogy valaki ne nézte volna meg a Kékbarlangot. Ez itt a legszebb.

Gaby csüggedten int a kezével.

— En már láttam — a legszebbet...

Giuseppe Palihoz fordul.

— Gyönyörű a délelőtt. Ilyenkor legszebb a barlang. Tudja-e az úr, hogy milyen csoda a Kékbarlang?

Pali ne tudná? Amikor a Baedeker is két csillaggal jelzi! Annyit olvasott már róla, hogy otthon a legpontosabban referálhatna, ha nem is nézi meg.

— Menjünk ki Giuseppe kedvéért... — szól Gaby.

Giuseppe nagyot ugrott örömében.

— Nagyon szép, nagyon szép — és már készítette is a csónakot.

Siklik a kis csónak fürgén a vizen. Apró szitakötők, rovarok rajzottak a víz színén. A sziklafalból kiálló kaktuszbokrok le-le ejtették kék-pirosba olvadó hosszúkás gyümölcseiket. Giuseppe mélabús olasz dalokat énekelt, amelyekben felolvadt a kezdődő bariton meleg, ezüst érce.

— Nézd meg jól — suttozta Gabynak egy belső hang — nézd meg jól, jól nézd meg, sohasem fogod látni többet!

Giuseppe most belekezd egy másik dalba. Ugyanaz a dal, amelyet Rodolfo énekelt, amikor a búcsú alkonyatában csónakjaik eltávoztak egymástól. Akkor mind erőtlenebbül hallotta a melódiát, egyre foszlott az ének szövedéke, egyre hal-

ványodott és a végén megszűnt. Most ismét felzakad — idegen szájon.

Talán a dal volt az oka, vagy hirtelen meglepte a közeli, a végérvényes búcsú előérzete: Gaby elsírta magát.

Vörös mészkőfalak előreugró fantasztikus loggiái alatt lassítva tartott a csónak. Gaby üveges tekintettel nézte a part szélén gyűrődő haboknak gyors körbekerítését. A beárnyékolt barlangokból denevér csapott elő. Fel-fel villódzó sárga fény, mint amilyen a macska szeme a sötétben.

— Miért sírsz? — tudakolta Pali.

— Eszembe jutott, hogy holnap elutazunk.

— Gabykám, ha neked folytonosan eszedbe jut valami, akkor igazán nem tudom, mit csináljak? Vannak dolgok, amiket ki kell operálni, mint a vakbelet, vagy a mandulát... Csökevények, amelyeknek semmi értelme a szervezetben, csak zavarólag hatnak.

— Megérkeztünk — szól Giuseppe.

Pali elcsodálkozott. Hát hol is az a híres barlang? Nem lát egyebet, csak néhány kirándulók-kal teli vitorlást, egy zászlórudat a mészkőfal hasadékában, vékony nyílást a bokrok alatt, amelyeken keresztül még egy gyerek is alig tud átbujni. A sziklarepedés majdnem a víz színét éri.

— Ott a barlang — és rámutatott Giuseppe a résre; kérte Gabyékat, hogy hasaljanak le a csónakban és dugják le mélyen a fejüket.

Gabynak fölösleges volt a biztatás. A csónak a barlangból ki- és beáramló, örvénylő víz nyomása miatt úgy himbálódzott, mintha vihar lenne. Gaby gyöngé idegzete — talán a vihar estéjére emlékezett vissza és emiatt, — egy-kettőre felmondta a szolgálatot. Végigesett a csónak mélyén és arccal lefelé, két kezével takarta el a száját.

Giuseppe leteszi az evezőket. Megkapaszkodik

a sziklaszáj fölé erősített vasláncon és teljes erejével berántja a csónakot a hasadékon.

Grotta azurra !

Valami csodálatos földöntúli kékség hatolt be a sziklás üreg legkisebb eresztékébe is. A külső nap a nyíláson keresztül nem több, mint egy aranykrajcár. A víz tükörsíma, rezzenés nélküli, szűziesen átlátszó. Az evezők vízbecsüngő lapátjai antracinkékek. Egy matróz fürdőruhában, hangos csobbanással, beleveti magát a vízbe. Csontjáig kék lesz tőle. Desztillált, leírhatatlan töménykék-ség, amely elnyeli a nap minden vörös és sárga sugarát. Felporzó, felségesen nyugodt kékség, amely éppen azért nyugtalanít, mert annyira tökéletes. Kék, kék, kék, a szférák kékje. Isten trónusának háta mögül ideorzott kép. Évezredek heraktározott, felhalmozott, örökkévaló kék. Hol is vette az ember a bátorságot, hogy belopódzkodjék ebbe a mesebeli kékbe? Ki a sáfárja ennek a kéknek, hogy őrizetlenül meri hagyni kincseit? Ésszenciaként, egy egész mennyboltot meg lehetne festeni vele.

— Kolosszális — áradozik Pali és állát hirtelen hüvelyk- és mutatóujja közé szorítja, ami a legnagyobb elragadtatás jele nála. — Gaby, Gabykám most hadd a tengeri betegséget és ide nézz!

Gaby azonban elhárító mozdulatot tesz a kezével. Hagyják! Hát nem látják, hogy rosszúl van! Képtelen a fejét megmozgatni.

— Szokott az így lenni, signoro — jelenti ki letörten Giuseppe. — De mit csináljunk, ha egyszer a csónak meginog a barlang előtt? Repülőgépen mégse tudunk ide behatolni!

Kieveznek a barlangból. Giuseppe a sziklasövényen áll és ráfekteti Gabyt. A szenvedő aszszony csakhamar jobban lesz, de megborzong a gondolattól, hogy ismét csónakon tegye meg az



utat visszafelé. Szerencsére a nápolyi kirándulójó éppen akkor érkezik oda. Felültetik rá Gabyt és úgy viszik haza.

Gyorsan peregnek az események. Ruffini parolázik és odaadja Egyedinek a Bellevue reklám-céduláit. Csináljon odahaza egy kis propagandát!

A bőröndökre rányomja a vignettát: Bellevue! Michel a hajófenékbe viszi a bőröndöket. Gaby ismét magára veszi spriccelt angolkosztümét. Pali fejére húzza a sapkáját. A hajó túlköl, a sziget megfordul, benn vannak a golfban. Már csak apró házaeskákka! teletűzdelt hegyoldal látszik Capri-ból, már csak egy vékony sáv és az is eltűnik a rózsaszínű ködben.

Milyen egyszerű mindez — másoknak. A penzió közönsége kicserélődik. A szobákban friss ágyneműt húznak. Vetkezőhelyüket a tenger mellett birtokba veszik az újak. Giuseppe holnap is „molto bellá”-zik. Palinak van igaza: az élet nem ismer megállást. Fő az idegenforgalom.

Rodolfo is vissza fog térni. A cvikkeres majd tovább tatarozza a csónakot. Egyszer csak befejezi! Vajjon ha jövőre idejönne, megtalálná-e Rodolfót? Nem, ahonnan elment egyszer az ember, oda ne térjen vissza többé. Talán majd tíz év múlva! Rodolfo akkor huszonnyolc lesz és ő már túl, túl a negyvenen is. A negyven éves asszony! El fogja még a tájékát is kerülni Caprinak.

Nápolyban még aznap este kapnak vasúti csatlakozást. Megszakítás nélkül utaznak Triesztig. Gaby ott elbúcsúzik a tengertől.

Idegen ország. A mozdony ziháló tüdővel ér fel a magaslatra. Hideg alpesi levegő. Kaszkádok, vízesések, szakadékok, alagútak. Fenyőerdők, fűrésztelep, vízimalom.

Innsbruck. Az állomáson Schrödel várja őket. Schrödel úr épp oly pirosképű, mint Aranyos-

váron, de most mégsem olyan bizarr, mert itt Tirolban mindenki piros és minden ember arcán van valami Schrödelből.

A magasülésű fiakkereken behajtatnak a szállodába. Szállodájuk a „Goldenes Dachel“ közelében fekszik. Schrödel csak egy órát engedélyez nekik, hogy rendbehozzák magukat, azután, viszi, hogy családi körben megebédeltesse őket. Útközben hévvel magyaráz, mint egy hivatásos cicerone.

Tiszta, gondozott utak és mindegyik hegybe szalad. Az emberek egyszerűek, robosztusak. Itt még a levegő is tejszagú.

Gaby arca kipirosodik az ózonos magasságban. Vajjon a hegy elfeledteti-e vele a tengert?

Az ebéd igazi schrödeli ebéd volt és a háznép is hamisítatlan schrödeli háznép. Gaby csendes megadással várja ki a szilvaízes gombócorgiák végét.

Schrödelné minden áron azt akarta, hogy ránduljanak ki a hegyek közé. A drótkötélpályán felmennek és a „Frau Hitt“ aljában pompás jogurtot isznak. Bármily vonzó is az ajánlat, Gaby elhárította magától a kirándulás tervét. Amíg a férfiak tárgyalnak, lefekszik a szobájában.

— Tudja, ki lakik ott? — mutatott ki Schrödel egy ó-német stílusú, fafaragásos, tornyos, kakasos épületre, — Zobeltitz! Emlékszik még rá? Az én bolondos unokaöcsém!

Gaby jól megnézte az épületet. A földszinten borbélyüzlet volt és alatta olcsó borpince. Az első emeleten női divatszalón.

— Fönn a második emeleten lakik, ha itthon van. De most nincs itthon. Éppen tegnap kapott tőle levelet a feleségem, kérte, hogy valami könyveket kerestessen ki és küldjön utána Kairóba.

Gaby elesigázva a hosszú utazás gyötrelmeitől, néhány órát pihent a hotelszobában, amelynek falait Andreas Hofer szakállas, elszánt tekintetű arcképe díszítette. Utána kísétált a városba.

Sokáig nézte a megáradt Innt, amely csaknem a híd párkányáig ért fel. Gabynak meg kellett erősen fogóznia, hogy visszatartsa magát a leugrástól.

Ismét elsétált Zobeltitz lakása előtt. Megfogamzott benne a vágy, hogy felmenjen. Fehér fejkötős, tipegő-topogó anyóka fogadta. Épp olyan öreg volt, mint a város.

— Zobeltitz úr elutazott — szólt gyerekes riadtsággal a szemében.

— Tudom — szólt Gaby. — Elküldték neki a kért könyveket?

Az anyóka azonnal sejtette, hogy Gaby közelebbi ismeretségben van a gazdájával. Hellyel kínálta és kötényével megtörülgette a kezét.

— Megnézhetném, hogy lakik Zobeltitz úr?

— Hogyne, hogyne — és előre engedte.

Megcsapta a toronyszoba furcsa levegője. Könyvek a fal mentén, harmónikus sorokban. Antik, faragásos székre odadobva brokád miseruhák. A falon Beethoven halotti maszkja, régi metszetek, egy gitár, rózsaszín szalaggal átkötve. Zöldpatinás Buddha-szobor, keleti vízi-pipák, régi orientálista utak emlékei. Hatalmas íróasztal szanaszétszórt könyvekkel, kéziratokkal.

— Egy levelet szeretnék írni Zobeltitz úrnak.

Az öregasszony írószerszámot tett elé és kiment.

Szekerények voltak nyitva, Gaby beléjük láthatott. Fantasztikus ruhadarabok, elefántcsontvégű bot, vívókabát, orosz ing, szeszélyes összevisszaságban. És a szekrény polcain is sok minden, régi csipke, még szétmálló női selyemharisnya is.

Az ablakok színes, mozaik üvegén keresztül bágyadtan hatolt át a napfény.

— Ilyennek gondoltam Zobeltitz lakását — mosolygott magában, — precíöznek, befejezetlennek, fantasztikusnak. Tudtam jól, hogy tarka

mozaiklapokat tétet az ablakai helyére. Megszűri a napfényt, nem hagyja, hogy úgy jöjjön be a szobába. Szegény, javíthatatlan barátom — hamarjában nem tudta, kit sajnáljon, őt-e vagy önmagát.

Találomra egy könyvet húzott ki: Stefan George sáfrányszínű, bőrbekötött verseit. A belső címlap alá odaírta:

— Tengerre vágytam mindig, de csak zátonyra érkeztem el.

Utána dátumot írt és a keresztnévét. A könyvet úgy hagyta az asztalon. Törje majd a fejét, ha egyszer megtalálja.

Lábujjhegyen lépett ki a szobából, hogy fel ne költse ezt az elnarkotizált csendességet.



Másnap továbbutaztak. Megismétlődött vele is az érzékeknek az a különös játéka, amely együtt jár minden utazással. Még fülében zsongott Capri, de már visszahódítja helyét a régi, a megszokott. A rejtelmes áramlások ismét elkezdődnek; ami fenn volt, alákerült; ami szunnyadt, felszínre jutott. A szárazföld helyébe tenger lépett és a szárazföld kiszorította a tengert. Változások? Kétségtelenül minden, ami megismétlődik vele, más, mint volt. De világának tulajdonképpen arca ugyanaz maradt. Az alkotó elemek nem változtak. Frissen szerzett benyomásaira ráfeküdt árnyéka a gondnak, hogy újra el kell kezdenie a régi életet, amelytől undorodott.

Gaby közömbös arccal nézi, hogy ismét a román határon vannak és a vámhivatalnok gyanakodó arccal nyúl bőröndjeibe. Am hányja-dobálja szét a legkedvesebb ruhadarabjait kedve szerint, nem érdekli, mintha nem is róla volna szó.

A vonat rakoncátlan füttyel indul útjára, tovább, hazafelé. Egyedi ismerősöket fedezett fel a vonaton s azonnal összeült velük beszélgetni.



Az aranyosvári pályaudvar. A vasúti vendéglő ajtajában a főpincér ugyanazzal a mozdulattal dirigálja az alpincéreket, mint amikor elindultak. A bérkocsik ugyanabban a rendetlenségben tolakodtak előre. A főúton az üzletek felírásai, az autóbuszok, a hirdetések, az Ellida-reklám, a járókelők, minden ugyanaz.

Mintha semmi sem történt volna. Senki nem törődött velük, hogy elmentek és visszajöttek. Néhány ezer kilométer a hátuk mögött? Capri? Mintha álom lett volna az egész...

Lefüggönyözött lakásukból kiáradt a naftalin kesernyés illata. A szakácsnő, szobaleány izgatottan cipelték be a bőröndöket. A folyosón ki-dugták fejüket az emberek: hazajöttek Egyediék! Az asztalon a jelentés a villanyóra állásáról. A szakácsnő epret főzött be vagy harminc üveggel. Ma éppen meggyet akart eltenni, de nem kapott elég nagyszeműt, majd csütörtökön. Jó lesz?

Gaby mélyet sóhajtott. Megérkeztek.

## HARMADIK RÉSZ

### I.

Pali két hónapi távollét után végre saját ágyában aludhatott, de nyugtalanul, ide-oda hánykolódott, nem találta a helyét. Jókor reggel felkelt és régiszabású, piros posztóval szegélyezett, molyette hálókabátjában, amelyről már nemcsak a bojtos zsinór maradt el valahol, de a gomblyukak körüli vitézkötés is lekopott, kiállott az erkélyre.

Az eb megérzi a vadat, ha nem is látja: kitágul az orrlyuka, felállnak a fülei. A madár megérzi a vihart, ha nem is tornyosulnak még a fellegek: már is alacsonyabban repül a tenger felett. Az ember érzéke otrombább szerszám az állaténál. Palinak előbb látnia kell a kívült, hogy rajta is láthatóvá legyen a belül.

Boltok, bankok, a városháza, aktatáskával rohanó alakok, az az ismét elébe táruló, jól ismert kép, minden arra figyelmeztette, hogy otthon van. Ott elköltötte a pénzt, itt meg kell keresnie. Ott tervezgethetett, lustálkodhatott, itt vesződnie és verejtékezni kell.

Különben nyájas látvány az aranyosvári főtér! Idegeneknek, külföldieknek minden bizonynyal az. A tér közepén áll a megragadó szépségű Mihály-templom. Szemben vele monumentális

bronz lovas-szobor, büszkesége a magyar képfa-  
ragó művészetnek. Marcipános sátrak a gyalog-  
járók mentén. Néhány emeletes épület évszázados  
patinát őriz. Műtörténelmet, népismét, szocioló-  
giát tanulmányozhatsz, ha akarsz. Nézz az embe-  
rek arcába, kiolvasod belőle a megváltozott idők  
ideges népvándorlását. Figyeld meg, hogyan mo-  
zognak, beszélnek. Kicsiben Kelet ad itt találko-  
zót Nyugatnak.

Tanulságos élet.

Aranyosváron kitűnően lehet nyaralni is. Ha  
hajós nép gyermeke vagy, úgy érzed magad,  
mintha valami szigeten lennél. Ha nagyváros  
gyermeke, a béke oázisának. Ha meg az Alföld  
fia, tágul a tüdőd ózonos levegőjében. Szépek,  
változatosak a dombjai.

Idillikus élet.

De mit csinál Pali?

Önként adódó készséggel a régi életét akarja  
folytatni. Tesz-vesz, ahogy megszokta. Bútorai a  
régi helyükön vannak, az állótükör, amely előtt  
borotválkozni szokott, a régi helyén van. Nyak-  
kendői, amelyeket már beakasztottak, ugyanazon  
a spárgán, a fehéreneműs szekrény jobb, belső ol-  
dalán. Ugyanaz a csésze, amelyből a reggeli ká-  
véját megissza. Ugyanazon a tálon, amelyen be-  
hozták. Ugyanúgy tartja kezében ugyanazt az uj-  
ságot, a közgazdasági rovatra fordítva először,  
mint két hónappal azelőtt. Semmi sem változott  
meg körülötte és mégis minden megváltozott.

Capriban, két hónap távlatából nézve az ott-  
honi dolgokat, az elhagyott élet aprólékos részle-  
tei felszívódtak, beleolvadtak egy általános, za-  
vart nem keltő emlékképbe. Most azonban, meg-  
pillantva maga előtt környezetének azt a valósá-  
gát, amelyből nyugtalanítva elmenekült, a foly-  
tatásra gondolva, nem tud szabadulni, sőt foko-  
zottabban érzi a helyzet idegenszerűségét. Kon-  
krétabbá válik saját lényének kapcsolata is a

külvilággal és alig észrevehető remegéssel ébred tudatára annak is, hogy kifelé látható alakja mellé az idő egy irreális, de mégis létező ént formált ki, egy alteregót, akit sötét, mozdulatlan kontúrjaiban oly közel lát magához, hogy egy középkori páncélos alakját kelti fel benne, aki megdermedt alabárdjával belesüpped egy sarokba, összetörve, mert nem képes megmozdulni saját vasának súlya alatt...

Amíg fel nem öltözött és ki nem ment az uccára, rossz előérzetek gyötörték. Félt felmenni a Meteorhoz, ahol bizonyos újabb kimagyarázkodások, kellemetlenségek, gáncsokodások várják... — Fölényesen és kedélyesen — adta magának a tanácsot, — hidegvéredet semmi körülmények között sem szabad elveszítened!

Első dolga volt, hogy felkereste Daxot. Vidáman köszöntötte, megveregette a vállát és megkérdezte, hogy érzi magát.

— Kifogástalanul; csak az inkasszó megy nehezen — akart mondani még valamit, de elhallgatott.

— Ó, ez a pénzsűke... De majd csak megbirkózunk vele, Dax! Most aztán alaposan hozzálátunk... Egy kicsit túlórázni is fogunk. Annyi baj legyen!

— Egyelőre egy kis szabadságot veszek magamnak, igazgató úr. Már elsején esedékes lett volna — szólott Dax némi zavarral, de mosolygva.

Pali meglepve nézett rá. — Én nem tudok arról, hogy magának július elsejére szabadságot ígértem volna, — válaszolt megváltozott, nehezményező hangsúllyal. — Maga már kapott nyolc napot, amikor megnősült. Nem lesz sok egy kicsit?

— Gajzágó János úr megígérte nekem.

Pali összeráncolta a szemöldökét. (Csak hidegvér — dobolt a szíve.)

— Ki az a Gajzágó János úr, hogy magának



szabadságot osztogasson? János úrfi már szabadságot is osztogat! — nyujtotta el gúnyosan a hangját. — Hát kicsoda itt Gajzágó János úr tulajdonképpen?

— Helyettesíti a vezérigazgató urat.

— Engem? Dehát én magát bíztam meg a helyettesítésemmel...

Dax vállat vont.

— Ezt már tessék vele megbeszélni. Vagy az öreg Gajzágó úrral.

Pali meg akarta őrizni tekintélyének látogatását.

— Majd beszélek én a fejével! Hol ütötte fel a sátorfáját? — szólt rá hangosan Daxra.

— Az igazgató úr szobájában.

— Úgy? Derék dolog — erőltetett mosolyt az arcára és máris készült bemenni a szobájába. A küszöbön visszafordult.

— És az uraknak nem volt szavuk sem a vén Gajzágó basáskodása ellen? Na gratulálok maguknak! Ilyenkor lennének szolidárisak, nem pedig bérmozgalomban!

Majd minden átmenet nélkül energikus hangnembe csapott át: — Csak vegyek egy kis szuszt, rendet teremtek én maguk között!

De ismét gondolt egyet és engedékenyebben folytatta: — Ami pedig a szabadságát illeti, ezt még meg fogjuk beszélni. Ha a vállalat érdekeivel összeegyeztethető, amint hogy remélem, nem fogok akadályt gördíteni az útjába.

Bement.

János ingujjban ült az íróasztalnál. Sűrű, rendetlen haja a homlokába csapzódott. Nem vette észre vagy nem akarta észrevenni, hogy valaki belépett az ajtón. Nagy csomó üzleti levél aláírásával foglalkozott.

Pali megállt a küszöbön. Az első pillanatban János kezét nézte, a szeplőket rajta, az ujjak alsó izületén a csombékos szőrszálakat — ugyanezek a

szörszálak a Béla bácsi kezén is megvannak, csak gazdagabban, — az aláírás mozdulatát figyelte, amelyből hiányzott a pennával foglalkozó ember gyakorlottsága, azután az ingujjból előduzzadó izmos alsókart és ha nem döbbsentette volna meg szívét e látvány, amelynek bekövetkezésétől mindig tartott, de e pillanatig nem merte volna elhinni, talán még meg is irigyelte volna tőle... — En, én — mondotta magában, mintha erőt igyekezne fujtatni egy üres tömlőbe.

— Szervusz János — szólalt meg csöndesen.

János barátságosan, minden zavar nélkül emelkedett fel.

— Ah, te vagy az... Hát kinyaraltad magadat? Bocsáss meg, két pillanat...

— Ó, kérlek csak parancsolj! Mintha otthon volnál — válaszolt Pali palástolhatatlan maliciával. Leült, de a belső háborgások forgószele arra kényszerítette, hogy felálljon, azután ismét visszavetette magát a székbe.

— Öt kis perc — dünnyögött János.

Pali visszafojtott dühvel figyelte ezt az idegen férfit. Nincs még két hónapja, hogy Aranyosvárra betette a lábát és már dirigál, szakszerű megjegyzéseket tesz és olyan biztonsággal mozog a levelek között, mintha mindig ezt csinálta volna. „Ezt így kérem, ennek szelídebben fogalmazzon, Jolánka, kár magunkra bőszipenünk... Lássá, ez már rendben van“...

Bizonyos jóakarattal, elnézéssel beszélt és minden nagyképuségtől mentes modora enyhítette a távolságot közte és alkalmazottai között, mintha az lett volna főcélja, hogy megkedveltesse magát. Ugyanakkor azonban okosan viselkedett és szavai elárulták, hogy megingathatatlanul nyeregben érzi magát. Pali pillanatonként növekvő háborgással szemlélte János fölényes biztonságát, kezében a mozgó pennaszárat, amíg az egész látvány

sötét foltba nem veszett. Tragikus összeomlást érzett belülről.

— Na, kész — itatta le János az utolsó név-aláírás után a tintát. Néhány utasítást adott még hivatalnokainak, majd erélyesen, mintha csak az lett volna a szándéka, hogy ezzel is bosszantsa Palit, becsöngette Daxot.

Amikor Dax megjelent, Pali felállt és kinézett az ablakon. A háta mögött hallotta:

— Már napok óta figyelem ezt a Kálnokyt — mondotta neki, amint az új fiatalember behúzta maga után az ajtót. — Sűgja meg neki bizalmasan, hogy erőltesse meg magát egy kicsit. Nálunk egy jó hivatalnok addig ülhet, amíg akar, de aki nem idevaló, az röpül. Senkise pótolhatatlan! De azért ne ijessze meg — tette hozzá.

— Még a hanghordozásomat is átvette — dünnyögte Pali. — Még a mondásaimat is — csuklott meg a hangja befelé. — Pedig sohase hallhatta tőlem... — Még egyszer megfordult a világ körülötte és megint elfelejtette, hogy ebben sincs semmi rendkívüli, hiszen maga az állás termeli ki a szükséges vezényszavakat, mint a katonaságnál. Olyan sztereotip fordulatok ezek, mintha valaki azt mondaná: hapták, indulj!

Figyelme, régi íróasztalára terelődött. Egy szempillantás alatt végigfutotta az asztalt és legnagyobb meglepetésére az ő fényképkeretében egy idegen nő arcképét pillantotta meg. Homályos visszaemlékezése támadt, hogy ezt a képet már látta valahol. Elna volt, az izmos dán nő, fején sűrű hajfonataival, lenge estélyi toalettben, a halott Elna.

— Ez a kép... — vette a kezébe.

— Igen, ez Elna!

Pillanatnyi szünet. Pali visszatette a képet. János mosolygott.

— Kissé furcsa érzés a számodra, elhiszem... De bocsáss meg, a Gaby képét mégsem profani-

zálhattam azzal, hogy állandóan magam előtt tartsam...

Pali ingerülten közbevágott:

— De legalább a saját rámádba tetted volna.

— Igazad van. Alkalmilag ki fogom cserélni.

Pali nyelt egyet.

— Egyelőre parancsolj, itt a kép — szólt János. A fiókba nyúlt és egy borítékban átnyujtotta a Gaby arcképét.

— Száz szónak is egy a vége — állott fel Pali hirtelen. — Nem volnál szíves megmagyarázni ezt a komédiát?...

— Komédiát?

Pali átható tekintettel fordult János felé, majd lassan megnyomva minden szót, folytatta:

— Elmegek szabadságra, mint ennek a vállalatnak igazgatója. Hazajövök, téged talállak az íróasztalomnál. Tudtommal még nem kaptam meg tőletek az obsitot. Enyhén szólva bitorlod a helyemet.

— Csendesebben, kérlek — szólt János fagyos nyugalommal és ő is felállt.

Pali ütötte az asztalt:

— Én ezen a helyen gürcöltem, spekuláltam, morzsoltam fel az idegeimet húsz éven keresztül — üvöltötte teljesen kikelve magából és a felgyülemlett gyújtóanyag egyszerre vetett lobot benne. — Minden egyes garasért véres izzadtsággal szolgáltam meg. Minden...

— De ki vonja ezt kétségbe? — vágott közbe János megnyugtatólag. — Sőt nagyon is méltányolja mindenki a munkásságodat.

— Hát akkor — szólott Pali gyorsan, felindulva, — miért bántok úgy el velem, mint egy kutyával? — remegett a méltatlankodástól. — Akadt egy balek, aki annyira rabszolgája volt a vállalatnak, hogy ketrecben volna érdemes mutoztatni.

János csodálkozott. Különös volt felfedeznie,



hog्य ez a nagy darab férfi, aki az imént még figyelmesen és nyugodtan ült a székében, most ennyire kijött a sodrából.

— Isten bizony, már sok indulatos embert láttam életemben... — és még egyszer elálmélkodva nézte meg Palit. — Amennyire informálva vagyok, két teljes évre kikapod a fizetésedet. Nem tudom egészen pontosan, de jóval több egymillió lejnél... Egy összegben, hiánytalanul, bármelyik pillanatban rendelkezésedre áll. Ennél gavalérosabban nem járhatott el a vállalat veled szemben. Vagy tán kétségbe vonod, hogy egyáltalában fel lehessen mondani neked?

— Nekem még föl sem mondtak — ült vissza a helyére, amikor meglátta, hogy János is ezt csinálja, de folytonosan izgett-mozgott és szünetlenül az a veszedelem fenyegette, hogy a szék összetörik alatta. — Senki föl nem mondott, — ismételte meg még egyszer és várt.

— Lényegében véve nem mindegy az? — mosolygott János fagyosan — (megint ez a mosoly! nyilallott a Pali agyába). — Vess magadra, ha így alakultak a dolgok... Én már a legutóbbi beszélgetésünk alatt bátor voltam célzásokat tenni, hogy én veszem át a vállalat vezetését.

— Világos formában nem volt erről szó — simította meg Pali a halántékát és hallatlan ingerültséggel csapott kezével egy légy felé, amely állandóan a feje körül settenkedett. — Te magad jelentetted ki, hogy nem tudod még, hogy lesz!... Én mondtam, hogy egyelőre szabadságra megyek és ezt írásban is közöltem, amelyet apád tudomásul is vett, tehát abban váltunk el, hogy egyelőre minden a régiben marad. És ime...

— Nem tudhatom, hogy te mit gondoltál. Az igazgatóság pedig nem várhatott addig az ülésével, ameddig te kinyaralod magadat. Ha súlyt helyeztél arra, hogy az igazgatóság előtt fejtsd ki az álláspontodat, úgy itthon kellett volna marad-

nod vagy legalább is érdeklődnöd, hogy mikor lesz az igazgatósági ülés és ha másként nem, hát írásban ismertetned az álláspontodat. Ami a védekezésedet illeti... — fejezte be elgondolkozva, — mi úgy hallottuk, élőszóval előadtad egyik-másik igazgatósági tag előtt.

Hosszú szünet következett be. Pali ezalatt visszanyerte önuralmát. Nyugodt volt, határozott.

— Hát sok szerencsét kívánok... Most már én is megyek a magam útjára. De engedd, hogy megjegyezzem a következőket: mindig azt hittem, hogy te egészen másszabású ember vagy, azért hasonlott meg annyi éven keresztül a családjával, mert ellenkező felfogást vall. Kérdem: hát mi az, amiben nem értesz egyet az apáddal, mikor anynyira ráütsz elhatározásokban s más ember sorsát éppen annyira kegyetlenül ítéled meg?

— Kegyetlenül? — hökkent meg János, mintha nem jól hallotta volna.

— Kegyetlenül, embertelenül.

— Ha már arról van szó, kegyetlen mindig csak gyöngé ember lehet...

— Ezzel azt hiszem napirendre is térhetünk e kényes és, hidd el, nekem is kellemetlen incidens felett. Inkább arról beszéljünk, hogy a távozásodat illetőleg van-e valami észrevételed? Úgy értem, vannak-e itt magántulajdont képező dolgaid, levelezésed, megymás? A napokban hozzákezdünk az irodahelyiségek átalakításához is. Szándékom az irattár nagyrészét a padlásra vitetni, mert igen sok helyet vesz el... Ezt csak azért említem, hogyha esetleg át akarod nézni az aktáidat, azt most a napokban tedd meg...

— Még az irattárt is? — nézett rá Pali gyűlölettel. Valamit akart mondani, de elharapta a szót. Csak nézte az ellenfelét és most már megértette, hogy vannak pillanatok, amikor a következőkkel nem törődve, kész az egyik ember letépni és megfojtani a másikat.

Felállt. — Isten áldjon — szólt sötéten és a kalapját kereste, hogy távozzon.

— Ne így, Pali — emelkedett fel János is és a láthatólag elcsüggedt férfi vállára tette a kezét. — Ne váljunk el egymástól haragban. Ami megtörtént, megtörtént. Én nem féltlek téged. Meg fogod találni a jövődet. Jobban, mint nálunk. Eppen ezért nem értem, hogy miért haragszol?

Egyedi e szavakra lecsendesedett. Azért sem fogja megmutatni, hogy tajtékszik a dühtől. Önuralmat parancsolt a hangjába.

— Igazad van. De félreismertél, amikor azt hitted, hogy a jövőm miatt aggódtam. Ó, fogunk mi még találkozni a fronton! Még nem mondtam ki az utolsó szót. Csupán rajtad, igen, rajtad csodálkoztam egy keveset. Engedd meg, de ahogy te viselkedel, kissé rébusz előttem. Kissé rébusz... hogyan tudod összeegyeztetni a te kommunista elveiddel a kapitalisztikus vállalatok gondolkodását, merőben ellentétes szellemét? Vagy az csak úgy megy? Valaki délelőtt kommunista és délután már kapitalista? Szép kis világnézet — engedd meg, — amely a legelső alkalommal kereket old és átpártol a másik oldalra.

Pali fujt egy nagyot, elégtétellel töltötte el, hogy ezt még odamondhatta neki.

János hosszú ideig hallgatott és azután ezeket mondotta:

— Olyan intim baráti viszonyban nem vagyunk, hogy pörére vetközzem előtted. Viszont mégsem akarom megszerezni neked az elégtételt, hogy kérkedhess vele: érzékeny pontján csíptem meg a kis öreget. Szememre veted, hogy kommunista voltam. Nem tagadom. Édes istenem, csalódtam a kommunizmusban. Csalódtam, de anélkül, hogy megtértem volna a ti elveteknek. Persze ezt nehezen érted meg, mert magadszabású ember csak két lehetőséget lát maga előtt: fehér vagy fekete. De, hogy elképzelhető egy közbeeső

állomás, egy harmadik út is, az már túlesik a te gondolkodásod határán. Látom, bővebb magyarázatot akarsz... Ha már benne vagyok, hát elmondom: nyugtalan temperamentumom a szocializmus felé sodort. Kiapadhatatlanul égett bennem a vágy, hogy amikor a világot ujjaépítik, szerény kezem munkájával én is ott legyek. De csakhamar rájöttem, hogy nekem, háborgó léleknek, nem a világot kell megmentenem, hanem elsősorban önmagammat. Ó, az a világfelszabadítás, távoli, nagyon távoli valami, bár még mindig hiszek az emberiség megmentésében. Szentebbül, mint valaha. Csakhogy a felszabadító munkát nem szegény, földhözragadt páriák romboló éhségforradalma végzi majd el, hanem a fenkölt lelkű gazdagok. Az új emberiség elitjének hozzá kell nőni a célhoz. A ma nem előzheti meg a holnapot. Előbb nevelni kell a társadalmat. Jóságra kényszeríteni. Mit tagadjam, gazdag akarok lenni. Ha egyszer gazdag vagyok, független is vagyok. Szabad vagyok. Azt csinálhatom, ami nekem tetszik. Ha majd nagyon sok pénzem lesz, szét fogom osztani. Majd megmutatják szociális alkotásaim, hogy nem hazudtam. Csak annyit tartok meg magamnak, amennyi éppen az egyéni szabadsághoz szükséges. A többi a nagy célokra megy. De ehhez pénz kell, sok pénz...

János arca egyszerre kipirult és levetkőzte gúnyoros vonását. Magas alakja kiegyenesedett, amint bepillantást engedett önmagába. Pali zavartan nézte, lesütötte a szemét, erre igazán semmit se tudott válaszolni. Azután félszegen egyik kezével a másik kezébe ügyetlenkedett és kitámolygott az ajtón.

— Elvesztettem a csatát — mormogta magában és ostobán szembenézett a nappal.

Ahogy ment a főuccán, szorosan a házak mel-



lett, morózusan, zsibbadt, nehéz aggyal, nem fogadva a köszönéseket, alig ismert volna magára.

— Szavalni, azt tud — szorult ökölbe a keze. — Szavak, szavak... Majd fogja adni olcsóbban is. Mintha bennem irmagja sem volna a szociális érzéknek... Mintha én nem szavaltam volna elég — csüggesztette le a fejét és ezzel elintéztnek vélte a világfelszabadítás kérdését.

Alapjában véve nem az mérgesítette fel, hogy ilyen csúnyán csapódott be mögötte a Meteor kapuja. Damokles kardja eddig is a feje felett lebegett. Nem maga a harc nyugtalanította. Ha volt harc, ő támasztotta fel; ha folytatása lesz, ez is rajta múlik. Így történt, nem fájlalta. De: furcsa állat az ember! Nem a tényekkel bajlódik, hanem üres szavakon nyargal. Mi történt voltaképpen? Kipenderítették állásából: fel se veszi. Megváltásra kényszerítették mindattól, amihez évek hosszú sora alatt hozzászokott: azért üzletember, hogy vegye be számításába ezt az eshetőséget is. Egészen más az, amit sohasem fog elfelejteni mindaddig, amíg csak él. A pillanat megalázó helyzetét. A sorstörténetek e metsző kómikumát; saját üzemében, saját irodájában saját karosszéke fordul ellene. Csak egy perc kellett, a megingathatatlannak hitt hajó léket kap, sebzetten féloldalára billen. Mit ér hát húsz év munkájába befalazott sok akarat, lendület, vágy, ötlet, újrakezdés, ha őt félre tudják tenni akkor is, ha ő nem akarja? „Senkise pótolhatatlan.“ „A gép forog, az alkotó pihen.“ Idézte ő is nem egyszer! De most látja csak, hogy milyen nagy a különbség akkor, ha öneki mondják, mintha ő mondja másnak. Nem lehet csürni-csavarni: idegen lett a saját portáján. Megtagadták a kövek, amiket ő hordott össze.

Feldúlt hangulatban tért haza. Nem volt több délelőtt tíznél. A ház még visszhangzott a késői szőnyegporolástól. Az ablakokban a kitett ágy-

nemű, a konyhákból felsistergett a sütés-főzés illata. Nem látta már Pali a háztájak délelőtti képét gyermekkorra óta. — Milyen borzalmas lehet a nyugdíjas helyzete — gondolta, — akinek megvan az ereje és mégsem dolgozhat többet.

Anélkül, hogy érdeklődött volna, hogy Gaby odahaza van-e, vagy nincs, behúzódtott a dolgozószobájába. Leült íróasztalához. Határozottan jól esett neki az egyedüllét. Sejtelve sem volt arról, hogy ugyanakkor a másik szobában ott a felesége és ugyanazzal az üres tekintettel bámul a levegőbe, mint ő. Egy ajtó választja el csak őket és mégsem tudnak egymásról. De ha tudnának is? Odamennének-e egymáshoz, hogy megvallják a bánatukat?

A két szoba csöndjét Gaby törte meg. Gaby felállt, unalmában átment a másik szobába. Pali még mindig ott ült az íróasztalnál és könyökére fektette a fejét.

— Valami bajod van? — szólt Gaby, mire Pali észrevehetően megrezzent.

— Semmi bajom sincs.

— Azt hittem... hogy nem jól érzed magadat... Délelőtt sohase szoktál itthon lenni — szólt és figyelmesen nézte egy darabig, azután óvatosan behúzta maga után az ajtót és kiment.



De mit csinál a másik? Az asszony.

Mint az inga, amelyet megakasztott és most ismét mozgásba hozott egy ismeretlen ujj, Gaby élete közömbös gépieséggel peregett tovább. Énjéből megmagyarázhatatlan ernyedtség permelezte be környezetét is, úgyannyra, hogy maga is csodálkozott: mennyi gyógyíthatatlan szomorúság áradt ki azokból a tárgyakból, amelyek körülveszik! Minden órában a kíméletlen végzet előjeleit fedezte fel. Hol a damasztfüggöny színehagyottságát látta meg, hol a plüssfotel kopasz mé-

lyedését, meglazult rúgóit, hol a falak sivár foltjait, a szögek helye körül végbemenő vigasztaltalan repedezést. Ahova csak nézett, fel nem tartóztatható, lassú pusztulást észlelt és önmagát vádolta. A megkezdett horgolás, a felnyitott Tauchnitz, férjének egy kosárkába hányt stopposra váró harisnyái feküdtek kiterítve és hiába tette odébb őket, néma szemrehányásuk felkapaszkodott hozzája.

Kínálkozik-e mód megakadályozni ezt a szinte csodálatos összeomlást, vagy ölbe tett kézzel kell néznie, amíg minden elpusztul? Lehet-e még védekezni a dolgok belsejében romboló rejtelmes betegséggel szemben?

Amióta megint Aranyosváron vannak, az érintkezés közte és Pali között csak a legszükségesebbre szorítkozott. Különböző érthető és félíg elfogadható magyarázatok után elintézték maguk között, hogy külön-külön hálanak és legtöbbször anélkül, hogy határozottan így akarták volna, már nem is étkeztek egy időben. Csak a szokás hatalma tartotta még össze őket.

Még mindig sokat gondolkodott a caprii napokon, az utazáson és a visszautazáson. Tavasz volt amikor elmentek és forró nyár közepén szálalóztak haza. Kreolbőre csokoládészínűre pörkölődött le a délszaki nap alatt. Ennyit mutat a mérlege. Sem többet, sem kevesebbet. A pórusaiban felraktározott napfényanyagot lassanként felszívják a beálló borongós őszi hónapok. Csak egy fölött nincs hatalma az időnek: emlékei fölött.

Eszébe jut az első nap, azután, hogy visszatértek Aranyosvárra. A nyugtalanul eltöltött zűrzavaros éjszaka után korán reggel körültekintett a lakásban és pillantása a szoba egyik sarkába menekült. Zöldre mázolt cserépben, két utálatos plüss fotel között suta szoba-pálma lengette magányos életét. Ó, milyen szomorú az élet! Nemrég

még Capri viruló pálmaligeteit mondhatta a magáénak. Most már csak ez a kóró maradt a csodálatos tavaszról mutatóba, csúfságnak. Amíg távol volt, ez is hogy lekókkadt. Ha nekilátott volna az öntözésnek, tán új csirát csalogatott volna ki a szarából. De: szobapálma. Rabszolgapálma. Magasra meg nem nő, gyér nedvességét a vízvezeték-ből kapja. Nézheti, dajkálhatja, pepecselhet vele. Hiába: kores marad örökkön, örökké. Ege is hiányzik, földje is hiányzik.

Ollóval nyesegette halódó ágait; két gyöngye kezével a kebléhez szorította: kicipelte a szobából a napra; ujjjaival lyukakat gyömöszölt a cserép kiszikkadt földjébe, hogy azokon keresztül vezesse el a vizet a gyökerekig.

Hogy is volt azután?

Egész délelőttjét mégsem tölthette a kiszáradt szobanövény öntözésével. Lett volna tenni-való, takarítanivaló, rendbehoznivaló, csak győzte volna. Végighúzta ujját a bútoron, a cserépkályha szélén: por és por. Bezzeg a cselédségnek kisebb gondja is nagyobb annál, hogy, amíg ők el voltak, ápolja, gondozza a lakást. Odaállt volna veszekedni velük? Már az első napon? Amikor zaklatott idegeit csupán a csend és a nyugalom enyhíti meg?

Inkább elment hazulról.

Kesernyés hangulatát csak feszítette a nevető ucca. A júliusvégi verőfény Aranyosvárt is öntözi és élteti, de az ő morbid, álmos világába nem lopta be sugarait. Ha legalább ismerősei elől elbujhatna. De az ismerősök, mintha mind összebeszéltek volna, ott ágáltak az orra előtt. Kikerülte az egyiket, belebotlott a másikba.

Végigloholt az uccákon, még a házsongárdi temetőben is járt, de ott is csak zavarták és zavart. Lujza, a nagykarolyi vendégleány randevúzott a sírok között egy csendőrtiszttel. Menekült onnan, vonszolta magát, cél nélkül, szándék nél-



kül. Déltájban érkezett haza. Otthon a legbelsőbb szobájába rohant, fényes nappal leeresztette a rolót is, lecsapta magát a diványra.

Kísérteties lidércenyomással tért vissza lelkére ennek a délelőttnek minden kis történése. Szepessynével találkozott, aki közölte vele, hogy Jusztina néni tüdőgyulladásba esett és a végét járja. Leinfeld a bankigazgató, ez a minden lében kanál ember, a cukrászdában, ahová viszont Kelemenné elől menekült be, Vica válásáról locsogott neki. Most már megtudta tőle a válás okát is. Néhány hónappal ezelőtt Sükösdy összeszűrte a levelet a kis Kelemennével. Vica a legutóbbi kaszinóestélyen rajtacsípte az urát, amint a homályos folyosón csókolódzott az asszonnyal. Egy szót sem szólt, titokban nyomozni kezdett. Egy szép napon valamelyik Ferenc József úti zúghotelben in flagranti kapta őket...

Gaby most behunyta a szemét. Caprira gondolt. A fehér országútra. Az óriási bazaltsziklákra. A kék tengerre. A lebegő szárnyú bárkákra.

De csak Leinfeld alakját látta maga előtt, amint könyökig vájkált a részletekben, tekintete kárörömet fejezett ki, mégis farizeus arccal a részvétet mímelte.

— Szegény asszony — még a szavaira is emlékezett. — Két gyerekkel neki a nagy bizonytalanságnak! Én már azt mondom, ha meg is kövez érte, asszonyom, hogy nem lett volna szabad otthagyni az urát. Hányan és hányan élnek, manapság jóformán hármasan is, egy fedél alatt! Hát olyan nagy bűn az, ha a férfi néhanapján kirúg a hámból? A legjobb családokban is megесik. Ha én egyszer mindent elmondhatnék...

Milyen undorítóak az emberek. A gyomra fordul ki, ha erre a fő pletykahordóra gondol. Vajjon igaza van-e, amikor azt mondja: együtt kell csaholni a csaholókkal!

Nem igaz. Arról az elhatározásról ráismer

Vicára: erős, elszánt, akaratos asszony! Jól teszi, ha válik! Benne is él a készség, hogy akár kisebb dolgok miatt is habozás nélkül otthagyja Palit. De még sincs ereje hozzá. Mi ő Vicához képest? Gyöngé, pislákoló fény a csillag mellett. Ó, hogy nincs ilyenkor mellette... Még ő előtte is gögösen titkolja bánatát, még őt sem engedi a közelsége?

Fáradtan húzta be szomorú kis fejét, mint egy ázott madár a szárnyai közé. — Nem, én gyöngé vagyok ahhoz, hogy elváljak — suttogta nyomott hangon, — mihez kezdenék magamban? Divatszálont nyissak? Trafikengedélyt kunyoráljak? Hevesen lüktető szívére tette a kezét, mert látta képzeletben magát, amint kopik, süllyed, alázkodik, elhagyja mindenki.

— Nekem még az öngyilkosság sem sikerül — patakzott fel szívéből a keserű bánat és újabb rejtvényt adott fel magának, amelyet nem tudott megfejtetni: azért gyűlöli-e Palit, mert még mindig közönyösnek találja vagy azért, mert nem tud segíteni rajta? Szomorkás, elnéző mosollyal siklott végig emlékezése Capriban tett fogadalmán, hogy megpróbál kedves lenni Palihoz, de az akkor volt és azért, mert Rodolfót magáénak remélhette... Pali is mutatott hébe-korba ilyen igyekezetet, de másnapra ő is megfélekedezett róla. Az ő házasságuk... — tért vissza szüntelenül e kiapadhatatlan hiányérzéshez. Kétségbeesett hangulatának mélyén azonban most is ott szunnyadt a remény. Szüntelenül helyzete megváltozásáról ábrándozott és nem volt nap, hogy ne latolgatott volna hirtelen be-betörő eshetőségeket. Ha megint csalódott, mintha éppen e csalódásokból merített volna erőt, rendíthetetlenül hitt az idők mélyében szunnyadó új szerelemben, amely megváltja szenvedéseitől. — Jogom van az élethez, — szorította ököibe a kezét. — Élni, élni akarok — zengett benne a fellángolt életvágy elpusztíthatatlan

hangszere. — Ha most, amíg tart még ez a pár évem, nem szerzem meg a boldogságot, akkor soha többet. Ki fogom verekedni. Már nem tarthat soká ez a bizonytalanság — mondotta magában. Azután a másik végletbe csapva, kezdte előlről.

— Mit hűség, hiúság, büszkeség, jóság? Milyen bamba voltam, hogy eddig is ragaszkodtam a hűséghez. Ezért nem tudtam szabad lenni. Az embernek egyetlen kötelessége van: hogy megmentse önmagát! A legelső kísértésnek oda fogom, oda kell adnom magamat. Azé leszek, aki kiragad ebből a gyűlöletes, megutált környezetből... Mit bánom én, az országút porában vagy a szénaboglya aljában, csak jöjjön valaki, aki teljes szenvedéllyel szeret.

Ez volt Gaby. Eleinte ágaskodott, hogy a fa magasan álló, napsütöttebb gyümölcsös ágát érje el, de úgy találta, hogy apró, éretlen, nem érdemes utána nyúlni. Most már csak a szélviharra várt, a véletlenre, hogy egy szép napon megrázza a fát s anélkül, hogy neki bármit is tennie kellene, ölébe szórja az áhított gyümölcsöt.

## II.

Kedves Dax, ha nincs kifogása ellene, ez az ön dolgozószobája lesz. Ez pedig az enyém — mutatott Pali a másik szobára udvariasan és megfogta vadonatúj amerikai íróasztalának a szélét, hogy ezzel is meggyőződést szerezzen feltétlen valóságáról.

Azután együttesen rendezték el a többi íróasztalokat is, a frissen festett kartotékos-szekrényeket. Kiválogatták, hogy az új futószőnyegek közül melyik kerüljön ide, melyik amoda. Pali egy gombnyomással mind a három szobában még a villanyt is felgyújtotta és pár pillanatra nappali

kivilágítást rendezett. A nap és a villany kevert fényében még a hangja is másképpen rezgett.

— Ügy-e bár — jelentette ki látszólagos önelégültséggel — ez a helyiség hajszálpontosan olyan, mint a régi. Megtévesztően olyan, vigyáztam is reá — és ismét körülnézett. — Csak persze kicsiben. Hej, hej, Dax uram, minden kezdet nehéz! De fogadjunk, hogy lefőzzük a Meteort.

Dax nem fogadott. Annyira el volt mélyedve a rendezésbe, a hivatalos nyomtatványok szortírozásába, hogy oda sem figyelt.

— Észrevette már, Dax, hogy kong itt a szoba, mintha visszhangja volna? Minden új helyiségben így szokott ez lenni? Vannak emberek, akik ezt ki nem állhatják.

— Tudja isten — dünnyögött Dax és megállt a szoba közepén. — Nem is tűnt fel idáig. A megszokástól függ. Én már meg is szoktam. Most az a fontos, hogy a bútorok is megszokják az új helyüket. Nem igaz?

A friss festékszag még ott terjengett a levegőben. A bútorraktárakból egyenesen ideszállított holmik még érdesen recsegték és ropogtak. A kulcs is nyikorogva fordult meg a zárban.

Pali sóhajtott.

—Bár már dolgozhatna az üzem! Biztos, hogy tizedikén munkába kezdhetünk?

— Biztos, igazgató úr. Steiner mérnökkel beszéltem. Ő is így nyilatkozott.

— Hát azért... Ki nem állhatom a néma masinákat. Olyanok, mint a halottak!

Szórakozottan kezébe vett egy levélpapírost.

— Dax, mi a véleménye? Van-e olyan jó hangzása a Heliosnak, mint a Meteornek? Én azt hiszem, rövidesen átmegyünk a köztudatba. A Meteor kitűnő név volt... — tette hozzá elgondolkozva.

Dax természetesen el van ragadtatva a Helios névtől. Érthető okokból. Mostanság minden-



től el van ragadtatva. Egyedi negyvenszázalékos fizetésemeléssel átcsalta új vállalatához és bejegyeztette a törvényszéken cégjegyzőnek. Új elhelyezkedése végre megengedte neki is, hogy emberibb, sőt elegánsabb módon élhessen. Csak rá kell nézni csillogó, élénk arcára: nem lehet kétség az iránt, hogy a Helios jövője pazarul biztosítva van. Dax állítása szerint félév leforgása alatt le fogják hengerelni a konkurenciát. Az a megintgathatatlan optimizmus, amely húsz és egynéhány évig Pali tekintetében lakozott, most a Dax tekintetébe tette át székhelyét.

— Na, ülünk le, kedves Dax — mondotta Pali és közelebb húzta íróasztalához a széket.

Leültek, üzleti megbeszélésekbe mélyedtek. Ha Palinak egy pillanatra kétségei támadtak, Dax azonnal megnyugtatta. Pali elégedetten állapította meg magában, hogy helyes szimatja volt, amikor Daxot áthozta. Szerencsés fickó ez a Dax! Hálás lehet neki egy életen keresztül, hogy kiemelte a porból.

— És még azt mondják, hogy én nem becsülöm meg a munkát.

Az előszobából meghallotta Segesváry Lukács hangját. Segesváry berontott és zajongó hangossággal gratulált neki.

— Bravó, kedves direktorom — szorongatta a kezét. — Két hét alatt így nyélbeütni az egészet.

— Három és fél hét — szerénykedett Pali.

— Hát mondjuk, három és fél hét. Mondjuk egy hónap. Bravuros teljesítmény. Mikor tartjuk a házfelszentelőt?...

— Csak egyszer jöjjünk bele a rendes kerékvágásba.

— Kirúgjuk a ház oldalát, ki bizony. Emlékszik, direktorkám, hogy milyen jól indult a mulatság az installáló banketten is? Kár, hogy éjfélkor megugrott. Rég mulattam olyan jól. Még

ma sem tudom megérteni, miért tűnt el azonnal vacsora után.

— A feleségem gyöngélkedett.

— Majd kipótoljuk... Igaz, direktorkám, hoztam magának egy kis üzletet. Ne vágjon olyan savanyú képet. Ezúttal nem az Árúforgalmitól — nevetett. — Mi csak leközzetítjük. Egy külföldi felünk informálódik tőlünk, hogy hány vagon karbidot lehetne Erdélyből kiszállítani.

— Amennyit csak akar.

— Az első fecske, vezérigazgató úr — lelken-dezett a kis Dax és majd hogy körül nem táncolta a szobát.

Pali hálásan hunyorgatott a szemével és Daxra pillantott.

— Megbeszélük egymás között az urak... Nekem tudniillik az a tervem — kezdte el némi megfontolás után, — hogy a vállalat kereskedelmi ügyeit kizárólagosan Dax cégjegyző úr intézze.

— Ó, Dax úr nagyszerű ember — szólt a min-denkihez kedves Segesváry.

Dax meghajtotta magát. Mozdulata már nem volt olyan szögletes, ügyefogyott, mint régen. Hiszen, akinek állást ad az Isten, észt is ad hozzá.

— Kedves cégvezető úr — szólt Egyedi nyom-atékosan, — megkérném önt, hogy holnap reg-gel utazzék ki a bányába. Hétfőig úgysem kez-dünk érdemleges munkához.

— A számból vette ki a szót, vezérigazgató úr. Még a délután utazom. Öt órára kint vagyok a bányában és még az esti sightet ellenőrizhetem.

Már indult is. Olyan ambició dühöngött benne, hogy egyik íróasztaltól a másikig csak ro-hamlépésben tudott menni.

Amikor Dax eltávozott, Egyedi sokáig utána nézett.

— Mit szól Daxhoz? — fordult bizalmasan Segesváry felé. — Jól választottam meg az em-beremet?

Segesváry fontoskodva felelte:

— Tőrekvő fiatalembernek látszik. Csak nem elég reprezentábilis!

— Fontos az? Fő, hogy használhatom. — Kis hallgatás után folytatta. — nem leszek olyan ostoba, mint ezelőtt voltam.

Segesváry kérdő tekintetett vetett rá.

— Igen, ostoba voltam — ráncolta össze a homlokát. — Minden munkát magam végeztem. Egy levél sem ment ki az irodából, hogy ne tudtam volna. Persze így éjszaka is dolgoznom kellett. Csoda-e, ha felőrlődik a legjobb idegzet is?

— Nagyon helyesen — ümögött Segesváry. — A centralizálás nem mindig vezet célhoz.

— Összpontosítani, ugyanakkor decentralizálni. Persze, maga, kedves barátocskám, nem híve egyiknek sem — és elmosolyogta magát.

Segesváry fel sem vette a maliciát. Már ő csak úgy szimplán csinálja kis boltjait, mint eddig.

— Az apám kilencvenkét éves, Isten éltesse sokáig — szólalt meg nagy hangon. Kutyabaja sincs. Mi örmények, jóvérűek vagyunk. Csak gyöngén lát az öreg, az a baja. Olyan apadtszemű ember... De azért nem teszi helyesen, hogy pápaszemet visel, amikor tudna olvasni még anélkül is. Meg is mondtam neki. Azt felelte erre az öreg: Lukács fiam, ennek is megvan a jó oldala. Mert ha felteszem a szemüvegemet, biztosabban látom a tárgyak körvonalait és azonnal észreveszem, mi a lényeges. — Viseljen ön is ilyen szemüveget, direktorkám és ne pazarolja erejét apró-cseprő részletekre. Lásson keveset, de nézze meg alaposan!

Egyedi élvezettel hallgatja Segesváryt. Sokáig figyel és alaposan szemügyre veszi a homlokát, nedves szemeit, öreg ráncait, amelyek vékony fércként hatnak feketére sült arcbőrében, merthogy a napfény nem hatolt be olyan mélyre,

vizes, húsos ajkát, az apacsgallérból kimeredő ádámcsutkáját és összehasonlítást tesz közötté és maga között: vajjon melyikünket visznek ki hamarabb a temetőbe?

Segesváry közben kitekintett a nyitott ablakon és hangosan leköszönt. Jeleket adott, hogy azonnal jön. Pali kíváncsian maga is odaállt és figyelt, hogy kinek köszönet Segesváry olyan lelkesen? Megismeri. Ez az a hölgy, akit néhány hónappal ezelőtt Sükösdytől lejövet az uccán látott és aki szeme közé nevetett. Azóta néhányszor látta. Rendszerint egyedül. Kihívó, kissé közönséges arckifejezése úgy suhant végig rajta, hogy beleszédült. Legutóbb a bankban találkozott vele. Akkor történt, amikor éppen devizát vásárolt külföldi útjára. A hölgy is ott várakozott a kasszáznál, valami pénzkiutalást sürgetett. Megremegett a lába és valami varázslatos erő szinte arra készítette, hogy szó nélkül odalépjen a nőhöz és az ölébe dobja a megvásárolt dollárokat.

Azután elutazott és végkép megfeledkezett róla. Furcsa, maró parfümjének emléke azonban ismét az agyára borult.

— Ki ez a szép asszony? — kérdezte színlelt közömbösséggel és szégyenkezett, mert érezte, hogy ismét elpirul.

— Meghiszem azt, hogy szép — kacsintott Segesváry. — Sok férfinak csavarta már el a fejét.

— Ürinő?

— Egy főpincér felesége. Kapható — súgta meg diszkréten.

— Nem az én esetem — szólott Pali fagyosan, de nem vette le szemét a nőről, aki fel és alá járkált a ház előtt.

— Pár évvel ezelőtt olvashatott róla. Ő csábította el Grünwaldot, az ismert textilkereskedőt. Sikasztásba kergette és amikor kiszipolyozta,



otthagytta. Grünwald golyót röpített az agyába miatta.

— Aha, emlékszem... Hát ő volt az? — kérdezte és villámgyorsan átvillant az agyán, hogy mi lehet az a titkos, vészes fluidum, amely szétáradt az asszonyból. Furcsa egy nő! Kárhozatot ígért a mosolya, feneketlen hínáros felé vonzott a tekintete. — Kiszipolyozta és a halálba üldözte — ismételte magában. — Vajjon miféle bűnökért kell vezekelnem, hogy ennyire tetszik nekem ez az asszony? — de fogadalma jutott az eszébe, hogy távol fogja tartani magát minden meggondolatlan kalandtól.

— Micsoda nexusa van ezzel az asszonnyal? — kérdezte hirtelen.

— Csak jó ismerősöm. Néhányszor mulattam nála társaságban. Pokoli esték, mondhatom.

— És a férje?

— A főpincér? Na az is jó pipa!

Egyedi maga elé nézett:

— Hogy lehet valaki ennyire gyökeréig romlott, mint maga, Segesváry! Szép felesége van, gyermekei is vannak. Na, menjen, menjen, mert már várják odalenn — önkénytelenül ismét kinézett az ablakon.

— Ó, csöppet sem sietős... Talán nem engem vár a menyecske — keresztbe tette a lábát és nyugodtan szivarozott tovább.

Egyedi most ismét Segesváry joviális kiszólásaira figyelt, amelyeket széles, természetes taglejtései kísértek. Határozottan irigyli ezt az embert!

— Mennyit keres maga barátom? De mondja meg őszintén.

— Ötven-hatvanezer lajos bizony elnegy havonta.

— Ötven-hatvanezer. Ha én ennyit keresnék, már megvolna a sarokházam.

— Már el is felejtettem, hogy ki mondta —

nyílt széles vigyorgásra a Segesváry arca, — de az ipse fején találta a szöveget. Azt mondja: nem az a gazdag ember, aki sokat keres, hanem, aki sokat tud elkölteni. Úgy is egy helyre kerülünk valamennyien. Oda ni — lemutatott ujjával a föld alá.

Segesváry jól látta, mennyire leköti Pali érdeklődését a főpincérné.

— Bemutassam magának ezt a hölgyet, direktorkám? — hajlott közelebb felé mefisztó mosollyal? — Egy estére elvihetném hozzá. Vagy talán egy szép autókirándulásra a szabadban? Legyen nyugodt, senkise tudja meg — és óvatosan a szája tette az ujját.

— Ugyan kérem — tiltakozott Egyedi minden erejéből. — Csak nem képzelem... hogy én... Egyedi Pál... egy ilyen közönséges uccai nővel adjam össze magam, hogy engem is tönkretégyen a bestia — de mialatt mondta, szeme szokatlan fényben csillogott.

Segesváry elment és megígérte, hogy másnap délelőtt megint feljön. — De okvetlenül — szolt utána Pali és azután jódarabig leste a függöny mögül, amint Segesváry odalent a nőhöz csatlakozott és a város közepe felé vették útjukat.

Csak nagynehezen terelte magát vissza elfoglaltságába. Sehogysem ment a munka.

Az elmúlt hetek eseményei felett próbált segerszemlét tartani. Minden kis részlet feléledt benne. A kétévi végkielégítést egyösszegben átvette. Aztán jöttek a tárgyalások a bankokkal. Az új részvénytársaság megalakulása. Bányauzemvásár. Egyéb termelőhelyekkel való megegyezések. Géprendelések, amelyek még mindig folyamatban vannak. Az új üzemi helyiség kiválasztása és felépítése. A személyzet összcállítása. Steiner mérnök megérkezése Innsbruckból. Dax szerződtetése. Ezer meg ezer tennivaló, amíg idáig eljutott. És a nagy mű: kész. Saját pénze is benne

fekszik. A kilátások rózsásak. Hogy van mégis, hogy olyan üresnek látja a világot?!

Ha húsz évvel ezelőtt történik ez a tranzakció, a falra mászott volna örömében. De ma kielégítetlenül, fáradtan tolja el magától a poharat. Valahol elhibázta az életet, malom alá került, csak azt nem tudja még, hogy hol és mikor.

•

Körülbelül ebben az időtájban történt, hogy Jusztina néni meghalt.

A temetésen Pali nem vett részt. Nevét kihagyták a gyászjelentésből is. Gaby azonban jelen volt a temetésen, akkor is ott volt, amikor felravatalozták a halottat.

Jusztina néni fekete ruhában feküdt, mellén a kereszt. Orra megnyúlt és mint kopott furulya nyúlt ki az arcából. Az álla is megnyúlt, csaknem olyan hegyesre, mint az orra. A két vékony vonal közé mélyen besüppedt a sápadt, vértelen száj és olyan volt, mint egy csipesz közé szorult, elomló vattadarab.

A kereszt, hogy-hogynem, melléről lassanként lecsúszott a gyomor tájékára. — Milyen némák a halottak, — nézett Gaby Jusztina néni arcába, a gyertyák imbolygó fényébe, néhány koszorú felszakadó résén keresztül, mint valami mély kútba, amely olyan sötét, hogy feneketlennek hiszi az ember.

A koporsó mellett Béla bácsi törölgette a szemét kockás zsebkendőjével és nem tudta elhatározni, hogy mit nézzen inkább, a halottat-e, vagy a hórihorgas temetésrendezőt, aki üzletszerű mozdulattal igazított a szemfedőn vagy helyére tolta a gyertyát, hogy le ne csepegjen a padlóra.

János mereven bámult a levegőbe, csak a gyászflór árulta el a jobbkarján, hogy gyászol. Amikor megpillantotta Gabyt, felállt, megköszönte neki, hogy eljött. Béla bácsi ellenben sem-

mit sem szólt, csak a szemével intette közelebb magához, több ízben megütögette kezefejét és egyszerre elfordulva tőle, tovább folytatta néma szemlélődését a mozdulatlan halott és a temetési rendező mozdulatai felett.

Gaby megállt az ajtóban és nézte a sarokban ülő Jánost.

Szép ember volt, férfi, izmos, viruló, mint egy almafa.

Mikor visszajöttek a temetésről, János csendesen beszélgetett Gabyyal, bár kissé elfogódottan, éppen a Pali dolgai miatt.

— Sokat szenvedett?

— Tudod, hogy van a tüdőgyulladással! Nem jár nagy fájdalommal, a láz öli meg a szívet, de anyám nem akart meghalni.

Kis szünet.

És te?

János némán merengett maga elé.

— Nekem nincs időm szenvedni. Az élet előre megy — és itt megállt, mert attól tartott, hogy Gaby érzékenységét bántani fogja.

— Milyen nyomorult féreg az ember, él, remél és elpusztul. Még csak nem is sajnálják. Ó, az a könny, amelyet mások miatt ejtünk, hamar felszárad.

— Azt hiszem, ez az egy, amit okosan rendezett el a természet.

Ismét megakadtak a beszélgetésben.

— Ibolykával mi van? Mért nem hoztad el a temetésre?

— Künn hagytam a hirtokon. Felesleges, hogy egy gyerek halottat lásson. A halotton nem segít, önmagát pedig megmérgezi vele.

Gabynak feltűnt, hogy János sohasem azt mondotta, hogy az édesanyám, csak úgy beszélt róla: a halott. Mintha nem akarná, hogy közel férjenek hozzá azok a bacillusok, amelyek az élet fá-



ját pusztítják. Gaby gondolta magában: Ez az erős ember!

— Sétálunk egyet?

— Nem bánom, gyerünk a rétek felé, a házsongárdi tetőre.

Megindultak. Gaby szótlanul nézett maga elé.

— Min töprengsz?

— Arra az időre gondolok, mikor az én édesanyám halt meg. Emlékszel még az édesanyámra?

— Hogyne. Gyermekkori emlékek... hogyne... Szívhajban pusztult el szegény.

Gaby bólintott.

— Milyen jó asszony volt! Beszélj róla, jól esik hallanom. Az ő életében benne van az én gyermekkorom is.

János beszéltetni akarta Gabyt, hogy saját gyászatól szabaduljon és új erőt kapjon az élet-hez.

— Amenyire emlékszem, szegény anyád utolsó heteiben már nem szenvedett sokat, alig tudott magáról.

— Napokig agonizált. Úgy látom magam előtt ma is, mintha tegnap lett volna. Hazajövet ott találok apát az íróasztal mellett — hogy mindig anya mellett legyen, behozatta íróasztalát a hálószobába. Lázasan dolgozott egy táblázaton. Marika odaát volt Vicácknál. Apa számol, összead, kivon, de olyan feszült, túléber tekintettel, hogy egyenesen megfélemlített. — Hogy van anya? — tettem fel a mindennapi kérdést. Apám arcáról ijedten az ágy felé fordítottam tekintetemet. Anya mozdulatlan, befelé fordult testtel feküdt. — Ott fekszik, hagyjad — szólt ingerülten apám és fel se nézett írásából. Az ágyhoz lépek, megemelem a dunnát anyám halott! — De hiszen anya meghalt — ordítottam. Apa egy szót sem szólt, csak a pillantását szegezte rám és még lázasabban kezdett számolni. Talán az volt a titkos szándéka, hogy kipróbálja, lehet-e még folytatni az életet?

És tudod, mi lepett meg a legjobban? Pár héttel a temetés után a sok lim-lom közül, nagy-takarítás közben előkerültek apa számadásai. Apa, hogy többet keressen, egy életbiztosító társaságtól vállalt otthoni munkát. Amikor anya meghalt, akkor is egy ilyen táblázaton dolgozott. Rengeteg szám volt a lapon és hozzáértők mondták, hogy minden szám félelmetesen klappolt. Később sokat gondolkoztam rendkívüli fegyelmezett-ségén és akaraterén és tele voltam kétséggel, hogy szerette-e egyáltalában anyámat?

János gyöngéden megérintette Gaby karját. — Azt hiszem, feltétlenül szerette — válaszolt János komolyan. — Amért nem mutatta? Férfi volt. És így menekült a kínzó emlékektől. Ez az élet rendje! Az embernek egy kötelessége van, hogy felejtse el azt, ami kellemetlen.

— Az élet rendje! Hányszor kérdeztem tőlük: apám, mondd meg nekem, mi a boldogság? Apa, a nagy, okos ember, a járásbíró, akire úgy pillantottunk, mint a szentre, érthetetlenül nézett össze az anyámmal. — Ej mit nem kérdez ez a gyerek? — fejezte ki a tekintete. Én azonban nem hagytam nyugton. Zavarban volt, egy kicsit gondolkodott és így szólt: A boldogság? Az a boldogság, hogy mi itt együtt vagyunk — aztán meg-simogatta a hajamat. Anya helyeslőleg bólintott. De én vészesen üresnek találtam a magyarázatát. Hogy mi így együtt vagyunk... De meddig? Folyton rettegnünk kell a pillanattól, amikor el-szakadunk egymástól. Micsoda boldogság az, amelynek minden szederindája a rémületbe fo-gózik.

— De hát így mégsem lehet élni fiacskám! Ha az aviatikus folyton arra gondol, hogy le kell zuhannia, soha többé nem merészkedne repülő-gépre.

Gaby arca idegesen megvonaglott.

— Ó, tudom... Hadd a holdkórost, ne szólj

hozzá, mert elveszíti az egyensúlyt és összetöri magát.

— Hallgass ide, te kis megszádlult lunatikus — szolt mosolyogva János, megfogta Gaby kezét és leültette egyik magát kínáló házsongárdi padra. — Az élet valóban ostoba dolog. Hányszor elmondjuk ezt és sohasem elégszer! Ostoba és kegyetlen. Gonosszá teszi a jót és szerencsétlenné a gonoszt. Eláruljak neked egy férfi-titkot? Az apádét, az enyémet, az úgynevezett erős emberek titkát? A mi fölényünk, amelyet egyes tragikus percekben a közömbösség álarca alá rejtünk, azt hirdeti, hogy mi hareban állunk az étellel és legyőzzük... Hazugság! Csak önmagunkat győzzük le. A kétségeinket, az ingadozásainkat, a bizonytalanság szenvedését gyűrjuk le olyan mélyre, hogy már nem látszanak ki a szemünkből.

— Én mindig azt hittem, hogy neked nincsenek kétségeid — mondta Gaby és arcán fokozódó érdeklődés látszott. Mint amikor az egyik beteg elkezd rokonszenvezni a másikkal, mert ugyanaz a betegsége, mint neki.

— Ó, azok a férfiak — legyintett János, — azok a józan férfiak! — Megállt, gondolkodott. — Tudod mi jut az eszembe? Most, amikor hosszú idő multán beültem az aranyosvárosi kaszinóba, összekerültem régi ismerősökkel, akik a maguk foglalkozásáról, terveiről, hétköznapijairól beszéltek, fontoskodva, ki-ki a maga bajáról, egyetlen olvasztó tégelybe vetve az egész világot, hát ahogy az ajkukat néztem, amint szünetlenül egy litániát mormoltak és belehatoltam a koponyájukba, az volt az érzésem, hogy ezek az emberek kínos, söt monomániás józanságukban az örület meredélyének a szélén járnak és csak az isten óvja meg őket attól, hogy a szakadékban össze ne törjék magukat. Nincs nagyobb téveszme, mint a józan észbe vetett hit.

Gaby hitetlenül nézett Jánosra.

— De te kivétel vagy!

János a fejét rázta.

— Nem, magamat is a bolondok közé számítom. Csak akareteröm van, hogy ügyesen el tudjam titkolni, leplezni mások előtt... — Ajkába harapott és a földre nézett. — Van fogalmad, hogy milyen elrettentő kép tárulna a világ elé, ha a normális, a rendes, nyárspolgári lélek egyszer úgy isten igazából megmutatná magát: nézzétek, ilyen vagyok én! Micsoda inferno éppen ezeknek a legbensőbb élete!

— Ismertem egy férfit — hajolt le Gaby és egy félig összetaposott fenyőtobozt emelt ki az útnyomokba száradt giz-gazból, — egy férfit, aki kiöntötte előtte a szívét. A legboldogtalanabb ember volt, akivel valaha találkoztam. Kurt Blumenfeld — és regényesen nézett maga elé.

— Úgy hívták?

— Nem — rezzent meg Gaby alig észrevehetően, — Zobeltitznek hívták. Váratlanul került az életembe, mint egy vándor, aki szállást kér és reggelre tovább megy. Az ember el is felejtí, hogy találkozott vele valahol. És mégis tovább él benne, fel-feltűnik fáradt, szomorú arca és az a mozdulat, ahogy bekopogtat az ablakon... Zobeltitz mindig az életről beszélt, amelyet annyira gyűlölt már, hogy csaknem meghalt érte. Művészetet csinált az életből, valami furcsa mesterművet. Sokat utazott... Látod, most azon gondolkodom, hogy fogjam meg tűnő alakját, de szétfolyik az ujjaim között...

János figyelmesen nézett az arcába.

— Szeretted? Úgy értem, volt-e igazi, testi kapcsolatod vele?

Gaby értetlenül nézett rá és ösztönösen tiltakozott: nem.

— Azért nem tudsz számot adni róla! Ha férfi és nő között hiányzik a testi kapcsolat, akkor minden közösségük arra a kasírozott színházi ru-



hafogasra emlékeztet, amelyre nem lehet felaggatni semmit.

— Lelki kapcsolat... — jegyezte meg Gaby bátortalanul, behunyta a szemét, mert most egyszerre Rodolfo is megjelent előtte, tizennyolc éves teste minden káprázatával.

— Értem — folytatta és megvetően mosolygott. — Intellektuális, irodalmi kapcsolatok! Amit Zobeltitzről mondtál, abból már megrajzolom az alakját. Századvégi esztéta, akit örökre elmosott a világháború. Szegény ember! Megérezte a kor boldogtalanságát, de elfutott előle. Behúzódtott egy papír napernyő alá, hogy ne borítsa el a tenger. Tetszett volna szembenézni a viharral! Én vállalom, az egész életet vállalom!

— És mit értél vele?

János kérdően nézett rá és volt a tekintetében egy csillám, amely a hajdani Jani incselkedő tekintetét hozta vissza a multból.

— Szóval tőlem is meg akarod tudni, hogy mi a boldogság? Ó, én nem fogom véresre verni az orromat ezen a problémán! — nevetett és botja végével ütötte a bokrokat. — Elfogadni az életet úgy, ahogy van! Nem körülhatárolni: ez itt a mult, ez a jövő... Ilyesmit én nem csinállok! Inkább élek a mának. Távol tartom magamtól az emlékeket és a vágyakat. Az élet nem ismer multat, jövőt. Hogy az élet elmúlik? Hogy megöregszünk? Csak annak esik rosszúl az öregség, akinek lelke nem öregedik hozzá a testéhez. Ha majd betelnek a napjaim, éppúgy fogok gyönyörködni az őszi napsugárban, mint a tavasziban.

Gaby vállára tette a kezét és síró lelke csendült fel e szavakban:

— Taníts meg erre a titokra, János, taníts meg!

János figyelmesen az arcába nézett.

— Alapjában — tűnődött, lebiggyesztette az ajkát, mintha ő volna legkevésbé megelégedve

azzal a magyarázattal, amely az ajkára tolult, — a boldogság és a boldogtalanság velünk született tulajdonságok. De egy tanácsot adhatnék, — mosolygott, nehogy nagyképűnek tűnjön fel. — Ne hallgass el semmit ami bánt, ami a szíveden fekszik. Nincs veszedelmesebb, mint a sok ki nem élt érzés, amit az ember erőszakosan visszafojt magába.

— De hát kinek mondjam el az érzéseimet? — tört ki Gabyból a keserűség és érezte, hogy sírásra görbül a szája.

— Hát az uradnak — szólt János, ránézett Gabyra, de azonnal észrevette, hogy a legrosszabb helyen kopogtatott.

Gaby most felállt, mintha mozdulatával ott tudta volna hagyni nehéz terhét is a padon. Elindult, János szótlanul követte. Lefelé mentek a hegyi úton, de az oromról mégegyszer megnézték a várost, amint mélyen beágyazva a folyó völgyében élt, gondolatok nélkül, multjából felrétegződve, égnek emelkedő tornyokkal.

Valamelyik templomban mélabúsan kondult meg a harang.

Amikor elváltak egymástól, Gaby János szemébe nézett és azt gondolta: neked talán el tudnám mondani! Ha magaddal vinnél, veled mennék! Te talán meg tudnál gyógyítani!

### III.

A Meteor is megélt. A Helios is. Egyik sem zavarta a másik köreit.

Az öreg Gajzágó, mielőtt visszavonult volna a sűrűbe, mint a haldokló oroszán, mégegyszer kimutatta az erejét. Minden üzleti leleményességét latbavetve, minden követ megmozgatva az utolsó pillanatban mégis elvitte Pali orra elől az állami szállítás javarészét, noha Pali, hogy az

államhatalom felé megolajozza a gépezetét, új igazgatóságát teletűzdelte románokkal.

De a Helios sem panaszkodhatik. Erdélyben olyan kevés a kémiai üzem, hogy csak egy kicsit kell törődni vele, már jut is, marad is, mindeniknek. De Pali nem erőltette a konkurrenciát. Túlon túl mély vizekbe nem merészkedik többé. Csak ott fog kóricálni törékeny hajójával óvatosan a partok közelében.

Már nem lebzsel hivatalos óra után is az irodájában. Ha megszólal a villamoscsengő a folyosón, ő a legelső, aki leakasztja munkakabátját. De haza nem szívesen megy. Tudja Isten, nem vonzza őt odahaza semmi! Anélkül, hogy tudatos szándéka lett volna, ma egy negyedórácskát, holnap egy félórácskát csípett le abból az időből, amit már otthon tölthetett volna.

Gaby nem tett szemrehányást ezért. A szempillája se rezzent belé, mikor a férje valami ürügy alatt a vacsora után is kimenőt vett magának. Később az ürügyek is elmaradtak, Pali nem magyarázkodott, Gabynak sem jutott eszébe, hogy magyarázatokat kérjen.

Nagyritkán rábotlott a szó, hogy mivel is tölti tulajdonképpen szabad idejét az asszony?

— Eltelik — mosolygott lankadtan Gaby, --- eltelik a nap. Ne csinálj magadnak fölösleges aggodalmakat!

De tekintete mélyén engesztelhetetlen gyűlölet izzott és Pali észrevette, hogy ez az előtte ismeretlen érzés napról-napra félelmesebben nő és ha egyszer megéri, örökre el fogja seperni mindkettőjük kieroszakolt nyugalma. Ha erre gondolt Pali, lesütötte a szemét és töprengett, hogy hozza vissza a régi együttléteket, hogy indítson meg olyan társalgást, amely elvezetne valahova, nem is fontos, hogy hova. De nem találta meg a szavakat, fel és alá járkált a szobában, megállt, ránézett Gabyra és zsebében csörögtette az apró-

pénzt. Ez rendszerint addig tartott, amíg Gaby ki nem ment a szobából és ilyenkor Pali is óvatosan, a konyhán keresztül megszökött hazulról.

Néha mind a ketten megsokalták a lappangó állóharcot, leültek szemben egymással és közömbös témáról beszéltek mindaddig, amíg Gaby elálmosodott. Pali — egy alkalommal, — azt tanácsolta, hogy kártyázzanak. Máriást játszottak, tüzet, könnyű gyermekjátékokat, de az ötödik-hatodik keverésnél Gaby eltolta a kártyát, ásított és megállapította, hogy késő van. Ezek azok a pillanatok, amikor mondhatni, jóban voltak egymással. De micsoda áldozatok árán!

A nevetés elpártolt tőlük. Pali még azt is megkísérelte, hogy elmondja azokat a vicceket, amelyeket az újságból olvasott ki, de visszahőkölt az asszony semmitmondó tekintetétől és zavartan legyilkolta a poeneket.

Gaby pedig várt rendületlenül. — El fog jönni az idő — biztatta magát, — amikor megszabadulok tőle. Aktív, fellobbanó tevékenységgel gyűjteni kezdte ellene az adatokat. Nem hagyott figyelmen kívül egyetlen hanyag, közömbös viselkedést tanúsító mozdulatot sem. Egy államügyész mohóságával lesett a dokumentumokra, hogy majd igazolhassa magát és lecsaphasson; lássátok, emberek, az első jött-menttel meg kellett csálnom, mentsetek fel, nem tehettem másként!

De sok eredménnyel nem járt ez a titokzatos nyomozás. Pali ellen nem merültek fel komoly terhelő momentumok. Reggeltől estig dolgozott. Gaby elgondolta magában: igaztalanság, ha éppen ezt veti a szemére. Hiszen ma félrebillent egzisztenciájuk újra megalapozása követeli a fokozott tevékenységet. Hogy külön hálósobában aludjanak, azt ő vívta ki azzal az ürüggyel, hogyha megzavarják álmában, egész éjjel nem tud elaludni. Még csak azt sem állíthatja, hogy ura



mostanság is közömbös. Rá kell nézni az arcára: a gondok olyan rúnákat véstek rajta, amelyek azonnal elárulják, hogy szenved. A halántéka mélyült és fehér hajszálai egyre szaporodtak. Étvágya is romlott, keveset aludt éjszakánként s az ajtó és a küszöb közti résen át áruló fény surrant egyik szobából a másikba. Pali reggel felé fuldoklott a köhögéstől és pár hét alatt észrevehetően lesoványodott.

\*

E nyugtalanságokkal feszülő hetekben csak egyetlen alkalommal történt meg, hogy kettőjüket együtt láthatták az uccán. Pali megkérte Gabyt, hogy valami adás-vételi szerződés dolgában — részletesen megmagyarázta, de Gaby abban a pillanatban elfelejtette, — jöjjön vele a közjegyzőhöz, mert az ő aláírására is szükség van. Hazajövet a nagypiac téren mentek keresztül. Gabyt sokan megnézték, de míg régebben hízelgett Palinak, hogy bámulják a feleségét, most szégyennel töltötte el, örült, mikor hazaért.

Elszontyolodva ült le íróasztalához. Mindenben kételkedett. A régi életében, meg az újban is. Kételkedett abban, hogy meg fog nyugodni, abban is, hogy nem fog megnyugodni. Abban is, hogy Gabyval ismét megtalálja a kapcsolatot, abban is, hogy nem találja meg. Kételkedett a képességeiben — pedig éppen a Helios mutatja, hogy alaptalanul, — akaraterében, a kitartásában, a gyűlöletében a Gajzágók iránt, csak egyben hitt rendületlenül: a számokban, amelyeket összeadott a papírlapon, a mozdulatban, amellyel a felkunkorodó szőnyeget a helyére igazította, amellyel kiegyenesítette könyvespolcainak könyveit egy vonalban, beillesztette a villanylámpát a konnectorba, bedugaszolta a tintatartót és letépett egy lapot a naptárról, a mehanikus, őt körülvevő rendben hitt, erre pazarolta minden aktivitását — mástól irtózott és nem érdekelt.

A tulsó szobában, mint egy gyötrelmek közé zárt fogoly, Gaby latolgatta az eshetőségeket. Mint az egymás mellé zárt foglyok szokták, kíváncsian képzelte el, hogy vajjon, ebben a pillanatban mit csinálhat a másik? Tudta, hogy Pali is rab, de saját szenvedései annyira önzővé tették, hogy elégtételt érzett emiatt. Abban a hiszenben, hogy megtalálta ura sebezhető sarkát, már tépő gyönyört is érzett, hogy végre végzetes sebet üthessen rajta.

A vacsoránál ezt mondta Palinak:

— Ma délelőtt találkoztam Jánossal! Mostanában sokat vagyok együtt vele.

Hogy is füllenthetett ennyire? Jánost a temetés óta még csak nem is látta. Csak azért találta ki, mert jól esett beszélnie róla vagy mert Palinak a Jánossal való találkozások fájnak a legjobban?

— Mit szólnál ahhoz, ha elválnánk egymástól és János elvenne feleségül?

Pali hosszasan ránézett és egy szót sem szólt.

Gaby lesütötte a szemét és János szavaira gondolt: nincs veszedelmesebb, mint amikor az ember nem mondja meg, ami a szívéen fekszik. Megtörte a fonák csendet:

— Jánosnak előbb-utóbb meg kell nőszülni, már a gyerek miatt is... — elhallgatott és visszagondolt legutóbbi beszélgetésükre. Túlzó hangulatában úgy tetszett neki, mintha János bizalmas megnyilatkozása burkolt vallomás lett volna.

Pali olyan idegen hangon, amelyre önmaga sem ismert volna rá, csak ennyit mondott:

— Ha el akarsz válni, tessék, semmi kifogásom ellene! Valóban nincs sok értelme, hogy együtt maradjunk. De hogy Jánost, éppen Jánost szemelted ki és elmondod nekem, ez csak igazolja régi feltevésemet, hogy következetes vagy magadhoz.

Gaby nem volt elkészülve erre a válaszra. El-

színtelenedett, felállt, megigazította ruháját, noha nem volt rajta semmi gyűrődés. Ezzel is lep-  
lezni akarta, hogy tiltakozást, ellenállást várt  
volna és meglepődött, hogy mind ennek az elen-  
kezője történt.

— Akkor... rendben van. — Ötölt-hatolt a  
hangja. — Igazán gavalléros cselekedet tőled,  
hogy nem csinálsz semmi komplikációt... Csak  
az a fájdalmas, hogy erre olyan későn jöttünk rá  
mind a ketten. Milyen másként alakult volna az  
életünk, ha hamarabb szántad volna rá magadat.

— Ó. Nem én akarok válni, hanem te. De  
nincs jogom, hogy visszatartsalak, — tette hozzá  
bizarr nagylelkűséggel.

— És hogy gondolod... a válást? — foly-  
tatta Gaby halkán. Ha akarod, én már holnap  
összepakolhatok — fejezte be Gaby mindenre el-  
szánt arckifejezéssel.

Erre a lehetőségre mind a ketten megijedtek.  
Pali egy pillanatig gondolkozott, azután egy lé-  
péssel közelebb lépett hozzá:

— Én úgy gondolom, hogy addig, amíg a  
válópör eldől, vagy legalább is egypár hétig, amíg  
ügyvédeinkkel megbeszéljük a dolgokat, maradj  
még velem egy fedél alatt. Mondanom sem kell, ha  
másként alakul, teljesen alkalmazkodni fogok kí-  
vánságaidhoz. De, kár nagy feltűnést kelteni.

Gaby bólintott.

— Igazad van... Hiszen máris úgy élünk,  
mint akik elváltak egymástól... — ránézett, ki-  
váncsian kutatott a másik lelkében. — De azért  
mégis furcsálom, hogy ilyen könnyen tudomásul  
veszed az esetet. Mi bajod van? Valaminek tör-  
ténni kellett veled!

Pali elkínzottan legyintett a kezével.

— Semmi, a világon semmi. Az ember las-  
sanként rájön, hogy nem szabad erőltetnie, ami  
már megért a szétesésre. Ez különben se nagyon  
érdekelhet téged, sőt megnehezítené az elhatáro-

zásodat, amelyet szemmel láthatólag rég forgatsz magadban...

— Hát jó, erről még holnap is beszélhetünk — szólott Gaby és zavartan Pali felé nyújtotta a kezét és hátrálva ment ki az ajtón, hogy addig se veszítse el maga előtt ezt a furcsa arckifejezést.

\*

Igy jött el a szeptember, az első őszi hónap.

Gyümölcsillat kavargott a levegőben és a dombok kebléből útrakelt az első sóhajtások szele. A napfény úgy csurgott le az égből, mint a sűrű szirup. Békanyál kergetődött a főtéren is, rákúszott a villanypóznákra és belecsimpaszkodott a felöltőkbe. A vadgesztenyék pattanva tépték szét burkaikat az aszfalton, amint lehullottak.

Ez időtájban történt, hogy Pali megint találkozott Segesváryval, amint hölgyét kísérgette az uccán. A nő olcsó, szürke prémmeel szegélyezett kosztümöt viselt. Pali köszöntötte Segesváryt és üdvözlésére a nő is visszaköszönt.

Délután felment Segesváry a Helioshoz és azt mondta Palinak: — Burokban született kedves direktorkám! A szép Forbáthné megvallotta nekem délelőtt, hogy felette rokonszenvezik magával. Mondtam neki, mit akar tőle? Egyedi egyike a legszolidabb férjeknek. Azt mondta: nem tesz semmit, hozzam csak el egyszer. De figyelmeztetem magát, direktorkám: veszedelmes asszony.

— Majd meggondolom — hangzott Pali válasza tompán és megremegett.

Két napal e beszélgetés után az esti órákban, kopott, rosszhírű, macskakővel kövezett sikátorokon át, nyomott szintű, sárga, szürke házak mentén, amelyek közé ékelődve még itt-ott álltak a hajdani várost körülvevő kőfalak, gyommal, gyermekláncfűvel, bogánccsal fedett omladékok közt Segesváry Lukács elvezette Egyedi Pált.

Pali kora ifjúsága óta nem járt erre felé. Itt nagyobb volt az este, mint a főtéren és a lámpák



is úgy lógtak a homályban, mintha maguktól állnának a levegőben. Megelevenítő furcsasággal fakadtak fel Pali régi emlékei. Ezen a tájékon lehettek valaha a külvárosi örömtanyák. Azóta Aranyosvár sokat épült, az olcsó pénzen megvásárolható szerelem hajlékait kiejebb tölték. Az avult házak egy részét ledöntötte a csákány. A romok felett új, barátságos földszintes házak emelkedtek. Az ablakokba kitett fuksziák, a meg-meg lebhenő csipkefüggöny sejtetni engedték, hogy odabent békés, erkölcsös polgárok ülik körül a nagy asztalt és éppen most küldik aludni a zsivajos, kifáradt gyerekeket.

A keresztsikátor sarkán fűszeres bolt nyílt, de akármennyire új volt itt minden, a házak fekvése, az udvarok felidéztek Paliban a hajdani negyed árva, sivár képét. Még a frissen meszelt házakhoz is hozzátapadt a visszajáró, elpusztíthatatlan szürkeség, mintha semmi se változott volna és ezek a házak még most is csak éjjel élnék igazi életüket.

— Hol lakik Forbáthné? — szólalt meg a kongó csöndességben Pali és hevesen kalimpált a szíve.

Segesváry egykedvűen kopogott szöges botjával. Kisvártatva felélénkülten állt meg egy vasrácsos, földszintes ház előtt. Kapuja fölé valaha vadszóló futott, de ma már senki sem törődik vele. Meghúzta a csengőképpen szolgáló rozsdátt drótot, amely zavartan csörgött még akkor is, amikor már elengedte.

— Itt volnánk. — Otthonosan érezte magát a bolthajtásos kapuk alatt, bekopogtatott az egyik ajtón. Ez a szoba magasabban feküdt, mint a kapualj, két-három kölépcsőn kellett felmenni hozzá. Pali meghökkent a küszöbön. Ne forduljon-e vissza? Még nem késő! De már nyikorogva nyílt meg az ajtó és kitódult mögüle az olcsó, füledt vihogás.

Segesváry barátságosan előretolta a tartózkodó férfit és odaszólt az asszonynak:

— Elhoztam magának, Bözsi, az én tisztelt vezérigazgató barátomat. Legyen kedves hozzá. Hiszen maga olyan kitűnő háziasszony!

Forbáthné csókra nyujtotta a kezét. Pali esetlenül nézte a minden finomság nélküli kezét, melynek ujjai tele voltak olcsó, nagyköves gyűrűkkel. Ahogy közvetlen-közelről látta meg az asszonyt, ijesztőnek találta. Széles szája volt, nagy, lágy mellei, elomló csípője. De szeméből vad láng villant elő. Olyan nőnek látszott, aki unja a saját érzékiségét, de kedvét leli, hogy felkeltse a másét. Pali az ajtót kereste, láthatatlan kezek még mindig hívták visszafelé. De a nő szeme ismét ráta padt és Pali elernyedten sütötte le szemét a hipnotikus pillantás előtt.

Már a diványon ült, mikor körülnézett. A petróleumlámpából átalakított csillár homályosságában egy katonatisztet vett észre, aki fölhevült arccal egy fiatal leány felé hajolt.

— Elvira, a kis barátnőm — mutatta be érdes, szinte borízú hangon, melynek dallamnélküliségét még fokozta a sok leszívott cigarettéfüst.

Pali valami ostobaságot mormolhatott az orra alatt, mert elpirult és szégyelte magát. — Milyen közönséges itt minden — szólt magában és riadtan nézte a piszkos falakat, amelyek a már elfelejtett zúg szállodákra emlékeztették. — Hogy is dőlhettem be neki? Vajjon mi tetszhetett rajta? — tanakodott, de végzetes érdeklődésének okát nem tudta megfejtetni.

Az asszony észrevette, hogy vendégét bántja a szegényes, ápolatlan környezet. Megismételte ígéretekkkel teli tekintetét, fegyvertárában ez az egy volt, amiről hitte, hogy csálthatatlanul hat.

Pillanatokig nézték egymást. Szavakat is mondott, de tudta jól, hogy a szavak mellékesek.

A hadnagy poharat töltött és koccintott. Ittak

valamennyien, Pali a sűrű ital cseppjeit már nem is érezte folyékonynak, hanem tömör valaminek, talán golyónak, amely minduntalan meg-meg akadt a torkán.

Kívülről az eső halk kopogása hallatszott.

Böksi asszony megfogta Pali kezét és lehúzta róla a gyűrűt.

— Hogy bedagadt... Szép gyűrűje van. Mi féle kő?

Egyedi elhárító mozdulatot tett.

— Ó, értéktelen! — és ő is megnézte a gyűrűt, mintha most látná először. — Csak jól mutat — Csillogtatta, de gyorsan hozzátette, — hihetetlenül ragaszkodom hozzá.

— Maga babonás?

— Ahogy vesszük. Bizonyos értelemben minden ember babonás. Különben ezt a babonát nem is én találtam ki. Ez igazán bűvös kő.

— Pedig el szerettem volna csalni magától — Egészen közel simult hozzá, ujjaival néhány igéretes Morse-jelet kopogtatott a tenyerébe.

Pali körül megfordult a világ.

— Édes, édes — mormolta és most maga felé húzta az asszonyt.

Az asszony felugrott és kissé gúnyosan elka-cagta magát:

— Hohó barátocskám, ilyen jóban még nem vagyunk. Mit képzelsz?! — de a tekintete továbbra is kihívó, kacér maradt.

— Éljen a szerelem! — emelte fel poharát Traján — mert így hívták a hadnagyot — egy-két tántorgó lépéssel Palihoz közeledett, koccintott és most váratlanul homlokon csókolta. Valamennyien nevettek.

— Hol van Sükösdy? — szólalt meg Pali zavartan, amint nagynehezen kibontakozott a férfi öleléséből.

— Meglógott. Szeretné — szólt Elvira,

akinek apró, fekete szeme volt, — ha mi is kerek-  
ket oldanának? — Jelentősen Forbáthnéra nézett.

— Cordial medoc — csettintett a hadnagy a  
nyelvével.

— Kár, hogy nincs egy kis tánc — dőlt hátra  
a fiatal leány a hinta széken és magasra emelte  
a lábát. Már kissé becsípett és fordítva vette a  
cigaretta a szájába. — Én ismerem magát, —  
fordult bizalmasan Pali felé.

Pali udvarias érdeklődéssel kérdezte meg:

— Engem? Hiszen egész nap a hivatalban  
vagyok.

— Lássa, onnan ismerem. Tavaly voltam ma-  
gánál és állást kértem. Maga akkor megnézett és  
azt mondta — utánozva Pali fontoskodó modorát,  
— sajnálom, nekem százszázalékos munkaerőre  
van szükségem. De azt nem magyarázta meg ne-  
kem, hogy mit ért százszázalékos munkaerő alatt.  
Hát tudja meg, hogy én is százszázalékos vagyok.  
Annyi vagyok, amennyit csak akar. Igaz-e  
Traján? — és nevetett.

Egyedi mentegetődni próbált. Valóban már  
rémlik is előtte. De neki az az elve, hogy szép lá-  
nyokat nem vesz fel az irodába. A szép lányok  
nem dolgoznak annyit, mint a csunya lányok. Kü-  
lönben is nagy kár, hogy ilyen szép lányok reg-  
geltől estig azt a nehéz munkát végezzék...

— Inkább azt hiszem — kacintott Böske  
asszony, — hogy maga megijed a szép nőktől,  
mert attól tart, hogy a fejére találnak nőni.

Nagy kacagás lett.

— Erre iszunk — rikácsolt a tiszt, töltött és  
közelebb vonta magához a leányt.

— Ó, — szólt az asszony, orrán engedve ki a  
cigarettafüstöt — érzi, milyen fülledt meleg van  
itt? Nincs kedve kijönni a verandára?

A lakás másik ajtaja üvegesverandára nyí-  
lott az udvar felé. Pali az asszony után botorkált.

Leültek a kerti-székre. — Micsoda rendetlen-



ség — állapította meg, amikor körülnézett a verandán. Üres befőttes üvegek, kopott bőrrönd, szék, amelynek hiányzott egyik lába s minduntalan megingott, és a betört, ujsággal leragasztott ablaktábla, amelyen keresztül sivitott a szél. De a homály kedvére volt, sok mindent eltakart és jótékony árnyék-kendőket dobott a környezetre.

— Úgy-e, hogy jó itt ülni? Egy kicsit nagy a rendetlenség. De őszre új lakást veszünk, akkor nézze meg, milyen csinos nálunk! De hát mit untassam magát? — csapott át hirtelen más hangba. — Parancsolja talán, hogy villanyt gyujtsak?

— Dehogy is, Böske, — először szólította a keresztnévén, — sokkal kedvesebb a sötétben, így intimebben elbeszélgetünk...

Az asszony győzte szóval, évdéssel. Kellette, de nem szolgáltatta ki magát. Palinak repült az idő. Zavart és gyámoltalan volt, mint egy diák.

— Nem tehetek arról, hogy társaság van nálam, — mentegetődzött az asszony, valami okát keresve a férfi tartózkodó modorának. — De ha kedve van, kipótolhatjuk máskor...

— Igen, majd legközelebb — kapott Pali az alkalmon, hogy elodázhat valamit, amitől félt.

— Bármikor szívesen eljövök magához, ha meghív. Azt úgy is látja, hogy mennyire érdekel.

Az asszony önelégülten mosolygott. Bementek. Pali elbúcsúzott a szerelmesektől, akik együttléte már jóval túllépte az illendőség határait. — Ha nincs kifogása ellene — fordult Forbáthné felé, — mondjuk, vasárnap este ismét tiszteletemet teszem.

Böske belekarolt Paliba és kikísérte a kapuig.

— Vasárnap este későn van. Azt akarom, hogy holnap gyere — tegezze. — Akarom, parancsolom, érted? — és megölelte úgy, hogy a férfi lélekezni is alig tudott.

Palit ismét elöntötte a vérhullám.

— Maradjak? — suttogta.

— Nem, most már menj! Add ide nekem azt a gyűrűt! Akkor elhiszem, hogy visszajössz.

— Inkább valami más ajándékkal leplek meg ...Értéktelen, hidd el, édesem!

— De szerencsét hoz a viselőjére és nekem ez kell.

Pali elkezdett kínlódni bedagadt ujjával, az asszony is segített neki. A gyűrű a földre esett, felemelte, odaadta. Kereste az alkalmat, hogy megcsókolhassa az asszonyt, de Bözsi kisiklott és feltárta a kaput.

Pali nesztelenül nyitotta meg az ajtót és már az előszobában lehúzta a cipőjét. Máskor is jött már haza éjjel, de ilyen későn még soha. Sajgott a feje, rossz érzések hasogatták. Gyufát gyújtott és úgy bukdácsolt a bútorok között. Felcsavarhatta volna íróasztalán a villanyt, de félt a világosságtól. Félt, hogy az ajtó résein vagy a kulcslyukon átszívárog a fény.

Odakünn még mindig csorgott az eső és egyenletesen verte az ablakot.

A nagy sötétben sebesen lehúzta cipőjét és kabátját. Akármilyen óvatosan csinálta, a jól ismert mozgás nem kerülhette el Gaby figyelmét.

Gaby kíváncsiságból megnézte az órát. Hajnali fél négy volt.

Felült az ágyában és eltűnődött. — Hát már idáig sülyedt volna? — gondolta. — Hogy is képzelhettem eddig, hogy Pali komoly munkával tölti éjszakáit? Korhelykedik, lumpol, ki tudja, kivel szűrte össze a leveit? Tulajdonképpen mi közöm hozzá? — rántott a vállán. — Még örülnöm is kellene, hogy így van. Könnyebben lazulnak a szálak, mélyül a szakadék, amely elválaszt

Pali mélyet sóhajtott odaát. Gaby azt is halani vélte, amint lerúgta magáról a paplant.

— Igazán nem mondhatja, hogy ok nélkül hagyom el. Beszélnem kellene vele. Rápirítanom,

hogy tudja meg végre, miért megyek én is a magam útján. De felesleges ez is! Már egyszer elengedett...

Ellenállhatatlan kényszer hatása alatt, mégis kiugrott az ágyból és félénken megkopogtatta az ajtót. Pali felriadt.

— Te vagy az, Gaby?

— Én vagyok.

— Nem alszol? Szükséged van tán valamire?

— Ó! Egyáltalában nincs — már meg is bánta, hogy szólt. De Pali már ott állt az ajtó mögött. Most a kilincset fogja. Be kellett eresztenie.

Pali belépett a hálószobába. Gyámoltalanul pillantott rá, mintha egyszerre olyan helyre került volna, ahol még sohase járt. Gaby is fonáknak érezte a váratlan fordulatot. Leült egy székre és hosszú hálóingét szégyenlősen lejjebb húzta.

— Kérlek szépen azt a sált. Igen, köszönöm, — didergett és nem vette le a szemét a férjéről.

— Fázol?

— Vacogok. Még mindig esik odakünn?

— Mintha öntenék. Nem aludtál jól?

— Dehogyan nem. Pompásan aludtam — hazudta, — egészen három óráig. Akkor felébredtem. Azóta nem jön szememre az álom.

Kis csend.

— Csunya vihar volt — folytatta Pali. — Dörgött, villámlott és eszembe jutott, hogy te félsz a villámlástól.

— Köszönöm a figyelmet — szólt Gaby, finom, magát tépő ironia érződött a hangjában.

— Miért nem húzol papucsot? Megengeded, hogy odaadjam?

Gaby legyintett a kezével. Elhallgattak mind a ketten. Egymás szeméből olvasták ki, hogy kár erőltetni az udvariasságot. Csak kerülgették egymás tekintetét, érezve, hogy az a tartózkodás, amelyet csak idegenekkel szemben érez az ember, ismét jogaiba lépett.

— Honnan jössz? Csak nem állítod, hogy mostanáig dolgoztál?

Pali a padlót bámulta:

— Megengeded, hogy leülhessek? Köszönöm. Hogy honnan jövök? Nőtől jövök, ha mindenáron tudni akarod. Mostanáig mulattunk, ittunk, enyelegtünk. Van valami kifogásod ellene?

Gaby elfordította az arcát. Pali nyílt megnyilatkozása pillanatokra megdöbbenetete.

— Kedves tőled — válaszolt fojtott hangon, — hogy ennyire siettél beavatni intimitásaidba. Elvégre, jogod van hozzá. Bár várhattál volna addig vele, amíg elválunk.

— Haragszol?

Gaby a fejét rázta:

— Kérlek, csak formahiba az egész. Stílusos ember másképp csinálná. — Különben mért haragudnék? Tégy, amint akarsz, legjobb belátásod szerint.

— Gaby! Nagyon komisz vagy hozzám, tudod? — szólt és megpuhította a hangját, mint ahogy a gyermekhez szoktak szólni.

Gaby akaratosan hátravetette a fejét. Pali engedékenyen folytatta:

— Rosszúl esik neked?

— Nem, nem esik rosszúl! Hiszen már mondtam az imént is. De fáj nekem, hogy úgy meg van viselve az arcod. Nézd meg magad a tükörben. Teljesen kijöttél a formádból. Ha már szeretőt tartasz, okosabban tennéd, ha napközben végeznéd el vele a dolgodat. Reggeli négy óra...

Pali megrettenve, egy lépéssel közelebb lépett. — Mit beszélsz te össze-vissza? Nincs nekem semmi bajom. Egy kicsit ittam és nem vagyok hozzászokva az italhoz — próbálta kihúzni magát és ismét felvenni a régi közöny álarcát, de nem sikerült.

— És a ruhád! Csupa pecsét. Egy gomb is hiányzik róla. Miért vagy még mindig felöltözve?



Hogy lehet ruhástól végigfeküdni az ágyon? Ha én egyszer leveszem rólad a kezemet, egészen elzüllesz. — Csendes elégtétellel mosolygott.

— Azért feküdtem le ruhástól, mert ha kényelmesen nekivetköződöm, akkor nem tudok jókor reggel felkelni. A munkámat pedig továbbra is pontosan akarom ellátni... Mingyárt reggel van. Dereng odakünn.

Valóban, hajnalodott. A sötétség párolgott és nedves, tejszínű levegő töltötte meg az uccát.

— Most már igazán mindegy — szólott Gaby, — hogy lefekszünk-e vagy nem. Akár beszélgethetünk is... Elhatározott szándékom, hogy elsején elutazom Erzsi néniékhez, Püspökladányra. Gondoltál már arra, hogy ha elválunk, bizonyos ezzel járó dolgokat is rendeznünk kell?

— Ne beszéljünk erről, jó? Ha majd elérkezik az ideje, úgy oldjuk meg, ahogy te akard. Nem érdekelnek az anyagiak. Pihenni szeretnék, nyugalmat szeretnék. Megutáltam mindent, magamat is.

Gaby még egy kérdést kockáztatott meg.

— Hát akkor miért nem mész szanatóriumba? Minek dorbézolsz nőkkel? — kis hallgatás után könnyű mosoly lebegett az ajkán.

— Mit nevetsz? — kiált fel Pali gyanakodva.

— Megöl a kíváncsiság, hogy lássam azt a nőt, aki a te magas tetszésedet megnyerte. Bizonyosan szebb, hát persze, hogy szebb, mint én! Én vén skatulya vagyok a szemedben. Szőke vagy barna?

— Nem is tudom. Azt hiszem, vörös a haja — válaszolt kedvetlenül.

— Micsoda nő? Társaságbeli?

— Nem. De hát mit faggatsz? — és elindult az ajtó felé.

— Várj egy pillanatra. Hadd varrom fel a gombot, nem tudom nézni, hogy lóg — elővette a

kézimunkás kosarát és hajnali négy órakor odaült gombot varrni az ura mellényére.

— Ameddig a te kenyeredet eszem, nem akarom, hogy pironkodjak miattad. Elseje után akár a fejed tetejére állhatsz!

Pali azt számította ki magában, hogy harminc vagy harmincegy napos a hónap. Ma tizenegyedike. Közel három hétig még együtt lesznek.

— Köszönöm szépen. — Sokáig nézte Gabyt, amint ott állott vele szemben tiszta, csinos hálóingében és kerek kis keble fel és alá mozgott. Szép volt, szebb százszor, mint Forbáthné, de neki mégis csak az kell! Biztos, hogy tönkre fogja tenni, de ez elkerülhetetlen, bűnhődnie kell. Milyen száraz a torka! Egy csepp vizet valahonnan, mert megvész a nagy pusztaságban!

#### IV.

Ritka vendég, Sükösdy volt fenn Gabyéknál. Gaby tavasz óta nem látta.

Tulajdonképpen Palihoz jött. Kereste az irodában, nem volt ott. Dax nem tudta megmondani, hol van. Gondolta, felszalad, egyébként is kíváncsi volt már, hogy bekukkantson a házuktájékára.

— Szép magától Sándor, hogy leereszkedik hozzánk. De ha véletlenül nem tartózkodom az előszobában, akkor továbbáll. Vallja be, hogy igazam van!?

Sükösdy kényszeredetten foglalt helyet.

— Jó így magának? — kérdezte Gaby, mert elkerülhetetlen volt, hogy ne szóljanak Vicáról.

— Öszintén beszéljek magával, Gaby?... Hát: nem érzem jól magamat. Azt tudja talán, hogy Maca, Kelemenné is elvált az urától. De én nem nősültem meg újra és nem is fogok...

— Ezt nem értem. Maga szereti Macát...

— Szeretem, nem szeretem, nehéz kiigazodni

belőle. Sokszor mondogatom magamban: egyetlen megoldás volt számomra, hogy elváltam. Viszont Maca sohasem lesz az nekem, aki Vica volt. Ez természetes is... Tegnap élém kerültek Vica leánykori szerelmes levelei. Ceruzával írt tartózkodó sorok, amelyek akkor, jól emlékszem, sohasem elégitettek ki, mert a szerelmes szív többet vár, sok színt, állandó fokozást és nincs az a levél, amely utolérje az ifjúság száguldozásait, türelmetlen falánkságát. Ma hogy izzanak ezek a levelek! A betük formáin érzem Vica kezének a remegését. Egy világ tárul ki előttem, amiről nem tudtam.

— Sükösdy, nem ismerek magára. A maga szerelme elmúlt. Azt hiszem, sohase kerülhet két ember messzebbre egymástól, mint akkor, ha egyszer szerették egymást. Az elmúlt szerelemben úgy tapos az ember, mint az avarban.

— Nekem ezt ne mondja! Úgy se hiszem el... Csak azok lehetnek közömbösek, akik sohasem szerették egymást. Az ember csak nem taposhatja el önmagát!!

Gaby egy pillanatra fürkészve nézett rá, majd folytatta:

— Miért nem becsülte meg Vicát? Maguk mindig azt mondják, hogy szeretik a feleségüket és úton-útfélen megcsalják vagy feléjük se néznek. És mikor huss, kirepül fészkéből a madár, akkor lamentálnak.

Sükösdy tanácstalanul babrált körmeivel.

— A dolog távolról sem olyan egyszerű. — Hova jutnánk, ha egy-egy kikapott részletből ítélnénk meg a cselekedeteket? Ügyvédember vagyok, fiatalabb éveimben, amikor még dult bennem az ambíció, nem egy válópör aktái forogtak a kezemen. Legtöbb esetben a férj is, a feleség is ártatlan volt abban, hogy csődöt mondott az együttélésük. Egymásnak róttak fel hibákat, holott nem bennük volt a hiba, hanem a műfajban,

a házasságban. Legfőbb ideje már kitalálni az együttélés új formáját! El kell dőlnie egyszer, hogy mi erősebb: az élet-e vagy a forma? Szemellenzővel járni, nem nézni jobbra-balra, csak nyüszkölni előre, mint az egymás mellé kötött lovak, élni az újdonság, a változatosság minden ingere nélkül, — ennek ellentmond a biológia is. Minden hibám dacára — ha már ennek nevezi, — szeretem Vicát.

— Vannak egyéniségek, akik nem bírják el, hogy osztozkodjanak. Én sem — szólott Gaby és kigyulladt ingerülten a szeme. — Vagy-vagy.

— Felesleges vitáznunk, úgy sem értjük meg egymást. Más malomban örülünk. — Sükösdy levette félszemüvegét, stereotip mozdulattal megtörülte és odaillesztette a helyére, elhallgatott, aztán így szólt:

— Beszéljünk másról. Mit szól Pali új vállalatához? Fog menni. E tekintetben nincsenek kétségeim. Kár volt ugyan otthagyni a Meteort... Tudja mit vettem észre rajta? nincs jó színben. Rossz a kedélye, szórakozott, ideges.

— Lehetséges — szólott Gaby elgondolkozva. Fár pillanatig kissé összefüggéstelenül beszélt Pali zaklatott életéről, amelyet részleteiben nem ismer, mert Pali nem közöl vele semmit, majd egyszerre, különös fordulattal ismét elkezdte:

— Mindenesetre csodálatos, hogy valaki elvállalja a feleségétől és ahelyett, hogy azt dicsérje, aki miatt a botrány történt, a régi asszony mellett tesz lirai vallomásokat. Ha én egyszer elválnék — tegyük fel ezt az esetet, ebben a felfordult világban minden megtörténhetik — s hogy megtévessze, mosolygott, — pontot tennék a mult után... Mit szól Maca a maga viselkedéséhez? Lehetetlen, hogy észre ne vette volna...

— Nevezzen bármilyen aljasnak, igazán nem érdekel, hogy Macának mi a véleménye... De, hogy ismét felveti ezt a témát, egy ismerősöm jut



az eszembe, Marinkai színigazgató, aki színész volt valaha, ma építési vállalkozó. Marinkaival lumpoltunk egy párszor és italos hangulatban elmondotta: hogyha a feleségével van együtt, csak úgy tud szerelmi vágyainak eleget tenni, ha egy idegen nő arcát idézi maga elé, egy idegen nő lábformáját, csípőjét. Viszont, ha megcsalja a feleségét, akkor mindig a felesége arcát látja maga előtt és elkereszteli a nőt Magdának, ahogy a feleségét hívják. Hát ez mi? Tulajdonképpen mikor csalja meg a feleségét, ezt mondja meg nekem! Akkor vajjon, amikor vele van együtt vagy amikor mással van?

— Ostobaság — hajtotta le Gaby a fejét és a földre nézett.

— De ez mind mellékes... Csak azért mondtam el ezt a kis aperszüt, hogy lássa, milyen komplikált szerelmi életek vannak a világon... Istenem, hogy elmúlt az idő — ugrott fel Sükösdy látható ijedtséggel. — Most már csak arra kérem Gaby, hogy ne szóljon erről Vicának. Egy szóval se említse, hogy beszéltem magával, egészen nevetséges volnék, ugye?

— Ó, ezt könnyű lesz megállanom — nyujtotta Gaby a kezét, de az arca kifejezte, hogy magában más dolgokkal foglalkozik. — Már nem olyan bensőséges a barátságunk... Maga ezt nem tudja? Amióta Capriba voltam, nem is találkoztam még vele.

Sükösdy élénken tiltakozott:

— Hát persze, hogy nem találkozott vele. Hiszen nincs Aranyosvároson. Sztánán van a gyerekekkel. Hogy nem írt magának — tudja, hogy van az. Meg lehet érteni ilyen lelki izgalmak után. Vica mindig emlegette magát, sőt amikor a válásról beszélgettünk, szó volt arról, hogy maguknál kvártélyozza be magát. De lefujta a tervet, ismeri, milyen kényes érzésű, nem akar senki terhére lenni, nem mutatja a fájdalmát és nem bírja el,

hogy részvétet mutassanak — és most újra beszélni kezdett róla, magasztalta és csak az előszó-bában hagyta abba a magasztalást.

Amikor Sükösdy elment, Gaby úgy érezte, hogy friss eszméi támadtak, eszmék, amelyeket meg kell ragadnia, különben elfelejti őket, pedig kár volna értük. Egyáltalában nem tudta tisztán, miféle eszmék ezek. Inkább a közérzésére hatottak és erősítettek készülő elhatározásokat, amelyekkel még maga sem volt tisztában. Már az éjjel, amikor Pali bejött hozzá ázott nadrágban, félrecsúszott nyakkendővel és mellényén fityegő gombbal, azt gondolta, hogy másképpen kell cselekedni, mint ahogy tervezte. És a ma délelőtti beszélgetés is... Ismét egy ember, aki bűnt követett el és máris lakol érte... Milyen züllött volt ez is, pedig kifogástalanul vasalt ruha volt rajta, gomblyukában az elmaradhatatlan szegfű. Mégis, amikor megsiratta Vicát, akit megcsalt, szánnia kellett!

Pali éppen a Kresztler-féle „Ibolya-csarnok”-ból lépett ki, amikor találkozott Sükösdyvel.

— Na végre — szólta a barátja. — Két nap óta nyomozok utánad. Mindenütt vagy, csak a hivatalban nem. Látom, virágot vásároltál.

— A feleségem nevenapjára — hazudta Pali, Sükösdybe karolt és sietve vonta el a virágüzlet tájékáról.

— Ma délután a gyáriparosok szövetsége ülést tart Vásárhelyen. A bőrgyár átengedte nekem az egyik kocsiját. Gondoltam, szólok neked és magammal viszlek.

Ezek a gyáriparosi értekezletek, amelyeket hosszabb-rövidebb időközökben Erdély különböző ipari városaiban szoktak megtartani, mindig felvillanyozták Palit, aki lelkesülten vett részt a tanácskozásokon vidáman parolázott a kollégákkal, közbeszólt, helyeselt, majdnem minden alkalom-

mal fel is szólalt, bizonyos vonatkozásban ellenzéki álláspontot képviselt és felszólalásai rendszere szerint ezzel a fordulattal végződtek: „ipari válságunk tizenkettedik órájában vagyunk! Vezessünk küldöttséget a miniszter elé és üssünk az asztalra!...“ Nem is az volt neki a fontos, hogy az ipari zsinat okvetlenül kézzelfogható eredményeket érjen el. A nagyiparosok többsége a gyűléseken — amelyeket az ujságírók is sűrűn látogattak, — főként hangulatkeltésre törekedett, de saját baját ki-ki házilag intézte el a főváros zengő hívtalaiban. Ellenben kedvesek, Pali szerint élményszerűek voltak az összejövetelek. mert hasonszórú emberek társadalmilag együvé kerülhettek és kifelé demonstrálhatták, hogy Erdély ipara nélkül nincs jövő, nincs kibontakozás széles Romániában.

Pali ezúttal valóban megfélekezett az értekezletről és bár Sükösdy autóval kecsegtette, csak ennyit mondott: Attól tartok, ma már nem tudok visszajönni, pedig halaszthatatlan dolgaim vannak este.

— Autóval estére feltétlenül itthon lehetsz, csak az a fontos, hogy pont délben indulhassunk.

— Biztos, hogy este itthon leszünk?

— Ha csak a nyakunkat nem szegjük valahol. De micsoda sürgős dolgod van neked ma este?

— Tárgyalásaim vannak. Igen... rendkívül fontos, életbevágó ügyek — most egy divatkereskedés előtt állott meg és egy élénk színű nyakendő néma szemléletébe mélyedt.

— Tehát egy órákor érted jövök — mondta Sükösdy, egy kicsit gyanakodva és elbúcsúzott.

Pali közben felment a Helioshoz és sokáig nézte magát egy kis tükörben. Kinyujtotta a nyelvét, arca majdnem a tükörlapot érte. Azután a szívére tette a kezét.

— A szívem rendben van! Ellenben öszülök — halántékán egész csomó fehér hajsza lát pillan-

tott meg, — az arcom kissé megnyúlt. De különben nincs semmi bajom — ám félhangos monológjával sem tudta megnyugtatni magát.

Hazament és otthon Gabynak nagysebtében csak annyit mondott, hogy kiutazik Vásárhelyre, nem ebédel itthon.

Mire leért, már várta az autó. Pár perc alatt a feleki tetőn voltak. Pali merően nézte a várost a völgyben. Fölfedezte gyárát is a távolban, az udvaron az épülő körkemencét. Fájdó érzése támadt. Az épületek megkezdik rendeltetésüket, téglá téglára kerül, de mi lesz vele? Sükösdy beburkolódzott a kabátjába.

Elnézte a tovarohanó fákat az árok mentén.

— Mennyi sárga és vörös. Hirtelen jött az ősz. A békási kertemben kocsányán hervadtak el a virágok.

— Ahá — szólalt meg Pali és kapóra jött neki, hogy erről beszélhetett, — helyben vagyunk. Te nagy természetbarát... Hát mikor akasztod le megint a puskát?

— Ha majd egy kicsit rendbejövök magam-mal, vadászatok megint.

— Mik a terveid? — kérdezte hirtelen Pali. — Feloszlatod a háztartást? Vagy megtartod és házvezetőnőt fogadsz? Egyáltalában, hogy képezed el az új garszón-életet?

Sükösdy még maga sem volt tisztában vele.

— Hát, a gyerekek az anyjuknál maradnak. A bútorok, perzsák, képek, üvegнемűek felét kiadtam Vicának. Most vagy új bútort kell vásárolnom, vagy kisebb lakást veszek. Nekem elég volna két szoba is, illetve három, az ügyvédi irodával. Azt hiszem, ez lesz a megoldás.

— Nagyon helyesen — bölintott Pali elgondolkozva. — Ha megnősülsz, Kelemenné úgy is hoz bútort magával...

— De nem nőszölök meg, ez a helyzet. Ha már



így történt, legényéletet akarok élni... Nem ál-  
dozom fel a függetlenségemet...

Pali mindenben igazat adott neki.

— Józan, mindenben józan álláspont. Él-  
garszón-életet! Senkise szól bele a dolгодba, nem  
vagy kötve semmilyen irányban. Örülök, hogy ez  
a felfogásod. Miért váljon el az ember, hogy is-  
mét megnősüljön? Magunkfajta ember számára  
nincs más megoldás... Neked különben könnyű  
lesz, sőt jobb is, mert társadalmi ember vagy és  
újabb érvényesülés előtt állsz. — Folytonosan ezt  
a témát fejtegette, mintha valami érdeke lett  
volna, hogy barátját végérvényesen megerősítse  
aggregényi törekvéseiben.

Sükösdy összébbszűzte a kabátját, behunyta a  
szemét és úgy tett, mintha bóbiskálni akarna. A  
gépkocsi rohant, dombnak fel, dombnak le. Tűl-  
kölésére a parasztszekerek kitértek az útból.

Egyik kilométerkő mögött harsánypirosan  
világított a kecskerágó. Azután jöttek galagonya-  
bokrok. Egy jegenye, daloló némaságával. Csöndes  
falu, kerítésen áthajló fák zeg-zug ágaival. Az-  
után ismét ugyanazok a bokrok. A nedves fűből  
kikandikált egy-egy késői vadvirág. Pali nézte  
őket, összeráncolta homlokát, hogy nem tudná e  
valahonnan kirázni a nevüket, de sikertelenül.

— Én csak a kövekhez értek. Felemelek egy  
kavicsot és megmondom, mi van benne — szolt  
magában és elszomorodott.

Miután nem sikerült megfoghatóbbá tenni  
magának az őszi természet részleteit, gondolatait  
visszavonta a botanika teréről. Teljesen lefoglalta  
a következő este. Ujra maga előtt látta Forbáth-  
nét, kinyíló pongyolájával, félrehúzott szájával a  
verandán. Érezte forró lehelletét, amely felcsapott  
az asszony szája szögletéből. Két gömbölyű, pi-  
hész karját is a nyaka körül tudta. Viziója mind  
határozottabb formát öltött, már egész történések

mozaikdarabjait rakta össze. Behunyta a szemét és eleresztette a fantázia gyeplőjét.

Ha tomboló agyának e zűrös látomások alatt meg lett volna a szokásos ellenőrzőképesége, kiemezhette volna magában, hogy e vértolulást okozó érzéki impromptuk tulajdonképpen utánzatai, változatai azoknak a futó képvillanásoknak, amelyek évek óta kísértették őt, de soha még ilyen zabolátlanul nem szélesedtek filmbe, mint ma. Ködös felismeréssel, most is megszólalt benne a rendes, zsinórmértéket tartó, fensőbbségben megingathatatlan polgár. Most is voltak érzései, hogy fegyelemben pallérozott énje alapján véve csömörrel fordul el ettől az ismeretlen káoszból előhívott látványtól. Ő, aki megszokta a civilizált életet, egy jobb társadalmi osztály levegőjét, a férfiakkal való fölényes érintkezési formákat, egy ilyen utolsó nőszemély parázna játékszerévé aljasodjék?

De most eszébe jutottak régebbi groteszk kívánságai, amelyek nem egyszer jelentkeztek, de azonnal felszívódtak a megszokott élet folytonosságában. Hányszor megesett, hogy Gaby fehér ágából a konyhába vágyott, az idomtalan cseléd-ágyba, a kockás paraszt ágyneműbe.

Saját társadalmi osztályának asszonyai nem érdekelték, nem kísértették. De ellenállhatatlan szorongást érzett, hogy meglessen az uccán egy rossz hírű kasszirnököt, vagy a cigányprimás feleségét, kardalosnőket a színháztól, akiket éppen azért szeretett volna, mert tudta, hogy mindenkinek odaadják magukat.

De erkölcsi meggondolások ezúttal csak a háttérben kísértettek és nem zavarták, hogy tovább zengethesse Forbáthnét idegeinek hangszerén. Mint aki a zongorának, hol mély, hol magas regisztereikhez kap hozzá, szeszélyesen kakofóniákat csalva ki a hangokból, úgy gondolt egyik-másik ismerősére. — Nem vagyok egyedül — mon-

dotta magában. — Ott van Mikes egyetemi tanár, aki elvált gyönyörű feleségétől, hogy elvehesse a szakácsnőjét. Ott van Tihanyi, a nagykereskedő, aki nem törődik három gyönyörű, felnőtt leányával, de szalad, mint a bolond, az első repedtsarkú nő után. Ott van egy csomó intelligens ember, tudós, művelt, előkelő származású, akik, ha meg is nősültek, színésznőt vettek el, vagy egy kikapós, rosszhírű özvegyasszonyt. — Megnyugodva a kínálkozó példákon, amelyek mind az ő esetét erősítették, újabb szerelmi lángra lobbant és imádta Forbáthné. Hosszú félórák teltek el így.

— Vásárhely — dűnnyögött Sükösdy az orra alatt és felébredt.

Pali megrezzent, mintha titkos jelre őt ébresztette volna fel magnetikus álmából.

— Elgondolkoztam — szólalt meg mentegetődző hangon.

— Ó, én is végigjártattam az eszemet sok mindenben — szólt Sükösdy és megnézte óráját. — Öt perc alatt benn vagyunk. Éppen idejében.

De a gépkocsi Vásárhely határában gumi-defektet kapott, ki kellett szállniok. Sükösdy maga is segített a sofőrnek. Pali leült a fűbe, maga alá teregetve kabátját. Egy hangyaboly tartott gyűlést lábainál. Botjának érintésére szétrebbent valamennyi.

A gyáriparos-értekezletet az Iparbank nagytermében tartották meg. Amikor beléptek, már nagyban folyt a tanácskozás.

Pali körülnézett, meglepődött, mert, amire nem számított, az öreg Gajzágó is résztvett a gyűlésen. Pillantásuk összetalálkozott. Pali elszíntelenedett, de Gajzágó arcából nem olvashatta ki, hogy mit gondol a találkozásról.

Az értekezleten egyik brassói szeszgyáros elnökölt. Már rég megnyitotta az ülést és most kissé fontoskodó hangon jelentette be a tárgysó

rozat tulajdonképpen pontját. Egy memorandum-ról volt szó, amelyet a vámtarifa módosítása kérdésében a kormányhoz kívántak felterjeszteni.

Az előadó monoton hangon adta elő az anyagot. Pali szórakozottan ült a hátsó sorok egyikében és az előtte ülők koponyáit nézegette. — Ez a hőipar, a vasipar, a szeszipar, a gyapjúipar, a kenderfeldolgozóipar — állapította meg magában. — Micsoda hangyaboly! Hangyaboly, hangyaboly — és csak akkor pillantott az emelvény felé, amikor egy-egy új szónok reszelte a hangját és akadozva hozzászólt a tárgyhoz.

Vajjon az öreg nem fog beszélni? — nézett az ablak mellett ülő Gajzágóra, aki könyökét az egyik térdére hajtotta, közbe-közbe odasúgott szomszédjának. Mereven szemlélte a jól ismert arcot. Nem érzett gyűlöletet, sem haragot. Gajzágó már nem jelentett számára többet, mint azok a rosszúl megfestett olajfestmények a falon: az Iparbank hajdani nagyságait örökítették meg.

Most Sükösdy beszélt. Ezúttal ő fejtegette, hogy deputációt kell ugyan küldeni Bukarestbe, de ez nem elég az üdvösségre. — Meg kell mozgatni a sajtót is. A sajtó nagyhatalom — oktatta ki őket. — Ha mellénk áll, nyert ügyünk van. De ha már sérelmekről beszélünk, akadnak egyéb sérelmeink is. A kormány megint fölemelte a földgáz árát. Ha így haladunk, elnéptelenednek a gyáraink...

— Jó svádájú ember — állapította meg Pali. — De még nem tudja, vagy legalább is úgy tesz, mintha nem tudná, hogy vannak problémák, amelyeket sem a közgyűlés, sem a kormány, sem a sajtó nem oldanak meg soha.

Viharos tetszés fogadta Sükösdy felszólalását. Az elnök csengetett.

— Mielőtt bezárnám az értekezletet és megköszönném szíves megjelenésüket, nem mulaszthatom el felhívni a figyelmüket, hogy körünkben



megjelent közgazdasági életünk kimagasló alakja, Gajzágó Béla úr, aki a napokban közéleti működésének ötven esztendő's jubileumát üli. Indítványozom, hogy érdemei jegyzőkönyvileg örökítkessenek meg. Gajzágóra mutatott, aki bosszúsan forgatta a fejét és orra megtelt haragos, kicsi erekkel. A résztvevők tapsoltak és zajongtak.

E pillanatban, leülepedvén a lelkes, éljenző hangulat, nem várt esemény történt. Pali, aki eddig nyugtalanul figyelt fel az ünneplésre, mintha puskából lőtték volna ki, felugrott. Egyesek kérdő, meglepett arccal bámultak rá és ismerve a feszült kapcsolatot a két rokon között, attól tartottak, hogy botrány lesz. Pali azonban elhárítólag intett az elnök felé.

— Uraim, engedjék meg nekem, hogy éppen én szólhassak hozzá Gajzágó Béla úr ünnepeltetéséhez. Hiszen én, aki húsz évig voltam a Meteor vezető hivatalnok, ismerem legjobban az ünnepelt közgazdasági tevékenységét...

— Na most eldobja a bombát — drukkolt az elnök az emelvényen. Többen felálltak, maga Gajzágó is megemelkedett, odatámaszkodott a falnak és farkasszemet nézett Palival, aki rendületlenül folytatta:

— Nyílt titok, uraim, hogy mi ketten személyileg, hogy úgy mondjam, ellenséges viszonyban vagyunk. Miért, mi okból, talán nem tartozik ide. Nem tagadom, elfogult vagyok — úgy van, hangzott Egyedi háta mögött, — de elfogultságom ellenére is ki kell jelentsem, hogy az ünnepelt érdemeit senki sem ismeri nálam alaposabban.

— De hiszen ez dicséri — szélesedtek ki elégedetten az arcok.

Gajzágó közelebb lépett az elnöki emelvényhez. Pali egy pillanatnyi szünetet tartott, úgy látszott, keresi a megfelelő szavakat.

— De mik azok az érdemek, uraim, amellyel Gajzágó úr ékeskedhetik? Megmondom, annak

veszedelme nélkül, hogy félreértenének. Az ő érdeme az, hogy egyáltalában nincsenek megfontolásai. Ötven év szekaturája áll a háta mögött, tessék megnézni, friss, mintha ma kezdené! Mi ellenben elhullunk a félúton... Ő még ahhoz a nemzedékhez tartozik, amelyiknek biztos az iránytűje.

Az elnök, akit szem melláthatólag bosszantott, hogy Pali többszámban beszél, ingerülten, hallhatóan mormolta:

— Hová akar kilyukadni azzal az iránytűvel?

Egyedi a megbántódás minden jele nélkül fordult az elnök felé:

— Bocsánatot kérek, ha nem fejeztem ki magamat elég értelmesen. Mindenki azt ünnepli a jubilánsban, amit akar. Én, én — kereste a szót, — bármilyen furcsán hangozzék is, én a perpetuum mobilét magasztalom benne. Nem az embert, mert az ember tévelygő lény, tele gyöngeséggel. Én a mechanizmust ünneplem benne. A vad, elemi erőt, amely tisztában van saját útjaival. Az ünneptelnek kiirthatatlanul a vérében volt, hogy csak a tőke termel, a szétaprózott vagyon soha, a tőke viszi előre a vagyont, a tőke azonos a teremtető hatalommal. Isten éltesse hát sokáig a honi ipar üdvére. Az utolsó szavakat már bizonyos hévvel mondotta el, úgyhogy akadtak a hallgatók között, akiknek tapsra ütődött össze a tenyere. De a legtöbbje vegyes érzéssel fogadta a beszédet és várt, hogy mi következik most?

Nem következett semmi. Pali visszaült a helyére és végigsimította a homlokát.

— Egyedi Pál úr kissé finoman fejezte ki magát — szólott az elnök halálos csendben és egyik padsorrol a másikra legeltette a szemét, — ám ha jól értettem, Gajzágó úrban ő a törhetetlen munkát, a nemes célkitűzést becsüli, a nemzetgazdaság értelmében méltatva a parlagon heverő vagyonnal szemben a termelő tőkét. Ha valóban így értette hozzászólását, mi ismételten csatlakozunk

jókívánságához. Ezzel értekezletünket befejezettnek nyilvánítom.

Pali sietve hagyta el a termet és így nem értesülhetett, hogy odabenn miként kommentálták a beszédét. Különben sem érdekelte a kritika. Izgatottan járt fel- és alá a bank épülete előtt. Sükösdy megpillantotta, mérgesen rángatta magával.

— Hat óra — előzött meg minden beszélgetést Pali — siessünk, mert nem érünk be estére.

Sükösdy azonban közbevágott.

— Mi volt ez Pali? Mit akartál ezzel a beszéddel?

Egyedi szájalmas arccal hebegte:

— Magam sem tudom. Majd beszélünk róla! Nem fontos... — Csak arra kérlek, ne vesztegeljünk, mert kár az időért.

— Sajnos, nem mehetek még veled, mert váratlan elintézendő ügyeim akadtak. Ha nagyon sietsz, ülj be a kocsimba... Én majd hazamegyek egy más kocsin. De kérlek szépen, szentelj nekem öt percet és magyarázd meg ezt a szokatlan fel szólalást.

Szótlanul mentek, amíg csendesebb helyre nem érkeztek. Pali Sükösdy vállára tette a kezét:

— Belső kényszer hatása alatt cselekedtem. Képzeld el, nyugodtan ültem a helyemen. Eszem ágában sem volt, hogy kinyissam a számat. Tőlem akár szobrot is emelhetnek az öregnek! Hol van már az én életemben a Meteor, a Helios, minden? De már felálltam, egy csomó szem kérdően rám szegeződött. Egy másodpercig végigcikázott az agyamon, hogy odakiáltsam: hohó, uraim, lassabban ezzel az ünnepléssel! Vajjon valóban van-e haszna a társadalomnak abból, hogy Gajzágó Béla olajat préselt a sziklából, a maga zsebe érdekében? Egyáltalában, nem boldogabbak volnánk-e, ha egy kicsit a lelkünkkel is törődnénk, nemcsak a zsebünkkel? És akkor megfordítottam

a kérdést. Bőr, olaj, pamut, kenderfeldolgozó, mennyi szakma és mennyi gép, mennyi körkémence, mennyi motor — éppolyan nevetségessé válnék a destruktív elveimmal, mintha egy tábornok a marsolni kész hadsereg előtt a leszerelésről kezdene prézsmítani. Azt kiáltottam tehát: — ha már nem tudtam visszacsinálni a dolgot, — ünnepeljétek benne az automatát! De hagyjatok békét az embernek! Örülök, hogy beszédembe beleszóhettek egyetmást — és most arca gyerekes csinytevéstől csillogott. — Hogy egy kicsit nyugtalaníthattam, megtréfálhattam őket...

Pillantása megakadt Sükösdy zavart, megriadt arckifejezésén.

— Igazad van — folytatta csendesen és lehangolódva, — ostobaság volt a felszólalásom. Ostobaság, szeretném a fejemet a falba verni miatta.

— Bizony nagy ostobaság volt — hagyta helyben a barátja. — Most, hogy rámutattál az indító okokra, még szemenszedettebb marhaság. Ezer szerencse, hogy nem túlságosan vették észre... Kíméld magadat! — fejezte be jóakarató gyöngédséggel.

Pali búsán horgasztotta le a fejét.

— Talán orvoshoz menjek? megvizsgáltassam magam?

— Csak egy kis idegkimerültség — nyugtatta meg Sükösdy és maga is megijedt, hogy ilyen változások mehetnek végbe egy lélekben. — Holnap okvetlenül meglátogatlak. — Sokáig nézte az autót, amíg el nem lepte az út pora.

## V.

A hordár még vacsora előtt levitte Forbáthnéhoz a virágot és a pezsgőt. Pali pont kilenckor remegve kopogtatott az ajtón. Úgy érezte, hogy a szíve olyan, mint egy borbélytányér, amely ideoda ütődik a szélben.



Olcsó, pézsmaszerű illat szállt a levegőben. A rozoga, polituros asztal meg volt terítve két személyre. Pali azt nézte.

— Édesem, szép, hogy olyan pontos.

Egyedül voltak. Pali kereste, hogy hova tegye le a kesztyűjét és a felöltőjét.

— Dobja csak oda a sarokba. Köszönöm a virágot. Nem éhes?

Az asszony már is valami rákkonzervet nyitogatott. Osztrigát, inyenc falatokat. Az asztal közepén Pali virágai, minden törődő elrendezés nélkül, ahogy begyömöszölték a homályos, összefogdosott üvegvázába.

— Megkenjem magának? — kérdezte Bözsi, a késsel hadonászva és már nyúlt is a vaj után. Ahogyan készítette a szendvicseket, valami ügyetlen buzgóság mutatkozott rajta, valami nem neki való háziasszonyoskodás. Pali közvetlenül a háta mögött állott és nézte.

Bözsín ugyanaz a pongyola volt, ami a mult este. A lábára azonban nem húzott harisnyát; olyan piros-pillangós papucsot viselt, amelyet a szegedi vásáron árulnak. Haja a nyakszirten ki volt borotválva és — Pali ezt külön is szemügyre vette, — a borotválás helyén kéknek látszott és sejteni engedte, hogy nem is eredeti színe a vörös.

— Örül, hogy magának adtam ezt az estét? — kérdezte Bözsi és intett neki, hogy töltsön.

Pali töltött. Ittak.

— Szeretsz? — kérdezte az asszony hirtelen. Perzselt a szeme, valóban ritka összetételű szem volt, gyilkolt és ölelt egyszerre.

— Ha nem szeretnék olyan nagyon — válaszolt Pali és közelebb húzódott Bözsi felé, aki hátradőlt a széken, — hát itt volnék, azt hiszed?

— Mit szeretsz rajtam? — incselkedett az asszony, de csak szóval, tekintettel, más mozdulattal takarékoskodott. Ivott, csettintett a nyelvvel, azután egyszerre összevonta szemöldökét,

mintha csömört érezne maga iránt és ismét kérdezte — mit szeretsz rajtam? Mi van rajtam szeretnivaló? — az önlebecsülés keserű zamatját keverte a borába.

Pali elvette a poharát, abból ivott. Mit is szeret ő tulajdonképpen ebben az asszonyban.

— Az az én poharam...

— Azért — kiáltott fel diadalmasan. — Érezni akarom az ajkad ízét...

— Hát akkor csókolj meg...

Hosszú, hosszú percig időzött a nő száján, de a végén úgy érezte a csókját, mint egy megrothadt gyümölcsöt.

Elengedte. Az asszony fölényesen kacagott.

— Maga most nagy könnyelműséget követett el! Vallja be, ez még nem esett meg magával?

— Nem, én még sohase követtem el semmi könnyelműséget.

— Nohát, nyim-nyám ember, esküszöm. Nagyokat kacagott és meg-megrekedt a kacagása.

— Ugyan mit szeretsz rajtam? — kérdezte szüntelenül és engedte, hogy Pali szorosan mellé üljön.

Eközben nyílt az ajtó és egy rosszúl öltözött férfi állt meg a recsegő küszöbön. Különben is minden lépés után recsegett a padló, sajátságos száraz hangokkal, mint ahol a pádimentum alatt észrevétlenül penészgomba tenyészik.

A férfi negyven-negyvenöt éves lehetett. Vékony, selejtes gumikabátot viselt, ócska keménykalapot tartott a kezében, melynek pereme olyan vékony, hajlékony volt már a sok koptatástól, mint az újságpapír. Szótlanul megállt és bámult.

Forbáthné, mintha vipera csípte volna meg, felugrott és ugyanazt a metsző pillantást, amelyet az imént Palira vetett, hatványozottan árasztotta rá a belépőre.

— Na, mit akarsz? ... Ki hívott? Nem látod, hogy vendégem van!

A férfi azonban állt rendületlenül, nem szólt egy szót sem, csak az ajka vonaglott némán.

— Nem értetted? — szikrázott az asszony, közel lépett hozzá és váratlan legyintéssel kiütötte a férfi kezéből a kalapot, úgyhogy az Pali lábához gurult. Az ismeretlen férfi azonban nem jött zavarba. Lehajolt és fölvette a kalapját.

— Ki ez az ember? — fordult Pali kérdő tekintettel az asszony felé.

— Egy senki — szólt eltorzult arccal és vésztióslóan ordított az ajtó felé. — Hát nem halod? Milyen nyelven beszéljek veled?

— Böske — szólalt meg a férfi könnyörgő hangon és szánalmasan egyre ki és befordította a kalapját. — Szakács vagyok — mutatkozott be Palinak, aki félénk érdeklődéssel leste, hogy mi lesz itt? — Csak egy negyedórácskát kérek, Böske, azután elmegyek. — Alázatosan leült a kanapéra, mereven a térdére tette a kezét, mint egy iskolásgyerek.

— Borzasztó ember — fakadt ki Böske, felhúzta a vállát, mintha terhét akarná lerázni róla és visszaült Palihoz.

— Nézd meg ezt a fickót! Tolakodó, mint a piaci légy. Két éve üldöz a szerelmével. De ne törődj vele, mintha itt se volna...

Pali elgörbítette a száját. Villámként árnyak gyűltek fel a szobában, titkot sejtett meg az alacsony falak repedéseiben. Résztvevően fordult az ismeretlen felé.

Az felsóhajtott.

— Szíves elnézését kérem, uram! Igazán nem akartam megzavarni a mulatságát, de hiszen nem rajtam mult. — Mondani akart valamit, de a nő engesztelhetetlen pillantása ajkára fagyasztotta a szót. Arca fájdalmasan megvonaglott. — Ne zavartassák magukat.

Böske idegrázó gúnykacajjal hallgatta.

— Nem dobhatom ki — szólt, — mert képes

botrányt csinálni. Gazember! — sziszegte. Tusakodott magában. Kegyetlen értelem villant fel az arcán. — Ne törődj vele! Igyunk. Az asszony előrehajló teste eltakarta Pali elől a divánon ülő férfi arcát. Pali most felemelte a fejét, hogy az asszony válla felett megkeresse az idegent. A férfi nedves, alázatos ebszemével ismét ránézett és tovább ült — mozdulatlanul.

Böske hátrapillantott és durva hangon ráförmedt:

— Ne ülj itt úgy, mintha odakent volna valaki! Gyere, bontsd ki a pezsgőt.

Szakács megrettent, felállt, ijesztő boldogsággal az arcán, térdei közé nyomott egy pezsgős üveget, kiráncigálta a dugót.

— Tölts — parancsolta az asszony. A férfi töltött.

— Töltsön magának is — szólalt meg Pali csendesen és a szemével a cigarettára mutatott, hogy az is ott van.

— Neki nem szabad inni — vágott közbe Böske kegyetlen tilalom hangján. — Nem érdekelte meg... Szakács, ha már itt vagy, énekelj valamit, de ha megint rezegteted a hangodat, mint a multkor, pofonütlek.

A férfi mormogott és lenézett az asszony lábára. Aztán megreszelte a hangját, aprókat köhécselt és elkezdte:

„Mikor eszembe jutsz, mintha tavasz volna...”

Kétségbeesetten hangzott fel a zeneietlen, siránkozó hang a szobában. A vágóhídra hurcolt állatok nyöghetnek fel így, mikor már tarkójuk felett érzik a taglót.

Palit szívettpő szorongás fogta el. Egyszerre kijózanodott és szégyelni kezdte magát az egész férfinem nevében.

Saját sorsát olvasta le a vinnyogó férfi arcáról. Mély részvétet érzett a szerencsétlen iránt, a testvérére ismert benne. Nem is testvérét, hanem



egy ifjúkori ismerősét — önmagát — látta benne, akivel együtt kezdték meg pályafutásukat az életben. Sokáig nem találkozott vele és most akaratlanul elébe kerül, nem tud szóhoz jutni az ámulattól: mennyire megette az idő, a nyomorúság, holott más ember is lehetett volna belőle... De abban a szempillantásban tiltakozva utasította vissza a belemagyarázott kapcsolatot. — Mit érdekel? — pattant fel belső énjének hangja a zár mögött és most irtózáttal gondolt arra, hogy egy idegen férfi sorsa milyen nyomasztó teherrel hengergödzhetik bele egy másik ember életébe.

Az asszony figyelemmel nyomozta hol az egyik férfit, hol a másikat és toporzékoló dührohham fogta el, ami azonnal érződött is hangja felcsigázott crescendojában.

— Most pedig énekeld el, de gyorsan egymásután, amíg azt nem mondom, hogy elég: Uccu bizony megérett a meggy...

Siralmas látvány volt! Szakács megismételte könyörgő tekintetét, de oda kellett állnia a függőlámpa enyhén megremegő fénykörébe. Kiszáradt, kieszerzett hangon rázendített.

Böske a szardiniás doboz élével verte a tempót. Fenekedett kedve tobzódott ebben a pléhskatulyás ütemben.

Palinak a gyomra kóválygott. Undorodott, de ezt az érzését egyelőre háttérbe szorította, tompította az érdeklődés. — Hát lehetséges? — ez volt kiolvasható a nézéséből. Remegő kíváncsisága csaknem felszívta magába az éneklő férfi arcát, aki tüdővésziesen köhögött, nem bírta hanggal és lélekzettel, csak kapkodott levegő után és a mellét tartotta, mintha attól tartana, hogy megszakad.

Az asszony a földre dobta a dobozt. Nem könyörületből, mert ez az érzés nyilván hiányzott belőle, inkább azért, mert ő maga is kifáradt. Most megint eszébe jutott valami: kikapta Pali

belső zsebéből a tárcát és a szájalmas férfi felé dobott néhány bankjegyet.

A férfi elsápadt. Tétovázva az asszony felé közeledett. Lehajtotta a fejét és csendes méltatlankodással suttogetta:

— Böske, hát pénzt adsz nekem? Ennek az úrnak a pénzét? Nekem?

Egyedi tüzetesen megfigyelte a sápadt, pergamentszerű arc furcsaságait, a lapos, fény nélküli homlokot, kiugró oroszos pofacsontjait, tébolyos tekintetét.

Mért nem fogsz kést? — suttogetta magában halálos nyugalommal — miért nem szúrod belé? Vagy akár belém? — és tovább tűnődött emberi sorsok rejtélyességén, mintha csak ő és a falakon árnyékként megjelenő gondolatai volnának a szobában egyedül.

— Igyunk — lihegte most mámorosan az asszony.

De Pali lerázta magáról a feléje kínálkozó céda ölelést. Még egy futó pillantást vetett a nyomorultra, aki most a földön kuporgott, és felrántotta az ajtót. Hallotta, hogy a nő rikácsolva utána kiált, de nem törődött vele, kalap nélkül szaladt ki a hűvös éjszakába.

Egyedül volt a néptelen uccán. Bambán, érzéstelenül egy fehéren foszforeszkáló csillagot nézett. Elcsodálkozott a csillag hűvös közömbösségén. A kerítés mögül felcsaholt egy eb. Jó, hogy, örködnek, élet van az éjszakában.

Futott folytonosan azzal az aggodalommal, hogy most fog hanyattesni az uccán és e szaladás a gyermekkor elmosódott képzeit ébresztette fel benne. Amikor a sarki lámpához ért, sajátságos nyugodt érzése támadt és elgondolta, hogy mindaz, ami a hajdani kisfiú és az ő szaladása között van, álom volt csupán, csak most jött rá létezése valódi tartalmára. Ziháló tüdeje megállásra kényszerítette. Odatámaszkodott egy kertkerítés-

nek. Nem ismerte ki magát. A toronyórát azonban felfedezte. Ott a nagy piactér.

Szinte csodálatos, de már mulatott azon, hogy valaki meglátja, amint kalap nélkül álldogál egy rosszhírű uccában, éjjél után egy órakor. — Társadalmi helyzetem... — mormogta magában. Annyira tetszett neki az ötlet, hogy többször is elmondogatta. Csak akkor komorodott el, amikor arra gondolt, hogy hátha Gabyval találkozna.

— Soha, soha — szólalt meg félhangosan — és a mellényét is kigombolta, hogy az éjjeli szél átmeneg átjárja a testét. Felujjongott. Lám, az utolsó pillanatban erőt tudott venni magán. Azonmód el is csüggedt. Megint nem bízott elhatározása szilárdságában. Rettegett a holnaptól. Nem fogják-e holnap újra megrohanni ki nem élt, förtelmes vágyai, a megalázkodás buta kívánsága?

— Ha újra nekikezdhetnék a munkának? — indulatosan legyintett a kezével. — Munka, munka, munka...

Befordulva egyik átjáró uccából a másikba — errefelé oly szűkreszabottak az uccák, hogy a bérkocsi meg se tud fordulni bennük, — sötét alakot pillantott meg, aki szorosan a házak mellé lapult. Visszafordult, hogy ne találkozzék vele. — Látod — korholta magát és keserűen mosolygott befelé, — már is félsz, hogy ismerősre találsz! Pedig dicsekedhetnél, hogy legyőzted magad!

Visszafordult. Átment a másik oldalra, hogy igenis megmutassa: nincs mit szégyelnie.

— Ezer bocsánat — szólalt meg a járókelő, — milyen szerencse!

— Ön az? — vette Pali alaposan szemügyre, ön az...

— Én vagyok, Szakács... Szakács Barnabás, nyugalmazott rendőrkapitány.

— Ó, igen — szólalt meg Pali és várt.

— Azt hiszem felvilágosítással tartozom — egyszerre elhallgatott, majd olyan elképesztő bi-

zalmassággal, mintha csak jó barátjával beszélne meg az ügyet: — Rettenetes találkozás volt, úgy-e?

— Ahogy vesszük — szólt szárazon Egyedi. Szakács arca elszontyolodott.

— Un engem, szabadulni akar tőlem?... Tévedtem volna, amikor több megértést vártam...

Pali kíváncsi volt a közlésre.

— Mondja el kérem, amit jónak lát.

— Ó, köszönöm... Először is tudnia kell, hogy nem vagyok bolond... A Nyírségben rendőrkapitény voltam, jogi és államtudományi doktorátusom van. Családom tagjai katonatisztek és még akad egy kevés vagyunkam is — hadarta igen gyorsan, hogy elmondjon mindent, mielőtt még a másik megretírná. — Dehát az uccasarak mégsem alkalmas a csevegésre — folytatta furcsa nyájassággal, — itt a Jókai-bodega! Ha nincs kifogása ellene, bemehetünk egy pohár borra. Vagy akár málnaszörpre is...

Beléptek a bodegába. Helyet foglaltak egy magányos asztalnál. — Beszéljen — biztatta Pali.

— Se bolond, se italos nem vagyok, uram — kezdte újra sietve. — Hisz azért egy kis bolondságért nekem sem kell a szomszédba mennem — nevetett zavartan, — de tartsa fel az ujját, aki mentes minden bolondériától. Ön sem épeszü, uram, ha foglalkozik egyáltalában Böskével... No, nem a féltékenység beszél belőlem — és elgondolkozott, azután esetlenül mosolygott. — Ostoba dolog a féltékenység. Egy angol lordról olvastam, angol eredetiben — tette hozzá, hogy ezzel is fokozottabb figyelmet ébresszen maga iránt, — féltékeny volt a feleségére. Bezárta egy tükörrel teli szobába, amelynek tükör volt a teteje, a háta, a parkettje. Ilyen tükörszoba van Aradon is valamelyik örömtanyán. A lord odazáratta a feleségét és egy kis lyukon adatott neki enni, inni. Nyolc nap múlva a lady megőrült.

— Ön a férfit nem tartja még örültebbnek?...



— Ezen lehetne vitatkozni, lehet, hogy örült. De hát tudja, az én lordom észrevette, hogy neje öméltósága merő hiúságból, nyughatatlanságból megcsalja őt. Én kimondom kereken, lordpárti vagyok. Na, majd megtanítlak téged, hogy mi a hiúság — szólott a lord. Bezáratta az üvegterembe, hogy egész nap elmélkedjék a hiúság veszedelméről. Ön mosolyog? A kígyómérget kígyóméreggel gyógyítja az ember. Hát a védőoltások? A hölgy tehát benn van a tükörszobában. Ha felnéz, magát látja, ha lenéz, magát látja, ha oldalt néz, magát látja. Nesze neked, hiúság! Most már nézheted magadat, szép asszony! Most már kiélvezheted az önzésedet, mert az önzés tulajdonképpen hiúság, uram! Summa summarum, a hölgy nyolc napig bírta csak ki a saját arcképét, megbolondult és össze-visszatörte a tükröket.

Pali a könyökére támaszkodott, szívós figyelemmel mélyedt el a férfi arcába.

— Az asszony az eszét vesztette — vette át a szót. — De mi közöm nekem a ladyhez?

Szakács hebegett valamit, majd minden átmenet nélkül folytatta:

— Rendre, uram, rendre! Látszólag, ismétlem, látszólag összefüggés nélkül beszélek, de vannak gondolatok, amiket titkos földalatti erek kötnek össze. A filozófusok ezt tartják. Engedje meg, hogy elmondjak egy kis esetet.

— Rendőrkapitány koromban jelentik, hogy a vármegye egyik őrházánál kisiklott a személyvonat. A baktart letartóztatták. Mielőtt átkísértettem volna az ügyészségre, jegyzőkönyvet vettem fel róla. A bakter éppolyan volt, mint a többi bakter, akiket látni szoktunk a vonat ablakából, amint kis zászlóval mutatják az utat és illedelmesen szalutálnak a vasszörnynek, amely az ő szemükben a legfőbb hatalom. Kedvesek ezek az őrházak, uram! Zöld zsalugáteres ablakok mögül pufók gyerekek hajolnak ki. Almafa, öntöző-

kanna, szárító kötélén napozó kedves ruhadarabok... Nohát, az én bakterem hamis vágányra állította be a vonatot. A vonat kisiklott. Két ember, a fűtő és a mozdonyvezető szörnyethalt. Sokan megsebesültek. A vizsgálat során megállapítom, hogy a bakter színjózan volt. benn járt a városban, résztvett a vasárnap délelőtti istentiszteleten, nagyobbik lánykájának egy mézeskalácsszívet hozott ajándékkul, a kisebbiknek pedig lufballont. Mindez azt mutatja, hogy családias érzésű ember is. De csak az arcára kellett volna néznie! Becsületes magyar arc, a megtestesült józanság. Miért cselekedted? — faggattam. Haragosod ült a vonaton? A bakter a fejét rázta. Ki csavarta el az eszedet? Bolsevista vagy? A bakter effélének még a hírét sem hallotta. Hát akkor miért tetted? A bakter nem tudja. Szóval, pillanatnyi elmezavar! Ezt mondaná ön. A filozófus azonban megkérdi, hogy miért vannak az emberi életben ilyen megdöbbenő fordulatok? Miért lesznek az emberek gyilkosok és öngyilkosok? Miért ölik meg azokat, akiket szeretnek? Miért?

Pali felugrott.

— Ön most rendkívül érdekes dolgokat mondott. Ezek a kérdések engem is foglalkoztattak.

Szakács arcán ismét megjelent a torz mosoly és handabandázott a kezével.

— No lássa! Ezért jó a filozófia! A titok ez: él bennünk egy rejtelmes egyéniség, aki egy darabig húzza jármát, de a végén fellázad, cselekszik. És miért lázad fel? Mi oka van, hogy fellázadjon? Egyszerű az oka: a sorsán akar változtatni. A pap megunja, hogy pap, az orvos, hogy mindig betegekkel bajlódjék, a gazdag, hogy a kuponokat szelje. Nem jobb sorsot akar, csak más sorsot. Miért, ezt is megsúgom — óvatosan Egyedi füle felé hajolt, — istenkáromlásból.

— Istenkáromlásból?

Csunya ajkai közé szorította a cigarettát, két

ujjával úgy tartotta, mintha valami sípjelet akart volna adni. Majd bólogatott a fejével. Pofacsontjai úgy égtek, mint két darab nyársonsült.

— A teológia — Zvingli, Kálvin, Luther, — arra tanítanak, hogy istentől függünk valamenynyien, azaz nincs szabad akarat. De az ember meggabalyodik és rá akar cáfolni: hogy van szabad akarat. Ismeri Dosztojevszkit? Írt egy regényt: *Levelek a halottasházból* — ez a címe. Érdekelt a könyv, már hivatalomnál fogva is... Amikor még rendőrkapitány voltam — maga elé nézett, mintha valami nyomozati akták között kutatna. — Nahát, Dosztojevszki fegyencei megkísérlik, hogy kiszökjenek a börtönből. Szentül meg vannak győződve, hogy a szökés reménytelen, hogy megcsipik őket, magánzárkába csukják és súlyos büntetés vár rájuk. Mégis megteszik. Csupán azért, mert: fegyencek és meg akarják mutatni, hogy még számukra is van egy bizonyos irányú szabad akarat. Most képzelje az én eszeveszett váltóörömet. Túl az ötvenen. Naponta legalább négyszer szalad át a vonat az őrháznál, anélkül, hogy megállana. Ő meg harminc éve vasutas. A vonat szalad, ráröhög az acélsinekről és füstjét hagyja neki köszönetül. Hát nem kísértetiesen logikus, hogy egyszer, legalább egyszer életében megállítsa és kérdőre vonja? Ha tőlem függött volna, szabadon engedem a baktert, mert egy bukott angyal, minden bizonnyal az...

Pali összerázkódott. Még egyszer megnézte a vele szemben ülő arcot, hogy jól megjegyezze.

Szakács összébbhúzódtott a tekintettől. Majd az asztalon keresztül kinyújtotta a karját és Pali kezefejét kereste:

— Az ember beszél, beszél. Mindez miért? Hogy könnyítsen a terhén. Én így, szavakban szoktam magamat alaposan kisírni. Hogy köszönjem meg, uram, hogy erre alkalmat adott?

— Az bizonyos, hogy ön szebben beszél, mint énekel, — szólt Pali, nem minden gúny nélkül.

A férfi homlokáig elpirult. — Hát jól van, beszéljünk Böskéről — mondta elszántan.

Pali részvéttel felelt:

— Ne legyen rám féltékeny, uram! Én csak véletlenül kerültem az ön Böskéjéhez...

A másik férfi fojtott hangon sóhajtott:

— Két év óta tart már ez az átkozott viszony! Minden nap megfogadom, hogy szakítok vele. Sohasem sikerült.

Pali a földre nézett és halkán mormogott valamit.

— Amikor megnősültem, rendőrfogalmazó és címzetes alkapitány voltam. Nőül vettem egy tisztességes szabómester leányát. Pár hétig boldogan éltünk. Egy szép napon feleségemnek megérkezett egy asszonynénje, akit addig nem ismertem. Az ura sikkasztott, váltót hamisított, másfél évre bezárták. Sógornőmnek nem volt hová mennie, eljött hozzánk vendégségbe és ott maradt. Talán sejti is már, beleszerettem a feleségem nővérébe és addig erőszakoskodtam, amíg odaadta magát nekem. Nem volt romlott természetű. Amikor megsejtette, hogy már nem bírok magammal, menekülni is próbált tőlünk. Viszont mégis csak ő volt a hibás, mert a csábításnak rettenetes fegyvereivel rendelkezett, anélkül, hogy tudott volna róluk... Bármennyire is furesának tetszik, uram, de az egyszerű szabómester leánya szemében ott lakott a démoni varázs, amelynek én még az üdvösségem árán sem tudtam volna ellenállani. Gyilkos, perzselő a tekintete — eltűnődött hosszan és átszellemült arca elárulta, hogy a nő testi alakja szinte kézzel foghatóan a szeme előtt van... — Elég az hozzá — folytatta, — feleségem rájött a viszonyunkra. Egy éjszaka kilopódzott az udvarra és egy kőrisfára felkötötte



magát, szegény. Mire levágtuk, már elszállt belőle a lélek...

— És maguk folytatták a viszonyt?... — kérdezte Pali, érdeklődésével mind jobban felcsívódva a másik ember élettörténetében.

— Attól a perctől kezdve a sógornőm egyre jobban gyűlölt, én pedig egyre veszedelmesebben imádtam. Csak most kezdtem igazán szeretni. Ezer apró trükköt találtam ki, hogy lehessek vele egyedül, de ő rejtélyes hatalommal keresztülhúzza minden számításomat... A túlvilágról segítettek neki. Kettőnk közé állt a meggyilkolt harmadik és bosszút, pokoli bosszút állt rajtunk. Térden állva könyörögtem a sógornőmnek, hogy váljon el az urától, legyen az én törvényes feleségem. Kikacagott, visszament az urához, de mindig kitalálta a módját, hogy el ne veszítsen a szeme elől, hogy megtarthasson magának, hogy újra és újra rabszíjra fűzzön és a megfeszülésig felcsigázza a szenvedésemet. Hallgasson ide... Boldog, boldogtalannak odaadta magát, de nem kéjből, csak önkínzásból. Két álló esztendeje már. Nem tudtunk megválni egymástól, sem ő, sem én. Egy holttest áll közöttünk, ennek vagyunk a játékszerei. Ő parancsolja az én állati meghunyászkodásomat, ő parancsolja neki is, hogy legyen kegyetlen, mint az a Nebukadonozor, aki a legyőzött ellenséges királyoknak kiszuratta a szemét, levágatta a fülét, ebédjénél a sátor cölöpjeihez köttette őket és röhögve hányta nekik oda a leszaggatott csontokat. És amikor a korbácsa végigsuhan rajtam, akkor érzem csak: mindaketten egyformán bűnhődünk.

Pali most élénken mondta:

— Én csak egyet nem értek, — a belső izgalomtól egészen meggyötörve ólomsúlyúnak érezte a lábait, — nem csodálom, hogy magából kiváltja ezt a megalázkodó érzést... Egész alkatra olyan démoni nő, aki, bevallom, rám is hatással van, és

mint hallom, más férfiakra is... — A hangja szinte suttogásig elcsendesedett, ujjjaival tompán dobolt a márványasztalon és összeszorította az ajkát. — De azt hiszem, hogyha történetesen ön nem jön oda, a legkedélyesebben mulattunk volna és abszolúte semmi sem árulta volna el Böskénél azokat a misztikus erőket...

Szakács fölényesen végignézett rajta, és pofacsontjai valósággal izzottak.

— Vegye tudomásul, hogy Böske csak játszik a férfakkal. Valami egészen csodálatosan finom érzékkel kitapíntja, hogy hol vannak azok az összetört férfilekek, amelyeket zsákmányul ejt lehet és amelyeken bosszút állhat az egész férfinenemen. Neki csak azért kell a férfi, hogy megkínózhassa őt is, engem is, önmagát is. Ez az ő evangéliuma! A lelkét nem adja oda senkinek. Őrizkedjen tőle, uram, — ön jobb sorsra érdemes ember! Várjon csak egy pillanatra! — Egészen a közelébe hajolt, úgyhogy Pali még a forró páráját is érezte. — Ön azt mondotta az imént, hogyha én nem zavarom meg, gyönyörű kalandja lett volna. — Honnan tudja, hogy az én betoppanásom csak a véletlen műve...? Mért oly biztos abban, hogy nem hívtak engem, hogy nem parancsoltak rám: jöjjenek — nem folytatta tovább, magához intette a fizetőpincért és mielőtt Pali felocsudott volna, már helyette is fizetett.

Szótlanul mentek ki a hajnali derengésbe. Az uccaseprők már kotorták a szemetet és az éjszaka giz-gazával felkapták a két ember utolsó szavait is, tovább seperve maguk előtt.

— Nem jön a gőzfürdőbe? — kérdezte Szakács és a Pali kezét szorongatta.

— Nem, uram, hazamegyek — felelte Pali szilárdan és úgy érezte, hogy ezúttal meg fogja találni a helyes utat.

— Tehát abban maradunk, hogy nincs szabad akarat — kiáltott még felé a szomorú idegen, aki

formájából kiveszett pineskalapjával, sárga, színehagyott felöltőjében a kora reggel éledő levegőjében még anakronisztikusabban hatott, mint az éjszaka.

## VI.

Pali egyik napról a másikra lemondott, hogy az est szabad óráit odakünn töltse. Könyveket szerzett, leült egy sarokba és néha éjjelig is böngészett. De nem úgy olvasott, mint aki még tudni akar egyet-mást, vagy akinek édes feledés a könyv. A mohóságnak egy paránya se csillant meg a tekintetében. Inkább elszánt kötelességtudással rostokolt a könyv felett és ha meg-megállt, csak azért tette, hogy rohanvást előrelapozzon és kiszámítsa magában, mennyi időbe kerül, amíg a végére jut. És utána hosszú negyedórakig üres tekintettel nézett a levegőbe.

Gaby ujhodó kíváncsisággal leste meg urának passzív, de mégis nyugtalanságoktól feszült viselkedését. Valamelyik este, elkerülhetetlen beszélgetésük során, azt vette észre, hogy a magára erőszakolt hidegség helyébe őszinte részvét és ismeretlen érzésekből sarjadzó figyelem lépett.

A társalgás lagymatag, tessék-lássék hangja csaknem bensőségessé forrósodott.

Többször szóba került a válásuk. Nyíltan, köntörfalazás nélkül beszéltek róla. Gaby megmondta, hogy neki főképp azért kell válnia, mert csak így szerzi meg a szabadságot. — Szabadság? — ismételte meg Pali, és mélyet sóhajtott. — Mit ér a szabadság, ha nem tudunk elmenekülni önmagunktól? Nem szabadságra van szükségünk, édes fiam! — Hát mire? — kapott a szón Gaby.

— Megváltásra — hajtotta meg Pali a fejét és olyan furesa, torz grimásszal esett ki a szó a szájából, hogy Gaby majdnem elsírta magát.

Remegve vallotta be önmaga előtt, hogy erről

az oldaláról még nem ismerte Palit. Sohasem hitte volna, hogy ilyen gondolatokkal foglalkozik. Titokban, észrevétlenül micsoda utat tehetett meg ő is? Megváltás? Vajjon mi emelhetette ki belőle ezt a fogalmat? És mindezt csak akkor fedezi fel nála, amikor már elhagyja...

Más alkalommal a unalom természetéről beszéltek. Pali váratlanul elkezdte:

— Eszembe jut, hogy Capriban rám parancsoltad az unalmat, és azt mondtad, az unalom jót tesz az idegeknek... Én azt hiszem, hogy az unalom egyike a legirtózatosabb büntetéseknek.

— Neked nem az a bajod, hogy unatkozol, hanem az, hogy közönyös vagy minden iránt.

— Neked pedig nem az a betegséged, hogy szerencsétlen vagy — replikázott, de minden szemrehányás nélkül, mint aki olyan dolgokról szól, amelyek elvontak és megváltoztathatatlanok. — Miért volnál szerencsétlenebb, mint én vagy mások? Mindkettőnknek egy a nyavalyája, az unalom, az unalom!

Gaby kérdő pillantást vetett az urára.

Pali folytatta

— Más, ha az asszony kezd unatkozni és más, ha a férfi. Az asszony unalma agresszív. Kapkodás kifelé az elunt környezetből. Gigászi erőfeszítésre késztet a női unalom. A férfi unalma a passzivitás maga; tegyük ölbe a kezünket és várjuk meg, amíg eltemet bennünket a szahara.

Azután ismét rideg témáknál vesztegeltek.

Mit visz el, mit hagy itt, hogy osztják meg a bútorokat, a szőnyegeket... Az asszony mind azt hajtogatta, hogy nincs értelme, hogy Pali a nagy lakást fenntartsa. Költözzön egy kétszobás lakásba, nősüljön meg, keressen egy derék, nem nagyigényű özvegy, vagy akár elvált asszonyt, de semmiesetre se folytassa e nem neki való életet. — Egyelőre az a fontos — tért át egy más kérdésre, — hogy Pali váltsa ki az útlevelét, mert ha



váratlan akadály nem jön közbe, akkor október elsején feltétlenül elutazik, amint már mondotta.

Pali erőltetett figyelmességgel reagált, de az asszony folytonosan megérezte tárgyilagos válasza mögött a földalatti morajlást, amely gyanítani engedte, hogy valahol, kopár szikla mögött követ mos a folyam-ér lüktető nedvessége.

— Sietnem kell, határt kell már szabnom — nógatta Gaby magát, — mert a végén nagyon nehezen tudok majd megválni tőle — és gyors elhatározással visszavonulva, csökönyösen az új életre készülődött.

— Nem miattam szenved — hangoztatta többször is, — még csak nem is mer tiltakozni az ellen, hogy itt hagyom, hogy elmegyek...

A tépelődés súlyos órái következtek.

— Mit bánom? — kalapálta be magába szándéka megváltozhatatlanságába vetett hitét, mint ahogyan több és több szeget ver be az ember abba a ládába, amelynek teherbírásáról nincs eléggé meggyőződve, — mit bánom, hogy elveszítem azt, ami sohase volt az enyém?

Am ahogyan közelgett október elseje, izgalmas utiláz vett erőt rajta. Ugyanaz a finom remegés ütött ki rajta ismét, mint tavasszal, amikor útra kelt. Zobeltitz alakja is kísértetiesen hozzátapadt, odamohásodott emlékeihez. Vajjon lehet-e környezetet változtatni, úgyhogy a réGINEK ne maradjon nyoma? Vajjon az élet nem olyan lesz-e csak, mint a cégtábla, amelyet annyit látni a mostani Aranyosváron: átfestik a hajdanit, de a mult betűi előtolakodnak a festék mögül. A szárnyaló remény sirályöntudatával vágott neki a világnak. Capri, Rodolfo, a nagy kaland, olaszországi útjának legapróbb részletei özönlöttek el az agyát, és valósággal újra átélte a fizikai kint, amikor haza kellett jönnie, kiégetten, reménytelenebbül, mint ahogyan elindult.

Mint valami kiüríthetetlen szarúból, távolibb

emlékképek is bőségesen le-leszakadtak. Föltárta agyának minden rejtekét, hogy a nyitott réseken zabolátlanul törjön elő a kínos emlékek fájdalma is, amely életének megváltoztatását parancsolja. De hiába: ami akkor úgy fájt neki, ma már nem is fáj. — Ez azért van — firtatta magában, — mert hamis részvéttel nézem most. — Azt azonban maga előtt sem merte bevallani, hogy részvéte éppoly igaz, mint minden más érzése.

A távozni akarás és lappangó maradnivágyás vegyes hangulatában vészesen közelgett október elseje. Már csak három nap választotta el tőle.

Egyre-másra ruháskosarat, bőröndöket hoztak le a padlásról. Gaby reggeltől estig csomagolt. Ruháin kívül begyömöszölte a kézimunkáit, apróságait is a kosárba.

Pali megjelent, szó nélkül átnyujtotta neki az útlevelet. — Itt a vízum — nézett önkénytelenül a bőröndökbe, kissé megilletődve az eléje táruló látványtól. — Két hónapig érvényes. Két hónapig ráérsz bármikor átlépni a határt. — Gaby megértette, hogy Pali mit akart mondani és nem mert feltekinteni. Mind a ketten megzavarodtak.

— Igaz, hoztam neked még valamit — tétovázott Pali, és átment a másik szobába.

Gaby kezébe vette az útlevelet. — Egyedi Pálné — olvasta le róla. A sok ujj érintésétől elmaszatosodtak a vörös plajbással keresztülhúzott lapok. Magyar vízum, jugoszláv vízum, olasz vízum. Az új, még egészen nedves a festéktől.

Pali visszatért és egy útineszesszert hozott magával. Elegáns disztnőbőrből, tele toalett-apróságokkal, amilyenre Gaby mindig vágyott.

— Búcsúképpen — mosolygott hevenyészett közvetlenséggel, — hogy az utolsó pillanatban ne legyenek rossz emlékeid rólam.

— Ó, nagyon köszönöm. Igazán... kedves vagy — pironkodott Gaby, és elakadt a szava.

Pali elfordult, az arca megvonaglott.

— Nem is tudom, hogy utazhatom el? — nyúlt Gaby más holmik után. — A te dolgaid sincsenek rendben. Megszámolva szeretnék átadni mindent. Az is megtörténhetik, hogy nem készülök el elsejére. Megengeded akkor, hogy még néhány napig maradhassak?

— Ejnye, Gaby, hogy kérdezhetsz ilyesmit? Hát olyan rossz voltam én hozzád? — fakadt ki, és megbántódás sűrűsödött a hangjába.

— Mert nem ismerem a terveidet — szólalt meg Gaby félénken.

— Dehogy is nem ismered — érintette meg Pali az arcát, de csak olyan bátortalanul, mint amikor az ember a múzeumban megérint egy kiállított tárgyat és körülnéz, hogy nem látta-e meg valaki.

•

Október másodika kora délutánján beállít a kis Ibolyka a bonnejával.

— Ma délután van az első gyerekzsúrom — csicseregte. — Azért jöttem, hogy magammal vigyelek, Gaby néni.

Gaby szabadkozott.

Ibolyka a nyakába csimpaszkodott és majd lehúzta.

— Muszáj, ha mondom! — toppantott a lábával. — Mióta nem voltál már nálunk? Be akarom mutatni neked a barátnőimet!

— Nagyon köszönöm, Ibolykám, hogy meghívtál, de Gaby néni nem mehet, az orvos bácsi megtiltotta neki, hogy elmenjen hazulról.

Ibolyka hajthatatlan volt. Megint toppantott a pici lábával és rángatta Gabyt az ajtó felé. Gabynak meg kellett ígérnie, hogy elmegy. Ibolyka össze-visszaacsókolta és körül táncolta a szobát.

— Ha ez a napsugár örökre itt maradhatna! — révedezett Gaby tekintete, és Ibolykán járt az esze még akkor is, amikor a kislány már rég elkö-

szönt tőle. Milyen formás a kis teste, hogy kivirult abban a napfényben, amely daliás, élettől ujjongó apja arcáról verődik vissza.

— Hogy fájna neki, ha nem mennék el... De miért is ne mennék? — tette fel a kérdést megütődve. — Ha új életet akarok teremteni magamnak, akkor az emberek között van a helyem. Vagy tán Jánostól félek?... Hiszen éppen arra vágyom, hogy találkozhassem vele... Talán ő is ezt akarja — és elképzelése valósággal felloccsolta világfájdalmas hangulatából.

A visszaemlékezésnek előrántott kis dokumentumaival próbálta igazolni maga előtt, hogy János éppen úgy keresi a találkozást, mint ő. Legutóbbi együttlétükre gondolt és ismét úgy tetszett neki, hogy János nagyon jól érezte magát vele. Olyan őszintén tárta fel a szívét, mint bizonyára senki más előtt és a vonzalmuk erőssége csupán azon múlik, hogy mind gyakrabban legyenek együtt. Lám, Ibolyka azt mondja, János is sürgeti, hogy elmenjen hozzájuk... Ki tudja, milyen fordulatot jelenthet a sorsában, ha elmegy...

A legszebb ruháját vette fel erre a találkozásra. Szép akart lenni, hosszú idő múltán először, azzal a nyílt, bevallott szándékkal, hogy tessék. Fehér, rózsaszínű szalaggal díszített ruháját vette fel, amelyet Capriban viselt, amikor Rodolfo kivitte a tengerre. Szegény Rodolfo...

A gyermekzsúr valóban fényesen sikerült. Hat-hét egykorú gyermek, a gyümölcsöskert őszi verőfényében, hol mint egyetlen kacagó gerezd, hol pedig szétszóródva, mint megannyi széjjel-szaladó szőlőszem. Fiúk, lányok vegyesen, egyik-másik már nagyocska, édes növendék-társadalom, amelynek zsvajával, ötleteivel, csattogó szopránjával, tobzódó ficánkolásával, de egyben angyali tisztaságával nem tud betelni a felnőtt.

— Milyen szép vagy, Gabykám! — sugárzott



János arca, amint karonfogva vezette a gyermek-had felé.

Ibolyka, a kis háziasszony, pózzal, koraérett öntudattal mutatta be Gabynak barátnőit. Gaby nem kis meglepetésére Vica két kislánya, a tizenhároméves Ninette és a tizennégyéves Mária is ott voltak. Arnyékolt, komoly szépségük első szempillantásra felidézte az anyjukat. Illendően viselkedtek, mint két igazi dáma.

— No, nézd csak, hát ti is itt vagytok? Mikor jöttetek haza? Anyuka még nem érkezett vissza? — csókolta össze-vissza őket.

— Anyuka is itt van. Vasárnap jöttünk — felelték. — Anyuka is kijön — lépett a nagyobbik elé a kisebbik, hogy ő is érvényesüljön.

— Anyuka is? — örvendezett Gaby. Nagy kedvet érzett, hogy ő is leüljön játszani velük, de János karonfogta Gabyt, mintha valami szándéka lett volna vele és a kert magányos oldala felé vezette.

— Nagy meglepetést tartogatok a számodra, Gabykám!

Gaby várt, azzal a méla megilletődéssel, amellyel János szavait követni szokta.

— Kíváncsi vagyok, hogy mit szólna az elhatározásomhoz? A régi barátság jogán fordulok hozzád... Már régóta töprengem magamban, hogy vajjon nem gyermekem iránti kötelességem is, hogy benépesítsem a házam táját? Ibolykának nincs anyja...

Gaby a növekvő nyugtalanság hangján kérdezte és szíve felszökött a torkába:

— De én... én mennyiben lehetek segítségemre?

János nyugodtan ránézett és folytatta:

— Megnősülök. Tőled akarom tudni, hogy jól választottam-e?

Gaby fülig pirult. Ebben a pillanatban kocsi-

zörgés verte fel az őszi kert csendjét. János kíváncsian nézett át a kerítésen.

— Vica — mondta különös hangsúllyal és néhány perc múlva Vica belépett.

Gaby egy pillanatig számonkérő pillantással tekintett reá. De meglátva Vica fáradt, szenvedő arcát, felejtve mindent, bensőségesen ölelte magához. Ez a nagy átkaroló mozdulat mindkettőjük megkönnyebbülésére feleslegessé tette a mentegetődzést, kimagyarázkodást.

— Most már minden rendbe jön, édes Gabykám — szólott élénkült arccal. — Remélem, János még nem mondott el semmit — és ujjával tréfásan megfenyegette a férfit.

János nevetve hátrált. Gaby még nem értette a helyzetet. — Csak nem békültél ki az uraddal? — ez volt az első kérdése.

Vica arca elkomorodott.

— Hát el tudnád képzelni a történetek után? Nem, erről egy percig sem volt komolyan szó. Van szerencsém bejelenteni neked, — folytatta furcsa ünnepélyességgel, — hogy ez az úr itt — Jánosra mutatott, — megkérte a kezemet és én elkövettem még egyszer azt az ostobaságot, hogy igent mondtam — az utóbbi szavakat már félig kacagva hadarta.

Gaby elfehéredett, megtántorodott, pupillái megmerevedtek, mintha hirtelen megtört volna az élet bennük. Minden erejét meg kellett feszítenie, hogy összeszedje magát.

— Ügy — nyujtotta el lassan a szót, — hát akkor gratulálok nektek, édeseim, — és mindkettőnek odaerőltette a kezét, amelyet oly súlyosnak érzett, mintha gipszbe tették volna.

— Köszönöm szépen, — ragadta meg János a felé nyujtott kezét. — Valld be, hogy kissé meglepett a dolog! Hidd el, engemet is, — nevetett és erős fogait csillogtatta. — Hát ez volt az a nagy titok, amelybe bele akartalak avatni! De Vica

megelőzött — és most már Vica karját simogatta meg gyöngéden.

Vica és Gaby összenéztek. Megint összeölelkeztek, megint szorongatták egymás kezét. És azzal az el nem leplezhető hatodik érzékkel, amelyet a felkavart lelki élet fejlesztett ki mindkettőjükben, észrevették, hogy a kezük hideg és örömük sem egészen őszinte. János elégtétellel pihentette rajtuk nyugodt, minden zavartól mentes tekintetét, és ettől a tekintettől lassanként felengedett a Gaby fagyossága is.

Kocsizörgés támadt a kert rácsos kapuja előtt. Újabb vendégek érkeztek. János mentegőzve hagyta ott őket, hogy a vendégeit fogadja.

Gaby magára maradt Vicával.

— Hogy történt ez az eljegyzés? — kérdezte Gaby nagyon csöndesen.

Vica maga elé meredt és elkezdte.

— János tulajdonképpen régi barátom. Te tudod a legjobban, hogy mennyit hancuroztunk gyermekkorunkban. — Gaby bólintott. — Amióta elváltam, vidéken élek. Egyszer János kinn volt nálam és megkérdezte tőlem, hogy nem venném-e magamhoz egy-két hétre Ibolykát, mert nincs társasága és nincs kire hagyja a birtokon. Úgy szereti az én Ninettemet is! Hát így került Ibolyka hozzám... És így jött le János is, akivel ismét összeemelegedtünk...

Gaby nem szólt közbe. Fájdalmasan nézte, hogy Vica mennyire megöregedett, persze ezt magán senki sem láthatja, ő sem. Fél évvel ezelőtt Vica még eszményi szép volt. Ma akárhogy is egyengeti kenőccsel, puderral, azt a háromszöget az álla körül már kikezdte az idő. Finom ráncok gyűltek meg a szeme alatt, a nyakán is a fojtogató hanyatlás ujjlenyomatai és a nyaktól felfelé mind magasabbra és magasabbra kúszik fel az alattomos romlás...

— Tegnapelőtt beköltözködtünk a városba.

János eljött hozzám és ajánlkozott, hogy segít a beköltözésnél. Azután azt mondta: Vica, én elvenném magát feleségül. Szeretem magát. Maga jó anyja volna a gyermekemnek. Mind a ketten sokat szenvedtünk az életben és tisztában vagyunk a jövődő lehetőségeivel.

Olyan meggyőzően magyarázta nekem, hogy mennyire egymáshoz illünk, hogy a végén magam is ezt tartottam a legjobb megoldásnak. Annyi nemese cél van a világon, azt hiszem, ha mi összefogunk, jó munkatársak leszünk...

— Jó munkatársak — ismételte magában Gaby. — Ezek összeházasodnak, hogy jó munkatársak legyenek. Mit akarok hát én az életükben a fantáziámmal, a gyöngé, hasznavehetetlen lényemmel? — és egy könnyecseppet dörzsölt ki a szeméből.

— Te sírsz? — nézett rá Vica meglepődve.

— Ó, semmi — kapott a szeme után ijedten. — Nálam oly könnyen jön a sírás és a nevetés. A legnagyobb kacagás közben kicsordul a könnyem. Látod, máris nevetek — és valóban mosolygott is bágyadt szelídséggel, mint a nedves felhőn áttűző sugar.

Vica nagyon puhán, azzal az őszinte ragaszkodással, amely összetartotta őket a multban — a két leányt, akik megvallották egymásnak a bakfisálmok csacsкасágait, a két fiatal asszonyt, akik csillogó szemmel értek meg a teljes szépségnek — belekarolt Gabyba és odasúgta neki: — te szenvedsz...

Gaby nem felelt.

— Te szenvedsz... És meg is mondom neked, hogy miért... Mert te is, velem együtt, kifelé mégysz az időből...

Gaby megcsuklott és kisírta magát barátnője vállán.

— Azért ne sírj — csittítgatta Vica. — Azért



az élet fog még adni örömet... Minden embernek egyforma az élete... Ne sírj...

Gaby csak nehezen törölte le a könnyeit.

János több hölgygel és két fiatalemberrel tért vissza. — Bemutatom nektek barátaimat. Márton Pál katonabajtársam, tisztviselő a cégünknel, Triska Jenő természettudós, aki különben a nyáron szintén Capriban tartózkodott — fordult magyarázólag Gaby felé. Közben a hölgyek is összeismerkedtek. A két hölgy Márton Pál felesége és leánya volt. Pár perc múlva még néhány fiatal, jókedvtől kicsattanó leány érkezett, legtöbbször a Meteortól.

— Ha nem veszed rossz néven, haza mennék. Én csak be akartam kukkintani hozzátok... — szólalt meg halkán Gaby, akinek terhére esett a sok ember.

— Még csak az kéne! Dehogy is engedünk el. Itt maradsz az eljegyzési uzsonnán. Hét órákor hazaviszlek kocsin — tiltakozott János és segítségül hívta Vicát is.

Gaby megadta magát. Nem volt annyi ereje e pillanatban, mint egy falevélnek.

Gyönyörű őszi nap volt, talán az utolsó szép nap és azután már csak a végtelen hosszú tél következik.

Triska, egy hórihorgas, cvikkeres fiatalember, szájába lecsüngő bajusszal, sportruhában ült Gaby mellett, a krizantémumokkal ékesített kerti asztalnál és egyéb tárgy híján caprii utazásáról kezdett beszélni.

— Tulajdonképpen nem is Capriban voltam, hanem Nápolyban, az Akadémia megbízásából. A nápolyi múzeumban dolgoztam, de a Hartmann-expedícióval néhány hétre kimentem a Grotta Azurra tanulmányozásra. Persze, nagyságos aszszonyom nem tudja, mi fán terem a Hartmann-expedíció? Nos, ha nem untatja, tudományos szempontból rendkívül érdekes kísérletek folytak

Capriban — magyarázta a tudósok ismert módorában, akik szentül meg vannak győződve, hogy kísérletüknél nincs érdekesebb a világon, — dr. Hartmann professzor tengermélyi expedíciót szervezett, felszerelte búvárcilinderekkel és vízalatti kodakkal, és végére igyekezett járni a Kék barlang rejtélyének.

— De hát mi jelentősége van annak — szólalt meg Gaby félénken, — ha önök tudósok levetköztetik a Kék barlang rejtélyét?

— Asszonyom — hunyorgatott Triska, és megigazította cvikkere csiptetőjét, — a tudomány célja valóban nem kedvez a romantikának. Talán sajnálatos, hogy egyesek szegényebbek lesznek egy illúzióval, de a tudomány viszont gazdagabb lesz egy igazsággal.

— A csoda akkor is csoda marad — válaszolt Gaby mély meggyőződéssel, és Triskára pillantva, az az érzése támadt, hogy Soffici ül mellette, a Rodolfo nevelője, aki kegyetlen örömmel csap le, hogy elrántsa szeme elől a szépséget.

A vitába most már beleszólt János is.

— Látod, Gaby, ilyenek ezek a tudósok! Szegény Kopisch, a festő megbolondult, amikor felfedezte a Kék barlangot. Az ő felfedezése óta ez a barlang álma és költeménye minden szép léleknek. Csodájára járnak az emberek. A költők verseket írnak hozzá. Aki falai közt megfordul, a hetedik mennyországban érzi magát. Akármilyen kicsi is az barlang a nagyvilághoz képest, egy zuga a zavartalan, tiszta örömmek, a boldogságnak. És most tisztelt barátunk, Triska úr, előveszi a fényképező masinát, a körzöt, a vonalzót, a mérővesszőt és hatalmas disszertációban mutatja ki nekünk a Kék barlang illúzióját.

— Bocsánatot kérek — szólott Triska, — én nem az illúziók lerombolásáért szálltam síkra. Én csak azt állítottam, hogy mende-mondáknak nem ülhetünk fel. A tudomány rendeltetéséhez híven

nyomoz, kutat, a végén megfejtí az úgynevezett csodákat és közös nevezőre hozza őket.

Gaby lelkében felviharzott a sziget. Behúnyta a szemét, felszívódtak a vendégcsereg össze-vissza hangjai, körülötte a zöld tenger mormogott. Egy hosszú pillanatig ült így és most Jánosra tekintett, aki lassan, bensőségesen átkarolta Vicát. Alig hallhatóan kérdezte tőle:

— Te ismered a Kék barlangot?

— Láttam és hálás vagyok az egeknek, hogy láttam s egy életre megittasodhattam a szépségtől. Történhet velem akármi, ezt a kék káprázatot nem veheti el tőlem még Hartmann professzor úr sem!

— Én is megfordultam benne — szólt Gaby magában, nagyon csöndesen, — de hogy ott jártam, nem vettem észre. Olyan az is, mint a nyár, mint az élet, csak akkor tudjuk meg, hogy volt, amikor már a hátunk mögé került.

•

A szép napok után máról-holnapra megváltozott az idő.

Ősz, októberi ősz! Nedves fátylak pólyázták be a háztetőket, a kiugró kőpilléreket, bádogsatornákat. Még a villámhárítóig is felnyúltak, csíkjaik körülfogták őket, befogták a templomtornyot is, elhomályosították a keresztet. Közeli nyirkos, állott massa nehezedett le felülről: az ég. A folyosókra kitett oleánderek, lila, sárga cserépvirágok, elálmosodott színeikkel alázatosan követték a szél játékát.

Az udvaron, mint a percek örök guillotinja, dolgozott a villanyfűrész, és a zárt ablakokon felhallatszott, amint a favágók a pinceablakon keresztül behányták az aprított fát. Néha-néha az első emeleten indokolatlanul, mint egy hisztérikus idegbeteg, felvakkantott a tanfelügyelők vizsgálja. Egyedül ő lázadozott még az elmúlás ellen,

más mindenki, élő és élettelen szótlanul engedett a szálló, lengő és lebegő szomorúságnak.

Ezekben a napokban az alkony már a kora délutáni órákban kezdődött. És, ha este ki is bujtak a csillagok, olyan fénylő és változatlan hidegséggel ragyogtak, mintha valami konok, elpusztíthatatlan ércanyagból lennének, amelynek nem árt sem rozsdá, sem nedvesség.

Gabyék már fűtöttek. Pali vékony vattaszalagot vásárolt, hogy az ablakok körüli nyílásokat és parányi réseket betömje. Egyszerre megszűkült körülöttük a világ. Kiszélesedett a ház. A kályhában parázsló fadarab új értelmet kapott.

A válás, Gaby elköltözködése hazulról már alig került szóba. Az egyik bőröndöt kivitték az előszobába, holott a padláson lett volna a helye. A másik holmikkal teli ruháskosár letakarva még mindig ott feküdt a hálószobában. Szemet hűnytak előtte, kikerülték, de egyikük sem mutatott különös igyekezetet, hogy, mint egy lezárt korszak romjait, eltakarítsa az útból. Talán fegyverszünetük legjobb biztosítékát látták abban, hogy még mindig ott tudhatják közvetlen közelükben.

Ugyanakkor mind a kettőjük erőlködött, hogy elviselhesse, állandósítsa ezt a viszonylag nem is olyan kényelmetlen helyzetet. Akarták elfogadhatóvá tenni a sorsszerűt, nyugodttá az örökké nyugtalanítót, leszerelni a lázongó lélek forradalmát. Már ment is a dolog. Felmorzsolódtak energiáik a némán megvívott tusában és anélkül, hogy összebeszéltek volna, a két legyőzött már-már szövetséges társa lett egymásnak.

De milyen nehéz, mennyi bánattal kövezett út volt az idáig!

Gaby azon a délután, amikor Jánoséknál kihullott a könnye és az esett könnycseppel utolsó sereghajtó illúzióját is elkergette magától, éveket öregedett. A reménykedés lángja is kilobbant benne. Üresnek érezte a szívét, de éppen ez a meg-



másíthatatlan üresség értette meg vele, hogy olyan útra tévedt, ahol nincs tovább. Vissza kell fordulnia és tapogatózásai közben az a sejtelmes érzése támadt, hogy a sok valószínűtlenség után most teszi ismerős ösvényre a lábát. — Hogy is képzelhettem egy percig is komolyan, hogy elmegyek tőle? — csodálkozott magán, és hogy fix pontot találjon, hevesen összekulcsolta kezeit a térdén.

Arckifejezése inkább nyugodt volt, mint le-tört. Szeme, amely megszokta, hogy mint az éjjeli madarak, csak a homályban lásson, csak a lélek puha zeg-zugaiban fürkésszen, most világosabb tájékok után vágyott.

Nap-nap után Palit figyelte, az öregedő férfit, foszladozó ellenállásával, elhasznált testi gépezetével, néma közönyből néma szenvedésbe átmenő bámész tekintetével. Már ott tartott, hogy ismeri e szfinxet, apránként, szavakból, mozdulatokból csalta ki titkát. Pali rendszeretén is keresztül látott és megsejtette, hogy mániákus. E kínzó pedantéria alapjában véve nem más, mint szabadulnivágyás a lelkét, érzései vérkeringését elállító örökös belső rendetlenségtől.

A megértéstől még nagyon messze van a szeretet, de mégis egészen új érzés lopta be magát a szívébe: az együttérzés. Milyen hatalmas érzés a részvét, most látta csak Gaby, még a szerelemnél is több. Mert a szerelem csak megteremti a világot, de az együttérzés meg is tartja. Ha már nincs helye a szerelemnek a szívben, egy édesanya simogatásával megjelenik a részvét, és ha már elhamvadtak a nagy tüzek, egyenletes, meleg fényét újra felgyújtja az áldozat.

Mindenki szenved, mindenki szerencsétlen, mindenkit olthatatlan szomjúság gyötör... De addig nincs egyetlen szív sem veszve a földön, amíg részvétet nyújt vagy részvétet talál.

Gabyt néha elfogja valami meleg bizsergető vágy, hogy odalépjen Palihoz, megfogja a kezét és

azt mondja neki: meggondoltam a dolgot, maradok! De még csak arra sem szánta rá magát, hogy kicsomagoljon. Mintha mind a ketten azt látták volna természetesnek, hogy lakásuk úgy fessen, mint egy hajófülke, ahol átmenetileg vannak.

Gaby arra várt, hogy majd Pali lép elő és megkéri őt. Már sokszor elképzelte ezt, megvolt a gesztusa is hozzá, hogy milyen formában veszi tudomásul... De Pali nem mozdult. Csökönyös elhatározás rítt le az arcáról: egy lépést sem fog tenni azért, hogy befolyásolja a véletlent, kifordítsa irányából a sorsot.

Sokszor úgy érezte, kettőjük között már ő az erősebb. Neki kellene megtenni az első lépést, gyámolítani ezt a megrokkant férfit terveiben, kinttartásában. És újra meg újra elfogta a vágy, hogy legalább Palinak adja vissza az önbizalmát. Előbb azonban tudni kellene, mint egy Cuviernek, néhány jelből, néhány leletből agnoszkálni az összeomlás tulajdonképpeni okait. Sokat érdeklődött a Helios felől, nem volt megelégedve a válaszzal, esténként — valahányszor kiszedte Pali levetett ruháiból a különböző írásokat, hogy áttegye egy másik kikészített ruhába, — diszkrétén beléjük pillantott. Felmerült agyában, hogy férje talán reménytelenül szerelmes valakibe, de sohasem talált egyetlen jelet sem nála, amelyből erre következett volna.

Ha van az emberi életben dátumnak jelentősége — de nincs, mert az élet folytonos és minden perc történetében éppen úgy benne van az egész élet, mint a vértestecskében a faj története, — hát október tizenkettedike lehetett az a nap, amely berekesztett egy időszakot.

Október tizenkettedikén Gaby valamelyik könyvszekrényben a könyvek mellé bedobva felfedezett egy verses kötetet, amely lánykorának kedvenc olvasmánya volt. Jóformán mindegyik sorát betéve tudta! Még pár évvel ezelőtt is kezé-

ben járt a könyv, megittasult a versektől, a szerelmes ember részegségével, aki tulajdonképpen önmagában hordozza a mámort, és már vonzalma tárgyának pusztá megpillantása is elég ahhoz, hogy felgyúljon. Hogy együtt zokogott bánatával, hogy összeolvadt öröme az övével! Ma? Fanyar prózaiságnak, bájtalan lefetyelésnek érezte minden sorát. A rímek végzetszerű összecsengése azokra a ruganyosságvesztett zongorabillentyűkre emlékeztette, amelyek kicsiny kalapácsaikkal már képtelenek még csak meg is rezgteni a húrt. — A húroztatban van a hiba — sóhajtott mélyen, — én változtam meg — és túlzott gondossággal visszacsúsztatta a könyvet a polcok mögé, hogy még véletlenül se kerüljön elé.

Bár ezer és egy oka lett volna tudatossá tenni maga előtt illúzióinak hanyatlását, saját pusztulásának szellője mégis csak abból a meg-némult verseskönyvből csapott fel.

Reggel, amikor Pali a hivatalba ment, idegesen becsöngette a szobaleányt:

— Sietni, sietni, ma nagytakarítás lesz! Telefonáljon át azonnal Lányinak az elhelyező-irodába, hogy küldjön egy bejárónőt. Most pedig jöjjön be a szakácsnő.

— Ma a koszházból hozatjuk az ebédet — intézkedett olyan határozottsággal, amelyen maga is csodálkozott. — Nagytakarítás lesz, olyan nagytakarítás — tüzelte önmagát, — amilyen még nem volt. Tessék, vegye maga is a kezébe a seprűt.

A cselédség szájtátva bámult rá, még csak mukkanni sem mert. Csak a szakácsnő kockáztatta meg bátortalanul, hogy ő már rendbe hozta a konyhát. — Amit mondtam, megmondtam. Mától kezdve új rend lesz a házban. Alapos munka! Nagytakarítás!

— Nagytakarítás — szikrázott az izgalomtól és öklével keményen meglökte az egyik szekrényt.

Pár perc múlva olyan felfordulást rögtönzött, mintha ellenség elől menekültek volna.

Repültek a szőnyegek a folyosóra. A szobaleány leszakította az egyik képet és eltörte a villanykörtét. A kép nagy csörömpöléssel zuhant le és összetörött az üvege. Gaby nekigyürkőzött buzgalmában észre sem vette. A létrára ő maga kúszott fel. — Bár csak leszédülnék és élettelenül végigzuhannék a parketten — kívánta elkábultan. — Az volna csak az igazi nagytakarítás!

A három cseléd lökdöste egymást, kótyagosan össze-vissza szaladgáltak a szobában.

Gaby fáradtan rogyott le egy karosszékbe, de alighogy kipihente magát, ismét nekilátott birkózni a munkával. Amikor már szanaszét feküdt minden bútor a hálósobában és a függönyöktől, vitrázstól, képektől megfosztott szoba úgy állt előtte, mint egy levetkőztetett, uccára kitett koldus, kiadta a jelszót, hogy most a szalont is szedjék szét.

Szinte vadul nyúltak a szalón bútoraihoz. A tükör is zordul verte vissza a háborgó nők rombolásra kész mozdulatait, amelyek egyikről átragadtak a másikra. Ha valaki kívülről téved ide, nem tudja hamarjába felfogni, mi is történik itt voltaképpen. Amit Gaby nagytakarításnak nevezett, az a tömegkivégzés egy neme volt.

A nagytakarítás vihara már a vége felé járt.

A takarítónő a szőnyegeket püfölte az udvaron. A szakácsnő a parkettet sikálta az előszobában. Egy pillanatra csend lett a szobában, ahol Gaby tartózkodott. Gaby kimerülten nézett szét. Az egyik sarokban megpillantotta a gramafont. Már felugrott, hogy kipenderítse ezt is, amikor groteszk ötlete támadt. Felhúzta a gramafont és játszani kezdte a Lohengrin nászindulóját.

Mielőtt az acéltű megrekedő zajjal elérte volna a lemez utolsó körét, Gaby még egyszer felhúzta a hangszert és új lendületet préselt beé.



Kacagtatóan szomorú látvány volt a wagneri örömujjongás a fejetetejére állított bútorok, parkettkefe, padlóviasz, torlaszok, a hanyatt fektetett vasellenző fölött. Egy gyászos győzelem furiozója!

Valaki megérintette Gaby vállát. Felsikoltott. Pali volt, aki csodálkozó, bamba arccal nézett a feleségére.

Pillanatokig egy szót sem szóltak, csak nézték egymást kimondhatatlan sajnálattal.

— Mit jelent ez, Gaby fiam? — törte meg Pali a csöndet kíméletes gyöngédséggel, mintha attól tartott volna, hogy Gaby megtévelyodott.

— Ez azt jelenti — szólta Gaby szilárd eltökéltséggel, — hogy maradok. Sohasem megyek el tőled — de a hangjában nem volt meggyőződés. Lázadásának e furcsa formák közt jelentkezett nagy kitörése után erőtlenül és tehetetlenül állt meg a szoba közepén. A gramofon tovább játszott.

Pali közelebb lépett hozzá, megfogta a kezét, mintha támogatni akarná. Egy pillanatig habozott és arcon csókolta.

— Köszönöm, Gabykám, hogy így döntöttél. Ígérem neked, hogy igyekezni fogok — de elakadt a szava, mert attól tartott, hogy ostobaságot fog beszélni. Úgy megutálta ez a szót, hogy „igyekezem“, hiszen az igyekezet, a csörtetés mérgezte meg az életét.

Így ment végbe a kibékülés kettőjük között. Így verték le — seprűnyéllel a forradalmat.

Gaby irtózott minden ünnepélyességtől és erőltetett nevetéssel mondta:

— Gyere, inkább segíts te is takarítani — biztatta megtévesztő buzgósággal, — hiszen te voltál a rend atyamestere.

Egyedi lábujjhegyre állt, hogy a lámpa egyik égőjébe új villanykörte csavarjon.

Gaby évődött:

— Nem éred föl, akárhogy is erőlködöl.

— Én ne érném föl! Hiszen ha egy gyereket tartanék a fejem fölé, még a plafont is elérném.

— Ha egy gyereket, akkor igen — de abban a pillanatban Gaby megint szomorúan elfordult.

•

Teltek a napok, Pali még mindig emlegette, hogy mégis csak meglesz a kert, benne sok-sok virág, üveggömbös rózsatők és a babérlevél az emeleti ablakokig fut majd fel és olyan sűrű lesz, hogy még a szellő sem hatol keresztül rajta.

Már egyik is elfelejtette a maga kalandját, a másik is. Ha esténként együtt ültek a tűz mellett, olyan történeteket újítottak fel, amelyekre visszaemlékezni nem volt fárasztó, és ha a mult visszaidézése közben zavaros momentumok szűrődtek át, elnézően mosolyogtak. De azzal is tisztában voltak, hogy egyben természetes, született ellenfelek, és ha meghalnak, csak a saját nevükben halnak meg. Mégis nem egyszer beszéltek arról, hogy ki hal meg előbb és ilyenkor mind a kettő megremegett a gondolattól, hogy talán túl fogja élni a másikat. Gaby látszólag közömbösen beszélt a halálról. Ez a szó: halál, egyszerű tisztasággal lebegett az ajkán. Csak az öregedés fogalma töltötte el borzalommal és a sírás fojtogatta, mikor szóba került, hogy lassan kiszorulnak a világból a helyükbe erősebbek jönnek, a természet újra zöldülni fog, de ők évről-évre kevesebbet fognak el a tavasz gyönyörű hangjaiból. Pali tűnődve lapozott a szürke selyembe kötött családi fénykép-albumban, hol mindkettőjük szüleinek, nagyszüleinek képei sárgultak, és elborult a tekintete, amikor meglátta apja képét, egy már szétmálló daguerrotypet: milyen ijesztően hasonlít hozzá.

— Elfelejtettük élni a jelent — szólalt meg Pali, — és eliramlik az élet a fejünk felett.

— Voltam a kék barlangban és nem vettem

észre — szólalt meg Gaby is, és lehajtotta a fejét, eltűnődött.

Ősz, ősz, enervált, zimankós ősz! Legyek ütődnek az ablakhoz, zümmögve keresik a helyüket. A házmesteri lakásból felizen egy szünetnélküli tárogató. Pali lassan átmegy a másik szobába és azt tanulmányozza, hogyha majd egyszer szőlője lesz, mint védi meg a filokszer ellen. Gaby az ablaknál áll, kinéz bánatos nemtörődomséggel. Megúnja, ismét a szobában hordozza körül megtörtfenyű tekintetét, szorongást is érez, a tiszta, ápolt, rendbehozott lakásban olyan bizalmasságot sejt meg, amelyhez neki semmi köze sincs. Ellenállhatatlan kéz a szoba belsejéből ismét az ablakhoz vonja. A szoba megtelik sötét árnyakkal, odakünn elárad a sárga köd és beledugja zsákjába az élet utolsó színeit. Megvénhedt, hullásra érett felhők vonultak szakadt gunyáikkal az égen, mint a koldusok. Egy kémény füstje egyenesen lendült az ég felé, de meghajtotta a szél. Szállt a füst, összefogott a végtelennel, senki sem ment utána.

Két varjú himbálózott a táviródrótokon. Bizonyára sejtelmük sem volt, hogy azon a ponton keresztül, amelyen ők meghintáztatták magukat, egy egész világ érverése lüktet. De lehet az is, hogy homályosan megéreztek maguk alatt a kozmikus erőt. Erőltették is szárnyukat, hogy tovább szálljanak, de inkább zuhantak, mint repültek.

V É G E.

